ספרי מוסר

חי באמונה ה - כל עכבה לטובה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חי באמונה ה - כל עכבה לטובה

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חי-באמונה-ה-כל-עכבה-לטובה/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה - ה' נתן וה' לקח, ה' נתן כדי שיהא לו מה ליקח 5
פתיחה - ותאמר ציון עזבני ה' 7
1. יצירת "הזמן" 9
2. מוגבלות הזמן גורמת לתחושת "עיכוב" 11
3. "עיכוב" - מהלך של תקון 11
4. לעתיד - כשהעולם יבוא לתיקונו - תוסר הנהגת "העיכוב" 13
5. המתעכב לכבוד ה' לא מפסיד - סיפור 15
6. המחשות להנהגת העיכוב לצורך התיקון 16
7. עובדות להמחשה שהנהגת העיכוב איננה אלא עד זמן התקון 18
8. ויריצהו מן הבור - סיפור 18
9. עד היכן מתגלגלים העיכובים 22
10. ג' תועליות להנהגת "העיכוב" 23
11. עד היכן מבחן העיכוב 26
13. מבחן העיכוב - מבחן הראוי למלוכה 27
14. כל מהות ויסוד יהדותנו בנוי על עיכוב 29
15. לא בגלל שכך דברתי התבטל הזווג, אלא בשביל שיתבטל הזווג כך דברתי - סיפור 32
16. עיכוב והמתנה לקבלת שכר מצוות מהות ההבדל בין יהודי לגוי 33
17. סגלת ההמתנה והעיכוב להקדים את הישועה 34
18. מעלת היסורים שמכללם העיכובים בשאיפות החיים 35
19. גם על הגאולה נגזר עיכוב - סיפור . . 38
21. באיזה אופן צריך שתהא תפילתו של אדם 40
23. על דרך הנזכר כן הוא ענין מצות הבטחון 57
24. אשרי תמימי דרך 57
25. אכזבה שהצילה חיים - סיפור 62
26. אכזבה ועיכוב שהצילו חיים - סיפור .63
29. עצה למתינות - לדון לכף זכות 66
30. משתלם להתעכב מלהנות בעולם הזה 74
31. מעלת המעכב עצמו ממילוי תאוותו 75
32. אין עיכוב למצוה שאין עליה שכר - סיפור 76
33. הסתפקות מכח המתנה 76
34. המתעכב מקבלת שכרו היום מקבלו למחר - לעולם הבא - סיפור 97
35. תקון עיכוב הפרנסה והחולי 100
36. המתנה בעיכוב שדוכים 101
37. הפיתרון - תפילה, תמימות, שמירת הקדושה, שבת 106
38. כדאי להתעכב עוד כמה בזמן בעולם הזה בכל מצב 108
39. המתנה בעיכוב מגוון פרטים בחיי היום יום 109
40. החלטה לעיכוב במשרה שהביא לשידוך מוצלח ולפרנסה בשפע - סיפור 110
41. המתנה בעיכוב כתיבת סת"ם וכיוצא 111

42. **המתנה בעיכוב הצלחת לימוד התורה** 113
43. **המתעכב לא מפסיד - סיפור** 116
44. **המתנה בעיכוב הצלחת תיקון המידות** 116
45. **המתנה בעיכוב הצלחת כבישת התאוות** 117
47. **זכתה לבן עבור החלטה להתעכב - סיפור** 118
48. **המתנה בעיכוב שלום הבית** 119
49. **השפיל עצמו וכבוד תורתו למען שלום בית - סיפור** 119
50. **המתנה בעיכוב לשמיעת חרפתו** . . 120
51. **עיכוב בטיסה שהחזיר בתשובה - סיפור** 121
52. **המתנה בעיכוב לכבוד אב ואם** 122
53. **גודל שכרנו בעיכוב ובהמתנה לגאולה** 122
54. **לסיכום** 125
55. **גם כשנגנב כל ההון לא לאבד עשתונות - סיפור** 127
56. **סוד גדול** 129
57. **עוד סוד גדול** 130
59. **קטעים נפלאים בנושא ההמתנה שלא לדחוק את השעה מהספר "חיי מוהר"ן"** 132
60. **תכלית כל התורה והמצוות – הבטחון בה'** 135

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון CC BY-NC-SA 2.5 - אסור בשימוש מסחרי
בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) ל הרב ישראל יעקב לוגאסי שליט"א
כיצד להתייחס לאכזבות ולציפיות המתעכבות בחיים
הרב ישראל יעקב לוגאסי שליט"א

הקדמה - ה' נתן וה' לקח, ה' נתן כדי שיהא לו מה ליקח

בְּסֵפֶר זֶה נַעֲסֹק בְּנוֹשֵׂא עִכּוּבֵי הַצְּפִיּוֹת וְהַתְּקוָוֹת שֶׁל בְּנֵי אָדָם, אוּלָם יֶשְׁנָהּ גַּם הַנְּהָגָה קָשָׁה יוֹתֵר מִזּוֹ שֶׁל עִכּוּבִים, וְהִיא לִכְאוֹרָה מְאַכְזֶבֶת יוֹתֵר מִסְּתָם עִכּוּב. אוּלָם תּוֹעַלְתָּהּ נִפְלָאָה וּמְרֻבָּה.

פְּעָמִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַרְאֶה לָאָדָם שֶׁהִנֵּה וּבְרָכָה גְּדוֹלָה יְשׁוּעָה וְהַצָּלָחָה עוֹמֶדֶת לָבוֹא אֵלָיו, וּבֶרֶגַע שֶׁעוֹמֵד הוּא לְקַבְּלָהּ... מִתְפּוֹצֵץ הַכֹּל! וְכָל תִּקְוָתוֹ, צְפִיָּתוֹ, שִׂמְחָתוֹ לֹא הָיְתָה אֶלָּא אַשְׁלָיָה אַחַת גְּדוֹלָה.

וְכָאן שׁוֹאֵל הָאָדָם רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אִם בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר לֹא הִגִּיעָה לְיָדִי אוֹתָהּ בְּרָכָה וְהַצָּלָחָה, אוֹתָהּ יְשׁוּעָה שֶׁכָּל כָּךְ צִפִּיתִי לָהּ, לָמָּה הֶרְאֵיתָ לִי שֶׁהִנֵּה עוֹמֶד אֲנִי לְקַבְּלָהּ, וְחָיִיתִי בְּאַשְׁלָיָה, בְּשִׂמְחָה, בְּתִקְוָה גְּדוֹלָה, אַחַר שֶׁבְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר לֹא הָיָה אָמוּר לְהַגִּיעַ לִי אוֹתָהּ יְשׁוּעָה, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרָה הַשּׁוּנַמִּית לֶאֱלִישָׁע כַּאֲשֶׁר מֵת בְּנָהּ שֶׁזָּכְתָה לוֹ מִבִּרְכַת אֱלִישָׁע (מלכים ב' ד, כח) "וַתֹּאמֶר הֲשָׁאַלְתִּי בֵן מֵאֵת ה', הֲלֹא אָמַרְתִּי לֹא תַשְׁלֶה אֹתִי", כְּלוֹמַר אִם סוֹפוֹ שֶׁל בֵּן זֶה לָמוּת לָמָּה תַּשְׁלֶה אוֹתִי שֶׁכְּאִלּוּ וְהִנֵּה יֵשׁ לִי בֵּן. הַנְּהָגָה זוֹ קָשָׁה יוֹתֵר מִסְּתָם עִכּוּב, שֶׁכֵּן בְּהַנְּהָגָה זוֹ כִּבְיָכוֹל מַרְאֶה לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא אִתְּךָ, מוֹשִׁיעַ אוֹתְךָ, וְהִנְּךָ חַי בְּאַשְׁלָיָה וּבְתִקְוָה, וּלְבַסּוֹף כִּבְיָכוֹל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹטֵשׁ, עוֹזֵב וּמַפְקִיר.

הַנְּהָגָה זוֹ רוֹאִים אָנוּ שֶׁהִנָּהּ מְצוּיָה מְאֹד שָׁנוֹהֵג בָּהּ ה' עִם בְּנֵי אָדָם, וּכְמוֹ לְמָשָׁל, אָדָם שֶׁמְּצַפֶּה לְמְצֹא זִוּוּגוֹ, וְהִנֵּה מוֹצֵא הוּא שִׁדּוּךְ מַתְאִים, הַתְאָמָה נִפְלָאָה מִשְּׁנֵי הַצְּדָדִים, הַתְאָמָה בְּפְנִימִיּוּת וּבְהַשְׁקָפָה, הַתְאָמָה בְּחִיצוֹנִיּוּת עִם מְצִיאַת חֵן, וְהַכֹּל מִתְקַדֵּם יָפֶה, וּפְעָמִים מִתְקַדֵּם הַזְּמַן לְ"וֹוֶרט" וּפְעָמִים מִתְעַכֵּב אַף לְאֵרוּסִין, וּפְעָמִים מִתְקַדֵּם הוּא עַד לְהַזְמָנוֹת לַחֻתָּנָה, וְאָז... מִתְפּוֹצֵץ הַכֹּל, לֹא חֻתָּנָה, לֹא שִׂמְחָה. כָּל הַצְּפִיּוֹת וְהַתְּקוָוֹת נָגוֹזוּ כְּמוֹ חֲלוֹם, עֶגְמַת נֶפֶשׁ נוֹרָאָה וְעַד כְּדֵי מַשְׁבֵּר וְדִכָּאוֹן.

וּכְמוֹ לְמָשָׁל, אָדָם חָפֵץ לִקְנוֹת דִּירָה, מוֹצֵא דִּירָה נָאָה, מַתְאִימָה לוֹ לְכָל צָרְכָיו, גַּם הַמְּחִיר מַתְאִים, קוֹבְעִים זְמַן לַחוֹזֶה, וּפְעָמִים אַף אַחַר הַחוֹזֶה וְהַכֹּל מִתְפּוֹצֵץ...

בְּנֵי זוּג חֲשׁוּכֵי בָּנִים זֶה שָׁנִים, הַמְצַפִּים בְּתוֹחֶלֶת מְמֻשָּׁכָה לְזֶרַע שֶׁל קַיְמָא, וְהִנֵּה ב"ה, הֵרָיוֹן... הַכֹּל תָּקִין, חֹדֶשׁ רִאשׁוֹן שֵׁנִי... רְבִיעִי חֲמִישִׁי... וּפְעָמִים אַף שְׁמִינִי וּתְשִׁיעִי, הַכֹּל מְצַפִּים לַנֵּס וְלִישׁוּעָה, לַשִּׂמְחָה הַגְּדוֹלָה שֶׁאֵין לְשַׁעֲרָהּ בְּכָל הוֹן שֶׁבָּעוֹלָם, הִנֵּה וְנִפְקָדִים הֵמָּה, וְעַתָּה יְזִכּוּ לַחֲבֹק בֵּן, מַשְׁאַת נַפְשָׁם, וּלְבַסּוֹף, הַכֹּל מִתְפּוֹצֵץ... וְכֵן הוּא בַּבְּרִיאוּת שֶׁל הָאָדָם, הָאָדָם כְּבְיָכוֹל חָשׁ אֶת יְשׁוּעַת ה' בְּקִרְבּוֹ, הָרוֹפְאִים מְבַשְּׂרִים אוֹתוֹ שֶׁהִנֵּה נֵס... וּרְפוּאָתוֹ צָפוּיָה וּקְרוֹבָה, יֵשׁ פִּתְרוֹן לַמַּחֲלָה... אֵיזוֹ שִׂמְחָה חָשׁ אָדָם זֶה, הִנֵּה הִרְוִיחַ אֶת חַיָּיו, עוֹמֵד הוּא לְהִפָּטֵר מֵהַמַּחֲלָה שֶׁהָיְתָה כָּל כָּךְ מַטְרִיד מִמֶּנָּה, יֶשְׁנָם סִימָנִים וְאוֹתוֹת לִישׁוּעָה, הַשִּׂמְחָה, הָאַשְׁלָיָה, מְפִיחִים תִּקְוָה טוֹבָה, וּלְבַסּוֹף הַכֹּל מִתְפּוֹצֵץ... הַמַּחֲלָה צָצָה שׁוּב, וּבְיֶתֶר שְׂכוּן...

לְהָבִין הַנְּהָגָה זוֹ אֲסַפֵּר סִפּוּר נִפְלָא שֶׁסִּפְּרוֹ הרה"צ רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ בִּידֶרְמַן שְׁלִיט"א, סִפּוּר שֶׁסִּפֵּר לוֹ בְּנוֹ שֶׁל בַּעַל הַמַּעֲשֶׂה עַצְמוֹ.

וְכָךְ מְסַפֵּר הַבֵּן, אָבִי הִנּוֹ אָב לְהַרְבֵּה יְלָדִים, חִתֵּן אֶת חֶלְקָם, וַעֲדַיִן עוֹמְדִים לְפָנָיו עוֹד מִבָּנָיו לְחַתְּנָם, וּכְבָר בְּשֶׁלֶב זֶה הָיָה בְּמַצָּב שֶׁל חוֹבוֹת, גְּמָחִי"ם מֻחֲתָנוֹת קוֹדְמוֹת, וּמַה יְהֵא בַּחֲתֻנּוֹת הַבָּאוֹת – לֹא הָיְתָה לוֹ לְכָךְ שׁוּם עֵצָה.

לְשֵׁם הִשְׁתַּדְּלוּת, הָיָה נוֹהֵג אָבִי לִקְנוֹת כַּרְטִיס הַגְרָלָה "לוֹטוֹ" מִדֵּי פַּעַם. יוֹם חֲמִישִׁי אֶחָד, מִתְבַּשֵּׂר הָאַבָּא בַּבְּשׂוֹרָה הַמְרִנִינָה בְּיוֹתֵר לִבְעָיָתוֹ... זָכִיתָ בַּהַגְרָלָה... בְּכַמָּה מִילְיוֹנֵי שְׁקָלִים... תָּאֲרוּ לְעַצְמְכֶם אֵיזוֹ שִׂמְחָה הָיְתָה בְּאוֹתוֹ יוֹם חֲמִישִׁי, שִׁשִּׁי, שַׁבָּת... אֵיזוֹ שַׁבָּת שְׂמֵחָה, הוֹדָיָה לַה', שִׁירָה, זִמְרָה, שַׁבָּת שֶׁל הִתְרוֹמְמוּת הַנֶּפֶשׁ וַעֲרִיגָה לֵאלֹקִים הַמּוֹשִׁיעַ, הַמֵּיטִיב, הָרַחֲמָן...

בְּיוֹם רִאשׁוֹן מִתְבָּרֵר שֶׁקֶּרְתָה טָעוּת... לֹא הָאַבָּא הָיָה הַזּוֹכֶה אֶלָּא מִישֶׁהוּ אַחֵר...

מָה הָיָה חֹשׁ אָדָם מִן הַשִּׁגְרָה? חֹשֶׁךְ, אַכְזָבָה, וְאוּלַי אַף כַּדּוּרֵי הָרְגָּעָה, וְהִנֵּה רוֹאֶה אֲנִי אֶת אָבִי שֶׁהִנּוֹ בְּשַׁלְוַת נֶפֶשׁ, רֹגַע וְהַשִּׁקֵט, וּכְאִלּוּ לֹא אֵרַע דָּבָר, לְפֶלֶא הָיָה הַדָּבָר בְּעֵינַי, וּשְׁאַלְתִּיהוּ: אַבָּא, הֵיאַךְ הִנָּךְ בּוֹלֵעַ אַכְזָבָה מָרָה שֶׁכָּזוֹ בְּשַׁלְוָה וּבְרֹגַע וּכְאִלּוּ לֹא הָיָה כְּלוּם? וְכָךְ הֵשִׁיב לִי אָבִי כִּיהוּדִי מַאֲמִין.

שְׁמַע בְּנִי, יְדוּעַ מֵחַז"ל, שֶׁאֶחָד מֵהַחֲסָדִים הַגְּדוֹלִים שֶׁל הַבּוֹרֵא הוּא שֶׁכַּאֲשֶׁר נִגְזַר עַל הָאָדָם חֹלִי אוֹ מָוֶת, מֵמִיר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֹנֶשׁ זֶה בְּאִבּוּד מָמוֹנוֹ, וְכַמּוּבָא בַּחַז"ל: אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹגֵעַ בַּנְּפָשׁוֹת תְּחִלָּה, וְעוֹד אָמְרוּ: לֶעָנִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹטֵל אֶת תַּרְנְגֹלְתּוֹ וְלֶעָשִׁיר אֶת שׁוֹרוֹ, וְעוֹד מֵהַסִּפּוּר הַיְדוּעַ עִם אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי שֶׁרָאָה שֶׁכָּךְ נָהַג אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא לִטֹּל בְּהֶמְתּוֹ שֶׁל מְאָרְחוֹ כְּדֵי לְבַטֵּל גְּזֵרָה קָשָׁה שֶׁנִּגְזְרָה עַל אִשְׁתּוֹ.

וּבְכֵן, בְּנִי, מָה עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כַּאֲשֶׁר נִגָּזַר עַל הָאָדָם מִיתָה, וְאֵין לוֹ מָמוֹן לְכַפֵּר נַפְשׁ? אָדָם זֶה עָנִי, בַּעַל חוֹב, וְאֵין בְּיָדוֹ מָמוֹן שֶׁיִּטְּלוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדֵי לְכַפֵּר עַל נַפְשׁוֹ, וּבְכֵן מָה עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַצָּב כָּזֶה?

מַשְׁלֶה אוֹתוֹ בְּאַשְׁלָיָה, וְהִנֵּה הַמָּמוֹן בְּיָדוֹ, יִשְׂמַח זֶה הָאִישׁ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה שֶׁהִנֵּה וְהוּא בַּעַל מָמוֹן שֶׁנִּפְטָר בְּכָךְ מִכָּל בְּעָיוֹתָיו, וּלְבַסּוֹף מִתְבָּרֵר שֶׁהַכֹּל הָיָה אַשְׁלָיָה.

וּבְכֵן מַה הִרְוִיחַ בְּכָךְ אָדָם זֶה? שֶׁבְּאַכְזָבָה זוֹ שֶׁנִּתְבָּרֵר לוֹ שֶׁכָּל תִּקְוָתוֹ וְצִפִּיָּתוֹ הָיְתָה אַשְׁלָיָה, כְּאִלּוּ וְהָיָה לוֹ מָמוֹן וְנִלְקַח מִמֶּנּוּ, וּבְכָךְ נִפְטָר מֵעֹנֶשׁ מָוֶת.

וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב א, כא): "ה' נָתַן וַה' לָקָח יְהִי שֵׁם ה' מְבֹרָךְ". ה' נָתַן כְּדֵי שֶׁיְּהֵא לוֹ מַה לִּקַּח, כַּמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ אָהוּב, קִנְּאוּ בּוֹ הַשָּׂרִים וְהֶעֱלִילוּ עָלָיו עֲלִילָה שֶׁמָּעַל בְּאוֹצַר הַמֶּלֶךְ וְעָלָיו לִפְרֹעַ סְכוּם גָּדוֹל, הִצְטַעֵר הַמֶּלֶךְ, וּלְבַסּוֹף מָה עָשָׂה, צִוָּה לְמְשָׁרְתוֹ לֵךְ, וְקַח חֲבִילָה זוֹ וְתֵן אוֹתָהּ בְּפִתְחוֹ שֶׁל אֲהוּבִי, לְמָחָר קָם אֲהוּב הַמֶּלֶךְ וּמָצָא הַחֲבִילָה וּפָתָחָהּ, וּמָצָא בָּהּ סְכוּם כֶּסֶף כְּפִי שֶׁחִיְּבוּהוּ לְשַׁלֵּם בָּעֲלִילָה, שָׂמַח שִׂמְחָה גְּדוֹלָה.

כֵּן נוֹהֵג ה' כַּאֲשֶׁר הַמְקַטְרְגִים תּוֹבְעִים דִּין עַל הָאָדָם, וְנִצְרָךְ הוּא לְכַפֶּר נַפְשׁ, וְאֵין לוֹ, מַזְמִין לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָמוֹן, וְנוֹטְלוֹ מִמֶּנּוּ, וּבְזֶה נִהְיֶה לוֹ כֹּפֶר נַפְשׁ.

וְכֵן הוּא בְּכָל אַכְזָבָה שֶׁמִּתְאַכְזֵב הָאָדָם מֵאַשְׁלָיָה שֶׁקִּדְמָה לָהּ, הוּא לְכַפָּרָה גְּדוֹלָה עֲבוּרוֹ, שֶׁכֵּן בְּכָךְ נֶחְשָׁב לוֹ כְּאִלּוּ וּכְבָר הָיָה לוֹ בַּיָּד מַה שֶּׁצִּפָּה, וְנִטַּל מִמֶּנּוּ, וּבְזֶה כַּפָּרָתוֹ גְּדוֹלָה בְּיִסּוּרֵי נֶפֶשׁ הַלָּלוּ, וּבְזֶה שֶׁמִּתְיַסֵּר עַל "דְּמָיוֹן" תִּקְוָתוֹ שֶׁהִתְבַּדְּה, כְּאִלּוּ וְלֹא הָיָה זֶה דְּמָיוֹן אֶלָּא כְּאִלּוּ וְנֶעֱנַשׁ בְּפֹעַל מַמָּשׁ, וְהָבֵן.

פתיחה - ותאמר ציון עזבני ה'

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר (קהלת ה, א) : "אַל תְּבַהֵל עַל פִּיךָ וְלִבְּךָ אַל יְמַהֵר לְהוֹצִיא דָּבָר לִפְנֵי הָאֱלֹקִים, כִּי הָאֱלֹקִים בַּשָּׁמַיִם וְאַתָּה עַל הָאָרֶץ עַל כֵּן יִהְיוּ דְבָרֶיךָ מְעַטִּים", כְּדֵי לְהָבִין דְּבַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בָּזֶה נַקְדִּים מָשָׁל.

עָשִׁיר מֻפְלָג, שֶׁעָסְקָיו מְסֹעָפִים עַל פְּנֵי כַּמָּה מְדִינוֹת בְּרַחֲבֵי הָעוֹלָם, הִרְגִּישׁ שֶׁבְּרִיאוּתוֹ הוֹלֶכֶת וּמִתְמוֹטֶטֶת. הַשָּׁנָה לֹא שֵׁנָה, הָאֲכִילָה לֹא אֲכִילָה כָּרָאוּי מֵחֲמַת הַטְּרָדוֹת הָרַבּוֹת. הֶחְלִיט שֶׁחַיָּב הוּא לְהַבְרֹאת אֶת עַצְמוֹ, וּכְחֹדֶשׁ חָדְשַׁיִם בְּכָל שָׁנָה עָלָיו לִפְרֹשׁ מִכָּל עָסָקָיו וְלָנוּחַ בְּבִנְיָן מְפֹאָר שֶׁיִּבְנֶה לְעַצְמוֹ קָרוֹב לִשְׂפַת הַיָּם, בִּנְיָן עִם כָּל הַלּוּקְסוּס, כַּמּוּבָן.

לְשֵׁם כָּךְ הִזְעִיק קַבְּלָן נֶאֱמָן וְיָשָׁר, וּתְנַאי הִתְנָה עִמּוֹ - שֶׁהָעֲבוֹדָה תִּסְתַּיֵּם בַּמְּהִירוּת הָאֶפְשָׁרִית, כֵּיוָן שֶׁכֹּחוֹתָיו הוֹלְכִים וְכָלִים.

עָשִׂיר זֶה, לַמְרוֹת הִסְתַּעֲפוּת עֲסָקָיו בְּרַחֲבֵי תֵּבֵל - בִּתְחוּם הַבְּנִיָּה לֹא הָיְתָה לוֹ שׂוּם יְדִיעָה וּמֻשָּׂג, אַחַר שֶׁלֹּא עָסַק בָּזֶה מֵעוֹלָם.

הֵחֵל הַקִּבְּלָן הַנֶּאֱמָן בִּמְלַאכְתּוֹ, אִרְגֵּן צָוֶת פּוֹעֲלִים מֻמְחִים, מִכְשׁוּרִים לָעֲבוֹדָה הַטּוֹבִים בְּיוֹתֵר, וְהֵחֵל לַעֲבֹד עֲבוֹדָתוֹ בֶּאֱמָנוּת.

כַּעֲבֹר ב' חֳדָשִׁים בְּקֹצֶר רוּחַ מֵרִים הֶעָשִׂיר טֶלֶפוֹן לַקַּבְּלָן בַּשְּׁאֵלָה הַאִם כְּבָר יָכוֹל הוּא לָבוֹא לְהִתְגּוֹרֵר בְּמְעוֹנוֹ הֶחָדָשׁ אַחַר שֶׁמַּצַּב בְּרִיאוּתוֹ הוֹלֵךְ וּמַחְמִיר.

הַקַּבְּלָן הַנֶּאֱמָן מַבִּיעַ אֶת תְּמִיהָתוֹ עַל בּוּרוּתוֹ שֶׁל הֶעָשִׂיר, וּמֵשִׁיב: "זֶה עַתָּה סִיַּמְנוּ רַק אֶת הַיְסוֹדוֹת וְתוּ לֹא".

וְהֶעָשִׂיר מְסַיֵּם אֶת שִׂיחָתוֹ בְּפָנִים זוֹעֲפוֹת וּבְכַעַס מֻסְתָּר וּמְאֻפָּק.

לְאַחַר כְּעוֹד חֹדֶשׁ - חֳדָשִׁים שׁוּב מֵרִים הֶעָשִׂיר טֶלֶפוֹן לַקַּבְּלָן: "נוּ, אֲנִי מְקַוֶּה שֶׁבְּוַדַּאי עַכְשָׁו יָכוֹל אֲנִי לָבוֹא וְלָדוּר בְּמְעוֹנִי".

"זֶה עַתָּה סִיַּמְתִּי אֶת יְצִיקַת הַגַּג שֶׁל הַקּוֹמָה הָרִאשׁוֹנָה", מֵשִׁיב הַקַּבְּלָן. וְהַפַּעַם - בְּזַעַף גָּלוּי מְנַתֵּק הֶעָשִׂיר אֶת שִׂיחָתוֹ עִם הַקַּבְּלָן הַנֶּאֱמָן.

לְאַחַר שֶׁחָלְפוּ כְּמָה חֳדָשִׁים נוֹסָפִים כְּבָר הָיָה הֶעָשִׂיר בְּטוּחַ שֶׁהַמְּלָאכָה נִסְתַּיְּמָה, וּכְשֶׁהִתְאַכְזֵב מִצִּפִּיָּתוֹ, הֵצִיף אֶת קַבְּלָנוֹ בְּמִלִּים קָשׁוֹת: "הִנְךָ מוֹעֵל בַּתַּפְקִיד! הִנְךָ עָצֵל, אֵין אַתָּה מְזָרֵז אֶת פּוֹעֲלֶיךָ, וְכַנִּרְאֶה הֶחְלַטְתֶּם לְנַוְּלֵנִי וְלִסְחֹט אֶת כַּסְפִּי!"

הָבָה נִתְבּוֹנֵן: לוּ הָיָה אוֹתוֹ עָשִׂיר מִתְגּוֹרֵר בַּאֲתַר הַבְּנִיָּה וְרוֹאֶה בְּמוֹ עֵינָיו כֵּיצַד הַפּוֹעֲלִים עוֹבְדִים וְכֵיצַד בְּכָל רֶגַע וְרֶגַע הָעֲבוֹדָה מִתְקַדֶּמֶת, וְכִי הָיָה רוֹטֵן? בְּוַדַּאי שֶׁלֹּא! מַה הֲבִיאוֹ לַחְשֹׁד בְּנֶאֱמָנָיו? רֵאשִׁית, עַל שֶׁאֵינוֹ מֵבִין בִּמְלֶאכֶת הַבִּנְיָן, וְשֵׁנִית, עַל כִּי אֵינוֹ רוֹאֶה וְיוֹדֵעַ מִכָּל הַנַּעֲשֶׂה וּמִתְקַדֵּם לְתוֹעַלְתּוֹ בְּכָל רֶגַע וְרֶגַע.

יְהוּדִי נִמְצָא בַּצָּרָה וְזֶה זְמַן רַב שֶׁמַּמְתִּין לִשְׁדּוּכוֹ, לְזֶרַע שֶׁל קַיָּמָא, לִבְרִיאוּתוֹ, לְפַרְנָסָתוֹ, נִזְכָּר בְּאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם. מֵרִים טֶלֶפוֹן [תְּפִלָּה] לְבוֹרְאוֹ וְזוֹעֵק לְהַצָּלָתוֹ. יְשׁוּעָתוֹ מִשְׁתַּהָה חֳדָשִׁים מִסְפָּר - וְשׁוּב מֵרִים טֶלֶפוֹן לְבוֹרְאוֹ: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מָה אִתִּי? לָמָּה לֹא מְטַפְּלִים בִּי? וּלְאַחַר עוֹד כַּמָּה חֳדָשִׁים מֵרִים טֶלֶפוֹן נוֹסָף לְבוֹרְאוֹ, וְהַפַּעַם, מֵרֹב צַעֲרוֹ וְכַעֲסוֹ, רוֹטֵן: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, נִרְאֶה לִי שֶׁשָּׂכַחְתָּ אוֹתִי! "וַתֹּאמֶר צִיּוֹן עֲזָבַנִי ה' וַה' שְׁכֵחָנִי" (ישעיה מט, יד). וּמָה עוֹנֶה הַקָּדוֹשׁ - בָּרוּךְ - הוּא (שם טו)? "הֲתִשְׁכַּח אִשָּׁה עוּלָהּ מֵרַחֵם בֶּן בִּטְנָהּ גַּם אֵלֶּה תִּשְׁכַּחְנָה וְאָנֹכִי לֹא אֶשְׁכָּחֵךְ".

וְהוּא שֶׁאוֹמֵר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ: "וְלִבְּךָ אַל יְמַהֵר לְהוֹצִיא דָבָר לִפְנֵי הָאֱלֹקִים, כִּי הָאֱלֹקִים בַּשָּׁמַיִם וְאַתָּה עַל הָאָרֶץ" - וְאֵינְךָ נִמְצָא בַּשָּׁמַיִם - בַּאֲתַר הַבְּנִיָּה - לִרְאוֹת אֶת אֲשֶׁר נִבְנָה בִּשְׁבִילְךָ בְּיִסּוּרֶיךָ, "עַל כֵּן יִהְיוּ דְבָרֶיךָ מְעַטִּים".

עָלֵינוּ לְדַעַת! אָנוּ לְמַטָּה לֹא מְבִינִים וְלֹא רוֹאִים אֶת הַנַּעֲשֶׂה לְהִתְקַדְּמוּת יְשׁוּעָתֵנוּ וְאֵין לָנוּ מֻשָּׂג כְּלָל בַּעֲבוֹדָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ - בָּרוּךְ - הוּא, אוּלָם נֶאֱמָן הוּא לִפְעֹל לִישׁוּעָתֵנוּ לְלֹא הֶרֶף, וְכָל רֶגַע וְרֶגַע שֶׁל עִכּוּב הַיְשׁוּעָה מִלְּבוֹא אֵלֵינוּ יֵשׁ בָּהּ תּוֹעֶלֶת לְטוֹבָתֵנוּ. וּבְעֶצֶם, כָּל סֵבֶל - וְלוּ הַקָּטָן בְּיוֹתֵר - הוּא בְּחֶשְׁבּוֹן לְקִדּוּם הַיְשׁוּעָה לְבוֹאָהּ עָלֵינוּ.

וּבְעֶצֶם זֶה לֹא רַק שֶׁהֲעֲבוֹדָה לְמַעְלָה מִתְקַדֶּמֶת עֲבוּרֵנוּ, אֶלָּא אָנוּ מַשְׁקִיעִים מְעַט בְּסֵבֶל זֶה שֶׁל אִפּוּק, וּבְשָׁבִילוֹ זוֹכִים אָנוּ לִרְוָחִים אֵין סוֹפִיִּים, כְּךְ שֶׁכָּל עִכּוּב וְעִכּוּב שֶׁל יְשׁוּעָה שֶׁמְּצַפֶּה לָהּ הָאָדָם זֶהוּ חֶשְׁבּוֹן שֶׁל הַשְׁקָעָה שֶׁתַּפִּיק רְוָחִים לְאֵין סוֹף לָנֶצַח.

וְעוֹד יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בְּתְשׁוּבַת ה' לְצִיּוֹן עַל טַעֲנָתָהּ עֲזָבַנִי ה' - "... וְאָנֹכִי לֹא אֶשְׁכָּחֵךְ", וְלִכְאוֹרָה מַה תְּשׁוּבָה הִיא זוֹ: "וְאָנֹכִי לֹא אֶשְׁכָּחֵךְ", וַהֲלֹא עֲדַיִן הַצָּרוֹת בְּתָקְפָּן וּמַה יִּתֵּן וּמַה יּוֹסִיף זֶה שֶׁאֵינֶנּוּ נִשְׁכָּחִים אַחַר שֶׁבְּרְצוֹנֵנוּ לְהִגָּאֵל מִצָּרוֹתֵינוּ?

אוּלָם הַתְּשׁוּבָה, עֶצֶם הַיְדִיעָה שֶׁנִּדַּע בְּבֵרוּר שֶׁאֵינֶנּוּ נִשְׁכָּחִים אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ וְהַשְׁגָּחָתוֹ עָלֵינוּ בְּאֹפֶן מַתְמִיד לְהַנְהִיגֵנוּ עַל הַצַּד הַטּוֹב בְּיוֹתֵר וּמִתּוֹךְ רַחֲמִים וְחֶמְלָה - אֵין נֶחָמָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ.

1. יצירת "הזמן"

נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה (בראשית א, יד):

"וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלָּיְלָה וְהָיוּ לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וְשָׁנִים".

וְעוֹד נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה (בראשית ח, כב):

"עֹד כָּל יְמֵי הָאָרֶץ זֶרַע וְקָצִיר וְקֹר וָחֹם וְקַיִץ וָחֹרֶף וְיוֹם וָלָיְלָה לֹא יִשְׁבֹּתוּ".

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר בְּקֹהֶלֶת (פרק ג', פסוקים א - יא):

"לַכֹּל זְמָן וְעֵת לְכָל חֵפֶץ תַּחַת הַשָּׁמָיִם, עֵת לָלֶדֶת וְעֵת לָמוּת וְגוֹ' אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְּעִתּוֹ".

אַחַת מִיצִירוֹתָיו הַנִּפְלָאוֹת שֶׁל הַבּוֹרֵא בְּעוֹלָמוֹ, הוּא יְצִירַת מַצָּב שֶׁל "זְמַן".

הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שֶׁבָּרָא אֶת עוֹלָמוֹ בְּשִׁשָּׁה יָמִים, תָּלָה אֶת קִיּוּמוֹ בַּ"זְמַן", בָּרָא יוֹם, בָּרָא לַיְלָה, וְהוּא יוֹם אֶחָד, וּלְאַחֲרָיו בַּזְּמַן יוֹם שֵׁנִי, עַד יוֹם הַשְּׁבִיעִי, וְכָךְ חוֹזֵר חֲלִילָה בְּמַחְזוֹר שֶׁל חֹדֶשׁ, וּלְאַחֲרָיו חֹדֶשׁ שֵׁנִי וּשְׁלִישִׁי עַד שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ וְהוּא מַחְזוֹר שָׁנָתִי, וְכָךְ מִתְנַהֵל הָעוֹלָם לְפִי לוּחַ זְמַנִּים עַד הֱיוֹתֵנוּ הַיּוֹם בִּשְׁנַת ה' אֶלְפַּיִם שֶׁבַע מֵאוֹת שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם שָׁנִים לִבְרִיאַת הָעוֹלָם.

כְּפִי הַזְּמַנִּים מִשְׁתַּנִּים הַתְּקוּפוֹת הַקַּיִץ, וְהַחֹרֶף, הַסְּתָו וְהָאָבִיב. כְּפִי הַזְּמַנִּים מִשְׁתַּנִּים אֹרֶךְ הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה.

חַיֵּי הָאָדָם מִשְׁתַּנִּים לְפִי הַזְּמַן, מִתְּחִלָּה הָאָדָם נוֹלָד תִּינוֹק, וּכְכָל שֶׁבּוֹגֵר הוּא בְּשָׁנִים מַזְקִין וּמִשְׁתַּנֶּה גּוּפוֹ וְאָפְיוֹ, וְכַיּוֹצֵא בְּחֶפְצֵי הָעוֹלָם, רַבִּים מֵהֶם הַמִּשְׁתַּנִּים בְּמִצִיאוּתָם מֵעֶצֶם הַזְּמַן שֶׁחָלַף עֲלֵיהֶם.

וְהָעִקָּר, כָּל מִצְוֹות הַתּוֹרָה שֶׁלָּנוּ תְּלוּיִים בַּזְּמַן, מִצְוַת מִילָה - זְמַנָּהּ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי, פִּדְיוֹן הַבֵּן - בַּיּוֹם הַשְּׁלֹשִׁים וְאֶחָד, הַיֶּלֶד נֶחְשָׁב גָּדוֹל לְחִיּוּב מִצְוות בִּזְמַן הֱיוֹתוֹ בֶּן י"ג שָׁנָה. הָאִשָּׁה נִטְהֶרֶת מִנִּדָּתָהּ, וְכֵן עוֹלָה מִיֶּתֶר טֻמְאוֹתֶיהָ כְּפִי הַזְּמַנִּים שֶׁקָּבְעָה הַתּוֹרָה. מִצְוַת תְּפִלִּין בַּיּוֹם וְלֹא בַּלַּיְלָה, יוֹם שַׁבָּת זְמַנּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, מוֹעֲדֵי ה' תְּלוּיִים בִּזְמַנָּם - פֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ, שָׁבוּעוֹת בְּמוֹעֲדוֹ וְכַיּוֹצֵא. וּבְמוֹעֲדָם דַּוְקָא, אָדָם שֶׁיִּשְׁבּוֹת בְּיוֹם שִׁשִּׁי, אוֹ יָחֹג אֶת חַג הַסֻּכּוֹת, הַפֶּסַח וְכַיּוֹצֵא שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּם, מַעֲשָׂיו מַעֲשֵׂי הֶבֶל, וְלֹא דַּי שֶׁלֹּא יוֹעִילוּ אֶלָּא אַף יִגְרְעוּ וְיִפְגְּמוּ, עַל אַף כַּוָּנָתוֹ הַטּוֹבָה לְהוֹדוֹת לַה' וְלָחֹג לוֹ חַג כְּהִלְכָתוֹ, עֶצֶם זֶה שֶׁהִדְבָּר לֹא נַעֲשָׂה בִּזְמַנּוֹ - קִלְקֵל וְלֹא תִּקֵּן.

וּכְמוֹ כֵן הַמַּקְרִיב קָרְבָּן שֶׁזְּמַן אֲכִילָתוֹ יוֹם וְלַיְלָה אוֹ שְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה, וַאֲכָלוֹ לְאַחַר זְמַנּוֹ - פִּגּוּל הוּא וְחַיָּב כָּרֵת.

כְּמוֹ כֵן קָצַב הַקָּבָ"ה סְכוּם שָׁנִים לְעוֹלָמוֹ, וְכַמּוּבָא בַּגְּמָרָא (ר"ה לא ע"א):

שִׁית אַלְפֵי שְׁנֵי הֱוֵי עָלְמָא, וְחָב חָרוּב, כְּלוֹמַר קִצְבַת שְׁנוֹת הָעוֹלָם - שֵׁשֶׁת אַלְפֵי שָׁנָה.

וְתָכְנִיתוֹ שֶׁל הַקָּבָ"ה בְּעוֹלָמוֹ בִּזְמַן זֶה שֶׁל שֵׁשֶׁת אַלְפֵי שָׁנִים הָיְתָה כְּבָר סְדוּרָה וַעֲרוּכָה לְפָנָיו מַה יַּעֲשֶׂה בָּהּ, וְכַמּוּבָא בַּגְּמָרָא (סנהדרין לח ע"ב) וְעוֹד,

הֶרְאָה הַקָּבָ"ה לְאָדָם הָרִאשׁוֹן דּוֹר דּוֹר וְדוֹרְשָׁיו...

וְעוֹד מוּבָא בַּמִּדְרָשׁ (ויקרא רבה כו, ז ועוד)

הֶרְאָה הַקָּבָ"ה לְמֹשֶׁה דּוֹר דּוֹר וְשׁוֹפְטָיו.

וְעוֹד מוּבָא בְּסִפְרֵי (פנחס כז, טז):

הֶרְאָה הַקָּבָ"ה לְמֹשֶׁה כָּל הַפַּרְנָסִים הָעֲתִידִים לְשַׁמֵּשׁ אֶת יִשְׂרָאֵל - עַד שֶׁיִּחְיוּ הַמֵּתִים.

וְעוֹד בַּמִּדְרָשׁ (במדבר רבה כג, ד):

הֶרְאָה הַקָּבָ"ה לְמֹשֶׁה כָּל מַה שֶּׁהָיָה, וְכָל מַה שֶּׁעָתִיד לִהְיוֹת - דּוֹר דּוֹר וְדוֹרְשָׁיו.

כָּל עִנְיְנֵי הָעוֹלָם מֻגְבָּלִים בַּ"זְּמַן", יֶשְׁנָהּ מֻגְבָּלוּת שֶׁל זְמַנִּים קְבוּעִים, וּכְגוֹן, אִשָּׁה יוֹלֶדֶת לְט' חֳדָשִׁים, וּכְמוֹ כֵן לְהַבְדִּיל הַבַּעֲלֵי חַיִּים יֵשׁ לָהֶם זְמַן מְסֻיָּם לְהֵרְיוֹנָם. זְמַן מְסֻיָּם יֶשְׁנוֹ לְהִשְׂרְשׁוּת הָאֵילָן בַּקַּרְקַע, זְמַן לְצִמְיחָתוֹ, זְמַן לְהוֹצָאַת פֵּרוֹתָיו.

וְיֶשְׁנָהּ מֻגְבָּלוּת שֶׁל זְמַנִּים שֶׁאֵינָם קְבוּעִים, הַבָּא לִבְנוֹת בִּנְיָן, גְּמַר הַבִּנְיָן תָּלוּי בִּזְמַנִּים, אֶלָּא שֶׁאִם יַפְעִיל יוֹתֵר פּוֹעֲלִים לְזֻרֵז הַבִּנְיָן, יִגְמֹר הַבִּנְיָן יוֹתֵר מַהֵר, אֲבָל מִכָּל מָקוֹם תָּלוּי הַדָּבָר בַּזְּמַן, בִּנְיַן שֶׁנִּצְרַךְ בִּתְנָאֵי בִּנְיָה מְסֻיָּמִים לִבְנוֹתוֹ בְּמֶשֶׁךְ עֶשֶׂר שָׁנִים, אִי אֶפְשָׁר בְּאוֹתָם

תְּנַאי בְּנִיָּה לִבְנוֹתוֹ בְּפָחוֹת מִכָּךְ. וְכֵן לְכָל פְּעֻלָּה וּמְלָאכָה מִמְּלָאכוֹת הָעוֹלָם יֶשְׁנוֹ זְמַן מְשׂעָר לְסִיּוּמָם.
כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר מֻגְבָּלוּת הַזְּמַן - לְפִיהָ מִתְנַהֲלִים סִדְרֵי הָעוֹלָם.

2. מוגבלות הזמן גורמת לתחושת "עיכוב"

מֻגְבָּלוּת הַזְּמַן גּוֹרֶמֶת לִתְחוּשַׁת עִכּוּב כַּאֲשֶׁר הַדָּבָר לֹא נַעֲשָׂה בַּזְּמַן כְּפִי שֶׁתִּכְנֵן אוֹתוֹ הָאָדָם. לְדֻגְמָא, הָאָדָם חָפֵץ מִכְּבָר לְהַשִּׂיג אֶת זוּוגוֹ, חָפֵץ מִכְּבָר לְהַשִּׂיג בַּיִת, עֲבוֹדָה, בְּרִיאוּת, הַצְלָחָה בְּחִנּוּךְ יְלָדָיו וְכַיּוֹצֵא, וְכַאֲשֶׁר לֹא מַשִּׂיג אֶת רְצוֹנוֹ בִּזְמַנּוֹ שֶׁחָפֵץ בּוֹ, חָשׁ מְעֻכָּב.
מִכַּיוָן שֶׁרְצוֹן הָאָדָם לְהַשִּׂיג אֶת פְּרָטֵי חַיָּיו בַּהֶקְדֵּם כְּפִי לוּחַ הַזְּמַנִּים שֶׁלּוֹ.
וּמַה הֵמָּה הַהַשְׂלָכוֹת מֵהִסְתַּכְּלוּת שֶׁכָּזוֹ? הִתְמַרְמְרוּת, כַּעַס, קִנְאָה, אָדָם זֶה חָשׁ שֶׁהוּא מִתְעַכֵּב... חָשׁ מְפֻגָּר בְּהִתְקַדְּמוּת חַיָּיו בְּיַחַס לַחֲבֵרָיו. תְּחוּשָׁתוֹ תְּחוּשַׁת נְחִיתוּת בְּיַחַס לַאֲחֵרִים, בּוֹכֶה הוּא עַל רֹעַ מַזָּלוֹ וְגוֹרָלוֹ. וְאִם יֵשׁ לְתָלוֹת אֶת הָעִכּוּב בְּפָלוֹנִי שֶׁכְּבָיָכוֹל בִּגְלָלוֹ נִגְרַם הָעִכּוּב - מַאֲשִׁים הוּא אֶת כָּל מִי שֶׁנִּרְאֶה לוֹ, וְלֹא פָּחוֹת מַאֲשִׁים הוּא גַּם אֶת עַצְמוֹ - לָמָּה אֲנִי לֹא מַצְלִיחַ... לָמָּה אֲנִי לֹא מַשְׂקִיעַ כָּרָאוּי... לָמָּה אֵינֶנִּי חָרוּץ לְהַסְפִּיק כַּחֲבֵרַי...
וְכָאן עָלֵינוּ לְדַעַת יְדִיעָה יְסוֹדִית בֶּאֱמוּנָה וּבְעִקְרֵי הַיַּהֲדוּת. אֵין מֻשָּׂג כָּזֶה עִכּוּב, כָּל דָּבָר נַעֲשֶׂה בִּזְמַנּוֹ שֶׁקָּצַב לוֹ הַבּוֹרֵא, אֶלָּא מִכַּיוָן שֶׁהָאָדָם עוֹרֵךְ "לוּחַ זְמַנִּים" לְעַצְמוֹ, לָכֵן חָשׁ עִכּוּב כַּאֲשֶׁר לֹא מִתְבַּצְּעִים תָּכְנִיּוֹתָיו כְּפִי לוּחַ הַזְּמַנִּים שֶׁלּוֹ.

3. "עיכוב" - מהלך של תקון

וּבְעֶצֶם מוֹצְאִים אָנוּ שֶׁזּוֹ הִיא הַקְּלָלָה שֶׁנִּתְקַלֵּל אָדָם הָרִאשׁוֹן (בראשית ג, יז - יט):
"וּלְאָדָם אָמַר כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתֶּךָ וַתֹּאכַל מִן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְקוֹץ וְדַרְדַּר תַּצְמִיחַ לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם עַד שׁוּבְךָ אֶל הָאֲדָמָה כִּי מִמֶּנָּה לֻקָּחְתָּ כִּי עָפָר אַתָּה וְאֶל עָפָר תָּשׁוּב".
וּכְמוֹ כֵן נִתְקַלְּלָה חַוָּה (בראשית ג, טז):
"אֶל הָאִשָּׁה אָמַר הַרְבָּה אַרְבֶּה עִצְּבוֹנֵךְ וְהֵרֹנֵךְ בְּעֶצֶב תֵּלְדִי בָנִים וְאֶל אִישֵׁךְ תְּשׁוּקָתֵךְ וְהוּא יִמְשָׁל בָּךְ".
נִתְבּוֹנֵן שֶׁהַמָּנָח בְּמַשְׁמָעוּת קְלָלוֹת אֵלּוּ שֶׁנִּתְקַלְּלוּ אָדָם וְחַוָּה, הוּא לְהַשִּׂיג אֶת מְבֻקָּשָׁם וְהִצְטָרְכוּתָם בְּעִכּוּב וּבְעָמָל, כְּלוֹמַר לֹא רַק בְּעִכּוּב אֶלָּא גַּם בְּעָמָל וּבְצַעַר.

לֹא רַק שֶׁיִּצְטָרְכוּ לְהִתְעַכֵּב עַד שֶׁיַּשִּׂיגוּ אֶת לַחְמָם, שֶׁתְּלוּי הַדָּבָר בַּחֲרִישָׁה וּזְרִיעָה, קְצִירָה, דִּישָׁה, זְרִיָּה, טְחִינָה, לִישָׁה, אֲפִיָּה, אֶלָּא עַד שֶׁיַּגִּיעוּ לָזֶה יַעַבְרוּ עֲגָמַת נֶפֶשׁ - "קוֹץ וְדַרְדַּר תַּצְמִיחַ לָךְ", הַרְבֵּה אַכְזָבוֹת וְתוֹחָלוֹת מְמֻשָּׁכוֹת עַד שֶׁיַּגִּיעוּ לִמְבֻקָּשָׁם.

כְּמוֹ כֵן נִתְקַלְקְלָה הָאִשָּׁה, עַד שֶׁתֵּלֵד לֹא רַק שֶׁתִּתְעַכֵּב מִלִּרְאוֹת אֶת פְּרִי בִּטְנָהּ, אֶלָּא שֶׁעִכּוּב זֶה יְהֵא בְּצֵרוּף סֵבֶל וְצַעַר, צַעַר הַהֵרָיוֹן וְהַלֵּדָה, וּלְאַחַר מִכֵּן צַעַר גִּדּוּל הַבָּנִים שֶׁיִּהְיֶא בְּאִטְיוּת וּבְטֹרַח. (עפ"י רש"י שם).

וּמַדּוּעַ נֶעֱנְשׁוּ אָדָם וְחַוָּה דַּוְקָא בִּקְלָלָה זוֹ, וּמַהוּ ה"מִּדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה" לְעָנְשָׁם זֶה כְּפִי מִדַּת חֶטְאָם?

הַתְּשׁוּבָה, נִגְזַר עֲלֵיהֶם עִכּוּב וְהַמְתָּנָה לְצָרְכֵיהֶם, כְּנֶגֶד חֶטְאָם שֶׁלֹּא הִסְכִּימוּ לְעִכּוּב וְלַהַמְתָּנָה שֶׁצִּוָּה עֲלֵיהֶם ה', שֶׁכֵּן צִוּם ה' שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל מֵעֵץ הַדַּעַת, וְלֹא הִתְעַכְּבוּ וְעָצְרוּ אֶת רְצוֹנָם וְתַאֲוָתָם, לָכֵן עָנְשָׁם שֶׁיִּצְטָרְכוּ מֵעַתָּה לְהִתְעַכֵּב וּלְהַמְתִּין לְמִלּוּי מְבֻקָּשָׁם.

וְהִנֵּה לְךָ לְשׁוֹן הָאֲר"י הַקָּדוֹשׁ בְּסֵפֶר "שַׁעַר הַכַּוָּנוֹת" דְּרוּשֵׁי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, דְּרוּשׁ א': וְהִנֵּה אִם אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה נִמְנָע מִן הַזִּוּוּג בַּיּוֹם הַהוּא (כְּלוֹמַר שֶׁלֹּא הָיָה מִזְדַּוֵּג עִם חַוָּה בְּיוֹם שִׁשִּׁי שֶׁנִּבְרָא) וְהָיָה מַמְתִּין עַד לֵיל שַׁבָּת, וְגַם מִן הַחֵטְא (שֶׁל אֲכִילַת עֵץ הַדַּעַת) הָיוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת כְּתִקָּנָם. וּבְמַאֲמָר מֻסְגָּר, חַיָּבִים לָדַעַת שֶׁחֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן אֵינוֹ כִּפְשׁוּטוֹ, וְאָסוּר לָנוּ לַחְשֹׁב שֶׁפִּזְיוּתוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיְתָה כְּאַחַד הָאָדָם, לְלֹא סָפֵק שִׁקּוּלִים עֲמֻקִּים מִבֵּינָתֵנוּ הָיוּ לְאָדָם הָרִאשׁוֹן בְּעִנְיָן זֶה, אֶלָּא שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת גַּם כִּפְשׁוּטָהּ כְּדֵי לְהָבִין לַאֲנָשִׁים כְּעֶרְכֵּנוּ מַה דְּרִישַׁת הַתּוֹרָה מֵאִתָּנוּ וּלְכַוֵּן אוֹתָנוּ לְאָרְחוֹת חַיִּים].

הֲרֵי לְפִי פְּשׁוּטָם שֶׁל דְּבָרִים, זֶהוּ תִּקּוּן הָעוֹלָם מִנִּי אָז לִסְבֹּל אֶת מַצַּב מֻגְבָּלוּת הַזְּמַן, שֶׁהַשִּׂכְלִתִּיּוּת הֻמָּה עִכּוּב, וּמִתּוֹךְ עָמָל וְטֹרַח, וְהוּא תִּקּוּן לְחֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁכַּיָּדוּעַ שֶׁחֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן גַּם קִלְקֵל לְכָל הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים אַחֲרָיו, שֶׁכֵּן כָּל הַנְּשָׁמוֹת הָיוּ מְרֻכָּזִים וּמֻשְׁרָשִׁים בְּאָדָם הָרִאשׁוֹן, וְכֻלָּם חַיָּבִים בְּאַחֲרָיוּת זוֹ לְתַקֵּן אֶת חֶטְאוֹ, וְכָאָמוּר כָּל זֶה לְפִי פְּשׁוּטָם שֶׁל דְּבָרִים, אוּלָם יֵשׁ בָּהֶם הַרְבֵּה עֲמֻקוּת וְסוֹד הַיְדוּעִים לְיוֹדְעֵי חֵן וְסוֹדוֹת הַתּוֹרָה. וּבְכָלָל רוֹאִים אָנוּ שֶׁמַּהֲלַךְ הַתִּקּוּן לְאַחַר חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן הִנּוֹ מְעֻכָּב וְכַבְיָכוֹל אִטִּי מְאֹד. נִתְבּוֹנֵן, הֲרֵי תַּכְלִית הַבְּרִיאָה הוּא בִּשְׁבִיל עַם יִשְׂרָאֵל, וְתַכְלִית בְּרִיאַת עַם יִשְׂרָאֵל בִּשְׁבִיל שֶׁיְּקַבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה.

וְהִנֵּה עַד שֶׁקִּבְּלוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה עָבַר 2448 שָׁנָה מִבְּרִיאַת הָעוֹלָם. עֲשָׂרָה דּוֹרוֹת מֵאָדָם וְעַד נֹחַ, וְעוֹד עֲשָׂרָה דּוֹרוֹת מִנֹּחַ וְעַד אַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁנּוֹלַד בִּשְׁנַת 1948 לִבְרִיאַת הָעוֹלָם. וְכַמָּה הִתְעַכֵּב לֵידַת יִצְחָק לְאַבְרָהָם עַד שֶׁהָיָה בֶּגִיל מֵאָה שָׁנָה, וּכְמוֹ כֵן לֵידַת יַעֲקֹב הִתְעַכְּבָה עַד שֶׁנִּהְיָה יִצְחָק בֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה. יַעֲקֹב נָשָׂא אֶת רָחֵל וְלֵאָה רַק בִּהְיוֹתוֹ

כְּבָר שְׁמוֹנִים וְאַרְבַּע שָׁנָה לְאַחַר עִכּוּבִים וְרַמָּאוּת שֶׁל לָבָן. לְאַחַר מִכֵּן עַד שֶׁנּוֹלְדוּ הַשְּׁבָטִים הִשְׁתַּעְבְּדוּ בְּנֵיהֶם בְּמִצְרַיִם וְיָשְׁבוּ שָׁם 430 שָׁנָה וְרַק לְאַחַר כָּל עִכּוּבִים הַלָּלוּ בָּאוּ לְתַכְלִיתָן - מַתַּן תּוֹרָה.

הֲרֵי שֶׁמַּהֲלַךְ הַתִּקּוּן בְּעוֹלָמֵנוּ לְאַחַר חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן הוּא מְעֻכָּב לִמְאֹד.

וְאִלּוּ אָדָם הָרִאשׁוֹן קֹדֶם שֶׁחָטָא מוּבָא בַּחַזַ"ל (סנהדרין נט, ע"ב): שֶׁהָיוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת צוֹלִין לוֹ בָּשָׂר וּמְבִיאִים לוֹ יַיִן יָשָׁן, וְכִי מֵהֵיכָן הָיָה לָהֶם יַיִן יָשָׁן, וַהֲלֹא בְּאוֹתוֹ יוֹם נוֹלַד הָאָדָם וּבְאוֹתוֹ יוֹם חָטָא? אֶלָּא כְּאָמוּר הַכֹּל הָיָה מֵעַל הַזְּמַן, וּבְיוֹם אֶחָד הָיָה אֶפְשָׁר לְהָבִיא יַיִן אַף בְּטַעַם שֶׁל הַרְבֵּה שָׁנִים שֶׁכֵּן קֹדֶם הַחֵטְא לֹא הָיָה מֻשָּׂג שֶׁל עִכּוּב וְהַמְתָּנָה.

הָעוֹלָה לָנוּ מֵהַנִּזְכָּר, שֶׁזֶּה מַהֲלַךְ הַתִּקּוּן, לְהִתְעַכֵּב, לְהַמְתִּין, לְקַוּוֹת וּלְצַפּוֹת, מִתּוֹךְ אֱמוּן מָלֵא, וּמִתּוֹךְ בִּטּוּל מֻחְלָט לְלוּחַ הַזְּמַנִּים שֶׁל הַבּוֹרֵא, וְלִהְיוֹת סָבְלָן עִם הַרְבֵּה אֹרֶךְ רוּחַ מִתּוֹךְ יְדִיעָה שֶׁהָעִכּוּב וְהַהַמְתָּנָה זֶה עַצְמוֹ הַתִּקּוּן שֶׁהֻקְבַּע עַל יְדֵי הַבּוֹרֵא לְתִקּוּן בְּרִיּוֹתָיו. וּלְהַלָּן נְבָאֵר, שֶׁבְּתִקּוּן זֶה שֶׁהֻקְבַּע עַל יְדֵי הַבּוֹרֵא שֶׁהוּא הָעִכּוּב וְהַהַמְתָּנָה - נִפְעָלִים ג' תּוֹעֲלִיּוֹת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם הַגּוֹרְמוֹת לְתִקּוּנוֹ הַמֻּשְׁלָם, וְאֵין זֶה סְתָם לְשֵׁם עִנּוּי וְיִסּוּרִים לַנֶּפֶשׁ, אֶלָּא מַנָּח כָּאן תִּקּוּן, אֲשֶׁר זֶה שֶׁיָּפִיק מִמֶּנּוּ אֶת הַג' תּוֹעֲלִיּוֹת שֶׁנִּזְכִּיר לְהַלָּן לֹא רַק שֶׁלֹּא יָחוּשׁ בְּיִסּוּרֵי נֶפֶשׁ, אֶלָּא אַף יִתְעַנֵּג בְּמַהֲלַךְ הָעִכּוּבִים, הַטָּרָדוֹת, הֶעָמָל וְהַטִּרָּחוֹת.

4. לעתיד - כשהעולם יבוא לתיקונו - תוסר הנהגת "העיכוב"

וְהָרְאָיָה הַחוֹתֶכֶת לִדְבָרֵינוּ שֶׁבְּאַרְנוּ שֶׁכָּל מַהֲלַךְ תִּקּוּנֵנוּ תָּלוּי בְּהַמְתָּנָה סַבְלָנִית בְּכָל מִגְוָן עִכּוּבֵי הַחַיִּים מִתּוֹךְ בִּטּוּל רְצוֹנֵנוּ לִרְצוֹן ה', שֶׁהִנֵּה הַנְהָגָה זוֹ שֶׁל עִכּוּב וְהַמְתָּנָה זוֹ אֵינָהּ אֶלָּא עַד בּוֹא הַגְּאֻלָּה בִּבְיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ שֶׁאָז יִהְיֶה הָעוֹלָם מְתֻקָּן, וְאָז תִּהֵא הַהַנְהָגָה לְהֵפֶךְ הַגָּמוּר מֵעִכּוּב וְהַמְתָּנָה, כָּל הַהַשְׁפָּעוֹת וְצָרְכֵי הָאָדָם יִהְיוּ תֵּכֶף וּמִיָּד, וְהִנֵּה לְךָ פְּסוּקִים מְפֹרָשִׁים עַל כָּךְ, וְכִמּוּבָא בַּגְּמָרָא מַסֶּכֶת שַׁבָּת ל' ע"ב:

דָּרַשׁ רַבָּן גַּמְלִיאֵל: עָתִידָה אִשָּׁה שֶׁתֵּלֵד בְּכָל יוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא): "הָרָה וְיֹלֶדֶת יַחְדָּו" - בַּיּוֹם שֶׁהָרָה, יוֹלֶדֶת לַוָּלָד שֶׁל אֶתְמוֹל, (עפ"י רש"י שם). לְגַלֵּג עָלָיו אוֹתוֹ תַּלְמִיד - אָמַר אֵין כָּל חָדָשׁ תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ, אָמַר לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל בֹּא וְאַרְאֶךָּ דָּגְמָתָן בָּעוֹלָם הַזֶּה - תַּרְנְגֹלֶת הַיּוֹלֶדֶת בְּכָל יוֹם.

וְעוֹד דָּרַשׁ רַבָּן גַּמְלִיאֵל:

עֲתִידִים אִילָנוֹת שֶׁמּוֹצִיאִין פֵּרוֹת בְּכָל יוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל יז): "וְנָשָׂא עָנָף וְעָשָׂה פֶּרִי" - מָה עָנָף בְּכָל יוֹם אַף פְּרִי בְּכָל יוֹם, וְהוֹכִיחַ זֹאת רַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁיֵּשׁ דָּגְמָתוֹ בְּעֵץ "הַצַּלָּף". הֲרֵי שֶׁלְּעָתִיד יֵעָלֵם הַמֻּשָּׂג שֶׁל עִכּוּב וְהַמְתָּנָה, הַכֹּל יֵעָשֶׂה מִיָּד וּבְשֶׁפַע.

וְעוֹד דָּרַשׁ רַבָּן גַּמְלִיאֵל:
עָתִידָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁתּוֹצִיא גְּלוּסְקָאוֹת וּכְלֵי מִילַת, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים עב): יְהִי פִּסַּת בַּר בָּאָרֶץ "גְּלוּסְקָאוֹת" פֵּרוּשׁוֹ פַּת אֲפוּיָה, "וּכְלֵי מִילַת" - בְּגָדִים יְקָרִים מוּכָנִים לִלְבִישָׁה, וְהוֹכִיחַ שָׁם זֹאת שֶׁיֵּשׁ דֶּגְמָתָן בִּכְמֵהִין וּפִטְרִיּוֹת, וְכֵן כְּמִין לְבוּשׁ הַצּוֹמֵחַ סְבִיב הַדֶּקֶל וְהוּא רַךְ.
וְעוֹד מוּבָא בַּמִּדְרָשׁ (ספרי דברים, א, א):
עָתִידָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְהִיוֹת מִתְרַחֶבֶת וְעוֹלָה מִכָּל צְדָדֶיהָ כִּתְאֵנָה.
וְעוֹד שָׁם: עָתִידָה יְרוּשָׁלַיִם לִהְיוֹת מִתְרַחֶבֶת בְּכָל צְדָדֶיהָ, וְשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם עֲתִידִין לִהְיוֹת מַגִּיעִין עַד דַּמֶּשֶׂק.
וְעוֹד בַּשֶּׁפַע הָעֲתִידִי שֶׁיִּהְיֶה מֵעַל הַזְּמַן מֵעַל כָּל עִכּוּב וְהַמְתָּנָה מוּבָא בַּגְּמָרָא (כתובות קיא ע"ב):
עָתִידָה חִטָּה שֶׁתְּתַמֵּר כְּדֶקֶל וְעוֹלָה בְּרֹאשׁ הָרִים, שְׁמָא תֹּאמַר יֵשׁ צַעַר וְטֹרַח לְקָצְרָהּ? תַּלְמוּד לוֹמַר "יִרְעַשׁ כַּלְּבָנוֹן פִּרְיוֹ" (תהילים עב), הַקָּבָ"ה מֵבִיא רוּחַ מִבֵּית גְּנָזָיו וּמוֹשְׁכָהּ עֲלֶיהָ וְכוּ', וְאָדָם יוֹצֵא לַשָּׂדֶה וּמֵבִיא מְלֹא פִּסַּת יָדוֹ, וּמִמֶּנָּה פַּרְנָסָתוֹ וּפַרְנָסַת בְּנֵי בֵּיתוֹ.
וְעוֹד שָׁם: עָתִידָה חִטָּה שֶׁתְּהֵא כִּשְׁתֵּי כְלָיוֹת שֶׁל שׁוֹר הַגָּדוֹל, וְאַל תִּתְמַהּ שֶׁהֲרֵי וְכוּ'. וְעוֹד שָׁם בַּגְּמָרָא דְּבָרִים נִפְלָאִים שֶׁיִּהְיוּ לֶעָתִיד כְּשֶׁיִּהְיֶה הָעוֹלָם מְתֻקָּן, שֶׁיִּהְיוּ אָז הַהַשְׁפָּעוֹת וְהַטּוֹבוֹת בְּאֹפֶן מְיֻדֵּי וּלְלֹא עָמָל וְטֹרַח.
וְעוֹד מוּבָא בְּמִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא (סוף פרשת מצורע) שֶׁלֶּעָתִיד תְּהֵא הָאִשָּׁה לְלֹא דָּמִים טְמֵאִים, וְלֹא יְהֵא עִכּוּב לָאָדָם לְהִתְעַבֵּב וּלְהַמְתִּין לְטָהֳרַת אִשְׁתּוֹ, וּכְמוֹ שֶׁכֵּן הָיָה לְעַם יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר שֶׁשָּׁרְתָה עִמָּהֶם שְׁכִינָה.
וְעוֹד מוּבָא בַּגְּמָרָא (ב"ב קכב ע"א), שֶׁלֶּעָתִיד יְהֵא לְעַם יִשְׂרָאֵל ג' בָּתִּים בָּהָר, בָּעֵמֶק וּבַשְּׁפֵלָה, לָדוּר שָׁם בְּכָל עוֹנוֹת הַשָּׁנָה כְּפִי תְּנָאֵי הַמָּזֶג אֲוִיר.
וְעוֹד מוּבָא בַּנָּבִיא (יואל ג, א) "וְנִבְּאוּ בְּנֵיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם", דְּהַיְנוּ מִיָּד שֶׁיִּוָּלְדוּ הַיְלָדִים יְדַבְּרוּ, יֵלְכוּ וְיַגִּיעוּ לִנְבוּאָה.
וּבְעֶצֶם אֵין זֶה רַק מַה שֶּׁיִּהְיֶה לֶעָתִיד, שֶׁכֵּן עַם יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, שֶׁהָיוּ בְּמַצָּב שֶׁל תִּקּוּן מְסֻיָּם כְּבָר חָווּ בְּמוֹ עֵינֵיהֶם מֵעֵין הַנִּסִּים הַנִּזְכָּרִים, שֶׁכֵּן נִבּוּאָה זְכוּ לָהּ כְּבָר עַל הַיָּם - וְכַמּוּבָא בַּחֲזַ"ל: רָאָתָה שִׁפְחָה עַל הַיָּם מַה שֶּׁלֹּא רָאָה יְחֶזְקֵאל הַנָּבִיא, וְזֶה עוֹד עַל הַיָּם, וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּמַעֲמַד הַר סִינַי שֶׁאָז זְכוּ לִנְבוּאָה בְּיוֹתֵר, וְכַנֶּאֱמָר (דברים ה, ד): פָּנִים בְּפָנִים דִּבֶּר ה' עִמָּכֶם בָּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ, וּכְמוֹ כֵן מוּבָא בַּחֲזַ"ל שֶׁבְּמַעֲמַד הַר סִינַי נִתְרַפְּאוּ כָּל יִשְׂרָאֵל מֵחָלָיִם, שֶׁהָעִוְרִים נִתְפַּקְּחוּ עֵינֵיהֶם, וְכֵן הַחִגְּרִים וְכֵיוֹצֵא מִיָּד נִתְרַפְּאוּ. וְכֵן אַחַר -

כְּךָ בְּמֶשֶׁךְ 40 שָׁנָה מַאֲכָלָם הָיָה "מָן" - לֶחֶם מוּכָן שֶׁיָּרַד לָהֶם בְּכָל יוֹם מִן הַשָּׁמַיִם, בְּאֵר מַיִם לִוְּתָה אוֹתָם לְכָל דַּרְכָּם.

עַנְנֵי כָּבוֹד הָיוּ מְשַׁמְּשִׁים לָהֶם בַּיִת לְהָגֵן מֵהַחֹרֶב וּמֵהַקֶּרַח. וְכֵן כָּל הַהַנְהָגָה בַּזְּמַן הַהוּא הָיְתָה נִסִּית: שִׂמְלָתְךָ לֹא בָלְתָה מֵעָלֶיךָ, נַעַלְךָ לֹא בָלְתָה, רַגְלְךָ לֹא בָצֵקָה, לֹא הָיוּ צְרִיכִים לֹא לְחַיָּטִים וְלֹא לְסַנְדְּלָרִים, בִּגְדֵיהֶם וְנַעֲלֵיהֶם הִתְאִימוּ לָהֶם לְכָל מֶשֶׁךְ הֱיוֹתָם בַּמִּדְבָּר לְמַגְדּוֹל וְעַד קָטָן.

וּמוּבָא בְּפִרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: דּוֹר הַמִּדְבָּר לֹא שָׁלְטָה כִּנָּה בְּחַיֵּיהֶם, וְלֹא רִמָּה בְּמוֹתָם, כְּךָ שֶׁלֹּא הָיוּ צְרִיכִים לְמִקְלָחוֹת וְלִרְחִיצָה, שֶׁכֵּן לֹא שָׁלְטָה בָּהֶם זֵעָה וְכִנָּה, חַיִּים עִם כָּל הַנִּצְרָךְ לְלֹא עִכּוּב וְהַמְתָּנָה, וְכִלְשׁוֹן הַתּוֹרָה: "כִּי ה' אֱלֹקֶיךָ בֵּרַכְךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶךָ יָדַע לֶכְתְּךָ אֶת הַמִּדְבָּר הַגָּדֹל הַזֶּה זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה ה' אֱלֹקֶיךָ עִמָּךְ לֹא חָסַרְתָּ דָּבָר" (דברים ב, ז)

וְכֵן נְשׁוֹתֵיהֶם לֹא הָיוּ רוֹאִים דָּם נִדּוֹת וְהָיוּ טְהוֹרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן לְלֹא עִכּוּב, כַּמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ (תנחומא סוף פרשת מצורע).

נִתְבּוֹנֵן, מַה מַּצֵּבֵנוּ הַיּוֹם שֶׁהָעוֹלָם בְּתַהֲלִיךְ שֶׁל תִּקּוּן לְבֵין עוֹלָם הַבָּא - שֶׁיִּהְיֶה הָעוֹלָם כְּבָר קַיָּם בְּתִקּוּנוֹ.

כַּמָּה קָשֶׁה הַיּוֹם הַשָּׁנַת הַפַּרְנָסָה, וְלֶעָתִיד - תְּהֵא הַפַּרְנָסָה בְּשֶׁפַע וּלְלֹא טֹרַח כְּלָל. כַּמָּה קָשֶׁה הַיּוֹם הָעִכּוּב וְהַצַּעַר בַּלֵּדָה, וְלֶעָתִיד - מְיֻלֶּדֶת וּלְלֹא טֹרַח.

כַּמָּה קָשֶׁה הַיּוֹם חִנּוּךְ יְלָדִים, לְחַנְּכָם וּלְגַדְּלָם לַתּוֹרָה, וְלֶעָתִיד - "וְנִבְנְאוּ בָּנֶיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם", יַגִּיעוּ לְדַרְגַּת נְבוּאָה בָּנָקֵל וּבִדְרָגוֹת גְּבוֹהוֹת.

5. המתעכב לכבוד ה' לא מפסיד - סיפור

(סִפּוּר מֵהַמַּשְׁגִּיחַ דְּקָמְנִיץ רַבִּי מֹשֶׁה אַהֲרֹן שְׁטֶרְן זצ"ל מִפִּי בְּנוֹ)

סִפֵּר אַבָּא ז"ל, אֵיךְ שֶׁלֹּא מַפְסִידִים מִלְּהִתְפַּלֵּל בַּזְּמַן קְרִיאַת - שְׁמַע, וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה, שֶׁכָּל פַּעַם הִתְפַּלֵּל בִּשְׁוִיץ בְּמִנְיָן מְסֻיָּם, יוֹם אֶחָד חָשַׁב שֶׁמִּכֵּיוָן שֶׁמִּשְׁתַּנֶּה הַשָּׁעוֹת, וְיִתְכֵּן שֶׁבְּאוֹתוֹ בֵּית הַכְּנֶסֶת יְאַחֲרוּ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, וְהֶחְלִיט לְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן שֶׁל בֵּית הַכְּנֶסֶת אַחֵר, לְאַחַר כַּמָּה שָׁעוֹת פָּגְשׁוֹ "מְשֻׁלָּח" וְאָמַר לוֹ ר' מֹשֶׁה אַהֲרֹן, אַתֶּם "בִּישׁ מַזָּל", בְּאוֹתוֹ בֹּקֶר הִגִּיעַ נָדִיב מְסֻיָּם מִצָּרְפַת, וְחִלֵּק לְכֻלָּם מַאָה פְרַנְק, וּבְגָלַל שֶׁלֹּא הֱיִיתֶם בַּמִּנְיָן הִפְסַדְתֶּם אֶת הַנָּדִיב, אָמַר לוֹ אַבָּא, לֹא יִתְכֵּן כַּדָּבָר הַזֶּה שֶׁבְּגָלַל שֶׁלֹּא רָצִיתִי שֶׁאַפְסִיד זְמַן קְרִיאַת - שְׁמַע - אַפְסִיד כֶּסֶף. אָמַר לוֹ הָאִישׁ, אַתֶּם עִם הַבִּטָּחוֹן שֶׁלָּכֶם... אֲנִי בְּלִי הַבִּטָּחוֹן קִבַּלְתִּי מֵאָה פְרַנְק וְאַתֶּם עִם הַבִּטָּחוֹן לֹא קִבַּלְתֶּם כְּלוּם. בְּאוֹתוֹ רֶגַע חָשַׁב לְעַצְמוֹ

- סִפֵּר אַבָּא - רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הַרְאֵה לִיהוּדִי זֶה שֶׁלֹּא יִתְכֵּן שֶׁנִּפְסִיד בִּגְלַל קִיּוּם מִצְוַת קְרִיאַת שְׁמַע.

לְעֵת עֶרֶב הָלַךְ לְהִתְפַּלֵּל בַּמִּנְיָן שֶׁמִּתְפַּלְּלִים לִפְנֵי הַשְּׁקִיעָה, כְּשֶׁנִּכְנַס שָׁם רָאָה אֶת הַמְשֻׁלָּח שֶׁהֵעִיר לוֹ בַּיּוֹם עִם הַסִּפּוּר שֶׁל הַנָּדִיב, וְאָמַר לוֹ - רְאֵה פֶּלֶא אוֹתוֹ נָדִיב מִתְפַּלֵּל כָּאן עַכְשָׁו, לְאַחַר הַתְּפִלָּה נִגַּשְׁתִּי אֵלָיו וְאָמַרְתִּי לוֹ עַל יְשִׁיבַת קָמְנִיץ, וְנָתַן לִי מֵאָה פְּרַנְק... כְּשֶׁאֲנִי מַמְתִּין לְמַעֲרִיב - בֵּינִי לְבֵינִי לְמַדְתִּי מִשְׁנָיוֹת, אוֹתוֹ נָדִיב שְׁאַל אֶת הַגַּבַּאי, אִם מַכִּיר אוֹתִי, וְהַנִּ"ל אָמַר לוֹ כַּנִּרְאֶה שֶׁאֲנִי אָדָם יָשָׁר... פִּתְאוֹם נִגַּשׁ אֵלַי הַנָּדִיב, וְנָתַן לִי עוֹד שָׁלֹשׁ מֵאוֹת פְּרַנְק... לְאַחַר מַעֲרִיב קָרָא לִי, וְאָמַר לִי אֲנִי הִגַּעְתִּי מִצַּרְפַת עִם סְכוּם כֶּסֶף לְחַלֵּק לִצְדָקָה, נִשְׁאַר לִי עוֹד אֶלֶף פְּרַנְק וּמִכַּיוָן שֶׁאֲנִי הַלַּיְלָה חוֹזֵר לְצָרְפַת, וְשָׁמַעְתִּי שֶׁאַתָּה אָדָם יָשָׁר... קַח לְךָ אֶת הָאֶלֶף פְּרַנְק שֶׁנִּשְׁאַר בְּיָדִי...

אוֹתוֹ מְשֻׁלָּח עָמַד נִדְהָם... וְאָמַר: רַבִּי מֹשֶׁה אַהֲרֹן... חָטָאתִי בְּדִבּוּרִי, אַתָּה עִם הַבִּטָּחוֹן שֶׁלְּךָ עָשִׂיתָ אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת פְּרַנְק, אִלּוּ בָּאתָ בַּבֹּקֶר בְּיַחַד עִם כֻּלָּם, לֹא הָיָה שׁוֹאֵל עָלֶיךָ... הָיִיתָ מְקַבֵּל כְּמוֹ כֻּלָּם מֵאָה פְּרַנְק, לְאַחַר שֶׁשָּׁמַרְתָּ עַל זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע וְלֹא בָּאת לְבֵית הַכְּנֶסֶת הַזֶּה, הַקָּבָ"ה סִבֵּב בְּיָדְךָ לְהִתְפַּלֵּל כָּאן, וְאָז שָׁאַל עָלֶיךָ... וְקִבַּלְתָּ סְכוּם הָגוּן...

6. המחשות להנהגת העיכוב לצורך התיקון

וּכְבָר בְּעוֹלָמֵנוּ זֶה יְכוֹלִים אָנוּ לִרְאוֹת הֵיאַךְ שֶׁבְּמַצָּב שֶׁל תִּקּוּן הַכֹּל נַעֲשֶׂה מְזֻרָז, שֶׁכֵּן רוֹאִים אָנוּ שֶׁכָּל הַקָּשֶׁי וְהָעִכּוּבִים שֶׁיֵּשְׁנָם בְּעוֹלָמֵנוּ אֵינָם אֶלָּא עַד שֶׁמַּגִּיעַ לָאָדָם זְמַן יְשׁוּעָתוֹ מִצָּרָתוֹ, אוּלָם כַּאֲשֶׁר כְּבָר מַגִּיעָה הַשָּׁעָה שֶׁל הַיְשׁוּעָה הַסּוֹפִית וְהָאֲמִתִּית - הַכֹּל נַעֲשֶׂה בִּזְרִיזוּת. כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַשִּׁדּוּךְ הַנָּכוֹן אֲזַי כְּבָר הָעִנְיָנִים רָצִים, וְיֶשְׁנָהּ סִיעְתָּא דִּשְׁמַיָּא, כְּשֶׁמַּגִּיעַ לְאָדָם יְשׁוּעָה מִמַּחֲלָתוֹ וְהִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנִּגְזַר עָלָיו לְהִתְרַפֹּאת לְגַמְרֵי מֵחָלָיו, אֲזַי הַסִּבּוֹת מִתְגַּלְגְּלִים בְּאֹרַח פֶּלֶא וּמְזֻרָז לְהָבִיא לוֹ אֶת יְשׁוּעָתוֹ, וּכְעִנְיַן חִפָּזוֹן שֶׁל יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁכַּאֲשֶׁר הִגִּיעַ יְשׁוּעָתָם לָבוֹא, נַעֲשָׂה הַכֹּל בְּמְהִירוּת, וְאִלּוּ קֹדֶם שֶׁהִגִּיעַ הַיְשׁוּעָה אֲזַי הָעִכּוּבִים הָיוּ בְּאֹפֶן שֶׁכָּל הַסִּבּוֹת לֹא הוֹעִילוּ, וְאַף כְּשֶׁבָּאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בִּשְׁלִיחוּתָם הָרִאשׁוֹנָה לִגְאֹל אֶת יִשְׂרָאֵל, נִתְאַכְזְבָה שְׁלִיחוּתָם, וְאַדְרַבָּא נַעֲשָׂה גָּרוּעַ יוֹתֵר - תְּכִבֵּד הָעֲבוֹדָה עַל הָעָם, וְהוּא מִכַּיוָן שֶׁעֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ זְמַן הַגְּאֻלָּה, וּכְשֶׁהִגִּיעַ זְמַן הַגְּאֻלָּה אֲזַי נֶאֱמַר "וַיֹּאפוּ אֶת הַבָּצֵק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֻגֹת מַצּוֹת כִּי לֹא חָמֵץ כִּי גֹרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ וְגַם צֵדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם (שמות יב, לט), וְלֹא דַּי בָּזֶה אֶלָּא גַּם יָצְאוּ בִּרְכוּשׁ גָּדוֹל וַיְנַצְּלוּ אֶת מִצְרַיִם, וּבְאֹרַח פֶּלֶא - "וַיְשַׁאֲלוּ מִמִּצְרַיִם כְּלֵי כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב וּשְׂמָלֹת וַה' נָתַן אֶת חֵן הָעָם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וַיַּשְׁאִלוּם וַיְנַצְּלוּ אֶת מִצְרָיִם".

וּכְעִנְיַן יְצִיאַת יוֹסֵף הַצַּדִּיק מִן הַבּוֹר, שֶׁכַּאֲשֶׁר הִגִּיעָה יְשׁוּעָתוֹ הָאֲמִתִּית, נַעֲשָׂה הַכֹּל בִּמְהִירוּת - "וַיְרִיצֻהוּ מִן הַבּוֹר", וְשָׁם ה' חָכְמָה בְּפִיו לִפְתֹּר חֲלוֹמוֹת פַּרְעֹה מַה שֶּׁלֹּא הִצְלִיחוּ כָּל הַחַרְטֻמִּים, וּבְנֵס וּפֶלֶא עָצוּם מִיָּד בָּאָה יְשׁוּעָתוֹ.

וְיֵשׁ לְהַדְגִּישׁ דְּהַיְנוּ כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁל הַיְשׁוּעָה הָאֲמִתִּית וְהַסּוֹפִית, שֶׁכֵּן לִפְעָמִים מִן הַשָּׁמַיִם מַרְאִים לָאָדָם כְּאִלּוּ וְהִגִּיעַ זְמַן יְשׁוּעָתוֹ, וּפִתְאֹם שׁוּב עִכּוּב, שֶׁכֵּן זֶה כְּמוֹ כֵן חֵלֶק מִמַּהֲלַךְ הַתִּקּוּן שֶׁל "הָעִכּוּב" שֶׁהִזְכַּרְנוּ, וְאוּלַי הַחֵלֶק הַקָּשֶׁה שֶׁבּוֹ, שֶׁיִּרְאֶה אָדָם וּכְאִלּוּ וְרַחֲמֵי שָׁמַיִם כְּבָר עָלָיו, וּפִתְאֹם נֶהֱפָךְ הַכֹּל לְרָעָה כִּבְיָכוֹל, אוּלָם כַּאֲשֶׁר מַגִּיעָה הַשָּׁעָה שֶׁל הַגְּאֻלָּה הָאֲמִתִּית לָאָדָם, אָזַי כְּאָמוּר רוֹאֶה אֶת יְשׁוּעָתוֹ בְּאֹפֶן מְזֹרָז וּפִלְאִי, וְאִם תִּתְבּוֹנֵן וְתִבְחַן דָּבָר זֶה תִּרְאֶה כַּמָּה הוּא אֱמֶתִּי...

וּכְמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי פַּעַם מִתַּלְמִיד חָכָם גָּאוֹן וְצַדִּיק אֶחָד וּמְיֻחָד, שֶׁאָמַר לִי דַּע לְךָ כְּלָל גָּדוֹל בַּחַיִּים, וְהוּא שֶׁיֵּשׁ ג' הַנְהָגוֹת אֵצֶל ה' יִתְבָּרַךְ עִם בְּרִיּוֹתָיו, וְעַל פִּי זֶה יוּכַל הָאָדָם לָדַעַת כֵּיצַד לִנְהֹג.

הָאַחַת: כְּשֶׁהוֹלֵךְ לְאָדָם בְּדָבָר מְסֻיָּם הֵן רוּחָנִי הֵן גַּשְׁמִי - בְּנָקָל וּלְלֹא עִכּוּבִים, יֵשׁ לוֹ לִבְדֹּק מְאֹד הַאִם מַעֲשֵׂהוּ טוֹב אוֹ לֹא, שֶׁכֵּן עוֹלָמֵנוּ הוּא עוֹלָם שֶׁל "עָמָל", וְאִם מַשִּׂיג אָדָם דָּבָר כָּל שֶׁהוּא לְלֹא עָמָל יֵשׁ לוֹ לִבְדֹּק מַה מַּטְמִין לוֹ כֵּן כֹּחַ הָרָע.

הַשֵּׁנִית: כְּשֶׁלֹּא מַצְלִיחַ הָאָדָם בְּשׁוּם אֹפֶן בְּמַעֲשֶׂה מְסֻיָּם, וְכָל הִשְׁתַּדְּלֻיּוֹתָיו עוֹלִים בַּתֹּהוּ זֶה אַחַר זֶה, וּכְגוֹן בְּאֹפֶן שֶׁל פַּרְנָסָה מְסֻיָּם, לְהַשִּׂיג דִּירָה וְכַיּוֹצֵא, וְכֵן אֲפִלּוּ בְּמַעֲשֶׂה טוֹב, וּכְגוֹן שֶׁבִּרְצוֹנוֹ לִפְתֹּחַ יְשִׁיבָה, לְהָקִים אִרְגּוּן חֶסֶד, וְכַיּוֹצֵא, לֹא יִדְחַק אֶת הַשָּׁעָה, וְיָנִיחַ מֵהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ.

הַשְּׁלִישִׁית: כְּשֶׁהוֹלֵךְ לְאָדָם מִתְּחִלָּה קָשֶׁה, עָמֵל הוּא וּמִתְיַגֵּעַ, וּבְמֶשֶׁךְ הַזְּמַן נַעֲשֶׂה הַדָּבָר קַל, זֶהוּ סִימָן לָאָדָם שֶׁיֶּחֱזַק בְּמַעֲשֶׂה זֶה, וְכִי זֶהוּ רְצוֹן ה' שֶׁיַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה זֶה. וּכְמוֹ שֶׁרוֹאִים אָנוּ אֵצֶל הַרְבֵּה שֶׁחָפְצוּ לִפְתֹּחַ יְשִׁיבָה, כּוֹלֵל, אִרְגּוּן חֶסֶד וְכַדּוֹמֶה, לְהָקִים בַּיִת, וְכֵן בְּרוּחָנִיּוּת, לִלְמֹד תּוֹרָה, מוּסָר, מִתְּחִלָּה הָיָה קָשֶׁה לָהֶם הַדָּבָר לִמְאֹד, וּלְבַסּוֹף נִפְתְּחוּ לָהֶם שַׁעֲרֵי הַצָּלָחָה, שַׁעֲרֵי חָכְמָה, זֶהוּ סִימָן לָאָדָם שֶׁצּוֹעֵד הוּא בַּדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה וְהָרְצוּיָה.

וְחָשׁוּב מְאֹד לְהַזְכִּיר שֶׁכָּל זֶה בְּחֵלֶק הָ"עֲשֵׂה טוֹב" - אוּלָם בְּחֵלֶק הַ"סוּר מֵרָע" - כָּאן צָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְעַקֵּשׁ כָּל יָמָיו וְלֹא לְהַרְפּוֹת, וְגַם אִם כָּל יָמָיו יִתְקַשֶּׁה לִשְׁבֹּר מִדָּה אוֹ תַּאֲוָה מְסֻיֶּמֶת, יַמְשִׁיךְ וְלֹא יַרְפֶּה כִּי זֶהוּ תִּקּוּנוֹ.

כַּמּוּבָן, ג' הַנְהָגוֹת שֶׁהִזְכַּרְנוּ הִנָּם בִּכְלָלוּת, אוּלָם לְגוּפוֹ שֶׁל עִנְיָן יֵשׁ לָאָדָם לְהִתְיַעֵץ עִם חָכָם מָתַי עָלָיו לַחְדֹּל וּמָתַי עָלָיו לְהַמְשִׁיךְ וּלְהִתְעַקֵּשׁ.

7. עובדות להמחשה שהנהגת העיכוב איננה אלא עד זמן התקון

וּלְחַזֵּק יְסוֹד הַנִּזְכָּר אָסַפֵּר מַה שֶּׁבְּדִידִי הָוָה עֲבִדּוֹת וְיִתְבּוֹנֵן מֵהֶם הָאָדָם עַל עַצְמוֹ וְיִרְאֶה שֶׁיִּתְכֵּן וּכְמוֹ כֵן חָוָה הוּא עַצְמוֹ חֲוָיוֹת שֶׁכָּאֵלֶּה.
עֲבְדָה אַחַת הָיָה אֶצְלִי בְּעִנְיַן הַעֲבָרַת הַדִּירָה, וְכֵן הָיָה הַמַּעֲשֶׂה.

8. ויריצהו מן הבור - סיפור

כְּ - 12 שָׁנָה גַּרְתִּי בְּדִירָה קְטַנָּה, דִּירָה יְשָׁנָה וְלֹא בְּרִיאָה מִבְּחִינַת רְטִיבוּת, חֲיִינוּ בָּהּ 8 נְפָשׁוֹת בְּדַחַק, הֶחְלוֹנוֹ לְחַפֵּשׂ דִּירָה מַתְאִימָה הֵן בְּגָדְלָהּ וְהֵן בְּמִחִירָהּ, הָיָה מְאֹד קָשֶׁה לָנוּ לִמְצֹא דִּירָה, וְהִטַּלְטַלְנוּ בְּחִפּוּשׂ מִדִּירָה לְדִירָה לִמְצֹא מַשֶּׁהוּ מַתְאִים בַּגֹּדֶל וְגַם בַּמְּחִיר שֶׁהָיָה בְּיָדֵינוּ, וְכָךְ נִסְחַב הַדָּבָר תְּקוּפָה אֲרֻכָּה, וְעַד שֶׁמָּצָאנוּ אֶת הַדִּירָה שֶׁאֲנִי מִתְגּוֹרֵר בָּהּ הַיּוֹם בָּרוּךְ ה', וּכְשֶׁמָּצָאנוּ אֶת הַדִּירָה לָקַח הָרַבֵּה זְמַן לְסַדֵּר אֶת הָעִנְיָנִים עִם בַּעַל הַבַּיִת הַמּוֹכֵר, וְהָרַבֵּה עִכּוּבִים הִתְעַכְּבָנוּ בְּגָלַל אֵילּוּ כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁהִתְעַכְּבוּ, וּכְמַעַט כַּחֲצִי שָׁנָה לָקַח עַד שֶׁהִתְאַפְשֵׁר לָנוּ לִכָּנֵס לְאוֹתָהּ דִּירָה.
יוֹם קֹדֶם קַבָּעְתִּי עִם מַשָּׂאִית שֶׁתָּבוֹא לְקַחְתֵּנוּ עִם כָּל חֲפָצֵינוּ מֵהַדִּירָה הַקּוֹדֶמֶת לַדִּירָה הַחֲדָשָׁה, וְקַבָּעְתִּי אִתּוֹ לְמָחֳרָת בְּשָׁעָה 9:00 בַּבֹּקֶר, הָלַכְתִּי לְהִתְפַּלֵּל בַּנֵּץ, כָּךְ שֶׁחָשַׁבְתִּי שֶׁיִּהְיֶה לִי דֵּי זְמַן לְסַדֵּר אֶת הַסִּדּוּרִים הָאַחֲרוֹנִים לִפְנֵי שֶׁנַּעֲלֶה אֶת הַחֲפָצִים לַמַּשָּׂאִית.
חוֹזֵר אֲנִי מֻקְדָּם מִיָּד לְאַחַר הַתְּפִלָּה בַּנֵּץ, וּמָה רוֹאֶה אֲנִי? מֻחֲצָה מֵהַחֲפָצִים כְּבָר בַּמַּשָּׂאִית, וּמֻחֲצִיתָם כְּבָר בָּרְחוֹב שֶׁעוֹמְדִים לְהַעֲלוֹתָם לַמַּשָּׂאִית, וְאִשְׁתִּי וְהַיְלָדִים בְּקִשְׁי קָמוּ מִשְּׁנָתָם, לְבוּשִׁים בְּמַלְבּוּשֵׁי הַלַּיְלָה חֲפוּזִים וּמְבֹהָלִים לְהַסְפִּיק בַּקֻּצֶב הַמְסֻחְרָר שֶׁל אוֹתָם סַבָּלִים שֶׁלּוֹחֲצִים וְדוֹחֲקִים בָּהֶם לֵאמֹר: קוּמוּ צְאוּ...
הִתְבּוֹנַנְתִּי! כָּל כָּךְ הַרְבֵּה חֲדָשִׁים עִכְּבַנִי הִבּוֹרֵא עַד הֶרֶגַע הַמְיֻחָל שֶׁל הַעֲבָרַת הַדִּירָה, וְכִי לֹא יָכֹל לְעַכְּבַנִי עוֹד 2 שָׁעוֹת עַל מְנָת לְצֵאת בְּנִיחוּתָא?
אוּלָם הֻבְנְתִּי מָה רוֹמֵז לִי כָּאן הַבּוֹרֵא, וְהוּא עוֹלָמֵנוּ הוּא עוֹלָם שֶׁל תִּקּוּן "הָעִכּוּבִים", אוּלָם כְּשֶׁמַּגִּיעַ זְמַן הַיְשׁוּעָה, הַכֹּל נַעֲשֶׂה מִיָּד...
וּלְבָאֵר אֶת הַכַּוָּנָה שֶׁבְּהַנְהָגַת ה' שֶׁכָּזוֹ, וְהוּא שֶׁכֵּן הֵיאַךְ יֵדַע הָאָדָם שֶׁכָּל הָעִכּוּבִים שֶׁהָיוּ לוֹ עַד בּוֹא זְמַן יְשׁוּעָתוֹ הִנָּם מֵאֵת ה' וְלֹא מִצַּד הַטֶּבַע וְהַמִּקָּרֶה, הֲלֹא בְּכָךְ שֶׁכַּאֲשֶׁר מַגִּיעַ זְמַן הַיְשׁוּעָה הַכֹּל נַעֲשֶׂה בִּמְהִירוּת וּבְחִפָּזוֹן, וְאָז מִתְבּוֹנֵן הָאָדָם, מַה זֹּאת עָשָׂה לִי אֱלֹקִים לְמַהֵר וּלְזָרֵז בְּחִפָּזוֹן אֶת יְשׁוּעָתִי, בְּהֶכְרֵחַ שֶׁכָּל הָעִכּוּבִים שֶׁהָיוּ עַד עַתָּה יַד ה' הָמָה, וְהָעֲבָדָא שֶׁהִנֵּה כְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַן יְשׁוּעָתִי נַעֲשָׂה הַדָּבָר תֵּכֶף וּמִיָּד וְלֹא מִתְעַכֶּבֶת הַיְשׁוּעָה וַאֲפִלּוּ לֹא לְרֶגַע אֶחָד, וּכְמוֹ שֶׁכֵּן לָמְדוּ עַם יִשְׂרָאֵל בְּחִפָּזוֹן יְצִיאָתָם מִמִּצְרַיִם וְיוֹסֵף בְּחִפָּזוֹן יְצִיאָתוֹ

מִן הַבּוֹר, לֵאמֹר, זֶהוּ הַסִּימָן שֶׁמַּה שֶׁהִתְעַכַּבְנוּ עַד עַתָּה הָיָה בְּהַשְׁגָּחַת ה' לְצֹרֶךְ תִּקּוּנֵנוּ, וְהָעֲבָדָא שֶׁכַּאֲשֶׁר מַגִּיעַ זְמַן הַיְשׁוּעָה לֹא מַמְתִּין הַבּוֹרֵא אֲפִלּוּ רֶגַע, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם גַּם בִּזְמַן הַיְשׁוּעָה הָיָה עִכּוּבִים לֹא הָיָה לִמּוּד וְסִימָן עַל עִכּוּב הַגָּלוּת שֶׁהָיָה בְּהַשְׁגָּחָה, וְהָבֵן.
סִפּוּר נוֹסָף שֶׁבּוֹ רָאִיתִי אֶת הָעִקָּרוֹן הַנַּ"ל שֶׁמִּתְּחִלָּה הַכֹּל נַעֲשֶׂה בְּעִכּוּב, וּבְיוֹתֵר בִּדְבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה וְרַק כַּאֲשֶׁר מַגִּיעַ זְמַן הַיְשׁוּעָה הַכֹּל נַעֲשֶׂה בִּמְהִירוּת וְהוּא בְּעִנְיַן הַדְּפָסָת וַהֲפָצַת סְפָרַי שֶׁזִּכַּנִי ה' לְחַבֵּר וּלְהוֹצִיא לְאוֹר.
סִפְרֵי הָרִאשׁוֹן שֶׁהוֹצֵאתִי נִקְרָא "אֱמוּנַת יִשְׂרָאֵל". לָקַח לִי לְחַבְּרוֹ בְּמֶשֶׁךְ כְּשָׁנָה בְּעֶרֶךְ, כָּל פַּעַם הוֹסַפְתִּי חֹמֶר הַמְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה, לְאַחַר שֶׁגָּמַרְתִּי לַעֲרֹךְ אֶת סִפְרִי, הֶחֱזַקְתִּי אוֹתוֹ בְּבֵיתִי בְּמֶשֶׁךְ כִּשְׁנָתַיִם מִבְּלִי לִנְגֹּעַ בּוֹ, שֶׁכֵּן הָיָה זֶה סִפְרִי הָרִאשׁוֹן, וְהָרְבֵּה הִתְלַבְּטֻיּוֹת הָיוּ לִי לִפְנֵי הוֹצָאָתוֹ, הַאִם בִּכְלָל לְהוֹצִיאוֹ וְהָיוּ לִי צְדָדִים לְכָאן וּלְכָאן וְכָךְ הִתְעַכֵּב הַדָּבָר בְּמֶשֶׁךְ כִּשְׁנָתַיִם.
וְלֹא אֲכַחֵד מִלּוֹמַר שֶׁמֵּרֹב הַהִתְלַבְּטֻיּוֹת וְהַשִּׁקּוּלִים שֶׁהִטְרִידוּנִי מְאֹד לְהוֹצִיא אוֹ שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא אֶת סִפְרִי - כְּמַעַט וֶהֶחְלַטְתִּי לְגָנְזוֹ הַכְּתַב יָד שֶׁלִּי וּבְכָךְ לְהִתְפַּטֵּר מֵהֶם, עַל מְנָת לַחֲסֹךְ מִמֶּנִּי אֶת הַהַטְרָדוֹת.
לְאַחַר שְׁנָתַיִם הֶחְלַטְתִּי בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא שֶׁאֲנִי מוֹצִיאוֹ לָאוֹר, הַסֵּפֶר הָיָה בִּכְתַב יָדִי, חִפַּשְׂתִּי קַלְדָּן וְוָחַשּׁוּב לְהַזְכִּיר שֶׁבַּזְמַן הַהוּא - לִפְנֵי כְּעֶשְׂרִים שָׁנָה - לֹא הָיוּ כָּל כָּךְ מְצוּיִים קַלְדָּנִים בְּשֶׂפַע כְּמוֹ הַיּוֹם, וְגַם הַטֶּכְנוֹלוֹגְיָה בְּמַחְשֵׁבִים לֹא הָיְתָה מְפֻתַּחַת כְּמוֹ הַיּוֹם].
אוֹתוֹ קַלְדָּן שֶׁמָּצָאתִי הָיָה מִפָּרְסָם וּמֻמְלָץ, הָלַכְתִּי אֵלָיו עִם סִפְרִי, וּשְׁאַלְתִּיו מָתַי יְסַיֵּם מְלַאכְתּוֹ וְהֵשִׁיב לִי: תּוֹךְ חֹדֶשׁ.
בָּאתִי לְאַחַר חֹדֶשׁ, וְהַקַּלְדָּן אַף לֹא הִתְחִיל לִרְאוֹת אֶת הַחֹמֶר שֶׁבִּסִפְרִי. בִּקַּשְׁתִּיו שֶׁיְזַדֵּרֵז, הִבְטִיחַנִי שֶׁבְּעוֹד חֹדֶשׁ יִהְיֶה הַסֵּפֶר מוּכָן, בָּאתִי לְאַחַר חֹדֶשׁ וְשׁוּב הַקַּלְדָּן לֹא פָּתַח אֲפִלּוּ אֶת סִפְרִי וְכָךְ נִמְשַׁךְ הַדָּבָר כַּחֲצִי שָׁנָה... וְעוֹד שֶׁהַדֶּרֶךְ עַד אֵלָיו הָיְתָה רְחוֹקָה מִבֵּיתִי, וְכִמְעַט כָּל יוֹם הָיִיתִי הוֹלֵךְ אֲצָלוֹ שֶׁיְזַדֵּרֵז וְיַתְחִיל בִּמְלַאכְתּוֹ, וַהֲלִיכָתִי אֵלָיו הָיְתָה בָּרֶגֶל, וְלִפְעָמִים הָיָה יְהוּדִי טוֹב שֶׁלּוֹקֵחַ אוֹתִי בָּאוֹפַנּוֹעַ שֶׁלּוֹ, וְעָשָׂה לִי בְּזֶה חֶסֶד גָּדוֹל.
לְאַחַר חֲצִי שָׁנָה בָּאתִי אֵלָיו כְּדַרְכִּי לְזָרְזוֹ בַּמְּלָאכָה, וְהִנֵּה אֵין אַף אֶחָד בְּבֵיתוֹ שֶׁל הַקַּלְדָּן, הִתְבָּרֵר שֶׁהוּא עָבַר דִּירָה... מִבְּלִי לְהוֹדִיעֵנִי, וְאַף שֶׁהָיִיתִי אֶצְלוֹ יוֹם אוֹ יוֹמַיִם קֹדֶם... שָׁאַלְתִּי לְעוֹבְרֵי דְּרָכִים אַיֵּה הַקַּלְדָּן? וְהֵשִׁיבוּ שֶׁעָבַר דִּירָה כָּאן כַּמָּה רְחוֹבוֹת בְּסָמוּךְ, נִגַּשְׁתִּי אֵלָיו בְּתָמִיהָה עַל הֵעָלְמוֹ, הִתְנַצֵּל, וְשׁוּב הִתְחִילָה תְּקוּפָה שֶׁל עִכּוּבִים, עוֹד לֹא פָּתַחְתִּי אֶת כָּל הַחֲבִילוֹת שֶׁל הָעֲבָרַת הַדִּירָה... אֲנִי טָרוּד עַכְשָׁו... אִשְׁתִּי לֹא מַרְגִּישָׁה טוֹב... וְכָךְ נִסְחַב עוֹד חֹדֶשׁ.

לְאַחַר חֹדֶשׁ בָּאתִי אֵלָיו כְּדַרְכִּי, וְשׁוּב נֶעֱלַם הַקַּלְדָן, וְאֵין אַף אֶחָד בַּבַּיִת, וְשׁוּב שָׁאַלְתִּי לְעוֹבְרֵי דְּרָכִים אַיֵּה הַקַּלְדָן? הֶשִׁיבוּנִי שָׁמַעְנוּ שְׁמוּעָה שֶׁהוּא עָבַר מִירוּשָׁלַיִם לְעִיר אַחֶרֶת...
וְכָךְ נִשְׁאַרְתִּי מְעֻכָּב מִבְּלִי לָדַעַת אַיֵּה הַקַּלְדָן, אֵין לִי כְּתֹבֶת אַיֵּה הוּא בָּעִיר הָאַחֶרֶת, וְלֹא יָדַעְתִּי אֶת נַפְשִׁי מִצַּעַר אַחַר שֶׁכָּל הַחֹמֶר שֶׁל הַכְּתַב יָד נִמְצָא אֶצְלוֹ.
אֶחָד מִיְּדִידַי, שֶׁיָּדַע מִצַּעֲרִי, אָמַר לִי, בֹּא נִסַּע לְאוֹתָהּ הָעִיר, מִן הַסְּתָם הוּא דָּר בַּשְּׁכוּנָה הַחֲרֵדִית הַחֲדָשָׁה, נִסַּע לְשָׁם וְנִשְׁאַל אֵלָיו.
נָסַעְנוּ, רָאִינוּ שָׁם יְלָדִים מְשַׂחֲקִים בַּמִּגְרָשׁ, שְׁאַלְנוּ הַאִם בָּאָה לְכָאן מִשְׁפָּחָה בְּשֵׁם פְּלוֹנִי לְדוּר בַּיָּמִים הַקָּרוֹבִים, וּמִיָּד הִצְבִּיעוּ לִי עַל דִּירָה פְּלוֹנִית, עָלִינוּ לַדִּירָה וּבַעַל הַבַּיִת הַקַּלְדָן בְּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ פּוֹתֵחַ לָנוּ אֶת דַּלְתוֹת בֵּיתוֹ, מִתְנַצֵּל הוּא עַל הֶעָלְמוֹ, וּמַבְטִיחַ שֶׁבְּעוֹד חֹדֶשׁ יְסַיֵּם אֶת הַמְּלָאכָה, וְאָכֵן הֶחֵל הוּא בַּמְּלָאכָה לְאִטּוֹ, וְגָמְרָהּ לְאַחַר זְמַן מְמֻשָּׁךְ, לְקַחְתִּי מִיָּדוֹ אֶת הַחֹמֶר הַמֻּקְלָד, וְאָז הִכִּיר לִי אוֹתוֹ קַלְדָן בֵּית דְּפוּס שֶׁהוּא הִמְלִיץ עָלָיו, וְכִנְּרָאֶה שֶׁהַהַמְלָצוֹת שֶׁהִמְלִיץ לִי הוּא עַל בֵּית הַדְּפוּס הָיוּ בְּדִיּוּק כְּמוֹ הַהַמְלָצוֹת שֶׁשָּׁמַעְתִּי עַל אוֹתוֹ קַלְדָן... וְשׁוּב סַחֶבֶת וְעִכּוּבִים עִם בַּעַל הַדְּפוּס, וְאַחֲרֵי זְמַן, וְאַחֲרֵי שִׁנּוּיֵי דְּבָרִים מִמַּה שֶׁקִּבַּלְנוּ - וַיַּחֲלֵף אֶת מַשְׂכֻּרְתִּי... יָצָא בָּרוּךְ ה' הַסֵּפֶר לָאוֹר...
הַסֵּפֶר הַשֵּׁנִי וְהַשְּׁלִישִׁי וְעַד הַחֲמִישִׁי כְּבָר הָיָה הַרְבֵּה יוֹתֵר קַל יַחֲסִית כְּלַפֵּי הַסֵּפֶר הָרִאשׁוֹן אוּלָם עֲדַיִן הָיוּ עִכּוּבִים רַבִּים, הַרְבֵּה הוֹצָאוֹת כַּסְפִּיּוֹת, הֶפְצָה בְּאֹפֶן פְּרָטִי שֶׁהֵפַצְתִּי אֶת סְפָרַי, וְעַל פִּי רֹב לֹא קִבַּלְתִּי אֶת תְּמוּרַת הַסְּפָרִים בִּמְלֹאָם מֵחֲמַת הַפִּזּוּר וְהָאִי סֵדֶר, אוּלָם עִם כָּל זֶה עָשִׂיתִי אֶת זֶה בְּחֵפֶץ לֵב בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה וּבְהִתְלַהֲבוּת עֲצוּמָה, אַחַר שֶׁרָאִיתִי בָּרוּךְ ה' אֶת הַתְּגוּבוֹת וְהַחִזּוּקִים שֶׁמִּתְחַזְּקִים אֲנָשִׁים מִסְּפָרַי, וְזֶה מַה שֶּׁנָּתַן לִי כֹּחַ לְהִתְעַלֵּם מִכָּל הַקְּשָׁיִים וְהָעִכּוּבִים.
לְאַחַר שֶׁעָמַלְתִּי עַל חֲמִשָּׁה סְפָרַי הָרִאשׁוֹנִים, אָז, וַאֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ בְּשֶׁפַע גָּדוֹל לְבַקֵּשׁ אֶת סְפָרַי בְּמֵאוֹת וַאֲלָפִים, בִּשְׁקִיקָה וּבְמְהִירוּת, וְהַדָּבָר הֵחֵל בְּכָךְ שֶׁכְּבוֹד הרה"ג אַמְנוֹן יִצְחָק שְׁלִיטָ"א נִתְוַדַּע לִסְפָרַי, וּבִקֵּשׁ מֵהֶם הַזְמָנָה שֶׁל מֵאוֹת וַאֲלָפִים, וּלְאַחַר מִכֵּן עָרַךְ מִבְצָע שֶׁל 125,000 מֵחֲמֵשֶׁת סְפָרַי, וְאַף הִסְרִיטוּ זֹאת בְּסֶרֶט בְּאַרְגּוּן "שׁוֹפָר" אֶת מִבְצָע זֶה שֶׁהָיוּ בּוֹ כַּמָּה מַשָּׂאִיּוֹת שֶׁל סְפָרִים. וְכָךְ מִנִּי אָז הִכַּרְתִּי אֶת יְדִידֵי הַנַּעֲלֶה וְהַנִּכְבָּד ר' פִּנְחָס רְאוּבֵן הי"ו שֶׁנִּרְתַּם בְּעַיִן יָפָה לַמִּבְצָע הַנִּזְכָּר, וּמֵאָז וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה נְשָׁאוֹ לִבּוֹ בִּנְדִיבוּת וּבְרֹחַב לֵבָב לְקַחַת עָלָיו כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאוֹמֵן לְהַדְפִּיס אֶת כָּל סְפָרַי שֶׁהוֹצֵאתִי לְאַחַר מִכֵּן וְלַהֲפִיצָם בְּאֹפֶן נִפְלָא יוֹצֵא מִן הַכְּלָל, וְכֵן כָּל הַסְּפָרִים שֶׁהוֹצֵאתִי אַחַר כָּךְ הָיוּ בְּמְהִירוּת גְּדוֹלָה, שֶׁכֵּן הִזְמִין לִי הַבּוֹרֵא בַּעֲלֵי מְלָאכָה זְרִיזִים וְנֶאֱמָנִים שֶׁעָשׂוּ מְלַאכְתָּם בִּזְרִיזוּת וּבְהַצְלָחָה. וּמִנִּי אָז בָּרוּךְ ה' אָצָה לִי הַמְּלָאכָה לְלֹא הַפְסָקָה קָרוֹב לְעֶשְׂרִים שָׁנָה

מִבְּלִי הַפְסָקָה הַדְּפָסָה הַדְּפָסָה וְהַפְצָה הַדְּפָסָה וְהַפְצָה... הֵן מִסְפָּרִים חֲדָשִׁים שֶׁזִּכַּנִי ה' לְהוֹצִיא וִיהִי רָצוֹן שֶׁיְּזַכֵּנִי עוֹד, וְהֵן מִסְפָּרִים יְשָׁנִים שֶׁאָזְלוּ לְהַדְפִּיסָם מֵחָדָשׁ.

וְעַד כְּדֵי כָּךְ הַיּוֹם מֵאִיץ בִּי הַמּוֹצִיא לָאוֹר לֵאמֹר: כַּלֵּה מְלַאכְתְּךָ... יֵשׁ נָיָר... הַכְּרִיכוֹת מוּכָנוֹת... וְהֵם שֶׁמְּזָרְזִים אוֹתִי לְסַיֵּם מְלַאכְתִּי עַל מְנָת כַּמָּה שֶׁיּוֹתֵר מַהֵר לְהוֹצִיא אֶת הַסְּפָרִים מִמַּכְבֵּשׁ הַדְּפוּס לַהֲפָצָה, וּבָרוּךְ ה' עֲדַיִן לֹא תַּמָּה הַמְּלָאכָה בְּבִרְכָתָהּ, וּבְעִקָּר בְּהַשְׁפָּעָתָהּ לְחַזֵּק לְקָרֵב, לְעוֹדֵד וּלְהַחְכִּים אֶת הַחֲפֵצִים לִשְׁמֹעַ דְּבַר ה'.

וְחַיָּב אֲנִי לְהַדְגִּישׁ שֶׁהִרְבֵּיתִי בִּתְפִלָּה לַה' הָרַבָּה בִּשְׁעוֹת הַלַּיְלָה וְהַיּוֹם לַבּוֹרֵא שֶׁיִּפְתַּח לִי הַשְּׁעָרִים, וְשֶׁתִּבֹא לִי הַיְשׁוּעָה הָאֲמִתִּית בִּסְפָרַי אֵלּוּ אַחַר שֶׁרְצוֹנִי בֶּאֱמֶת לַהֲפִיצָם עַל מְנָת לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד אֶת אַחֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל.

וְכָאָמוּר הוּא בָּדוּק וּמְנֻסֶּה, שֶׁמִּתְּחִלָּה קֹדֶם שֶׁתָּבוֹא הַיְשׁוּעָה הָאֲמִתִּית יֶשְׁנָם עִכּוּבִים רַבִּים, וּכְשֶׁמַּגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁל הַיְשׁוּעָה הָאֲמִתִּית שֶׁהִיא בֶּאֱמֶת לְתוֹעֶלֶת הָאָדָם וְהָעוֹלָם - אֲזַי נִפְתָּחִים שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם וְהַכֹּל נַעֲשֶׂה בִּמְהִירוּת, וְכָאָמוּר כְּעֵין עוֹלָמֵנוּ זֶה שֶׁבִּכְלָלוּת הַהַנְהָגָה בּוֹ מְעֻכָּבֶת לְעֵמַת עוֹלָם הַמְתֻקָּן שֶׁיִּהְיֶה לֶעָתִיד שֶׁאָז יָבוֹא הַכֹּל בִּזְרִיזוּת וּבִמְנוּחָה.

וְהַנְהָגַת ה' בְּדֶרֶךְ זוֹ הוּא כְּאָמוּר לְהוֹרוֹת שֶׁגַּם הָעִכּוּב הָיָה מֵאֵת ה' וְלֹא מִסִּבּוֹת מִקְרִיּוֹת וְטִבְעִיּוֹת, וְהָרְאָיָה הַמּוֹחֶצֶת לְכָךְ, שֶׁהִנֵּה כַּאֲשֶׁר מַגִּיעַ זְמַן הַיְשׁוּעָה הַכֹּל נַעֲשֶׂה מִיָּד וּבִזְרִיזוּת לְלֹא עִכּוּבִים כְּלָל, לוֹמַר לְךָ הָבֵן. זֶה שֶׁזֵּרֵז עַתָּה הוּא זֶה שֶׁעִכֵּב עַד עַתָּה.

וְשָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם הַגָּאוֹן הַגָּדוֹל רַבִּי מֹשֶׁה צַדְקָה שְׁלִיטָ"א רֹאשׁ יְשִׁיבַת פּוֹרַת יוֹסֵף שֶׁאָמַר כַּיּוֹצֵא בְּדָבָרֵינוּ, שֶׁהִנֵּה מָצִינוּ אֵצֶל אֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם שֶׁכַּאֲשֶׁר נִמְצֵאת הָאִשָּׁה הַמְיֻעֶדֶת לְיִצְחָק קָפְצָה לוֹ הַדֶּרֶךְ לֶאֱלִיעֶזֶר, לוֹמַר לְךָ שֶׁהָעִכּוּבִים הֵמָּה עַד שֶׁנִּמְצָא הַשִּׁדּוּךְ, אוּלָם לְאַחַר שֶׁנִּמְצָא הַשִּׁדּוּךְ שְׁמֹן הַשָּׁמַיִם הִסְכִּימוּ עָלָיו הַכֹּל נַעֲשָׂה בְּקִפִּיצַת הַדֶּרֶךְ וְכַנֶּאֱמָר (בראשית כד, נו) : "אַל תְּאַחֲרוּ אֹתִי וַה' הִצְלִיחַ דַּרְכִּי" אוֹמֵר אֱלִיעֶזֶר לְלָבָן וּבְתוּאֵל, אִם רוֹאִים אָנוּ פֹּה אֶת הַצְלָחַת ה' בְּדַרְכִּי זוֹ, אֵין לְאַחֲרָהּ וּלְעַכְּבָהּ. דְּהַיְנוּ אוֹמֵר לָהֶם אֱלִיעֶזֶר: כְּשֵׁם שֶׁהַקָּבָ"ה מְזָרֵז אֶת הוֹצָאָתָהּ לַפֹּעַל שֶׁל הַהַצְלָחָה כְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּהּ, כָּךְ אֵין לָכֶם רְשׁוּת לְמָשֵׁךְ וּלְעַכֵּב.

סִפּוּרִים מֵעֵין אֵלּוּ שֶׁסִּפַּרְתִּי נִתָּן יְהֵא לְשָׁמְעָם לְאֵין סְפוֹר מִבַּעֲלֵי נִסָּיוֹן, רָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת, רָאשֵׁי כּוֹלְלִים, מְנַהֲלֵי תַּלְמוּדֵי תּוֹרָה, סֶמִינָרִים, מְנַהֲלֵי אִרְגּוּנִים שֶׁל צְדָקָה וְחֶסֶד וְכַיּוֹצֵא, שֶׁעָשׂוּ מַעֲשֵׂיהֶם לְשֵׁם שָׁמַיִם, כֻּלָּם פֶּה אֶחָד מְסַפְּרִים, כָּל אֶחָד וְסִפּוּרוֹ עַל הָעִכּוּבִים הָרַבִּים שֶׁהָיוּ לָהֶם בִּתְחִלַּת דַּרְכָּם, וְהֵיאַךְ לְאַחַר מִכֵּן נִפְתְּחוּ לָהֶם שַׁעֲרֵי בְּרָכָה.

וְסִפּוּרִים שֶׁכָּאֵלּוּ יִשָּׁמְעוּ לְרֹב גַּם מֵאֲנָשִׁים שֶׁנּוֹשְׁעוּ בִּישׁוּעָה פְּרָטִית, בְּזִוּוּגָם, בְּרְכִישַׁת בֵּיתָם, בִּבְרִיאוּתָם, וְכַיּוֹצֵא, שֶׁכַּאֲשֶׁר הִגִּיעָה הַיְשׁוּעָה הָאֲמִתִּית, נִסְתַּלְּקוּ כָּל הָעִכּוּבִים, וּבִקְפִיצַת הַדֶּרֶךְ נִתְיַשְּׁרוּ כָּל הַמַּעֲקַשִּׁים, וּבְנוֹחוּת וּבְנָקָל הִגִּיעוּ לְתוֹחֶלֶת וְלִשְׁאִיפַת לִבָּם.

9. עד היכן מתגלגלים העיכובים

מֹשֶׁה נִשְׁאָל מִידִידוֹ אַהֲרֹן, מַה שְׁלוֹמְךָ? מֵשִׁיב מֹשֶׁה, לֹא הֶכִּי טוֹב, הַיּוֹם קַמְתִּי בַּבֹּקֶר עִם כְּאֵבֵי שִׁנַּיִם חֲזָקִים, וְעַד עַתָּה הַכְּאֵבִים מַמְשִׁיכִים, מִלְּבַד בַּבֹּקֶר בְּשָׁעָה 10:00 נָטַלְתִּי כַּדּוּר הַרְגָּעָה וְהוֹעִיל עַד הַשָּׁעָה 12:00, עַתָּה חָזְרוּ הַכְּאֵבִים וְכַנִּרְאֶה שֶׁאֶצְטָרֵךְ לִטֹּל כַּדּוּר נוֹסָף... בַּצָּהֳרַיִם שׁוּב נוֹטֵל מֹשֶׁה כַּדּוּר הַמַּרְגִּיעוֹ מֵהַשָּׁעָה: 4:00 - 2:00

לְכְאוֹרָה מַה חֶסְרוֹן אֱמוּנָה יֵשׁ בְּדִבּוּרִים שֶׁכָּאֵלּוּ, בְּנֶסְחָה כָּזוֹ רְגִילִים לְדַבֵּר רֹב כְּכָל בְּנֵי הָאָדָם כּוֹלֵל הַמַּאֲמִינִים, אוּלָם אִם נִתְבּוֹנֵן נַשְׂכִּיל לְהָבִין הֵיאַךְ רָאוּי לִיהוּדִי מַאֲמִין לַעֲקֹב אַחַר הַנְהָגַת ה' עִמּוֹ הֲגַם שֶׁנִּרְאֵית כִּשְׁגָּרָתִית בְּיוֹתֵר.

וּבְכֵן הָבָה וְנִרְאֶה מַה קָּרָה כָּאן מִצַּד הַהַשְׁגָּחָה עִם מֹשֶׁה הַסּוֹבֵל מִכְּאֵב שִׁנַּיִם.

מֹשֶׁה יָשַׁן עַל מִטָּתוֹ, וּמִדַּת הַדִּין מְקַטְרֶגֶת לְהַצְדִּיק יִסּוּרִים עַל מֹשֶׁה, הַקִּטְרוּג מִתְקַבֵּל, וְנִגְזַר עַל מֹשֶׁה שֶׁיָּקוּם עִם כְּאֵבֵי שִׁנַּיִם, אוּלָם מִדַּת הָרַחֲמִים הִתְעָרְבָה בַּנִּדּוֹן, וְנֶעֱתְרוּ מִן הַשָּׁמַיִם לְמִדַּת הָרַחֲמִים, לִתֵּן הֲפוּגָה לְמֹשֶׁה מִכְּאֵבֵי הַשִּׁנַּיִם בֵּין הַשָּׁעוֹת 10:00 - 12:00, וּבֵין הַשָּׁעוֹת 2:00 - 4:00.

מֹשֶׁה קָם בַּבֹּקֶר מִתְעוֹרֵר מִכְּאֵבִים עַזִּים בְּשִׁנָּיו, שׁוֹתֶה מַשֶּׁהוּ, בָּקְשִׁי הוֹלֵךְ לְהִתְפַּלֵּל, מַגִּיעַ הַשָּׁעָה 8:00 בַּבֹּקֶר מֹשֶׁה מִתְלַבֵּט - אֶקַח כַּדּוּר אוֹ לֹא אֶקַח... אֶפְשָׁר הַכְּאֵבִים יַעַבְרוּ... מַמְתִּין הוּא עַד הַשָּׁעָה 9:00, בְּשָׁעָה 9:00 מַחְלִיט הוּא לָקַחַת כַּדּוּר, מְחַפֵּשׂ כַּדּוּר בְּבֵיתוֹ וְאֵינוֹ מוֹצֵא, מְחַפֵּשׂ וּמְחַפֵּשׂ וְאֵינוֹ מוֹצֵא, בֵּינְתַיִם מַגִּיעַ הַשָּׁעָה 9:30. בְּלִית בְּרֵרָה הוֹלֵךְ הוּא לְבֵית מֶרְקַחַת, בֵּית הַמֶּרְקַחַת סְגוּרָה... מַמְתִּין הוּא בַּחוּץ עוֹד כַּמָּה דַּקּוֹת לְפָנֵי 10:00, וְאָז קוֹנֶה אֶת הַכַּדּוּרִים, בְּשָׁעָה 10:00 בְּדִיּוּק בּוֹלֵעַ כַּדּוּר, וְאָז רַק מַתְחִיל לָחוּשׁ הַרְגָּעָה מִכְּאֵבָיו לְמֶשֶׁךְ 2 שָׁעוֹת עַד הַשָּׁעָה 12:00, לְאַחַר מִכֵּן חוֹזְרִים הַכְּאֵבִים, מַמְתִּין וּמְהַסֵּס מֹשֶׁה מִלָּקַחַת עוֹד כַּדּוּר עַד הַשָּׁעָה 2:00 וְאָז מַחְלִיט הוּא: לוֹקֵחַ אֲנִי כַּדּוּר נוֹסָף, וְשׁוּב נִרְגָּעִים כְּאֵבָיו עַד לַשָּׁעָה 4:00 בְּדִיּוּק.

הֲרֵי שֶׁהַהִתְלַבְּטוּת וְעִכּוּב הַהַחְלָטָה, וְעִכּוּב פְּתִיחַת הַבַּיִת מֶרְקַחַת הַכֹּל הוּא כְּדֵי לְקַיֵּם גְּזֵרַת שָׁמַיִם שֶׁגְּזָרָה אִי אֵלּוּ שָׁעוֹת יִהְא הַסֵּבֶל, וְאִי אֵלּוּ שָׁעוֹת יִהְא הַהֲפוּגָה וְהַרְגִיעָה מֵהַסֵּבֶל.

10. ג' תועליות להנהגת "העיכוב"

וְעַתָּה נָבֹאר הַג' תּוֹעֲלִיּוֹת שֶׁיֶּשְׁנָם בְּתִקּוּן זֶה שֶׁל הָעִכּוּב וְהַהַמְתָּנָה וְהֵיאַךְ בּוֹ תָּלוּי וּמְיֻסָּד תִּקּוּן וּשְׁלֵמוּת הָאָדָם.

הָאַחַת: מִבְחַן הָאֱמוּנָה

עִקַּר הָאֱמוּנָה לֹא זֶה בִּלְבַד שֶׁיֵּדַע הָאָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹרֵא לָעוֹלָם, וְכִי הוּא בְּרָאוֹ וְיוֹצְרוֹ, שֶׁכֵּן בֶּאֱמוּנָה זוֹ גַּם הַגּוֹיִים מַאֲמִינִים, וְכַנֶּאֱמָר (תהלים קיג, ג): מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל שֵׁם ה' רָם עַל כָּל גּוֹיִם ה'.

עִקַּר הָאֱמוּנָה אֵצֶל הָאִישׁ הַיְּהוּדִי צָרִיךְ שֶׁתְּהֵא בְּכַמָּה פָּרָטִים נוֹסָפִים, וְהֵמָּה:

1. הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה.
2. הַכֹּל בְּצֶדֶק.
3. הַכֹּל לְטוֹבָה.
4. הַכֹּל מֵאַהֲבָה.

דְּהַיְנוּ שֶׁכָּל הַנַּעֲשֶׂה אִתּוֹ מֵהַפָּרָטִים הַמַּכְרִיעִים בְּחַיֵּי הָאָדָם, וְעַד הַפְּרָטִים הַשִּׁגְרָתִיִּים בְּיוֹתֵר וּכְמוֹ: פּוֹקֵחַ עִוְרִים, זוֹקֵף כְּפוּפִים, וְכַיּוֹצֵא כָּל תְּנוּעַת אֵיבְרֵי הָאָדָם וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה כָּל הַצְלָחוֹתָיו וְכִשְׁלוֹנוֹתָיו בְּכָל עִנְיְנֵי חַיָּיו תְּלוּיִים הֵמָּה בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְכָל הַנַּעֲשֶׂה עִמּוֹ הַכֹּל בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט מְדֻיָּק לְפִי מַעֲשָׂיו, וְהַכֹּל לְטוֹבָתוֹ הָאִישִׁית בִּלְבַד, וְהַכֹּל נַעֲשָׂה מֵאַהֲבַת הַבּוֹרֵא לָאָדָם, דְּהַיְנוּ גַּם כְּשֶׁמַּעֲנִישׁ הַבּוֹרֵא לָאָדָם, עוֹשֶׂה זֹאת מִתּוֹךְ אַהֲבָה, כּוֹאֵב הוּא אֶת כְּאֵב הָאָדָם וְצַעֲרוֹ וְכַנֶּאֱמָר (ישעיה סג, ט): בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר, חֶרֶד הוּא כְּבִיכוֹל לְגוֹרָלוֹ שֶׁל הָאָדָם שֶׁיִּצְלִיחַ בְּיִעוּדוֹ וְיִזְכֶּה לְכָל הַטּוֹב הַצָּפוּן לוֹ לֶעָתִיד לָבוֹא.

וְלָכֵן לֹא נִמְנַע הַבּוֹרֵא מִלְּיַסֵּר לָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהַכֹּל מִתּוֹךְ אַהֲבָה עַל מְנַת שֶׁלֹּא יַפְסִיד אֶת הַטּוֹב הַצָּפוּן לוֹ, וּכְמוֹ שֶׁנִּבְאַר לְקַמָּן בַּאֲרִיכוּת.

כָּךְ שֶׁהָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה בָּא לְתַפְקִיד שֶׁהוּא עֲבוֹדַת ה' וַעֲמִידָה בַּנִּסְיוֹנוֹת שֶׁיְּנַסֵּהוּ ה', וּכְמוֹ שֶׁמְּבֹאָר בִּמְסֶכֶת יְשָׁרִים בִּתְחִלָּתוֹ (פ"א) בְּהַרְחָבָה וְהֶאֱרַכְנוּ בְּזֶה בְּסִפְרֵנוּ "אָהֲבְתִּי אֶתְכֶם". וְעִקַּר הַנִּסָּיוֹן הוּא נִסְיוֹן הָאֱמוּנָה, לִבְחֹן אֶת הָאָדָם עַד כַּמָּה נוֹתֵן הוּא אֱמוּן מָלֵא בַּה' וְאֵינוֹ מְהַרְהֵר אַחֲרָיו, שֶׁזֶּהוּ בְּעֶצֶם מַטָּרַת הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁנִּתְנַסּוּ בָּהֶם הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים, אַבְרָהָם וְיִצְחָק - בְּנִסְיוֹן הָעֲקֵדָה, יַעֲקֹב - בְּכָל הָאֵרוּעִים שֶׁחָלְפוּ עָלָיו, וּכְמוֹ כֵן כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּכָל הַדּוֹרוֹת וְעַד כָּל הָאָדָם בִּפְרָטוּת. שֶׁכֵּן אֵין מַטָּרַת ה' לְעַנּוֹת בֶּן אָדָם לְלֹא מַטָּרָה שֶׁתְּהֵא לְטוֹבָתוֹ, וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה אֶת הַצַּדִּיקִים, אֶלָּא מַטָּרָתוֹ לְהַעֲמִידָם בַּמִּבְחָן עַל מְנַת לְהַרְבּוֹת שְׂכָרָם וְלַהֲבִיאָם עַל יְעוּדָם וּשְׁלֵמוּתָם הַתְּלוּיִים בִּשְׁלֵמוּת אֱמוּנָתָם בּוֹ, וְשֶׁבִּשְׁבִיל כָּךְ יִזְכּוּ לְכָל הַטּוֹב שֶׁצָּפַן לָהֶם, וְכַנֶּאֱמָר (תהילים יא, ה) ה' צַדִּיק יִבְחָן, וּמַטָּרַת הַמִּבְחָן כְּדֵי

לְהָרִים אֶת הַצַּדִּיק וּלְגַדְּלוֹ וְלִתֵּן לוֹ הַטּוֹב הַצָּפוּן לוֹ, וְכַנַּאֲמָר (תהילים לא, כ): "מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ".

וְלָכֵן תִּקּוּנֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה הוּא הָעִכּוּבִים וְהָאַכְזָבוֹת מִתּוֹחֲלִיּוֹת וּשְׁאִיפוֹת שֶׁאָנוּ חָפֵצִים בָּהֶם, וּבְזֹאת אָנוּ נִבְחָנִים, עַד כַּמָּה נֶאֱמָן עָלֵינוּ הַבּוֹרֵא שֶׁבְּעַכָּבָתוֹ אֶת יְשׁוּעָתֵנוּ מִתְכַּוֵּן הוּא לְטוֹבָתֵנוּ בִּלְבַד, וְלַהֲבִיאֵנוּ לְיִעוּדֵנוּ וּלְתַכְלִיתֵנוּ.

וּכְכָל שֶׁאָנוּ מְבַטְּלִים רְצוֹנֵנוּ מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ, וּמַמְתִּינִים אָנוּ לִישׁוּעָתוֹ בְּסַבְלָנוּת וּבְאֹרֶךְ רוּחַ מִבְּלִי לְהַטִּיחַ דְּבָרִים כְּנֶגְדּוֹ חָלִילָה, שׁוֹתְקִים וְדוֹמְמִים אָנוּ בִּשְׁתִיקָה וְדוּמִיָּה בְּפִינוּ וּבִלְבָבֵנוּ כָּךְ בְּזֶה מַשְׁלִימִים אָנוּ אֶת שְׁלֵמוּת תִּקּוּנֵנוּ.

נָתְאַר לְעַצְמֵנוּ, אָדָם חָפֵץ לִמְצֹא שִׁדּוּךְ מַתְאִים לְעַצְמוֹ אוֹ לִבְנוֹ אוֹ לִבְתּוֹ, וְהַשִּׁדּוּךְ הַמַּתְאִים מִתְעַכֵּב, וְלֹא רַק מִתְעַכֵּב אֶלָּא עִכּוּב זֶה כָּרוּךְ בְּהַרְבֵּה אַכְזָבוֹת, שֶׁכֵּן נִפְגָּשׁ הוּא כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים, וּמִבֵּין הַהַצָּעוֹת יֶשְׁנָם כְּאֵלּוּ שֶׁהוּא חָפֵץ בָּהֶן מְאֹד, וְהֵן אֵינָם חָפְצִים בּוֹ וְכֵיוֹצֵא, וְחוֹזֵר הוּא מֵאֶכְזָב שָׁבוּר וּמְדֻכָּא בְּנַפְשׁוֹ.

כַּמָּה כֹּחַ וּגְבוּרָה צָרִיךְ זֶה כְּדֵי לְבַטֵּל רְצוֹנוֹ מִפְּנֵי רְצוֹן ה', לֹא לִזְעֹף וְלֹא לִזְעֹם, לְהִכָּנַע לִרְצוֹן ה' בְּשִׂמְחָה וּלְהַסְכִּים לָעִכּוּב וְלַהַמְתָּנָה. וְאָכֵן זֶה שֶׁנּוֹהֵג כָּךְ, כַּמָּה תִּקּוּנוֹ נַעֲשֶׂה בִּשְׁלֵמוּת וּבָאֹפֶן הַזָּרִיז וְהַיָּעִיל בְּיוֹתֵר הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאִלּוּ הָיָה מוֹצֵא זִוּוּגוֹ, דְּהַיְנוּ, אַף שֶׁהַמּוֹצֵא זִוּוּגוֹ וְנוֹשֵׂא אִשָּׁה הִנּוֹ עוֹלֶה בְּמַעֲלָה, שֶׁכֵּן הַנִּשּׂוּי הוּא מַשְׁלִם הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵהָרָוָק. אוּלָם הַרְבֵּה יוֹתֵר שְׁלֵמוּת מַשִּׂיג הָאָדָם בְּהִיוֹתוֹ בְּמַצָּב זֶה שֶׁל רָוָקוּתוֹ וּבְאֹפֶן הָאָמוּר, שֶׁמְּבַטֵּל רְצוֹנוֹ לִרְצוֹן ה' לְהִשָּׁאֵר בְּמַצָּבוֹ זֶה מִבְּלִי לְהַרְהֵר עַל ה', וּמַסְכִּים הוּא בְּלֵב שָׁלֵם עַל הָעַכָּבָה וְהַהַמְתָּנָה שֶׁנִּצְרְךָ הוּא לְסַבְלָהּ וּלְקַבְּלָהּ בְּתָמִימוּת.

שֶׁכֵּן עִם הַקַּבָּ"ה יֵשׁ לִהְיוֹת תָּמִים, וְכִמּוּבָא בַּגְּמָרָא (חולין ז'): "אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ ה'" - אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵמָּה עֲרוּמִים בְּדַעַת, וּמִתַּמְּמִים עַצְמָם כִּבְהֵמָה עִם הַקַּבָּ"ה. אוֹתָם - תּוֹשִׁיעַ ה'. בְּהַסְכָּמַת עַכָּבָה זוֹ מְהַוֶּה הָאָדָם תִּקּוּן לְעַצְמוֹ, תִּקּוּן לְחֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְתִקּוּן הָעוֹלָמוֹת וְעוֹד כְּמֹבֹאָר בְּדִבְרֵי הָאֲרִיזַ"ל.

וּלְקַמָּן נְבָאֵר, שֶׁהַסְּגֻלָּה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר לְקַצֵּר אֶת הַהַמְתָּנָה וְאֶת הָעִכּוּב, הִיא בָּזֶה גּוּפָא שֶׁהָאָדָם מְבַטֵּל אֶת הַלּוּחַ זְמַנִּים שֶׁלּוֹ, וּמִתְבַּטֵּל לְלוּחַ הַזְּמַנִּים שֶׁל הַבּוֹרֵא. כְּלוֹמַר, אָכֵן, מִשְׁתַּדֵּל הוּא, מִתְפַּלֵּל הוּא לַה' שֶׁיּוֹשִׁיעוֹ, אוּלָם תְּפִלָּתוֹ אֵינֶנָּה בְּגֶדֶר "עִיּוּן תְּפִלָּה" הַמֻּזְכָּר לִשְׁלִילָה בַּחַזַ"ל (שבת קכז ע"א), וְהַיְנוּ שֶׁמִּתְפַּלֵּל הָאָדָם לַה' וּמְצָרֵף לִתְפִלָּתוֹ "לוּחַ זְמַנִּים" מֻשְׁלָּם לְקַבָּלַת תְּפִלָּתוֹ, אֶלָּא בָּטֵל הוּא לַלּוּחַ זְמַנִּים שֶׁיַּחְפֹּץ בָּהּ הַבּוֹרֵא. וְאָז זֶה גּוּפָא הַסְּגֻלָּה לְקַצֵּר אֶת שְׁהוּת הַהַמְתָּנָה וְהָעִכּוּב, וְרַק שֶׁיְּהֵא זֶה בְּלֵב שָׁלֵם, שֶׁמִּכָּל לִבּוֹ יַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִלּוּחַ הַזְּמַנִּים שֶׁלּוֹ וְיַפְקִיד עַצְמוֹ בְּיַד ה'. וְנַאֲרִיךְ בָּזֶה עוֹד לְקַמָּן בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא.

תּוֹעֶלֶת שְׁנִיָה - הַכָּרָה בְּאַפְסִיּוּת הָאָדָם

תּוֹעֶלֶת שְׁנִיָה שֶׁיֵּשׁ בְּכָךְ שֶׁתִּקּוּנֵנוּ יְהֵא בְּמַהֲלַךְ שֶׁל "מְעַכְּבוּת" דְּוָקָא, לְהַכִּיר בְּאַפְסִיּוּת הָאָדָם, שֶׁכֵּן בְּכָךְ יִרְאֶה הָאָדָם כַּמָּה הוּא אַפְסִי בְּכֹחוֹ, בְּחָכְמָתוֹ, וּבִיכָלְתּוֹ, שֶׁכֵּן יִרְאֶה שֶׁלְּפִי תְּכוּנִיּוֹתָיו הָיָה כְּבָר צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּךְ אוֹ כָּךְ, וְהִנֵּה כָּל תּוֹחֲלִיּוֹתָיו נִכְזְבוּ, וְאֵין בִּיכָלְתּוֹ לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה בִּפְנֵי הַמַּעֲצוֹרִים וְהַמְּנִיעוֹת שֶׁעוֹמְדִים לְפָנָיו, בְּכָךְ יָבִין הֵיאַךְ עֹלַת כָּל הָעֹלוֹת וְסִבַּת כָּל הַסִּבּוֹת הוּא אַךְ וְרַק הַבּוֹרֵא, וְרַק כְּשֶׁהוּא יַחֲלִיט עַל זְמַן יְשׁוּעָתוֹ זֶהוּ מַה שֶּׁיְקַבֵּע אֶת הַמְּצִיאוּת.

תּוֹעֶלֶת שְׁלִישִׁית - לְהַכִּיר בְּאַפְסִיּוּת הָעוֹלָם

תּוֹעֶלֶת שְׁלִישִׁית שֶׁהִיא הֲלֹא עִקָּר וְיסוֹד בַּיְהֲדוּת, שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה אֵינוֹ אֶלָּא פְּרוֹזְדוֹר בִּפְנֵי הָעוֹלָם הַבָּא, וְכָל בִּיאָתֵנוּ לָעוֹלָם הַזֶּה אֵינָהּ אֶלָּא לְשֵׁם הַכְשָׁרָתֵנוּ לְקַבֵּל עוֹלָם נִצְחִי בְּעֹנֶג נִצְחִי מִתּוֹךְ גְּבוּרָה וְנִצָּחוֹן שֶׁנִּנְצַח אֶת יִצְרֵנוּ וְלֹא מִתּוֹךְ "נַהֲמָא דְּכִסּוּפָא" - לֶחֶם שֶׁל בּוּשָׁה, וְהֵיאַךְ נוֹכִיחַ לְעַצְמֵנוּ הַכָּרָה זוֹ? הֲלֹא בְּכָךְ שֶׁיִּרְאֶה הָאָדָם מַה בֵּין עוֹלָם לֹא מְתֻקָּן לְעוֹלָם מְתֻקָּן, וּכְמוֹ שֶׁבַּפְּרוֹזְדוֹר שֶׁמְּהַלֵּךְ בּוֹ הָאָדָם כְּדֵי לִכָּנֵס לַטְּרַקְלִין אֵין לְאָדָם אֶת הַנּוֹחִיּוּת שֶׁבַּטְּרַקְלִין, שֶׁכֵּן אֵינוֹ אֶלָּא רַק מַעֲבָר. כֵּן שֶׁבַּמַּעֲכָבוּת שֶׁבְּצָרְכֵי חַיֵּינוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה יָבִין הָאָדָם שֶׁעוֹלָמֵנוּ זֶה אֵיננוּ תַּכְלִיתִי, אֶלָּא זְמַנִּי, וְלֹא יִתְכֵּן שֶׁנּוֹלַד הָאָדָם לְצֹרֶךְ עוֹלָם הַזֶּה שֶׁבּוֹ מַשִּׂיג אֶת צָרְכָיו בְּעָמָל וּבְטֹרַח, וּבְתוֹחֲלִיּוֹת נִכְזָבוֹת, הַרְבֵּה עֲגָמַת נֶפֶשׁ, לְעֲמַת עוֹלָם הֶעָתִיד שֶׁהוּא מְתֻקָּן וְכַמְבֹאָר לְעֵיל, וְכַמְבֹאָר כָּל זֶה בְּמִסֶּלֶת יְשָׁרִים פֶּרֶק א׳:

וְתִרְאֶה בֶּאֱמֶת, שֶׁכְּבָר לֹא יוּכַל שׂוּם בַּעַל שֵׂכֶל לְהַאֲמִין שֶׁתַּכְלִית בְּרִיאַת הָאָדָם הוּא לְמַצּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי מַה הֵם חַיֵּי הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, אוֹ מִי הוּא שֶׁשָּׂמֵחַ וְשָׂלֵו מַמָּשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה? יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְאִם בִּגְבוּרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה, וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן (תהילים צ.) בְּכַמָּה מִינֵי צַעַר וָחֳלָאִים וּמַכְאוֹבִים וּטְרָדוֹת, וְאַחַר כָּל זֹאת הַמָּוֶת, אֶחָד מִנֵּי אֶלֶף לֹא יִמְצֵא שֶׁיִּרְבֶּה הָעוֹלָם לוֹ הֲנָאוֹת וְשַׂלְוָה אֲמִתִּית, וְגַם הוּא - אִלּוּ יַגִּיעַ לְמֵאָה שָׁנָה - כְּבָר עָבַר וּבָטֵל מִן הָעוֹלָם.

הָעוֹלֶה מִדְּבָרָיו, שֶׁעֶצֶם זֶה שֶׁבְּעוֹלָמֵנוּ זֶה אֵין מְנוּחָה, וְרַק טְרָדוֹת וְעֲגָמַת נֶפֶשׁ, זֶה מוֹכִיחַ לָאָדָם שֶׁעוֹלָמֵנוּ זֶה אֵינוֹ אֶלָּא עֲרַאי וְאֵינוֹ אֶלָּא כִּפְרוֹזְדוֹר בִּפְנֵי עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא בִּלְבַד עוֹלָם שֶׁל מְנוּחָה וְשַׂלְוָה, וּמִי לֹא מֵבִין שֶׁהַתַּכְלִית הוּא לְהַגִּיעַ לְמְנוּחָה וְשַׂלְוָה, וּמֵאַחַר וּזְמַנָּהּ וּמְקוֹמָהּ שֶׁל הַנַּחַת וְהַשַּׂלְוָה הוּא בָּעוֹלָם הַבָּא, בְּהֶכְרֵחַ שֶׁהוּא הַתַּכְלִית.

11. עד היכן מבחן העיכוב

הִזָּכְרנוּ בַּתּוֹעֶלֶת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הָעִכּוּבִים שֶׁהוּא לְשֵׁם מִבְחַן הָאֱמוּן שֶׁלָּנוּ בַּה', עַד כַּמָּה יְהֵא אָמִין עָלֵינוּ הַבּוֹרֵא עִם כָּל מַה שֶּׁמְּעַכֵּב הוּא מֵעָלֵינוּ אֶת יְשׁוּעָתֵנוּ, הָבָה וְנִרְאֶה עַד הֵיכָן מַגִּיעַ מִבְחָן זֶה?

מִבְחָן זֶה יָכוֹל לִהְיוֹת לֹא רַק מִצַּד עֶצֶם הָעִכּוּב וְהַהַמְתָּנָה לִישׁוּעָה, אֶלָּא יִתָּכֵן וְיִקָּשֶׁה מִבְחָן זֶה עַד כְּדֵי שֶׁבְּמַהֲלַךְ הַהַמְתָּנָה יִנָּחֵל הָאָדָם אַכְזָבוֹת וְעָגְמַת נֶפֶשׁ - בְּחִינַת "קוֹץ וְדַרְדַּר תַּצְמִיחַ לָךְ".

וְיִתָּכֵן אַף יֶתֶר עַל כֵּן, וְהוּא שֶׁלִּכְאוֹרָה יִרְאֶה הָאָדָם וְהִנֵּה הִגִּיעָה יְשׁוּעָתוֹ, וּבְמַהֲלַךְ הַנְהָגַת ה' יִתְבּוֹנֵן וְהִנֵּה הַסִּיָּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא מְלַוָּה אוֹתוֹ מִכָּל כִּוּוּן, וְאַף יִהְיֶה לוֹ לְכָךְ רְאָיוֹת חוֹתְכוֹת, וּלְבַסּוֹף יִתְאַכְזֵב וְיִנָּחֵל עָגְמַת נֶפֶשׁ, וְהוּא מִבְחָן קָשֶׁה שֶׁמְּצִינוּ כַּיּוֹצֵא בּוֹ בְּיִצִיאַת מִצְרַיִם.

בְּיִצִיאַת מִצְרַיִם מָצִינוּ שֶׁבָּאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבִשְּׂרוּ לְעַם יִשְׂרָאֵל עַל גְּאֻלָּתָם וְעָשׂוּ הָאוֹתוֹת לְעֵינֵיהֶם, וְאָז נֶאֱמַר (ד, לא) "וַיַּאֲמֶן הָעָם, וַיִּשְׁמְעוּ כִּי פָקַד ה' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִי רָאָה אֶת עָנְיָם וַיִּקְּדוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ". הֶאֱמִינוּ שֶׁהִנֵּה הִגִּיעַ עֵת גְּאֻלָּתָם וְשָׂמְחוּ עַל כָּךְ.

וְכַיָּדוּעַ מֵחָזַ"ל עַל הַנִּסִּים הַגְּדוֹלִים שֶׁהָיוּ בְּעֶצֶם כְּנִיסַת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְפַרְעֹה, שֶׁכֵּן לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לְהַכָּנֵס אֶצְלוֹ מֵחֲמַת הַחַיּוֹת שֶׁהָיוּ בַּכְּנִיסָה אֵלָיו, וְכַאֲשֶׁר נִכְנְסוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כָּל הַחַיּוֹת כָּרְעוּ בֶּרֶךְ וְנִכְנְסוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְשָׁלוֹם, הֲרֵי שֶׁרָאוּ נִסִּים וְסִיָּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא בְּמַהֲלַךְ שְׁלִיחוּתָם. וּלְבַסּוֹף מָה הָיוּ הַתּוֹצָאוֹת שֶׁל אוֹתָהּ שְׁלִיחוּת (ה, ו, ז, ח): וַיְצַו פַּרְעֹה בַּיּוֹם הַהוּא... לֹא תֹאסִפוּן לָתֵת תֶּבֶן לָעָם לִלְבֹּן הַלְּבֵנִים כִּתְמוֹל שִׁלְשֹׁם הֵם יֵלְכוּ וְקֹשְׁשׁוּ לָהֶם תֶּבֶן, וְאֶת מַתְכֹּנֶת הַלְּבֵנִים... תְּשִׂימוּ עֲלֵיהֶם... תִּכְבַּד הָעֲבֹדָה עַל הָאֲנָשִׁים"...

הֲרֵי שֶׁהַתּוֹצָאוֹת הָיוּ הֶפּוּכוֹת לְאַחַר מַה שֶּׁהָיָה וְנִרְאָה וּכְאִלּוּ מֵהַשָּׁמַיִם בָּאִים לְסַיֵּעַ לָהֶם וּלְגָאֲלָם, וְאַף אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים עָשׂוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְעֵינֵיהֶם לְהוֹכִיחַ לָהֶם עַל גְּאֻלָּתָם, וְכָךְ הָיְתָה הָאֱמֶת, שֶׁכֵּן בִּדְבַר ה' בָּאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְבַשֵּׂר לָהֶם עַל גְּאֻלָּתָם.

הַתּוֹרָה כָּאן מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ שֶׁיִּתָּכֵן וְהָאָדָם יִרְאֶה מֵעַל פְּנֵי הַדְּבָרִים כִּי הִנֵּה סִיָּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא בָּאָה לְקָרָאתוֹ לְסַיְּעוֹ, וְאַף יִהְיֶה לוֹ עַל כָּךְ אוֹתוֹת וְסִימָנִים מֻבְהָקִים, וְעִם כָּל זֶה לְבַסּוֹף "יִתְפּוֹצֵץ" הַכֹּל, עַד כְּדֵי כָּךְ יִתָּכֵן "מִבְחַן הָעִכּוּב".

וְכָל זֶה לְמַעַן מִבְחַן הָאֱמוּנָה עַד כַּמָּה הָאֱמוּן שֶׁל הָאָדָם בַּבּוֹרֵא הוּא בַּדַּרְגָּה הָרְצוּיָה שֶׁלֹּא לְהַרְהֵר אַחַר ה'.

12. **לא בגלל החולצה התעכב הזווג, אלא בשביל שיתעכב הזווג לא נמצאת החולצה ... - סיפור**

מַעֲשֶׂה הָיָה בְּבָחוּר שֶׁהָיָה נִצְרָךְ לָצֵאת לִפְגִישָׁה עִם אַחַת הַמַּצָּעוֹת שֶׁהִצִּיעוּ לוֹ בְּשִׁדּוּכוֹ, וּבְדֶרֶךְ כְּלָל הָיָה לוֹבֵשׁ בְּגָדָיו "שָׁחֹר לָבָן", בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁל הַפְּגִישָׁה הָיוּ כָּל חֲלְצוֹתָיו הַלְּבָנוֹת מְלֻכְלָכוֹת וְלֹא הָיָה לוֹ זְמַן לְהָכִין אַף אַחַת מֵהֶם לַפְּגִישָׁה, וּבְלִית בְּרֵרָה בָּא לַפְּגִישָׁה עִם חֻלְצָה בְּצֶבַע "תְּכֵלֶת".

לְמָחֳרַת הוֹדִיעַ לוֹ הַשַּׁדְכָן, שֶׁהַשִּׁדּוּךְ בַּטַּל, וּכְשֶׁשָּׁאַל לְסִבַּת הַבִּטּוּל, הֵשִׁיב לוֹ הַשַּׁדְכָן, שֶׁהַמְשֻׁדֶּכֶת טָעֲנָה שֶׁאֵינָהּ חֻפְּצָה בּוֹ מִפְּנֵי שֶׁלְּבוּשׁוֹ אֵינוֹ שָׁחֹר לָבָן...

לַבָּחוּר נִדְמֶה, אוֹי, אֵיזֶה בִּישׁ מַזָּל אֲנִי, הֲרֵי תָּמִיד לוֹבֵשׁ אֲנִי חֻלְצָה לְבָנָה, וּבְלִית בְּרֵרָה הִגַּעְתִּי לַפְּגִישָׁה בְּמִקְרֶה חַד פַּעֲמִי בְּחֻלְצָה תְּכֵלֶת, אֵיזֶה טִפֵּשׁ אֲנִי... אֵיךְ לֹא הִתְאַמַּצְתִּי יוֹתֵר...

אוּלַם מָה הָאֱמֶת?

פְּשׁוּט, הֲיוֹת וְאֵין זֶה שִׁדּוּכוֹ הָאֲמִתִּי, וַעֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ הַזְּמַן לְמְצִיאַת זִוּוּגוֹ, הָקָבָּ"ה יְצַר סִבָּה לְעַכְּבוֹ. וְהוּא בְּכָךְ שֶׁלֹּא יִמְצָא חֻלְצָה לְבָנָה וְיָבוֹא בְּחֻלְצָה בְּצֶבַע תְּכֵלֶת.

13. מבחן העיכוב - מבחן הראוי למלוכה

מְסֻפָּר בַּנְּבִיא שְׁמוּאֵל שֶׁכַּאֲשֶׁר יָצַק שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא הַשֶּׁמֶן עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל שָׁאוּל וְנִשְּׁקוֹ וּבִשְּׂרוֹ (י, א): וַיֹּאמֶר הֲלוֹא כִּי מְשָׁחֲךָ ה' עַל נַחֲלָתוֹ לְנָגִיד", צַוָּהוּ (י, ח): "וְיָרַדְתָּ לְפָנַי הַגִּלְגָּל וְהִנֵּה אָנֹכִי יֹרֵד אֵלֶיךָ לְהַעֲלוֹת עֹלוֹת לִזְבֹּחַ זִבְחֵי שְׁלָמִים, שִׁבְעַת יָמִים תּוֹחֵל עַד בּוֹאִי אֵלֶיךָ, וְהוֹדַעְתִּי לְךָ אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה".

צַוָּהוּ שְׁמוּאֵל לְשָׁאוּל שֶׁלֹּא יַעֲלֶה אֶת הָעוֹלוֹת וְהַשְּׁלָמִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי טֶרֶם בּוֹאוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל לִהְיוֹת נוֹכֵחַ שָׁם בְּהַקְרָבַת הַקָּרְבָּנוֹת.

וּבְתוֹךְ יָמִים אֵלּוּ הִתְאַסְּפוּ פְּלִשְׁתִּים לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל, וְעַם יִשְׂרָאֵל הִתְחַבְּאוּ בַּמְּעָרוֹת וּבַחוֹחִים וּבַסְּלָעִים וּבַצְּרִיחִים וּבַבּוֹרוֹת כַּמְבֹאָר שָׁם, וְנָפוֹצוּ כָּל הָעָם מֵעַל שָׁאוּל, וְשָׁאוּל מַמְתִּין לִשְׁמוּאֵל מִלַּעֲשׂוֹת דָּבָר עַד הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אוּלָם לֹא הִמְתִּין לְהִתְעַכֵּב מִלְּהַקְרִיב הָעוֹלָה וְהַזְּבָחִים טֶרֶם בּוֹא שְׁמוּאֵל, וְהִקְרִיבָם מִבִּלְעֲדֵי שְׁמוּאֵל. וּכְשֶׁסִּיֵּם לְהַקְרִיב מִיָּד בָּא שְׁמוּאֵל וְאוֹמֵר לוֹ (יג, יא): מָה עָשִׂיתָ...? וְשָׁאוּל מִתְנַצֵּל: כִּי רָאִיתִי כִּי נָפַץ הָעָם מֵעָלַי, וְאַתָּה לֹא בָאתָ לְמוֹעֵד הַיָּמִים וּפְלִשְׁתִּים נֶאֱסָפִים מִכְמָשׂ, וָאֹמַר עַתָּה יֵרְדוּ פְלִשְׁתִּים אֵלַי הַגִּלְגָּל... וָאֶתְאַפֵּק וָאַעֲלֶה הָעֹלָה.

הֲרֵי יֵשׁ כָּאן הִתְנַצְּלוּת רְאוּיָה לְכְאוֹרָה, שֶׁכֵּן הִנֵּה הַפְּלִשְׁתִּים מִתְקָרְבִים לַגִּלְגָּל, וְצָרִיךְ לְהִזְדָּרֵז לְהִלָּחֵם עִמָּהֶם, וְהָעָם נָפוֹצוּ, וְלֹא יָכֹל שָׁאוּל לְהַמְתִּין, וּמַה מְּשִׁיבוֹ שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא עַל כָּךְ: (יג יג) "וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל שָׁאוּל נִסְכָּלְתָּ, לֹא שָׁמַרְתָּ אֶת מִצְוַת ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר

צַוָּךְ, כִּי עַתָּה הֵכִין ה' אֶת מַמְלַכְתְּךָ אֶל יִשְׂרָאֵל, עַתָּה מַמְלַכְתְּךָ לֹא תָקוּם, בִּקֵּשׁ ה' לוֹ אִישׁ כִּלְבָבוֹ וַיְצַוֵּהוּ ה' לְנָגִיד עַל עַמּוֹ כִּי לֹא שָׁמַרְתָּ אֵת אֲשֶׁר צִוְּךָ ה'.

נִתְבּוֹנֵן מֶה חָטָא וּמֶה עָוֶה שָׁאוּל, הֲכִי עָבַר עַל לֹא תִרְצַח... לֹא תִגְנֹב... בְּסַךְ הַכֹּל לֹא הִמְתִּין וְלֹא הִתְעַכֵּב מִלְּהַקְרִיב הָעוֹלָה?

הַתְּשׁוּבָה:

עִקַּר יְסוֹד הַמֶּלֶךְ הוּא לִהְיוֹת רֹאשׁ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְהוֹבִילָם אֶל הַתִּקּוּן וְהַשְׁלֵמוּת, וְהַתִּקּוּן וְהַשְׁלֵמוּת הוּא הָעִכּוּב וְהַהַמְתָּנָה שֶׁבּוֹ נִבְחָן בְּטוּל הָרָצוֹן שֶׁל הָאָדָם מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ שֶׁל הַבּוֹרֵא, וְכַנָּאֱמָר בְּאָבוֹת (ב, ד): "בַּטֵּל רְצוֹנְךָ מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ", וּכְשֶׁחָסֵר בְּבִטּוּל הָרָצוֹן אֵצֶל הַמֶּלֶךְ, וְלֹא מְבַטֵּל הוּא רְצוֹנוֹ מִפְּנֵי רְצוֹן הַנָּבִיא שֶׁהוּא בָּא בְּעֶצֶם בִּדְבַר ה', אֵין רָאוּי זֶה לְמָלוּכָה.

וּלְעֻמַּת נִסְיוֹנוֹ שֶׁל שָׁאוּל מָצִינוּ נִסָּיוֹן דּוֹמֶה מַמָּשׁ שֶׁנִּתְנַסָּה בּוֹ דָּוִד וְעָמַד בּוֹ וְכָךְ מְבֹאָר בַּנָּבִיא (שמואל ב', ה, כב - כה):

"וַיֹּסִפוּ עוֹד פְּלִשְׁתִּים לַעֲלוֹת וַיִּנָּטְשׁוּ בְּעֵמֶק רְפָאִים, וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּה' וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲלֶה הָסֵב אֶל אַחֲרֵיהֶם וּבָאתָ לָהֶם מִמּוּל בְּכָאִים, וְיִהִי כְּשָׁמְעֲךָ אֶת קוֹל צְעָדָה בְּרָאשֵׁי הַבְּכָאִים אָז תֵּחָרֵץ כִּי אָז יָצָא ה' לְפָנֶיךָ לְהַכּוֹת בְּמַחֲנֵה פְּלִשְׁתִּים, וַיַּעַשׂ דָּוִד כֵּן כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ ה' וַיַּךְ אֶת פְּלִשְׁתִּים מִגֶּבַע עַד בֹּאֲךָ גָזֶר".

וּמְבֹאָר שָׁם בְּ"מְצוּדוֹת דָּוִד" שֶׁבְּכָאן נָסָה ה' אֶת דָּוִד אִם יְצִיַּת לְקוֹל ה' וְיַמְתִּין מִלְּהִלָּחֵם עִם הַפְּלִשְׁתִּים עַד שֶׁיִּשְׁמַע אֶת הָרוּחַ הַמְנַשֶּׁבֶת בְּרָאשֵׁי הָאִילָנוֹת אוֹ יֵקַל בְּעֵינָיו כַּאֲשֶׁר הֵקַל בָּהֶם שָׁאוּל.

וּמוּבָא בְּמִדְרָשׁ יַלְקוּט שִׁמְעוֹנִי עַל נְסָיוֹן זֶה שֶׁל דָּוִד:

אָמַר לוֹ הַקָּבָ"ה לְדָוִד, אַל תַּעֲלֶה אֶלָּא מִכִּוּוּן אֲחוֹרֵיהֶם, וְאֵין לְךָ רְשׁוּת לִפְשֹׁט יָד בָּהֶם אֶפְלוּ יִהְיוּ קְרוֹבִים אֵלֶיךָ, עַד שֶׁתִּרְאֶה "רָאשֵׁי הַבְּכָאִים מִתְנַעְנְעִים, "רָאשֵׁי בְּכָאִים" תִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס שָׁם "רֵישֵׁי אִילָנַיָּא" - רָאשֵׁי הָאִילָנוֹת, וְלָמָּה נָתַן לוֹ סִימָן זֶה? כֵּיוָן שֶׁיִּצָּא דָּוִד וְהָיוּ פְּלִשְׁתִּים קְרֵבִים וּבְאִים, וְיִשְׂרָאֵל רוֹאִים אוֹתָם בְּמֶרְחָק שֶׁל אַרְבַּע אַמּוֹת, אָמְרוּ לוֹ יִשְׂרָאֵל: דָּוִד, מָה אָנוּ עוֹמְדִים? אָמַר לָהֶם כָּךְ מְצַוֶּה אֲנִי מֵאֵת הָאֱלֹקִים שֶׁלֹּא לִפְשֹׁט יָד בָּהֶם עַד שֶׁאֶרְאֶה רָאשֵׁי הָאִילָנוֹת מִתְנַעְנְעִים, אָמְרוּ לוֹ יִשְׂרָאֵל: אִם אֵין אָנוּ פּוֹשְׁטִים בָּהֶם יָד עַתָּה - אָנוּ מֵתִים, אָמַר לָהֶם דָּוִד: מוּטָב נָמוּת זַכָּאִים וְצַדִּיקִים וְלֹא נָמוּת רְשָׁעִים, אֶלָּא אֲנִי וְאַתֶּם נִתְלֶה עֵינֵינוּ אֶל הַקָּבָ"ה, כֵּיוָן שֶׁתָּלוּ עֵינֵיהֶם כְּלַפֵּי מַעְלָה לְהַקָּבָ"ה הִתְנַעְנְעוּ הָאִילָנוֹת, וּמִיָּד פָּשְׁטוּ יִשְׂרָאֵל בַּפְּלִשְׁתִּים וְנִצְחוּם, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיַּעַשׂ דָּוִד כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ ה', אָמַר הַקָּבָ"ה

לַמַּלְאָכִים, רְאוּ מַה בֵּין דָּוִד לְשָׁאוּל, שָׁאוּל עוֹמֵד וְנִשְׁאָל בָּאוּרִים וְתֻמִּים, וְהַפְּלִשְׁתִּים בָּאִים עָלָיו, הִנִּיחַ הָאוּרִים וְהַתֻּמִּים וְאָמַר לַכֹּהֵן אֱסֹף יָדֶיךָ, עַד כָּאן מִדִּבְרֵי הַמִּדְרָשׁ.

הֲרֵי לְרָאוֹת כַּמָּה נִצְרָךְ עִנְיַן הָעִכּוּב לְשֵׁם מִבְחַן הָאֱמוּנָה בַּה', לְרָאוֹת עַד כַּמָּה מְבַטֵּל הָאָדָם רְצוֹנוֹ לִרְצוֹן ה'.

וּכְמוֹ שֶׁכֵּן מָצִינוּ שֶׁנִּסְתַּלְּקָה הַמְּלוּכָה מֵרְאוּבֵן וְנִתְּנָה לִיהוּדָה, וְהוּא שׁוּב מִטַּעַם זֶה, רְאוּבֵן לֹא הָיְתָה בּוֹ אֶת מִדַּת הַהַמְתָּנָה, וְהַבִּטּוּל, וְנֶחְפַּז הָיָה לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂהוּ עַל דַּעַת עַצְמוֹ, בָּכָךְ שֶׁבִּלְבֵּל יְצוּעֵי אָבִיו וּכְשֶׁמֵּתָה אִמּוֹ לֵאָה הֶעֱבִיר מִטַּת יַעֲקֹב לְאֹהֶל לֵאָה וֶהֱסִירָהּ מֵאֹהֶל שִׁפְחַת רָחֵל. וּכְמוֹ שֶׁכֵּן הוֹכִיחוֹ יַעֲקֹב אָבִינוּ בְּסוֹף יָמָיו, וְכַנֶּאֱמָר (בראשית מט, ד) "פַּחַז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר", וּפֵרַשׁ רַשִׁ"י שָׁם: הַפַּחַז וְהַבֶּהָלָה אֲשֶׁר מִהַרְתָּ לְהַרְאוֹת כַּעַסְךָ, כַּמַּיִם הַלָּלוּ הַמְמַהֲרִים לִמְרוּצָתָם, לְכָךְ: "אַל תּוֹתַר" - אַל תַּרְבֶּה לִטֹּל כָּל הַיִּתְרוֹנוֹת הַלָּלוּ שֶׁהָיוּ רְאוּיוֹת לְךָ - בְּכוֹרָה, כְּהֻנָּה, וּמַלְכוּת, בְּכוֹרָה נִתְּנָה לְיוֹסֵף, הַכְּהֻנָּה לְלֵוִי, וְהַמַּלְכוּת לִיהוּדָה כַּמְבֹאָר בְּמִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא (ויחי, ט) וְכֵן בְּמִדְרַשׁ רַבָּה (צח, ד) הַמַּלְכוּת נִתְּנָה לִיהוּדָה שֶׁבּוֹ מָצִינוּ מְתִינוּת, שֶׁכֵּן הָיָה מָתוּן בְּמִשְׁפָּטָהּ שֶׁל תָּמָר, הוֹדָה בְּמַעֲשֵׂהוּ, וּבְכָךְ זָכָה דָּוִקָא הוּא לַמְּלוּכָה הַתְּלוּיָה בְּמִדַּת הַמְּתִינוּת הֵפֶךְ הַבְּהִילוּת וְהַפַּחְזָנוּת.

14. כל מהות ויסוד יהדותנו בנוי על עיכוב

כָּל יְסוֹד יַהֲדוּתֵנוּ בָּנוּי עַל עִכּוּב וְהַמְתָּנָה, וְכַמְבֹאָר בַּגְּמָרָא (עירובין כב ע"א) הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם וּמָחָר לְקַבֵּל שְׂכָרָם. וְעוֹד אָמְרוּ בַּגְּמָרָא (קידושין לט ע"ב): שְׂכַר מִצְוָה בְּהַאי עָלְמָא לֵיכָּא.

יְהוּדִי צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁשְּׂכַר מִצְווֹת אֵינָם בְּעוֹלָמֵנוּ זֶה, וְלִהְיוֹת מֵבִין וּמַאֲמִין שֶׁשְּׂכַר מִצְווֹתֵינוּ הוּא לָעוֹלָם הַבָּא.

וּבְעֶצֶם זֶהוּ מַהוּת הַהֶבְדֵּל בֵּינֵינוּ לְבֵין הַגּוֹיִים, וְכַמּוּבָא בְּתָנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ זוּטָא (יט) שֶׁיַּעֲקֹב וְעֵשָׂו חָלְקוּ בֵּינֵיהֶם, יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ עוֹלָם הַבָּא וְעֵשָׂו בָּחַר לוֹ עוֹלָם הַזֶּה, וּלְכָךְ הַגּוֹי אֵינוֹ מְסֻגָּל וְאֵינוֹ עָרוּךְ וּמוּכָן לִשְׁמֹעַ מַשָּׂג כָּזֶה שֶׁל שְׂכַר מִצְווֹת לָעוֹלָם הַבָּא, וְעוֹד נוֹכִיחַ זֹאת לְהַלָּן מִדִּבְרֵי חָז"ל.

וְכֹה הִגְדִּירוּ חָז"ל אֶת שְׂכַר עוֹלָם הַבָּא לְעֻמַּת שְׂכַר עוֹלָם הַזֶּה:

עוֹלָם הַזֶּה דּוֹמֶה לְדֶרֶךְ שֶׁתְּחִלָּתָהּ גַּן וְסוֹפָהּ קוֹצִים, עוֹלָם הַבָּא דּוֹמֶה לְדֶרֶךְ שֶׁתְּחִלָּתָהּ קוֹצִים וְסוֹפָהּ מִישׁוֹר.

דְּהַיְנוּ אִלּוּ שֶׁחֶלְקָם הוּא עוֹלָם הַזֶּה כַּגּוֹיִים, נוֹחֲלִים כָּאן אֶת ה"גַּן עֵדֶן" שֶׁלָּהֶם, וְכֵן הָרְשָׁעִים שֶׁסּוֹפָן לְהַכָּרִית עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר מְשֻׁלָּם לְשׂוֹנְאָיו אֶל פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ, וְדָרְשׁוּ חָז"ל: מְשַׁלֵּם לְשׂוֹנְאָיו אִלּוּ הָרְשָׁעִים - בָּעוֹלָם הַזֶּה אֶת שְׂכָרָם, עַל מְנָת לְהַאֲבִידָם לָעוֹלָם הַבָּא.

חַיָּבִים אָנוּ לְחַיּוֹת אֶת חַיֵּינוּ עַל יְסוֹד זֶה, כָּל חַיֵּינוּ בְּנוּיִים עַל עִכּוּבִים, תּוֹחָלוֹת מְמַשָּׁכוֹת, שְׂאֵיפוֹת שֶׁמִּתְאַכְזְבוֹת, עֲלֵינוּ לִהְיוֹת מְעוֹדָדִים וּמְחֻזָּקִים מִתּוֹךְ הַכָּרָה בְּרוּרָה, שֶׁזֶּהוּ הַמַּהֲלָךְ שֶׁל הַזּוֹכִים לָעוֹלָם הַבָּא, דֶּרֶךְ שֶׁתְּחִלָּתוֹ קוֹצִים וְסוֹפוֹ מִישׁוֹר.

וְכָל הַמּוּבָא בַּתּוֹרָה שֶׁבְּאִם נִשְׁמֹר תּוֹרָה וּמִצְוֹות נִזְכֶּה לְשֶׂפַע טוּב בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּכְמוֹ שֶׁנִּכְתַּבוּ עַל כָּךְ פְּסוּקִים רַבִּים בַּתּוֹרָה, וּכְמוֹ: וְהָיָה אִם שָׁמֹעַ תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי... וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ", וְעוֹד: וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה... וַאֲהֵבְךָ וּבֵרַכְךָ וְהִרְבֶּךָ וּבֵרַךְ פְּרִי בִטְנְךָ וּפְרִי אַדְמָתֶךָ דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וְגוֹ'. וְעוֹד נֶאֱמַר: אִם בְּחֻקֹּתַי תֵּלֵכוּ וְאֶת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ, וְנָתַתִּי גִּשְׁמֵיכֶם בְּעִתָּם וְגוֹ', וִישַׁבְתֶּם לָבֶטַח בְּאַרְצְכֶם, וְנָתַתִּי שָׁלוֹם בָּאָרֶץ וּשְׁכַבְתֶּם וְאֵין מַחֲרִיד וְגוֹ'.

הֲרֵי מְפֹרָשׁ לְכְאוֹרָה בַּתּוֹרָה שְׂכַר מִצְוֹות בָּעוֹלָם הַזֶּה.

הַתְּשׁוּבָה לָזֶה מוּבֵאת בָּרַמְבַּ"ם הִלְכוֹת תְּשׁוּבָה (פרק ט' ה"א).

וְלִפְנֵי שֶׁנִּצְטַוֵּט דְּבָרָיו נַסְבִּיר זֹאת בְּדֶרֶךְ מָשָׁל, וְנִרְאֶה אַחַר כָּךְ שֶׁאֵלּוּ הֵם מַמָּשׁ דִּבְרֵי הָרַמְבַּ"ם.

מַעֲסִיק שֶׁיֵּשׁ לוֹ פּוֹעֵל חָרוּץ וְנֶאֱמָן, הָעוֹבֵד בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ אֶת עֲבוֹדָתוֹ, מַקְדִּים לָבוֹא, מְאַחֵר לָצֵאת, מְזָרֵז אֶת חֲבֵרָיו הַפּוֹעֲלִים לַעֲבֹד בַּחֲרִיצוּת וּבֶאֱמוּנָה, קוֹרֵא בַּעַל הַבַּיִת לְפוֹעֵל זֶה, וְאוֹמֵר לוֹ, הִנְנִי רוֹאֶה אֶת מְסִירוּת נַפְשְׁךָ לַעֲבוֹדָה, וּבְכֵן בְּרְצוֹנִי לְשַׁפֵּר לְךָ אֶת תְּנָאֶיךָ עַל מְנָת שֶׁתְּהֵא יְעִילוּת יְתֵרָה בְּתוֹצָאוֹת עֲבוֹדָתְךָ, וְעוֹד אוֹסִיף לְךָ עַל מַשְׂכֻּרְתְּךָ. וּמִנִּי אָז מַצְמִיד לוֹ עוֹזְרִים, פְּקִידִים, רוֹכֵשׁ לוֹ מְכוֹנִית נוֹחָה כְּדֵי שֶׁיָּבוֹא לַעֲבוֹדָה בַּזְּמַן. וְכֵן בְּיֶתֶר הַדְּבָרִים הַמּוֹעִילִים לְפוֹעֵל זֶה עַל מְנָת שֶׁיַּפִּיק מִמֶּנּוּ תּוֹצָאוֹת מְבֹרָכוֹת יוֹתֵר.

אוּלָם אִם לְמַעֲסִיק זֶה יֶשְׁנוֹ פּוֹעֵל עָצֵל וּבַטְלָן, הֵיאַךְ יְשַׁפֵּר לוֹ תְּנָאִים, הֲלֹא יְנַצֵּל שִׁפּוּר הַתְּנָאִים הַלָּלוּ לְרָעַת הַמַּעֲבִיד, שֶׁכֵּן בְּכָךְ יְהֵא מְבַלֶּה וּמְטַיֵּל אַחַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ תְּנָאִים נוֹחִים לְכָךְ.

כָּךְ הַקָּבָ"ה מַבְטִיחַ לָנוּ שֶׁבְּאִם נִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו יִתֵּן לָנוּ כָּל טוּב עוֹלָם הַזֶּה עַל מְנָת לְשַׁפֵּר תְּנָאֵינוּ בָּעוֹלָמֵנוּ זֶה כְּדֵי לְהַעֲשִׁיר לָנוּ אֶת הָאֶפְשָׁרִיּוֹת לַעֲשׂוֹת עוֹד תּוֹרָה וּמִצְוֹות, וּכְעִנְיָן שֶׁאָמְרוּ חֲזַ"ל (אבות ד, ט): "כָּל הַמְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה מֵעֲנִי סוֹפוֹ לְקַיְּמָהּ מֵעֹשֶׁר". נִתְבּוֹנֵן, וְכִי יֵשׁ עָנְיָן לַצַּדִּיק שֶׁעָבַד אֶת ה' כָּל יָמָיו מֵעֲנִי לִהְיוֹת עָשִׁיר וּבַעַל מָמוֹן, הֲלֹא הַצַּדִּיק בּוֹחֵל בְּזֶה הָעוֹלָם וּמַה יֵּשׁ לוֹ עִם הָעשֶׁר, אֶלָּא הַמַּשָּׂג "עֹשֶׁר" שֶׁנִּזְכַּר בַּחֲזַ"ל כַּוָּנָתוֹ לְרִבּוּי אֶפְשָׁרִיּוֹת, דְּהַיְנוּ שֶׁיַּעֲשִׁירֶנּוּ בְּכֶסֶף אוֹ בְּאֶפְשָׁרִיּוֹת רַבּוֹת וּמְגֻוָּנוֹת, נוֹחוֹת וּמוֹעִילוֹת לְיַשֵּׂם אֶת שְׂאִיפוֹתָיו, וּלְהַצְלִיחַ בְּפֹעַל לְהַרְבּוֹת תּוֹרָה מִצְוֹות, תְּפִלָּה וְחֶסֶד.

וּכְעִנְיָן שֶׁאָמְרוּ (עירובין יג, ע"ב): "כָּל הַבּוֹרֵחַ מִן הַכָּבוֹד הַכָּבוֹד רוֹדֵף אַחֲרָיו", וְלִכְאוֹרָה מַדּוּעַ שֶׁיִּרְדֹּף הַכָּבוֹד אַחַר זֶה שֶׁבָּרַח מִמֶּנּוּ, הֲלֹא יִצְטַעֵר מִכָּךְ אַחַר שֶׁהוּא עָנָו אֱמִתִּי, וּבֶאֱמֶת בּוֹרֵחַ מִן הַכָּבוֹד, שֶׁהֲרֵי אִם לֹא הָיָה בֶּאֱמֶת בּוֹרֵחַ מִן הַכָּבוֹד מִכָּל לִבּוֹ, וְאִם לֹא הָיָה בֶּאֱמֶת גּוֹעֵל וּבוֹחֵל בַּכָּבוֹד לֹא הָיָה הַכָּבוֹד רוֹדֵף אַחֲרָיו, וְאִם כֵּן מָה עָנְשׁוֹ שֶׁל זֶה שֶׁיִּרְדֹּף אַחֲרָיו הַכָּבוֹד?

אוּלָם הַתְּשׁוּבָה, אֵין הַכַּוָּנָה שֶׁיִּרְדֹּף אַחֲרָיו הַכָּבוֹד בִּשְׁבִיל שָׂכָר, שֶׁכֵּן אֵין שָׂכַר מִצְוֹות בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּלָל, אֶלָּא הַכַּוָּנָה, שֶׁמִּכְיוָן שֶׁכַּאֲשֶׁר הָאָדָם עִם כָּבוֹד יָכוֹל לִפְעֹל לְשֵׁם ה' יוֹתֵר, שֶׁכֵּן בְּכָךְ דְּבָרָיו נִשְׁמָעִים אַחַר שֶׁהִנּוֹ מְכֻבָּד, וְיֵשׁ בְּאֶפְשָׁרוּתוֹ בְּאֶמְצָעוּת הַכָּבוֹד לְהַעֲשִׁיר הַרְבֵּה אֶת רְכוּשׁוֹ לְעוֹלָם הַבָּא בְּרִבּוּי מִצְוֹות, וּכְמוֹ כָּל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל הָאֲמִתִּיִּים שֶׁהָיוּ מְכֻבָּדִים בְּעֵמָּם, וְנִצְלוּ כְּבוֹדָם זֶה לִכְבוֹד ה', לְהַרְבִּיץ תּוֹרָה בָּעָם, לְשַׁדְּלָם לַתּוֹרָה וְלַמִּצְוֹות, וּכְמוֹ כֵן הָעָם לוֹמְדִים מֵהֶם דַּרְכֵי הָעֲנָוָה, בְּכָךְ שֶׁרוֹאִים לְאֵלּוּ כַּמָּה שֶׁהִנָּם מְכֻבָּדִים וְעִם כָּל זֶה מִתְנַהֲגִים בַּעֲנָוָה, וּבְזֶה זְכוּתָם שֶׁל אֵלּוּ הַמְכֻבָּדִים גָּדוֹל. לָכֵן יִזְכֶּה זֶה לְקִיּוּם הַתּוֹרָה מִתּוֹךְ כָּבוֹד, וּבְכָךְ יַרְבֶּה זְכֻיּוֹתָיו לָעוֹלָם הַבָּא. וְהוּא עַל אוֹתוֹ רַעְיוֹן שֶׁהִזְכִּירָנוּ בְּדִבְרֵי חַז"ל: "כָּל הַמְקַיֵּם הַתּוֹרָה מֵעֹנִי סוֹפוֹ לְקַיְּמָהּ מֵעֹשֶׁר", אַף שֶׁהַצַּדִּיקִים אֵינָם חֲפֵצִים בְּעֹשֶׁר, וְאַדְרַבָּא מוֹאֲסִים בּוֹ, עִם כָּל זֶה יְקַבְּלוּ עֹשֶׁר לֹא בְּתוֹרַת שָׂכָר - שֶׁכֵּן אֵין שָׂכָר בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא עַל מְנַת שֶׁעִם עֹשֶׁר זֶה יַעֲשׂוּ בּוֹ עוֹד מִצְוֹות וְיִזְכּוּ בּוֹ לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא בְּאֹפֶן נַעֲלֶה יוֹתֵר.

וְכָל דְּבָרֵינוּ בְּעָצָם מְבֹאָרִים בְּרַמְבַּ"ם הִלְכוֹת תְּשׁוּבָה (פרק ט' הלכה א'):

מֵאַחַר שֶׁנּוֹדָע שֶׁמַּתַּן שְׂכָרָן שֶׁל מִצְוֹות וְהַטּוֹבָה שֶׁנִּזְכֶּה לָהּ אִם שָׁמַרְנוּ דֶּרֶךְ ה' הַכְּתוּב בַּתּוֹרָה הִיא חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים. וְהַנְּקָמָה שֶׁנּוֹקְמִים מִן הָרְשָׁעִים שֶׁעָזְבוּ אָרְחוֹת הַצַּדָּק הַכְּתוּבוֹת בַּתּוֹרָה הִיא הַכָּרֵת שֶׁנֶּאֱמַר הִכָּרֵת תִּכָּרֵת הַנֶּפֶשׁ הַהִיא עֲוֹנָהּ בָּהּ. מַהוּ זֶה שֶׁכָּתוּב בְּכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ אִם תִּשְׁמְעוּ יַגִּיעַ לָכֶם כָּךְ וְאִם לֹא תִּשְׁמְעוּ יִקְרֶה אֶתְכֶם כָּךְ וְכָל אוֹתָן הַדְּבָרִים בָּעוֹלָם הַזֶּה. כְּגוֹן שֹׂבַע וְרָעָב וּמִלְחָמָה וְשָׁלוֹם וּמַלְכוּת וְשִׁפְלוּת וִישִׁיבַת הָאָרֶץ וְגָלוּת וְהַצָּלָחַת מַעֲשֶׂה וְהֶפְסֵדוֹ וּשְׁאָר כָּל דִּבְרֵי הַבְּרִית. כָּל אוֹתָן הַדְּבָרִים אֱמֶת הָיוּ וְיִהְיוּ וּבִזְמַן שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים כָּל מִצְוֹות הַתּוֹרָה יַגִּיעוּ אֵלֵינוּ טוֹבוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה כֻּלָּן. וּבִזְמַן שֶׁאָנוּ עוֹבְרִין עֲלֵיהֶן תִּקְרָאנָה אוֹתָנוּ הָרָעוֹת הַכְּתוּבוֹת. וְאַף עַל פִּי כֵן אֵין אוֹתָן הַטּוֹבוֹת הֵם סוֹף מַתַּן שְׂכָרָן שֶׁל מִצְוֹות וְלֹא אוֹתָן הָרָעוֹת הֵם סוֹף הַנְּקָמָה שֶׁנּוֹקְמִין מֵעוֹבֵר עַל כָּל הַמִּצְוֹות. אֶלָּא כָּךְ הוּא הֶכְרֵעַ כָּל הַדְּבָרִים. הַקָּבָ"ה נָתַן לָנוּ תּוֹרָה זוֹ עֵץ חַיִּים הִיא וְכָל הָעוֹשֶׂה כָּל הַכָּתוּב בָּהּ וְיוֹדְעוֹ דֵּעָה גְּמוּרָה נְכוֹנָה זוֹכֶה בָּהּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וּלְפִי גֹּדֶל מַעֲשָׂיו וְרֹב חָכְמָתוֹ הוּא זוֹכֶה. וְהִבְטִיחָנוּ בַּתּוֹרָה שֶׁאִם נַעֲשֶׂה אוֹתָהּ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹבַת נֶפֶשׁ וְנֶהְגֶּה בְּחָכְמָתָהּ תָּמִיד - יָסִיר מִמֶּנּוּ כָּל הַדְּבָרִים הַמּוֹנְעִים אוֹתָנוּ

מִלַּעֲשׂוֹתָהּ כְּגוֹן חֹלִי וּמִלְחָמָה וְרָעָב וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן. וְיַשְׁפִּיעַ לָנוּ כָּל הַטּוֹבוֹת הַמַּחֲזִיקוֹת אֶת יָדֵינוּ לַעֲשׂוֹת הַתּוֹרָה כְּגוֹן שֹׂבַע וְשָׁלוֹם וְרִבּוּי כֶּסֶף וְזָהָב. כְּדֵי שֶׁלֹּא נַעֲסֹק כָּל יָמֵינוּ בִּדְבָרִים שֶׁהַגּוּף צָרִיךְ לָהֶן אֶלָּא נֵשֵׁב פְּנוּיִים לִלְמֹד בַּחָכְמָה וְלַעֲשׂוֹת הַמִּצְוָה כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְכֵן הוּא אוֹמֵר בַּתּוֹרָה אַחַר שֶׁהִבְטִיחַ בְּטוֹבוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה וּצְדָקָה תִּהְיֶה לָנוּ וְגוֹ'. וְכֵן הוֹדִיעָנוּ בַּתּוֹרָה שֶׁאִם נַעֲזֹב הַתּוֹרָה מִדַּעַת וְנַעֲסֹק בְּהַבְלֵי הַזְּמַן כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשְׁמַן יְשׁוּרוּן וַיִּבְעָט, שֶׁדַּיָּן הָאֻמָּת יָסִיר מִן הָעוֹבְדִים כָּל טוֹבוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהֵן חִזְּקוּ יְדֵיהֶם לִבְעֹט וּמֵביא עֲלֵיהֶם כָּל הָרָעוֹת הַמּוֹנָעִים אוֹתָן מִלְּקִנּוֹת הָעוֹלָם הַבָּא כְּדֵי שֶׁיֹּאבְדוּ בְּרִשְׁעָם. הוּא שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עָבַדְתָּ אֶת ה' וְגוֹ'. וְעָבַדְתָּ אֶת אֹיְבֶיךָ אֲשֶׁר יְשַׁלְּחֶנּוּ ה' בָּךְ. נִמְצָא פֵּרוּשׁ כָּל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת וְהַקְּלָלוֹת עַל דֶּרֶךְ זוֹ, כְּלוֹמַר אִם עֲבַדְתֶּם אֶת ה' בְּשִׂמְחָה וּשְׂמָרְתֶּם דְּרָכוֹ מַשְׁפִּיעַ לָכֶם הַבְּרָכוֹת הָאֵלּוּ וּמַרְחִיק הַקְּלָלוֹת מִכֶּם עַד שֶׁתִּהְיוּ פְּנוּיִים לְהִתְחַכֵּם בַּתּוֹרָה וְלַעֲסֹק בָּהּ כְּדֵי שֶׁתִּזְכּוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְיִיטַב לָךְ לְעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב וְתַאֲרִיךְ יָמִים לְעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ אָרֹךְ וְנִמְצֵאתֶם זוֹכִין לִשְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת. לְחַיִּים טוֹבִים בָּעוֹלָם הַזֶּה הַמְּבִיאִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁאִם לֹא יִקְנֶה פֹּה חָכְמָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים אֵין לוֹ בַּמֶּה יִזְכֶּה שֶׁנֶּאֱמַר כִּי אֵין מַעֲשֶׂה וְחֶשְׁבּוֹן וְדַעַת וְחָכְמָה בִּשְׁאוֹל. וְאִם עֲזַבְתֶּם אֶת ה' וּשְׁגִיתֶם בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה וּזְנוּת וְדוֹמֶה לָהֶם מֵביא עֲלֵיכֶם כָּל הַקְּלָלוֹת הָאֵלּוּ וּמֵסִיר כָּל הַבְּרָכוֹת עַד שֶׁיִּכְלוּ יְמֵיכֶם בְּבֶהָלָה וּפַחַד וְלֹא יִהְיֶה לָכֶם לֵב פְּנוּי וְלֹא גּוּף שָׁלֵם לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוֹות כְּדֵי שֶׁתֹּאבְדוּ מֵחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְנִמְצָא שֶׁאֲבֵדָתֶם שְׁנֵי עוֹלָמוֹת. שֶׁבִּזְמַן שֶׁאָדָם טָרוּד בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּחֹלִי וּבְמִלְחָמָה וּרְעָבוֹן אֵינוֹ מִתְעַסֵּק לֹא בַּחָכְמָה וְלֹא בַּמִּצְוֹות שֶׁבָּהֶן זוֹכִין לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

וְכָאמוּר זוֹ הַיְחוּדִיוּת שֶׁלָּנוּ עַל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְנָאֲרִיךְ קְצָת בְּעִנְיָן זֶה שֶׁל מַהוּת הַהֶבְדֵּל בֵּינֵינוּ לְאֻמּוֹת הָעוֹלָם בְּעִנְיָן זֶה בְּמֵיָחֵד שֶׁל ב' עוֹלָמוֹת וְהַהַשְׁלָכוֹת הַנִּשְׁלָכוֹת מִכָּךְ, שֶׁכֵּן בִּידִיעָה יְסוֹדִית זוֹ נִתְחַזֵּק בְּסַבְלָנוּת וּבְאֹרֶךְ רוּחַ לִהְיוֹת לְמוּדִים בְּמִדַּת "הָעַכָּבָה" בְּכָל גְּוָנֵי מִשְׁבְּרֵי הַחַיִּים לְהַמְתִּין בְּשִׂמְחָה לְמוֹעֵד הָאֹשֶׁר הַנִּצְחִי שֶׁהוּא בָּעוֹלָם הַבָּא.

15. לא בגלל שכך דברתי התבטל הזווג, אלא בשביל שיתבטל הזווג כך דברתי - סיפור

מַעֲשֶׂה הָיָה בְּבָחוּר שֶׁיָּצָא לִפְגִישָׁה עִם אַחַת מֵהַמֻּצָּעוֹת לוֹ, וּכְשֶׁחָזַר מֵהַפְּגִישָׁה שְׁאֵלְתִּיהוּ, הֵכֵיצַד הִתְרַשֵּׁמְתָּ, מַה נִּרְאֶה לְךָ...? וְהֵשִׁיב לִי אוֹתוֹ בָּחוּר, לֹא נִרְאֶה לִי שֶׁהַמֻּצַּעַת תַּסְכִּים לְעוֹד פְּגִישָׁה, וּשְׁאַלְתִּיהוּ מַדּוּעַ נִרְאֶה לְךָ כָּךְ? וְהֵשִׁיב לִי מִפְּנֵי שֶׁמִּתּוֹךְ טִפְּשׁוּתִי אָמַרְתִּי

מִשְׁפָּט לֹא בַּמָּקוֹם וּבְעַצְמִי אֵינִי יוֹדֵעַ אֵיךְ הוֹצֵאתִי מִשְׁפָּט שֶׁכָּזֶה מִפִּי, הִרְגַּשְׁתִּי שֶׁמְּאֹד לֹא מָצָא חֵן בְּעֵינֶיהָ מִשְׁפָּט זֶה וְעַל כֵּן נִרְאֶה לִי שֶׁתִּסָּרֵב לְפָגִישָׁה נוֹסֶפֶת.
לְמָחֳרָת, אָכֵן הוֹדִיעַ הַשַּׁדְכָן שֶׁהַמַּצַּעַת מְסָרֶבֶת לְפָגִישָׁה נוֹסֶפֶת. וּכְשֶׁנִּשְׁאַל, מַדּוּעַ? הֵשִׁיב לֶהֱיוֹת שֶׁהַבָּחוּר אָמַר מִשְׁפָּט לֹא בַּמָּקוֹם וְזֶה שָׁבַר אֶת כָּל הַטַּעַם לַהֶמְשֵׁךְ... מִיָּד הֵגִיב הַבָּחוּר וְאָמַר לִי, רוֹאֶה אַתָּה, אָמַרְתִּי לְךָ שֶׁבִּגְלַל מִשְׁפָּט זֶה שֶׁאָמַרְתִּי בְּטִפְּשׁוּתִי הִתְבַּטְּלָה הַהַצָּעָה, אוֹי, אֵיזֶה טִפֵּשׁ אֲנִי... אֵיזֶה בִּישׁ מַזָּל אֲנִי...
וְאָז הֵשַׁבְתִּי לוֹ. טָעוּת בְּיָדְךָ.
לֹא בִּגְלַל שֶׁכָּךְ דִּבַּרְתָּ הִתְבַּטֵּל הַזִּוּוּג אֶלָּא בִּגְלַל שֶׁטָּרֶם הִגִּיעַ זְמַן מְצִיאַת זִוּוּגְךָ מִן הַשָּׁמַיִם שָׁמוּ בְּפִיךָ לוֹמַר מִשְׁפָּט טִפְּשִׁי זֶה כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵצֵא זִוּוּגְךָ לַפֹּעַל.

16. עיכוב והמתנה לקבלת שכר מצוות מהות ההבדל בין יהודי לגוי

וְכָאמוּר לְעֵיל, הַהֶבְדֵּל הַמַּהוּתִי בֵּין יְהוּדִי לְגוֹי הוּא הַהַמְתָּנָה וְהָעִכּוּב, שֶׁכֵּן הַמַּאֲמִין בְּב' עוֹלָמוֹת לְמוּד לְהַמְתִּין לִשְׂכָרוֹ לָעוֹלָם הַנִּצְחִי וְהָאֱמִתִּי, וְאֵינוֹ מְבַקֵּשׁ וְדוֹרֵשׁ אֶת שְׂכָרוֹ מִיָּד. וּמְצִינוּ כֵּן בִּתְפִלַּת שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ כְּשֶׁבָּנָה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ - בְּקֵשׁ בִּתְפִלָּתוֹ שֶׁכָּל מִי שֶׁיָּבוֹא לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ יִקָּבֵל ה' תְּפִלָּתוֹ וְיִתְקַדֵּשׁ בְּכָךְ שֵׁם שָׁמַיִם, אֶלָּא שֶׁמּוֹצְאִים אָנוּ נָסָּח שׁוֹנֶה בְּבַקָּשַׁת שְׁלֹמֹה בָּזֶה בֵּין כְּשֶׁיָּבֹא יִשְׂרָאֵל לְבַקֵּשׁ וּבֵין כְּשֶׁיָּבֹא הַנָּכְרִי. וְנָשִׂים לֵב לַכְּתוּבִים: (מלכים א, ח: לח, לט, מא, מג): "כָּל תְּפִלָּה כָּל תְּחִנָּה אֲשֶׁר תִּהְיֶה לְכָל הָאָדָם לְכֹל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵדְעוּן אִישׁ נֶגַע לְבָבוֹ וּפָרַשׂ כַּפָּיו אֶל הַבַּיִת הַזֶּה, וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם מְכוֹן שִׁבְתֶּךָ וְסָלַחְתָּ וְעָשִׂיתָ וְנָתַתָּ לָאִישׁ כְּכָל דְּרָכָיו אֲשֶׁר תֵּדַע אֶת לְבָבוֹ כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ לְבַדְּךָ אֶת לְבַב כָּל בְּנֵי הָאָדָם... וְגַם אֶל הַנָּכְרִי אֲשֶׁר לֹא מֵעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל הוּא וּבָא מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה לְמַעַן שְׁמֶךָ... אַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם מְכוֹן שִׁבְתֶּךָ וְעָשִׂיתָ כְּכֹל אֲשֶׁר יִקְרָא אֵלֶיךָ הַנָּכְרִי לְמַעַן יֵדְעוּן כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ אֶת שְׁמֶךָ לְיִרְאָה אֹתְךָ כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְלָדַעַת כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא עַל הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר בָּנִיתִי".
דְּהַיְנוּ כְּשֶׁיָּבֹא יְהוּדִי לְבַקֵּשׁ בַּקָּשָׁתוֹ שֶׁיִּנָּתֵן לוֹ כְּפִי הַנִּרְאֶה לַבּוֹרֵא, אִם מַגִּיעַ לוֹ יִתֵּן לוֹ וְאִם לֹא לָאו, שֶׁכֵּן לֹא יָבֹא בִּטְרוּנְיָא וְלָכֵן נֶאֱמַר לְגַבֵּי יִשְׂרָאֵל שֶׁיָּבֹא לְהִתְפַּלֵּל: "וְעָשִׂיתָ וְנָתַתָּ לְאִישׁ כְּכָל דְּרָכָיו אֲשֶׁר תֵּדַע אֶת לְבָבוֹ", וְאִלּוּ הַגּוֹי כְּשֶׁיָּבוֹא לְבַקֵּשׁ בַּקָּשָׁתוֹ שֶׁיִּנָּתֵן לוֹ מִיָּד וְכִלְבָבוֹ, וְכַנֶּאֱמַר שָׁם: "וְעָשִׂיתָ כְּכָל אֲשֶׁר יִקְרָא אֵלֶיךָ הַנָּכְרִי", שֶׁכֵּן אִם לָאו יִכְפֹּר, וְיִתְחַלֵּל עַל - יְדֵי כֵן שֵׁם ה', שֶׁכֵּן הַגּוֹי לֹא לָמוּד בְּעִכּוּב. וְלָכֵן בֵּין שֶׁהוּא רָאוּי בֵּין שֶׁאֵינוֹ רָאוּי תֵּן לוֹ שֶׁלֹּא יִקָּרֵא עַל ה' תָּגָר.

וּרְאֵה בְּרַשִׁ"י שֶׁכֵּן פֵּרֵשׁ: (בראשית כז, כח) עַל הַפָּסוּק "וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם", שֶׁשְּׁלֹמֹה לָמַד זֹאת מִיִּצְחָק, שֶׁכֵּן מָצִינוּ כְּשֶׁבֵּרַךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב אָבִינוּ, בֵּרְכוֹ בְּלָשׁוֹן וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם... הָאֱלֹהִים - מִדַּת הַדִּין, כְּלוֹמַר אִם מַגִּיעַ לְךָ תְּקַבֵּל וְאִם לָאו לָאו. וּכְשֶׁבֵּרַךְ לְעֵשָׂיו, בֵּרְכוֹ בְּלָשׁוֹן אַחֵר מִטַּל הַשָּׁמַיִם יִהְיֶה מוֹשָׁבֶךָ, וְלֹא הִזְכִּיר מִדַּת אֱלֹהִים - שֶׁכֵּן לְגַבֵּי יַעֲקֹב לֹא יִקָּרֵא תְּגֹר אִם לֹא יְקַבֵּל שֶׁכֵּן מֵבִין שֶׁמִּדַּת הַדִּין מְעַכֶּבֶת. אוּלָם עֵשָׂיו אֵינוֹ מֵבִין עִנְיָן זֶה שֶׁל "מִדַּת הַדִּין מְעַכֶּבֶת", וְחָפֵץ שֶׁתִּתְקַיֵּם בִּרְכַּת אַבָּא מִיָּד וּבְכָל מַצָּב, וְלָכֵן תְּלָה בִּרְכָתוֹ בְּשֵׁם "אֱלֹהִים" לוֹמַר בֵּין צַדִּיק בֵּין רָשָׁע - "יִתֶּן לְךָ."

17. סגלת ההמתנה והעיכוב להקדים את הישועה

לְצַעֲרֵנוּ אֲנָשִׁים מַגִּיעִים לְמַצָּבִים קָשִׁים עַד כְּדֵי חֳלָיִים בַּגּוּף וּבַנֶּפֶשׁ, וְהַכֹּל רַק מֵחֲמַת קְשֵׁי הָעִכּוּב, עִכּוּב בְּשִׁדּוּכִין, בִּבְרִיאוּת, בְּפַרְנָסָה, בִּשְׁלוֹם בַּיִת וְכַיּוֹצֵא, מֵחֲמַת שֶׁקִּצְרָה רוּחָם מִלְּהַמְתִּין וּלְהִתְעַכֵּב, חַיִּים בִּדְאָגָה, בְּעֶצֶב, וְעַד כְּדֵי חֲרָדָה וְדִכָּאוֹן. אֲזַי רֵאשִׁית, בַּיְדִיעָה הַזֹּאת שֶׁתִּקּוּנֵנוּ הוּא הָעִכּוּב דַּוְקָא - יוּכְלוּ כְּבָר לְהָשִׁיב נַפְשָׁם. זֹאת אַחַת, וְהַשֵּׁנִית דַּוְקָא בְּרֶגַע זֶה שֶׁיִּרְגִּישׁוּ עַצְמָם בֶּאֱמוּנָה וּבְטָחוֹן בַּה', וְיַפְקִידוּ אֶת הַלּוּחַ זְמַנִּים בְּיַד ה', וְיִבְטְלוּ רְצוֹנָם מִפְּנֵי רְצוֹן ה', יִזְכּוּ בְּכֹחַ זֶה, כִּסְגֻלָּה, לְהַקְדִּים לְעַצְמָם אֶת הַיְשׁוּעָה, שֶׁכֵּן בָּזֶה גּוּפָא שֶׁהָאָדָם מְבַטֵּל רְצוֹנוֹ וְדַעְתּוֹ לִרְצוֹן ה' מִתְבַּטְּלִים מִמֶּנּוּ כָּל הַמְקַטְרְגִים וְהַדִּינִים.

וְרָאִינוּ זֹאת בְּדִבְרֵי חַז"ל בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, וּנְצַטֵּט כַּמָּה מֵהֶם.

בַּטֵּל רְצוֹנְךָ מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ כְּדֵי שֶׁיְּבַטֵּל רְצוֹן אֲחֵרִים מִפְּנֵי רְצוֹנֶךָ (אבות, ב, ד).

הֱוֵי שֶׁכַּאֲשֶׁר הָאָדָם מְבַטֵּל רְצוֹנוֹ, וּמַסְכִּים לַאֲשֶׁר יַחְפֹּץ וְיִרְצֶה ה', כְּמוֹ כֵן מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה יְבַטֵּל ה' רְצוֹן אֲחֵרִים - הַמְקַטְרְגִים וְהַדִּינִים, מִפְּנֵי רְצוֹן זֶה הָאָדָם לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ.

וְעוֹד: כָּל הַמַּעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו מַעֲבִירִין לוֹ עַל כָּל פְּשָׁעָיו (יומא כג, ע"א).

כְּמוֹ כֵן יֵשׁ לָנוּ לִרְאוֹת מִכָּאן, מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, כַּאֲשֶׁר הָאָדָם מַעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו, וְחַי בְּסַלְחָנוּת וּבְוִתּוּר עִם הַבְּרִיּוֹת, כְּמוֹ כֵן מִן הַשָּׁמַיִם, מַעֲבִירִין לוֹ עַל כָּל פְּשָׁעָיו, וְנִתְבּוֹנֵן, מֵהֵיכָן לְאָדָם כֹּחַ לְוַתֵּר לְעוֹשִׁים לוֹ רַע וּלְהַעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו? הֲלֹא בְּוַדַּאי שֶׁזֶּה בְּכֹחַ אֱמוּנָתוֹ בַּה', שֶׁכָּל מַה שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ הוּא לְטוֹבָה, וּמְבַטֵּל רְצוֹנוֹ בִּשְׁבִיל כָּךְ, שֶׁלֹּא לִנְקֹם וְלֹא לִשָּׂנֹאת, וְהַדְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, אִם וְכַאֲשֶׁר נַעֲשָׂה לָנוּ עָגְמַת נֶפֶשׁ בְּאֶמְצָעוּת בְּנֵי אָדָם עֲלֵינוּ לְהָבִין שֶׁאֵין זֶה אֶלָּא רַק סִבּוֹת, אוּלָם הַכֹּל נַעֲשָׂה מִמְּסַבֵּב הַסִּבּוֹת, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה כְּשֶׁרוֹאִים הַנְהָגָה יְשִׁירָה שֶׁלֹּא בְּאֶמְצָעוּת סִבָּה מְסֻיֶּמֶת שֶׁעָלֵינוּ לְבַטֵּל רְצוֹנֵנוּ לִרְצוֹן ה'. אִם כֵּן זֶה הַנּוֹהֵג לִרְאוֹת הַשְׁגָּחָה גַּם כַּאֲשֶׁר סִבַּת בְּנֵי אָדָם גּוֹרֶמֶת לְאֵרוּעָיו, קַל וָחֹמֶר שֶׁכָּךְ הַנְהָגָתוֹ כְּמוֹ כֵן עִם בּוֹרְאוֹ בְּיֶתֶר שְׂאֵת כַּאֲשֶׁר אֵין סִבּוֹת הַגּוֹרְמוֹת לְאֵרוּעָיו - לְקַבֵּל בְּאַהֲבָה אֶת

הַנְהָגַת ה', וּמְבַטֵּל רְצוֹנוֹ לִרְצוֹן ה', וְאֵינוֹ זוֹעֵף וְזוֹעֵם מֵהַנְהָגַת ה' עִמּוֹ, וּמְקַבֵּל בְּאַהֲבָה וּבֶאֱמוּנָה אֶת הַנְהָגַת ה' עִמּוֹ, וּמַסְכִּים עַל כָּל הָעִכּוּבִים לְמִינֵיהֶם לְקַבְּלָם בְּאַהֲבָה מֻבְטָח שֶׁיִּזְכֶּה זֶה שֶׁיַּעֲבִיר לוֹ הַקָּבָ"ה עַל פְּשָׁעָיו, וּמְמַיְלָא יִוָּשַׁע זֶה מִצָּרָתוֹ, שֶׁכֵּן כָּל הָעִכּוּבִים סִבָּתָם עִכּוּב הַתִּקּוּן, וּכְשֶׁהָאָדָם נָקִי מֵעֲוֹנוֹת הֲרֵי שֶׁבְּכָךְ הִנּוֹ מְתֻקָּן, וְאָז כָּאָמוּר לְעֵיל, שֶׁכַּאֲשֶׁר מַגִּיעַ הַתִּקּוּן אֲפִלּוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה הַכֹּל נַעֲשֶׂה בְּמְהֵרָה, בְּנַחַת וּבְנָקָל.

וְזוֹ בְּעֶצֶם סְגֻלַּת הגר"ח מִוולוֹז'ין, שֶׁכַּאֲשֶׁר הָאָדָם מְבַטֵּל בְּדַעְתּוֹ וּבְהַכָּרָתוֹ מִלְּיַחֵס שׁוּם כֹּחַ לְשׁוּם כֹּחַ בָּעוֹלָם מִבִּלְעֲדֵי ה', כְּמוֹ כֵן יִנְהַג בּוֹ ה' שֶׁשּׁוּם כֹּחַ זָר לֹא יִשְׁלֹט עָלָיו.

וְזֶה לְשׁוֹנוֹ שֶׁל הגר"ח מִוולוֹז'ין :

"וּבֶאֱמֶת הוּא עִנְיָן גָּדוֹל וּסְגֻלָּה נִפְלָאָה לְהָסִיר וּלְבַטֵּל מֵעָלָיו כָּל דִּינִין וּרְצוֹנוֹת אֲחֵרִים שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לִשְׁלֹט בּוֹ, וְלֹא יַעֲשׂוּ בּוֹ שׁוּם רֹשֶׁם כְּלָל, כְּשֶׁאָדָם קוֹבֵעַ בְּלִבּוֹ לֵאמֹר הֲלֹא ה' הוּא הָאֱלֹקִים הָאֱמִתִּי, וְאֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ יִתְבָּרֵךְ שׁוּם כֹּחַ בָּעוֹלָם וְכָל הָעוֹלָמוֹת כְּלָל, וְהַכֹּל מָלֵא רַק אַחְדּוּתוֹ הַפָּשׁוּט יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ, וּמְבַטֵּל בְּלִבּוֹ בְּטוּל גָּמוּר, וְאֵינוֹ מַשְׁגִּיחַ כְּלָל עַל שׁוּם כֹּחַ וְרָצוֹן בָּעוֹלָם, וּמְשַׁעְבֵּד וּמְדַבֵּק טֹהַר מַחְשַׁבְתּוֹ רַק לָאָדוֹן יָחִיד בָּרוּךְ הוּא, כֵּן יַסְפִּיק הוּא יִתְבָּרֵךְ בְּיָדוֹ שֶׁמְּמֵילָא יִתְבַּטְּלוּ מֵעָלָיו כָּל הַכֹּחוֹת וְהָרְצוֹנוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לִפְעֹל לוֹ שׁוּם דָּבָר כְּלָל. מְבֹאָר מִדְּבָרָיו, כְּשֶׁהָאָדָם מַפְקִיד אֶת הַלּוּחַ זְמַנִּים בְּיַד ה' וְלֹא דּוֹחֵק בַּסִּבּוֹת וּבַזְּמַן לְמַהֵר אֶת מַבֶּקְשׁוֹ שֶׁכֵּן אֵינוֹ מַאֲמִין בְּשׁוּם כֹּחַ וְסִבָּה. הַבּוֹרֵא יַעֲשֶׂה לוֹ זֹאת לְהַקְדִּים לוֹ יְשׁוּעָתוֹ בְּכָךְ שֶׁיְּבַטֵּל מֵעָלָיו כָּל הַדִּינִים וְהַמְקַטְרְגִים וְכָל הַכֹּחוֹת כֻּלָּם.

הֲרֵי לָנוּ סְגֻלָּה נִפְלָאָה לְהַקְדִּים וּלְמַהֵר לְעַצְמֵנוּ אֶת הַיְשׁוּעָה, אוּלָם סְגֻלָּה זוֹ פּוֹעֶלֶת בְּתַנַּאי שֶׁהָאָדָם בֶּאֱמֶת מִכָּל לִבּוֹ מְבַטֵּל אֶת הַלּוּחַ זְמַנִּים שֶׁלּוֹ, וּמוּכָן בְּהַסְכָּמָה מְלֵאָה לַלּוּחַ זְמַנִּים שֶׁל הַקָּבָ"ה וּכְדַגְמַת מַה שֶּׁאָמְרוּ חַז"ל: כָּל הַבּוֹרֵחַ מִן הַכָּבוֹד - הַכָּבוֹד רוֹדֵף אַחֲרָיו, שֶׁהוּא בְּוַדַּאי בְּתַנַּאי שֶׁבֶּאֱמֶת מִכָּל לִבּוֹ יִבְרַח מֵהַכָּבוֹד וְרַק אָז הַכָּבוֹד יִרְדֹּף אַחֲרָיו, כֵּן הוּא לְעִנְיָנֵנוּ, רַק כַּאֲשֶׁר הָאָדָם בֶּאֱמֶת מִכָּל לִבּוֹ יַסְכִּים לְלּוּחַ הַזְּמַנִּים שֶׁל הַקָּבָ"ה, וְיבַטֵּל כָּל רָצוֹן עַצְמִי, זֶה עַצְמוֹ יִפְעַל שֶׁהַקָּבָ"ה יְבַטֵּל כָּל הָרְצוֹנוֹת וְהַדִּינִים מֵאָדָם זֶה וְיִזָּרֵז לוֹ הַיְשׁוּעָה.

18. מעלת היסורים שמכללם העיכובים בשאיפות החיים

וּמִכָּאן נָבִין מַעֲלַת הַיִּסּוּרִים, שֶׁמִּכְּלָלָם הָעִכּוּבִים מִשְּׁאִיפוֹת הַחַיִּים, עַד כַּמָּה חֲבִיבִין הֵן, וְעַד כַּמָּה רַק מִי שֶׁחָפֵץ בּוֹ ה' - מְיַסְּרוֹ, וְנַאֲרִיךְ בָּזֶה, שֶׁכֵּן אָנוּ בְּדוֹר עִקְבוֹת מְשִׁיחָא, וְעַל דּוֹרֵנוּ זֶה מוּבָא בַּמִּדְרָשׁ ("שוחר טוב" תהילים יז):

ג' שְׁלִישִׁים שֶׁל יִסּוּרִים יָרְדוּ לָעוֹלָם, שְׁלִישׁ נָטְלוּ אֲבוֹת הָעוֹלָם, שְׁלִישׁ בְּכָל הַדּוֹרוֹת וּשְׁלִישׁ בְּדוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ.

הֲרֵי שֶׁבְּדוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ יָצִיפוּ הַיִּסּוּרִים אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּכַמּוּת שֶׁל שְׁלִישׁ יִסּוּרִים מִכָּל מַה שֶּׁיָּרַד בְּכָל הַדּוֹרוֹת.

וּמַה שֶּׁיֵּשׁ לְהָבִין בְּמִדְרָשׁ זֶה, וְהוּא הֵיאַךְ תִּתָּכֵן חֶלֶקָּה זֹאת, שְׁלִישׁ נָטְלוּ אָבוֹת הָעוֹלָם, שֶׁהָיְתָה תְּקוּפָה שֶׁל כְּמָאתַיִם שָׁנָה, שְׁלִישׁ בְּמֶשֶׁךְ הַדּוֹרוֹת שֶׁהָיְתָה תְּקוּפָה שֶׁל אַלְפֵי שָׁנִים, וּשְׁלִישׁ לְדוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ שֶׁכְּמוֹ כֵן הִנּוֹ תְּקוּפָה שֶׁל אוּלַי כַּמָּה עֲשֹׂרוֹת שָׁנִים.

הַיִתְכֵן שֶׁאָבוֹת הָעוֹלָם שֶׁהָיוּ בָּעוֹלָם בְּסַךְ הַכֹּל בְּמֶשֶׁךְ כְּמָאתַיִם שָׁנָה, וְדוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ שֶׁכְּמוֹ כֵן הוּא לִכְאוֹרָה תְּקוּפָה שֶׁל כַּמָּה עֲשֹׂרוֹת שָׁנִים, יִסּוּרֵיהֶם הָיוּ וְיִהְיוּ בְּאוֹתָהּ כַּמּוּת וְאֵיכוּת כְּמוֹ שֶׁל כָּל אַלְפֵי הַשָּׁנִים שֶׁסָּבְלוּ בָּהֶם אֲבוֹתֵינוּ יִסּוּרִים רַבִּים וְקָשִׁים, הַיִתְכֵן שֶׁיִּתְרַכְּזוּ בְּמֶשֶׁךְ עֲשֹׂרוֹת שָׁנִים יִסּוּרִים שֶׁל אַלְפֵי שָׁנִים, וּבְיוֹתֵר וְכִי רָאִינוּ כָּל כָּךְ יִסּוּרִים שֶׁכָּאֵלֶּה בְּדוֹר הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים.

וְהַבֵּאוּר הוּא.

מַהוּת הַיִּסּוּרִים חָזָקִם וְתָקְפָּם אֵינוֹ תָּלוּי כְּמַעַט בַּחֵלֶק הַפִּיזִי שֶׁבַּיִּסּוּרִים אֶלָּא בְּעִקַּר בְּהֶעְדֵּר הַדַּעַת וְהַהֲבָנָה מִמַּטָּרַת הַיִּסּוּרִים.

וְהָרְאָיָה, אָדָם דּוֹקֵר אֶת חֲבֵרוֹ בְּמַחַט, הֲרֵי שֶׁיִּתְקוֹמֵם וְיִזְעָף, יָקוּם בְּכַעַס גָּדוֹל עַל דּוֹקְרוֹ וְיָשִׁיב לוֹ מָנָה אַפַּיִם מִכַּעֲסוֹ וְנִקְמָתוֹ. וְהִנֵּה אָדָם זֶה הוֹלֵךְ לָרוֹפֵא וְהָרוֹפֵא מַזְרִיק זְרִיקָה - דְּקִירָה אַף יוֹתֵר כּוֹאֶבֶת מִקּוֹדְמוֹ, וּמַה תְּהֵא תִּגּוּבָתוֹ שֶׁל זֶה, תּוֹדָה רַבָּה אֲדוֹנִי הָרוֹפֵא... כַּמָּה צָרִיךְ לְשַׁלֵּם... הַאִם צָרִיךְ לָבוֹא פַּעַם נוֹסֶפֶת...

נוֹכַחְתְּ לָדַעַת שֶׁעִקַּר הַיִּסּוּרִים וּכְאֵבָם הוּא בַּנֶּפֶשׁ הָרַבֶּה יוֹתֵר מֵהַגּוּף, כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ וּמֵבִין מַטָּרַת הַיִּסּוּרִים הֲרֵי שֶׁהוּא רָגוּעַ וּמְעוֹדָד, וּכְשֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַטָּרַת הַיִּסּוּרִים, כְּאֵבוֹ גָּדוֹל פִּי כַּמָּה וְכַמָּה.

וּמֵעַתָּה נָבִין דִּבְרֵי הַמִּדְרָשׁ.

בִּזְמַן הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים הָיָה הֶסְתֵּר פָּנִים גָּדוֹל בָּעוֹלָם, תְּקוּפָה שֶׁל חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה בֶּאֱמוּנָה, כֻּלָּם הָיוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְעַל הָאָבוֹת הָיָה מֻטָּל לְהָאִיר אֶת הַחֲשֵׁכָה וּלְהָפִיץ אֱמוּנָה בָּעוֹלָם, וְכָל פְּעֻלָּתָם, עֲבוֹדָתָם אֶת ה', הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁעָבְרוּ, הָיוּ בְּגֶדֶר בְּנִיַּת שָׁרָשִׁים וִיסוֹדוֹת לְכָל הָעֲנָפִים שֶׁיֵּצְאוּ מֵהֶם הֲלֹא הֵמָּה בֵּית יִשְׂרָאֵל. וּלְבָנוֹת שָׁרָשִׁים וִיסוֹדוֹת זֶהוּ הַדָּבָר הַקָּשֶׁה בְּיוֹתֵר, שֶׁכֵּן לֹא קָדְמוּ לָאָבוֹת יְסוֹדוֹת וְשָׁרָשִׁים לְחַזְּקָם וּלְהוֹרוֹתָם הַדֶּרֶךְ, אֶלָּא הֵמָּה מֵעַצְמָם הָיוּ נִצְרָכִים לִבְנוֹת עוֹלָם שֶׁיַּכִּיר אֶת ה', וְלָכֵן נִסְיוֹנוֹתֵיהֶם הָיוּ לְשֵׁם וּלְתִפְאֶרֶת לָנֶצַח, וְעַד הַיּוֹם מַנְצִיחִים אָנוּ אֶת יִסּוּרֵיהֶם וְנִסְיוֹנוֹתֵיהֶם, שֶׁכֵּן הָיוּ הֵמָּה הָרִאשׁוֹנִים בַּמַּעֲרָכָה, וְהַחֲזִיתִיִּים בְּתִקּוּן עוֹלָם, וּכְמוֹ שֶׁכֵּן מֵעִיד עֲלֵיהֶם הַקָּבָּ"ה לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ: "וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדָּי וּשְׁמִי ה' לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם", ועיי"ש בְּרַשִׁ"י שֶׁבֵּאֵר: לֹא

נוֹדַעְתִּי לָהֶם בְּמִדַּת הָאֱמִתִּית שֶׁלִּי שֶׁעָלֶיהָ נִקְרָא שְׁמִי נֶאֱמָן לְאֱמֹת דְּבָרַי, שֶׁהֲרֵי הִבְטַחְתִּי לָהֶם וְלֹא קִיַּמְתִּי, הֲרֵי מְפֹרָשׁ שֶׁנֶּהֱגוּ בָּהֶם הַקָּבָ"ה בְּמִדַּת הַהַסְתָּרָה, וְכִבְיָכוֹל כְּמַבְטִיחַ וְלֹא מְקַיֵּם וּכְנוֹדֵר וְלֹא מְשַׁלֵּם כַּמְבֹאָר שָׁם בְּהֶמְשֵׁךְ רַשִׁ"י, וְעִם כָּל זֶה לֹא הִרְהֲרוּ אַחֲרֵי ה'.

וְכֵן מְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבִּי יְרוּחָם מִמִּיר (דעת תורה, פרשת ויצא) וְלָכֵן אַף שֶׁהָיוּ בְּתָקוּפַת עַשְׂרוֹת שָׁנִים בִּלְבַד, מִפְּנֵי הַהֶסְתֵּר הָרַב שֶׁהָיָה בִּימֵיהֶם אֵיכוּת יְסוּרֵיהֶם נֶחְשָׁבִים לְכַמּוּת גְּדוֹלָה. וּכְמוֹ כֵן בְּדוֹר עֻקְבוֹת מְשִׁיחָא, יְהֵא הֶסְתֵּר גָּדוֹל, בִּלְבוּל גָּדוֹל, הַהֶבְנָה בְּדַרְכֵי שָׁמַיִם תְּהֵא נֶעֱלֶמֶת מֵהַבְּרִיּוֹת בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא הָיָה כְּמוֹתָהּ, וְלָכֵן הַיְסוּרִים שֶׁיִּהְיוּ אָז, יִתְעַצְּמוּ בְּאֵיכוּתָם לְמְאֹד, אַחַר שֶׁכְּאמוּר עִקַּר הַיְסוּרִים הֵמָּה בְּהֶעְדֵּר הַדַּעַת וְהַהַכָּרָה בְּתַכְלִית, וְכֵן מְבֹאָר בָּרַמְחַ"ל בְּסִפְרוֹ דַּעַת וּתְבוּנוֹת (עמ' קפט):

עִקַּר הַנִּסָּיוֹן הַנּוֹלָד מֵהַסְתִּיר הָאָדוֹן אֶת פָּנָיו, הוּא - כִּי הֲלֹא ה' אָמַר עַל יְדֵי כָּל נְבִיאָיו כִּי הוּא הַמַּשְׁגִּיחַ עַל כָּל נִבְרָאָיו, וְעֵינָיו עַל כָּל דַּרְכֵי אִישׁ לָתֵת לְאִישׁ כִּדְרָכָיו וְכִפְרִי מַעֲלָלָיו, אֵ - ל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל. וְהִנֵּה, אַחַר אֲשֶׁר הִשְׁמִיעָנוּ כָּזֹאת, הִנֵּה הוּא מְסַבֵּב עוֹלָמוֹ מִסְּבוּת עֲמֻקּוֹת וְעֵצוֹת מֻרְחָקוֹת הַמַּרְאִים לְכְאוֹרָה, חַס וְחָלִילָה, הֶפֶךְ זֹאת. כִּי פַּעַם יֵרָאֶה כְּאִלּוּ הַכֹּל בְּיַד הַמִּקְרֶה - הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל, וּפַעַם כִּי נִבְנוּ עוֹשֵׁי רִשְׁעָה, וְלֹא מָצְאוּ כָּל אַנְשֵׁי חַיִל עוֹבְדֵי ה' שְׂכַר טָרְחָם וַעֲמָלָם, כַּמָּה צוֹעֲקִים וְאֵינָם נַעֲנִים, וְכָל שְׁאָר הָעִנְיָנִים אֲשֶׁר הָנִיחַ ה' לְנִסּוֹת בָּם אֶת לִבּוֹת בְּנֵי אָדָם. וְהוּא מַה שֶּׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה (תהילים עג, א - ב): 'וַאֲנִי כִּמְעַט נָטָיוּ רַגְלַי וְגוֹ' כִּי קִנֵּאתִי בַּהוֹלְלִים וְגוֹ'. כִּי זֶה הוּא הַנִּסָּיוֹן - לִרְאוֹת הֲיַעַמְדוּ בְּנֵי אָדָם בֶּאֱמוּנָתָם וְלֹא תָּמוּשׁ מִלְּבָבָם הַיְתֵד הַתְּקוּעָה לֵאמֹר: וַדַּאי אֵ - ל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אָנוּ מְבִינִים דְּרָכָיו. וְעַל זֶה נֶאֱמַר (חבקוק ב): 'וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה', וּכְמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ לְמַעְלָה כְּבָר. וְהִנֵּה זֶה רֶוַח גָּדוֹל מְאֹד מֵהִתְעַלֵּם הַשְׁלֵמוּת הָעֶלְיוֹן, וּמָקוֹם הִנִּיחַ לָרַע לְהַחְשִׁיךְ פְּנֵי הָעוֹלָם לְנִסָּיוֹן גָּדוֹל כָּזֶה. כִּי עַתָּה צֵא וַחֲשֹׁב, כַּמָּה יִהְיוּ חֲבִיבִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ הַצַּדִּיקִים אֲשֶׁר יַעַמְדוּ בְּנִסָּיוֹן כָּזֶה, וְכַמָּה שָׂכָר גָּדוֹל יִנָּתֵן לָהֶם חֵלֶף עֲבוֹדָתָם לֶעָתִיד לָבוֹא. וַהֲרֵי זֶה מִכְּלַל כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ - שֶׁאֶפְלּוּ הַחֹשֶׁךְ הַגָּדוֹל שֶׁל הֶסְתֵּר פְּנֵי טוּבוֹ אֵינוֹ אֶלָּא לִכְבוֹדוֹ, וְהוּא הַגּוֹרֵם שָׂכָר טוֹב כָּפוּל וּמְכֻפָּל לַצַּדִּיקִים".

מַה שֶּׁאֵין כֵּן, בַּדּוֹרוֹת שֶׁבֶּאֱמְצַע, דּוֹר יוֹצְאֵי מִצְרַיִם, דּוֹר הַמִּדְבָּר, וּלְאַחַר מִכֵּן דּוֹרוֹת הַנְּבִיאִים, הַתַּנָּאִים, שֶׁהָיוּ בִּתְקוּפוֹת בֵּית רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי, שֶׁהָיָה גִּלּוּי גָּדוֹל מִבְּחִינַת הַיְדִיעָה וְהָאֱמוּנָה, וְכֵן אַחַר כָּךְ בַּגָּלוּת לְאַחַר חָרְבַּן בַּיִת שֵׁנִי שֶׁהָיוּ עֲדַיִן תַּנָּאִים, וְאָמוֹרָאִים, רָאשׁוֹנִים, וְיֶתֶר גְּדוֹלֵי וּקְדוֹשֵׁי עוֹלָם הָאַחֲרוֹנִים יוֹתֵר, הָיָה גִּלּוּי גָּדוֹל בָּאֱמוּנָה, וְעַם יִשְׂרָאֵל כְּמַעַט בְּכָל הַשָּׁנִים הַלָּלוּ שָׁמְרוּ תּוֹרָה וּמִצְוֹות, וְהָיוּ תַּחַת פִּקּוּחָם וְעִידּוּדָם שֶׁל גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל, מַה שֶּׁהִקְטִין לָהֶם אֶת עָצְמַת יְסוּרֵיהֶם, וְעַד - כָּאָמוּר הַדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים מַמָּשׁ

שֶׁיִּרְדוּ הַדּוֹרוֹת לִשְׁאוֹל, וּבְיוֹתֵר מֵאֵימָתַי שֶׁהַחֵלָה תְּקוּפַת הַהַשְׁכָּלָה לְאַחַר תְּקוּפוֹת הַהוֹד שֶׁל הַגְּרַ"א וְתַלְמִידָיו, הַבַּעַשֵׁ"ט וְתַלְמִידָיו, הגר"י סַלַנְטֶר וְתַלְמִידָיו, שֶׁאָז גָּבַר הַחֹשֶׁךְ לְמִאֹד, וְאָז נִתְּכָה עָלֵינוּ מַכַּת הַהֶסְתֵּר פָּנִים מַה שֶּׁהֶעֱצִים אֶת הַיִּסּוּרִים שֶׁל דּוֹרוֹת עִקְּבוֹת מְשִׁיחָא שֶׁיֵּחָשְׁבוּ עֲצוּמִים וְקָשִׁים בְּאֵיכוּת כְּמֶשֶׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת.

הִילְכָךְ כַּמָּה צְרִיכִים אָנוּ לִהְיוֹת לְמוּדִים וַחֲזָקִים בַּעֲבוֹדַת הַהַמְתָּנָה שֶׁהִיא עִקַּר קִשְׁי הַהֶסְתֵּר פָּנִים, שֶׁהִנֵּה הָאָדָם מְבַקֵּשׁ וּמְבַקֵּשׁ, מִתְחַנֵּן וּמִתְפַּלֵּל, וּבַקָּשָׁתוֹ מִתְעַכֶּבֶת, מִבְּלִי לְהָבִין סִבַּת הָעִכּוּב, כַּמָּה צָרִיךְ לְשֵׁם כָּךְ תְּמִימוּת, וְאֱמוּן מָלֵא בַּבּוֹרֵא, וַהֲבָנָה שֶׁזֶּהוּ מַהֲלַךְ הַתִּקּוּן וּבוֹ אָנוּ מְתַקְּנִים אֶת הָעוֹלָם וּמַכְשִׁירִים אוֹתוֹ לִקְרַאת עוֹלָם מְתֻקָּן.

וְהוּא מַה שֶּׁרַגִּילִים הָעוֹלָם לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּבִּטּוּי "כָּל עַכָּבָה לְטוֹבָה", וּמְקוֹרוֹ כַּנִּרְאֶה מֵהַגְּמָרָא, "כָּל דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב", כָּל עִכּוּב הוּא טוֹב, שֶׁכֵּן בּוֹ מֵפִיק הָאָדָם הֶחְכָּם וְהַמַּאֲמִין ג' תּוֹעֲלִיּוֹת הַנִּפְלָאוֹת שֶׁהִזְכַּרְנוּ, וְכָל עִכּוּב הוּא בְּעֶצֶם מַהֲלַךְ שֶׁל תִּקּוּן, בִּסְבִילַת הָעִכּוּב בֶּאֱמוּנָה וּבִתְמִימוּת מְתַקֵּן הָאָדָם הַרְבֵּה יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁחוֹשֵׁב הוּא שֶׁבְּאֵם תִּתְמַלֵּא מִשְׁאֶלֶת לִבּוֹ בִּמְהֵרָה יֵעָשֶׂה הַתִּקּוּן מַהֵר יוֹתֵר.

19. גם על הגאולה נגזר עיכוב - סיפור

שָׁמַעְתִּי מַעֲשֶׂה שֶׁסִּפֵּר הַמְקֻבָּל הָרַב אַבְרָהָם בָּרְזָנִי זַצ"ל, שֶׁהַצַּדִּיק הַמְקֻבָּל רַבִּי יְהוּדָה פְּתַיָּה זצוק"ל הָלַךְ פַּעַם לַכּוֹתֶל וְשָׁמַע אֶת קוֹלָם שֶׁל הַיִּשְׁמְעֵאלִים הַצּוֹוְחִים בְּקוֹל "הַמּוּאַזִּין" שֶׁלָּהֶם, וְאָמַר: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם נוֹחַ לְךָ לִשְׁמֹעַ קוֹלָם יוֹתֵר מִקּוֹל יְוִיִּים עַל דּוּכָנָם שִׁירָם וְזִמְרָם... וּבַלַּיְלָה הוֹדִיעוּ לוֹ בַּחֲלוֹם שֶׁבְּהִיוֹת וְהִטִּיחַ דְּבָרִים כְּלַפֵּי מַעְלָה, יֵעָנֵשׁ! וְסִפֵּר שֶׁאָמְרוּ לוֹ אוֹ שֶׁיִּתְיַסֵּר אוֹ יָמוּת אוֹ יִגְלֶה וּבָחַר לוֹ הָרַב גָּלוּת.

(שמעתי מפי תלמידו הרה"ג המקובל רבי עזריאל מנצור שליט"א ר"י "שובי נפשי")

20. **תקון העיכוב הוא גם בעכבת שאיפות רוחניות וכאן עלינו להביא נקודה נוספת וחשובה.**

הַרְבֵּה פְּעָמִים חוֹשֵׁב הָאָדָם שֶׁהַתְּלוּנוֹת שֶׁלּוֹ, וְחֹסֶר הַהַמְתָּנָה שֶׁלּוֹ צוֹדְקִים, שֶׁכֵּן חָפֵץ הוּא בִּישׁוּעָה שֶׁתָּהֵא לְצֹרֶךְ עֲבוֹדַת ה', וּכְגוֹן שֶׁחָפֵץ הוּא שֶׁמַּהֵר יִזְכֶּה בְּשִׁדּוּךְ מַתְאִים, כְּדֵי שֶׁעִמּוֹ יוּכַל לַעֲבֹד אֶת ה' בְּטָהֳרָה וּבְקִדֻּשָּׁה יוֹתֵר, וְכֵן חָפֵץ הוּא שֶׁיְּמַהֵר הַבּוֹרֵא יִשְׁוּעָתוֹ בְּהַצָּלָחָה בַּתּוֹרָה, בְּהִתְגַּבְּרוּת עַל הַמִּדּוֹת הָרָעוֹת, הַתַּאֲווֹת הָרָעוֹת, וְצוֹעֵק לַה', רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם: עַד מָתַי...? עַד מָתַי אֲנִי אֶתְעַכֵּב מִלְכְבֹשׁ יִצְרִי... עַד מָתַי אֶתְעַכֵּב מִלִּהְיוֹת צַדִּיק וְחָסִיד... רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם: מַה מְבַקֵּשׁ אֲנִי: כֶּסֶף, רְכוּשׁ, גַּשְׁמִיּוּת...? הֲלֹא אֵינִי מְבַקֵּשׁ אֶלָּא

רוּחָנִיּוּת וְלָמָּה אַתָּה מְעַכְּבֵנִי... וְכֵיוֹצֵא בִּטְעָנוֹת שֶׁכָּאֵלֶּה שֶׁבָּהֶם חוֹשֵׁב הָאָדָם לְהַצְדִּיק אֶת תְּבִיעוֹתָיו, וּלְבַקֵּשׁ מְיֻדִּית אֶת הַיְשׁוּעָה.

וְזֶה שֶׁקֶר גָּדוֹל וְטָעוּת גְּדוֹלָה.

רֵאשִׁית יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן מִסְּבָרָא כַּמָּה שֶׁקֶר וְטָעוּת יֵשׁ בַּחֲשִׁיבָה כָּזוֹ, שֶׁכֵּן וְכִי הַקָּבָ"ה לֹא חָפֵץ שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם צַדִּיק וְחָסִיד, מְתֻקָּן וְיָשָׁר בְּכָל מִדָּה טוֹבָה, כּוֹבֵשׁ כָּל תַּאֲוָה רָעָה, וְכִי הַקָּבָ"ה אָבִינוּ אָב הָרַחֲמָן שֶׁבָּרָא אֶת עוֹלָמוֹ לְהֵיטִיב לִבְרוּאָיו לֹא חָפֵץ שֶׁיִּהְיֶה טוֹב לָבָנָיו, וְשֶׁיִּהְיוּ כֻּלָּם מְסֻדָּרִים בְּאֹשֶׁה טוֹבָה, בְּבַיִת טוֹב, בְּפַרְנָסָה בִּבְרִיאוּת, אֵיזֶה אַבָּא לֹא חָפֵץ שֶׁיִּהְיֶה טוֹב לְבָנָיו.

אֶלָּא בְּהֶכְרֵחַ לוֹמַר, שֶׁזֶּהוּ מַהֲלָךְ שֶׁל תִּקּוּן נִפְלָא שֶׁרוֹאֶה בּוֹ הַבּוֹרֵא יִעִילוּת לְנֶפֶשׁ הָאָדָם לָנֶצַח, וְדָוְקָא בַּמְּנִיעוֹת וְהָעִכּוּבִים בָּא הָאָדָם לִידֵי תִּקּוּן הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאִלּוּ הָיָה הַכֹּל הוֹלֵךְ בְּנַחַת וּבְנָקֵל.

וְכָאָמוּר לְעֵיל עִקַּר עוֹלָמֵנוּ זֶה, הוּא עוֹלָם שֶׁל נִסְיוֹנוֹת, הִתְמוֹדְדִיּוֹת, תִּקּוּן שֶׁל בְּזֵעַת אַפֶּךָ תֹּאכַל לֶחֶם, וְלֹא רַק בְּזֵעַת אַפֶּךָ שֶׁהוּא עִכּוּב הַמַּצְרִיךְ פְּעֻלּוֹת רַבּוֹת לְהַשִּׂיג הַפַּת, אֶלָּא אַף כָּרוּךְ הוּא בַּעֲלִיּוֹת וִירִידוֹת בְּאַכְזָבוֹת נוֹרָאוֹת - קוֹץ וְדַרְדַּר תַּצְמִיחַ לָךְ, אַכְזָבוֹת רַבּוֹת בְּמַהֲלַךְ הַשָּׂגַת הַמַּטָּרָה, בֵּין הַשָּׂגַת הַמַּטָּרוֹת הַחָמְרָנִיּוֹת וּבֵין הָרוּחָנִיּוֹת, מַה שֶּׁמֵּבִיא לִידֵי יֵאוּשׁ, לִידֵי תְּחוּשַׁת הַפְקָרָה נְטִישָׁה וַעֲזִיבָה, הֲלֹא לְשֵׁם כָּךְ בָּרָא ה' אֶת עוֹלָמוֹ בְּאֹפֶן שֶׁכָּזֶה, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִסְתָּר וְנֶעְלָם בּוֹ, וּכְאִלּוּ וְהָעוֹלָם מִתְנַהֵג בְּאֹפֶן מִקְרִי וְטִבְעִי, וְאַף שֶׁבְּהַנְהָגַת הָעוֹלָם בְּאֹפֶן שֶׁכָּזֶה, שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ מְחֻלָּל וְעָלוּב, רֹב כְּכָל אַנְשֵׁי הָעוֹלָם לֹא מַכִּירִים בּוֹ, לֹא מַכִּירִים בְּטוּבָתוֹ, אוֹכְלִים וְנֶהֱנִים מֵעוֹלָמוֹ שֶׁל הַבּוֹרֵא וּבוֹעֲטִים בּוֹ, וְלֹא עוֹד אֶלָּא אַף יְצַר הַקָּבָ"ה בְּעוֹלָמוֹ יֵצֶר הָרַע שֶׁמַּסִּית וּמַדִּיחַ, מְפַתֶּה וּמַפִּיל אֲנָשִׁים לְמִרְדַּ בַּהּ' וְלַחֲטֹא בּוֹ.

וְזֶה חֲרִי מַעֲשֶׂה וִיצִירָה שֶׁל הַבּוֹרֵא, וּמַהִי מַטָּרָתָהּ, הֲלֹא הוּא כַּמְבֹאָר בְּמִסֶּלֶת יְשָׁרִים פֶּרֶק א', כְּדֵי לְהָבִיא אֶת עַם יִשְׂרָאֵל לְתַכְלִית הַטּוֹב הָאֲמִתִּי וְהַנִּצְחִי, וְלָכֵן שָׂם הַבּוֹרֵא לָאָדָם בְּעוֹלָם חָשׁוּךְ מָלֵא נִסְיוֹנוֹת וּשְׁקָרִים כְּדֵי שֶׁבְּשִׂכְלוֹ וּגְבוּרָתוֹ יְנַצַּח יִצְרוֹ וְיִזְכֶּה לְכָל הַטּוֹב הָאֲמִתִּי וְהַנִּצְחִי מִתּוֹךְ גְּבוּרָה וְנִצָּחוֹן וְלֹא מִתּוֹךְ תְּחוּשָׁה שֶׁל "לֶחֶם חֶסֶד" אוֹ "לֶחֶם שֶׁל בּוּשָׁה" וְהֶאֱרַכְנוּ בָּזֶה בְּסִפְרֵנוּ "אֲהַבְתִּי אֶתְכֶם", וְתִרְאֶה שָׁם דְּבָרִים נִפְלָאִים הַמְּעוֹרְרִים לַהֲבָנַת תַּכְלִית הָאָדָם בָּעוֹלָם, וְהַמַּבְהִירִים אֶת טוּב ה' לִבְרוּאָיו בְּכָל מַצָּב.

הֲרֵי עוֹלֶה לָנוּ מִכָּל זֶה שֶׁאַדְרַבָּא, הַחֶשֶׁךְ, הַהֶסְתָּרָה, הָעִכּוּב, שֶׁכָּל אֵלּוּ מַצְרִיכִים הִתְמוֹדְדוּת קָשָׁה, סַבְלָנוּת, אֹרֶךְ רוּחַ, אֱמוּנָה, תְּמִימוּת, הֵם הֵמָּה הַתִּקּוּן הַנִּפְלָא לָאָדָם, וְלֹא הַנּוֹחִיּוּת וְהַהֶקֵּלָה.

וּכְמוֹ שֶׁמְּפָרְסָמִים דִּבְרֵיו שֶׁל רַבִּי זוּשָׁא זַצַ"ל, שֶׁהָיָה אוֹמֵר: אִם אֶזְכֶּה לָעוֹלָם הַבָּא, יִהְיֶה זֶה מֵהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים, שֶׁהָיְתָה עֲבוֹדַת ה' קָשָׁה עָלַי לִמְאֹד, וְחַשְׁתִּי טַעַם מִיתָה בְּהִתְגַּבְּרוּת עַל הַיֵּצֶר, וְהַנִּסְיוֹנוֹת וְהַהֶסְתֵּר הָיוּ מְנַת חֶלְקִי, וְעִם כָּל זֶה עָבַדְתִּי אֶת ה' בְּמֹחִין דְּקַטְנוּת, בְּכֹחַ וּבִגְבוּרָה, וְלֹא מֵהַיָּמִים הָאַחֲרוֹנִים שֶׁאָז עָבַדְתִּי אֶת ה' בְּשִׂמְחָה, וּבְהַשָּׂגוֹת נִפְלָאוֹת מִתּוֹךְ מְתִיקוּת וְעֲרֵבוּת שֶׁאֵין כָּמוֹהָ, שֶׁכֵּן כַּאֲמוּר עִקַּר הַתִּקּוּן הוּא הַהַמְתָּנָה וְהָעִכּוּב.

וְעוֹד רְאָיָה לִדְבָרֵינוּ מֵהַמִּקְרָא, הִנֵּה אָמְרוּ חֲזַ"ל עַל הַפָּסוּק "וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב" - יַעֲקֹב אָבִינוּ בִּקֵּשׁ לֵישֵׁב בְּשַׁלְוָה, קָפַץ עָלָיו רִגְזוֹ שֶׁל יוֹסֵף, שֶׁנֶּעֱדַר מִמֶּנּוּ כ"ב שָׁנָה, וּמַדּוּעַ? מְשִׁיבִים חֲזַ"ל: אָמַר לוֹ הַקָּבָ"ה: לֹא דַּיָּן לַצַּדִּיקִים מַה שֶּׁמְּתֻקָּן לָהֶם לָעוֹלָם הַבָּא עוֹד מְבַקְּשִׁים לֵישֵׁב בְּשַׁלְוָה בָּעוֹלָם הַזֶּה? הֲרֵי שֶׁבַּחַר לוֹ הַקָּבָ"ה לְיַעֲקֹב אָבִינוּ יִסּוּרִים דַּוְקָא, שֶׁכֵּן אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי: עוֹלָם הַבָּא נִקְנֶה בְּיִסּוּרִים, כַּמּוּבָא בַּגְּמָרָא (ברכות ה'), וְאַף שֶׁיָּדוּעַ שֶׁבַּשָּׁנִים הַלָּלוּ שָׁנְתַיְסֵּר יַעֲקֹב בְּהֶעְדֵּר יוֹסֵף הַצַּדִּיק מִמֶּנּוּ נִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ שְׁכִינָה, וּבָרוּר הוּא שֶׁעֲבוֹדַת ה' בְּמַצָּב שֶׁל הַשְׁרָאַת שְׁכִינָה גְּדוֹלָה הִיא פִּי כַּמָּה וְכַמָּה מֵעֲבוֹדַת ה' בְּמַצָּב שֶׁל סִלּוּק שְׁכִינָה, וְעִם כָּל זֶה רָאָה הַקָּבָ"ה אֶת הִצְטָלְחוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ בִּרְכִישַׁת עוֹלָם הַבָּא דַּוְקָא בְּיִסּוּרִים וְאַף שֶׁבְּעִקְבוֹתֵיהֶם יַעֲבֹד אֶת ה' בְּמַצָּב שֶׁל סִלּוּק שְׁכִינָה, מֹחִין דְּקַטְנוּת, לוֹמַר לְךָ שֶׁבְּעוֹלָמֵנוּ זֶה עִקַּר תִּקּוּנֵנוּ הוּא דַּוְקָא סְבִילַת הָעִכּוּב, הַהַמְתָּנָה לִישׁוּעָה, תְּמִימוּת. וְאַף שֶׁבְּעִקְבוֹת זֶה אֵיכוּת עֲבוֹדַת ה' תְּהֵא בְּהֶכְרֵחַ פְּחוּתָה.

וְזֶה סוֹד הַתִּקּוּן שֶׁבַּגָּלֻיּוֹת שֶׁגָּלִינוּ מֵאַדְמָתֵנוּ, שֶׁהִנֵּה אַף שֶׁבְּעִקְבוֹת הַגָּלֻיּוֹת יָרַדְנוּ פְּלָאִים, בְּגָלוּת מִצְרַיִם נָפַלְנוּ בַּעֲבוֹדָה זָרָה, בְּגָלוּת בָּבֶל נָפַלְנוּ בְּנָשִׁים נָכְרִיּוֹת, בְּגָלוּת זוֹ הָאַחֲרוֹנָה כַּמָּה נְפִילוֹת נָפַלְנוּ לְאֵין שִׁעוּר, עִם כָּל זֶה הַתִּקּוּן נַעֲשָׂה, בְּהַמְתָּנָה, בְּהִתְמוֹדְדוּת, וְלֹא לָנוּ הַהֶבְנָה בְּדַרְכֵי ה' הַנִּסְתָּרוֹת, וְרַק עָלֵינוּ לְהַאֲמִין וְלִהְיוֹת בְּטוּחִים שֶׁהַבּוֹרֵא בּוֹחֵר לָנוּ אֶת הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה בְּיוֹתֵר לְתִקּוּנֵנוּ, וְאַף שֶׁלְּנֶגֶד עֵינֵינוּ נִרְאֶה אַחֶרֶת - זוֹ הָאֱמֶת וְאָסוּר לָנוּ לַחְשֹׁב אַחֶרֶת, שֶׁאִם כֵּן חוֹשְׁדִים אָנוּ אֶת בּוֹרְאֵנוּ שֶׁחָלִילָה טוֹמֵן לָנוּ מַלְכּוֹדוֹת לְהַכְשִׁילֵנוּ, הֲיִתָּכֵן הַדָּבָר, זוֹ מַטָּרַת הַבְּרִיאָה לְהַכְשִׁילֵנוּ וּלְאַבְּדֵנוּ לָנֶצַח?! אִם כֵּן לְשֵׁם מָה נִבְרָאנוּ, וּלְשֵׁם מָה טָרַח הַקָּבָ"ה כְּבְיָכוֹל בִּבְרִיאַת עוֹלָמוֹ אִם לֹא לְהֵיטִיבֵנוּ לְטוֹב הַנִּצְחִי.

21. באיזה אופן צריך שתהא תפילתו של אדם

א. בֵּאוּר מִדַּת הַבִּטָּחוֹן

הַחָזוֹן אִישׁ בְּסִפְרוֹ "אֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן" מְבָאֵר אֶת מַהוּת מִדַּת הַבִּטָּחוֹן וְכֵיצַד יֵשׁ לִנְהֹג בְּמִדַּת הַבִּטָּחוֹן, וְהוּא לֹא כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ הַחוֹשְׁבִים שֶׁמִּדַּת הַבִּטָּחוֹן הוּא לִהְיוֹת בָּטוּחַ שֶׁיִּתְמַמֵּשׁ רְצוֹן הַבּוֹטֵחַ בָּאֹפֶן וּבַזְּמַן שֶׁחָפֵץ בּוֹ הַבּוֹטֵחַ, וּכְגוֹן שֶׁיֹּאמַר הַבּוֹטֵחַ: בּוֹטֵחַ אֲנִי בַּה' שֶׁהַשָּׁבוּעַ

אֲזַכֶּה בַּהַגְרָלָה בְּסִכּוּם גָּדוֹל... בּוֹטֵחַ אֲנִי בַּה' שֶׁבְּשָׁבוּעַ זֶה אֶמְצָא אֶת בַּת זוּגִי... אֶמְצָא דִּירָה... וְכַיּוֹצֵא, שֶׁכֵּן אֵין זֶה בְּטָחוֹן אֶלָּא נְבוּאָה... וְכִי דּוֹרֵשׁ הַקָּבָ"ה מֵאִתָּנוּ לִהְיוֹת נְבִיאִים...?!

אָמְנָם הַבְּטָחוֹן בָּאֹפֶן הַנָּכוֹן הוּא שֶׁיַּסְכִּים הָאָדָם לִגְזֵרַת שָׁמַיִם בַּאֲשֶׁר הִיא, וִיחַזֵּק בְּטָחוֹנוֹ בַּה' בְּצָרָתוֹ, וְכֹה יֹאמַר: בּוֹטֵחַ אֲנִי בַּה' שֶׁעוֹשֶׂה הוּא אֶת הַטּוֹב בְּיוֹתֵר עֲבוּרִי, שֶׁכֵּן אֵין כְּמוֹהוּ יוֹדֵעַ מַה בֶּאֱמֶת טוֹב בִּשְׁבִילִי, וּכְמוֹ כֵן אֵין כְּמוֹהוּ מִי שֶׁחָפֵץ בֶּאֱמֶת בְּטוֹבָתִי הָאֲמִתִּית וְהַנִּצְחִית, וְלָכֵן מַשְׁלִיךְ אֲנִי עַצְמִי לְהַנְהָגָתוֹ מִתּוֹךְ אֱמוּן מָלֵא.

וְיחַזֵּק עַצְמוֹ בְּכָל כֹּחוֹ לִהְיוֹת רָגוּעַ וְשָׁלֵו בְּמַצָּבוֹ מִתּוֹךְ בְּטָחוֹן בַּה' שֶׁבּוֹטֵחַ הוּא בּוֹ שֶׁאֵין מַצָּב יוֹתֵר טוֹב מֵאֲשֶׁר זֶה שֶׁהוּא בּוֹ עַתָּה, זֶהוּ הַבְּטָחוֹן הַנָּכוֹן, וְכֵן בֵּאֵר בְּשׁוּמֵר אֱמוּנִים, וְעוֹד.

ב. הַאִם אֵין סְתִירָה בֵּין בְּטָחוֹן לִתְפִלָּה

אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לְהַקְשׁוֹת לְפִי מַה שֶּׁבֵּאַרְנוּ שֶׁמַּהוּת הַבְּטָחוֹן הוּא לְהַסְכִּים לְהַנְהָגַת ה', אִם כֵּן מַה מָּקוֹם יֵשׁ לַתְּפִלָּה שֶׁמַּשְׁמָעוּתָהּ לְכָאוֹרָה לְבַקֵּשׁ מֵה' לְשַׁנּוֹת אֶת מַצָּבוֹ לְמַצָּב אַחֵר, וּבְזֶה הֲלֹא לְכָאוֹרָה יֶשְׁנָהּ סְתִירָה לְמִצְוַת הַבְּטָחוֹן שֶׁהוּא לְהַסְכִּים לִהְיוֹת בְּמַצָּבוֹ זֶה וְלֹא לְחַפֵּשׂ מַצָּב אַחֵר.

עַל כָּךְ עוֹנֶה הַסָּבָא מִקֶּלֶם וְזֶה תֹּכֶן דְּבָרָיו.

הַתְּפִלָּה נוֹעֶדָה לְחַזֵּק אֶת הַתְּלוּת בַּבּוֹרֵא, אָדָם שֶׁעוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל לַה', מְשַׁנֵּן וּמְחַדֵּד בְּזֶה אֶת אֱמוּנָתוֹ וּבְטָחוֹנוֹ בַּה', וּמַפְנִים לְעַצְמוֹ בְּשָׁרְשִׁים עֲמֻקִּים שֶׁאֵינוֹ תּוֹלֶה עַצְמוֹ בְּשׁוּם כֹּחַ מִבִּלְעֲדֵי ה'. וּבְיַחַד עִם הַתְּפִלָּה יֵשׁ לְצָרֵף אֶת הַתְּשׁוּבָה, שֶׁכֵּן אֵין יְסוּרִים לְלֹא חֵטְא, וּמְבַקֵּשׁ זֶה הַמִּתְפַּלֵּל שֶׁהַקָּבָ"ה יְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ וְיָשׁוּב מֵחָרוֹן אַפּוֹ מִלְּיַסְּרוֹ אַחַר שֶׁהִנֵּהוּ שָׁב בִּתְשׁוּבָה.

וְהֶחְשׁוּב בְּיוֹתֵר לְהַדְגִּישׁ, שֶׁחַיָּב זֶה הַמִּתְפַּלֵּל לְהִצְטַיֵּד בְּעוֹד פְּרָט נוֹסָף שֶׁאִי אֶפְשָׁר מִבִּלְעָדָיו, וְהוּא לָקַחַת בַּחֶשְׁבּוֹן שֶׁגַּם אִם הַבּוֹרֵא לֹא יְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ, מְבַטֵּל הוּא דַּעְתּוֹ לְדַעַת הַבּוֹרֵא וּמוֹכָן וּמְזֻמָּן לְהַמְשִׁיךְ בְּמַצָּבוֹ, שֶׁכֵּן בִּתְפִלָּתוֹ אֵין הוּא תּוֹבֵעַ חְלִילָה מֵהַבּוֹרֵא שֶׁיַּעֲשֶׂה אֶת חֶפְצוֹ דַּוְקָא, אֶלָּא כַּוָּנָתוֹ בַּתְּפִלָּה לְשַׁנֵּן אֶת הָאֱמוּנָה שֶׁאֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ, וְכִי הַיִּסּוּרִים הִנָּם כְּתוֹצָאָה מֵחֵטְא, וְלָכֵן מִתְחַזֵּק וּמִתְפַּלֵּל לַה' שֶׁיְּבַטֵּל הַגְּזֵרָה מִמֶּנּוּ בְּבַקָּשַׁת הַסְּלִיחָה שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ. וְאַחַר הַכֹּל, אִם בְּעֵינֵי הַבּוֹרֵא נָכוֹן הוּא לְהַמְשִׁיךְ לוֹ אֶת מַצָּבוֹ שֶׁלֹּא לְקַבֵּל אֶת תְּפִלָּתוֹ, מְזֻמָּן הוּא לְקַבֵּל אֶת הַחְלָטַת הַבּוֹרֵא מִבְּלִי לְהַרְהֵר אַחֲרֶיהָ.

שֶׁכֵּן אִם לֹא יִתְפַּלֵּל אָדָם בְּדֶרֶךְ זוֹ אֶלָּא יְהֵא לָחוּץ וּמְבֹהָל בִּתְפִלָּתוֹ לִרְאוֹת הֲיַעֲמִדוּ דְּבָרָיו לִפְנֵי ה' לְשַׁנּוֹת מַצָּבוֹ אוֹ לֹא, וְיִסְפֹּר הַשָּׁעוֹת וְהַיָּמִים לִרְאוֹת אֵימָתַי יַעֲשֶׂה הַבּוֹרֵא אֶת

חֻפְצוֹ, הֲרֵי שֶׁלְּבַסּוֹף כְּשֶׁיִּרְאֶה שֶׁתְּפִלָּתוֹ לְכְאוֹרָה לֹא הִתְקַבְּלָה יִפֹּל מִבִּטָּחוֹנוֹ בַּה' וְיִסּוֹג לְאָחוֹר מִתְּפִלָּתוֹ וַאֲפִלּוּ מֵאֱמוּנָתוֹ.

ג. הֵאם רָאוּי לְהַפְצִיר בִּתְפִלָּה אוֹ שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה מִשּׁוּם דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה

אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לָנוּ לַעֲמֹד כָּאן עַל נְקֻדָּה נוֹסֶפֶת חֲשׁוּבָה שֶׁרַבִּים הֵמָּה הַשּׁוֹאֲלִים עָלֶיהָ, וְהִיא הֵאִם נָכוֹן הוּא לְהַפְצִיר בִּתְפִלָּה עַל בַּקָּשׁוֹתֵינוּ לַה' אוֹ שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה מִשּׁוּם לְדָחֹק אֶת הַשָּׁעָה, מִצַּד אֶחָד רוֹאִים אָנוּ בַּחַזַ"ל שֶׁאֵין לְדָחֹק אֶת הַשָּׁעָה וַאֲפִלּוּ בִּתְפִלָּה, וּמֵאִידָךְ מוּבָא בִּגְמָרָא בְּרָכוֹת כ"א אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: "וְהַלְוַאי שֶׁיִּתְפַּלֵּל הָאָדָם כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ".

וְהַנִּרְאֶה בָּזֶה הוּא כָּךְ.

רוֹאִים אָנוּ בְּמִקְרֵי פִּגְעֵי הָעוֹלָם ב' אֲפָנִים.

יֵשׁ וְנִקְלָע אָדָם לְסוּג בְּעָיָה שֶׁנִּתָּן לְפָתְרָהּ בְּמַהֲלָכִים טִבְעִיִּים, וּכְגוֹן בְּחָלְיוֹ שֶׁנִּשְׁבְּרָה לוֹ יָדוֹ, נִתְפַּס בִּכְאֵב שִׁנָּיו, אוֹ בְּפַרְנָסָתוֹ שֶׁנִּצְרָךְ הוּא לְבַקָּשַׁת הַלְוָאָה, אוֹ שֶׁעוֹמֵד הוּא לִפְנֵי קְנִיַּת חֵפֶץ מְסֻיָּם כְּמוֹ דִּירָה, מְכוֹנִית, וְכַיּוֹצֵא, פְּרָטִים שֶׁנִּתָּן לְפָתְרָן בְּפְעֻלּוֹת טִבְעִיּוֹת, וְהִנֵּן חוֹלְפוֹת בְּטִפּוּל טִבְעִי, אוֹ שֶׁהַזְּמַן בְּטִבְעִיּוּת פּוֹתֵר אֶת הַבְּעָיָה, בִּכְגוֹן זֶה יֵשׁ לָאָדָם לְהִתְפַּלֵּל קֹדֶם פְּעֻלָּתוֹ בְּכָל כֹּחוֹ וּבְכָל לִבּוֹ, שֶׁכֵּן חַיָּב הִנֵּהוּ בְּמַצָּב כָּזֶה לְהַשְׁרִישׁ בְּעַצְמוֹ שֶׁאֵין מִלְּבַדּוֹ, לְפִי שֶׁכָּאן נִמְצָא הוּא בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה - סַכָּנַת: כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי, שֶׁכֵּן מֵאַחַר וְיֶשְׁנָם בְּמַצָּבִים אֵלּוּ מַהֲלָכִים טִבְעִיִּים לְפִתּוֹר אוֹתָם וּבְנָקֵל יָכוֹל לְתָלוֹת אֶת הַצְלָחָתוֹ בַּמִּקְרֶה וּבַסִּבּוֹת כְּמוֹ בְּחָכְמָתוֹ וּבְכֹחוֹ שֶׁלּוֹ אוֹ שֶׁל עוֹזְרָיו וְכַיּוֹצֵא. וְלָכֵן בְּמַצָּבִים אֵלּוּ עָלָיו לְהַשְׁרִישׁ אֱמוּנָה חֲזָקָה בְּלִבּוֹ שֶׁאֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא בְּכָךְ שֶׁיַּפְצִיר בִּתְפִלָּה לַה' שֶׁיַּעְזְרֵהוּ וּבְכָךְ יַשְׁרִישׁ בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא תְּלוּי אַךְ וְרַק בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ.

יֶשְׁנוֹ אֹפֶן אַחֵר שֶׁל מִקְרֵי וּפִגְעֵי הָעוֹלָם הוּא כַּאֲשֶׁר נִקְלָע אָדָם לְמַצָּבִים שֶׁפִּתְרוֹנָן אֵינוֹ נָתוּן לְמַהֲלָכִים טִבְעִיִּים, וְנִצְרָךְ נַס כְּדֵי לְפָתְרָן, אוֹ גַּם בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא נִצְרָךְ נַס, אֶלָּא שֶׁנִּמְשָׁכִים הֵמָּה זְמַן הַרְבֵּה, וּמִתְעַכֵּב מְאֹד הָאֶפְשָׁרוּת לְפָתְרָן, וּכְגוֹן חֹלִי שֶׁהָרוֹפְאִים אוֹמְרִים נוֹאָשׁ, מִשְׁפָּט קָשֶׁה שֶׁהָעוֹרֵךְ דִּין לֹא מוֹצֵא פִּתְרוֹן, מְעֻכָּבֵי שִׁדּוּכִין וְזֶה שָׁנִים שֶׁכְּבָר נִתְיָאֲשׁוּ מִכָּל מַהֲלָךְ טִבְעִי, שְׁלוֹם בַּיִת שֶׁכְּבָר נִסּוּ אֵצֶל כַּמָּה יוֹעֲצֵי נִשּׂוּאִין וְלֹא הִתְקַדֵּם כְּלוּם, אוֹ כְּמוֹ זֶה הַיּוֹשֵׁב בַּכֶּלֶא וּמְרַצֶּה אֶת עָנְשׁוֹ לְאַחַר גְּזַר דִּין שֶׁל הַשּׁוֹפֵט וְאֵין מַהֲלָךְ טִבְעִי לְשַׁנּוֹת אֶת מַצָּבוֹ, אוֹ חֲשׁוּבֵי בָּנִים גַּם לְאַחַר טִפּוּלִים שׁוֹנִים וְנִשְׁנִים, וְכַיּוֹצֵא. בַּמִּקְרִים הַלָּלוּ בְּוַדַּאי שֶׁהַנָּכוֹן הוּא אֵצֶל רֹב בְּנֵי הָאָדָם לְחַזֵּק אֶת הַבִּטָּחוֹן בַּה' כָּאמוּר לְהַסְכִּים לַאֲשֶׁר יַחְפֹּץ ה', וְלֹא לְדָחֹק אֶת הַשָּׁעָה בִּתְפִלָּה, פֶּן חַס וְשָׁלוֹם יִתְאַכְזֵב וְיִפֹּל בְּרוּחוֹ כַּאֲשֶׁר לֹא יֵעָנֶה בִּתְפִלָּתוֹ.

וְחָשׁוּב לְהַבְהִיר, אֵין כַּוָּנָתֵנוּ שֶׁבְּמַצָּבִים כָּאֵלּוּ לֹא יִתְפַּלֵּל הָאָדָם חֲלִילָה, בְּוַדַּאי יֵשׁ לוֹ לְהִתְפַּלֵּל וְלֹא לְאַבֵּד תִּקְוָה, אֶלָּא שֶׁאֵין נָכוֹן שֶׁתְּפִלָּתוֹ תְּהֵא בְּלַחַץ וּבְמַעֲקָב עַל בּוֹרֵא הָעוֹלָם

הַאִם וּמָתַי יֵעָשֶׂה בַּקָּשָׁתוֹ, שֶׁכֵּן עָלָיו לְהָבִין שֶׁבְּמַצָּב כָּזֶה רְצוֹן ה' שֶׁיַּגִּיעַ לִישׁוּעָה שֶׁלּוֹ בְּדֶרֶךְ זוֹ דַּוְקָא שֶׁל הִתְבַּטְּלוּת וְהַסְכָּמָה לִרְצוֹן ה', וְיִקְרַע אֶת לוּחַ הַזְּמַנִּים שֶׁלּוֹ וִיבַטְּלוֹ לְלוּחַ זְמַנִּים שֶׁל הַבּוֹרֵא, וּמִכְּווּן זֶה תָּבוֹא יְשׁוּעָתוֹ וּכְהַבָּטָחַת הַפָּסוּק: "וְהַבּוֹטֵחַ בַּה' חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ".

כְּלוֹמַר, בְּמִקְרִים שֶׁכָּאֵלּוּ שֶׁאֵין בַּמַּהֲלָכִים הַטִּבְעִיִּים כְּדֵי לְפַתֵּר אֶת הַבְּעָיָה, רְצוֹן ה' שֶׁאָכֵן יִתְפַּלֵּל הָאָדָם, יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה, יִתְלֶה אֶת מְצוּקָתוֹ בְּהַשְׁגָּחַת ה', אוּלָם יַשְׁקִיעַ אֶת עִקַּר עֲבוֹדָתוֹ בְּמִדַּת הַבִּטָּחוֹן, לִבְטֹחַ בַּה' שֶׁהַמַּצָּב שֶׁהוּא נִקְלַע אֵלָיו הוּא הַמַּצָּב הַטּוֹב בְּיוֹתֵר עֲבוּרוֹ כָּרֶגַע, וְאֵין לוֹ לְהִלָּחֵץ "וְלִקְפֹּץ" כְּדֵי לְשַׁנּוֹתוֹ, אֶלָּא אַדְרַבָּא לְהֵרָגַע וְלִהְיוֹת שָׁלֵו וּמַסְכִּים לְהַנְהָגַת ה', וְכָאָמוּר וּמִכְּווּן זֶה תָּבוֹא יְשׁוּעָתוֹ כְּדִין הַבּוֹטֵחַ בַּה' שֶׁמְּבֻשָּׂר הוּא שֶׁחֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ.

וּרְאֵה בְּסוֹף הַסֵּפֶר שִׂיחָתֵנוּ: הֵיאַךְ הַשְׁלֵמוּת אֱלֹהִי מַגִּיעַ הָאָדָם הוּא דַּוְקָא מִנְּסִיוֹנוֹת וּמִיסּוּרִים מִתְמַשְּׁכִים, וְיֵאוֹרוּ עֵינֶיךָ מִשְּׁמְחָה כְּשֶׁתָּבִין שֶׁהַיּוֹם בְּיָמֵינוּ עִקַּר הַדֶּרֶךְ לַשְׁלֵמוּת שֶׁבָּחַר לָנוּ הַבּוֹרֵא הוּא לַעֲבֹר אֶת הַיִּסּוּרִים וְהַנִּסְיוֹנוֹת הַמִּתְמַשְּׁכִים.

וּמַה שֶּׁצִּיַּנְתִּי שֶׁזֶּהוּ הַנְהָגָה אֲצֶל רֹב בְּנֵי אָדָם, כִּי אֶפְשָׁר שֶׁבַּאֲנָשִׁים מְיֻחָדִים שֶׁאֱמוּנָתָם וּבִטְחוֹנָם בַּה' בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה, וְאֵין חֶשֶׁק אֲצָלָם שֶׁבְּאִם לֹא תִּתְקַבֵּל תְּפִלָּתָם יִסּוֹגוּ בְּשׁוּם אֹפֶן, אֶפְשָׁר שֶׁלְּכַאֲלּוּ אַדְרַבָּא, יִרְבּוּ בַּתְּפִלָּה וְיִתְאַמְּצוּ בָּהּ וְאַף שֶׁאֵין מַהֲלָכִים טִבְעִיִּים לִפְתֹּר בְּעָיָתָם וְנִצְרָךְ לְכָךְ נֵס, הֲלֹא בְּכֹחַ הַתְּפִלָּה לְשַׁנּוֹת הַטְּבָעִים, וְרַק כְּאָמוּר הַחֶשֶׁק אֲצֶל רֹב בְּנֵי אָדָם שֶׁיִּפְלוּ מֵאֱמוּנָתָם כַּאֲשֶׁר גַּם לְאַחַר תְּפִלָּתָם וְהִתְאַמְּצוּתָם בָּהּ לֹא יִזְכּוּ לְנֵס, לְאַלּוּ עָדִיף שֶׁיַּשְׁקִיעוּ בְּבִטְחוֹנָם וְלֹא בִּתְפִלָּתָם, אוּלָם אֵלּוּ הַחֲזָקִים בְּהִתְבַּטְּלוּתָם לַה', וְיוֹדְעִים יָפֶה לְבַטֵּל דַּעְתָּם לִרְצוֹן ה' גַּם בְּאִם יִתְאַמְּצוּ בִּתְפִלָּתָם וְלֹא יֵעָנוּ, אֲזַי בְּוַדַּאי שֶׁיִּתְאַמְּצוּ בִּתְפִלָּתָם, גַּם בְּמַצָּבִים שֶׁנִּדְרָשׁ לָהֶם נֵס כְּדֵי לְפָתְרָם. כָּךְ שֶׁבְּעֶצֶם נִגְדִּיר חֲלוּקָה זֹאת כָּךְ, כָּל שֶׁהָאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָתוֹ, וְיֵשׁ בּוֹ הַיְכֹלֶת לְהַסְכִּים לְבַטֵּל דַּעְתּוֹ לְרַעַת קוֹנוֹ אָכֵן בְּמַקְבִּיל יוּכַל לְהַפְצִיר בִּתְפִלָּתוֹ גַּם כְּשֶׁדְּרוּשׁ נֵס.

חֲלוּקָה נוֹסֶפֶת יֶשְׁנָהּ, וְהֵם אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים הַנַּעֲלִים בְּמַדְרֵגָתָם שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם רָצוֹן מִלְּבַד אֲשֶׁר יִרְצֶה בּוֹ ה', וְתִמְצָא שֶׁלֹּא יִתְפַּלְּלוּ הֵם עַל חֶסְרוֹנָן וְצָעָרָן לְפִי שֶׁיִּסְכִּימוּ בְּלִבָּם הַסְכָּמָה גְּמוּרָה לַאֲשֶׁר יַנְהִיגֵם ה', אוּלָם עַל אֲחֵיהֶם יִתְפַּלְּלוּ וַיִּזָּעֲקוּ רַק לֹא עַל עַצְמָם.

ד. סִכּוּם

לְסִכּוּם יֵשׁ לָנוּ כָּאן כַּמָּה חֲלָקוֹת בְּהַנְהָגַת הַבִּטָּחוֹן מִצַּד אֶחָד וְהַתְּפִלָּה מִצַּד שֵׁנִי.

א. מִקְרֵי אוֹ פִּגְעֵי הַחַיִּים הַשִּׁגְרָתִיִּים שֶׁנִּתָּן לְפָתְרָן בְּמַהֲלָכִים טִבְעִיִּים שֶׁיֵּעָשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם אוֹ שֶׁמִּטֶּבַע הָעוֹלָם שֶׁבְּאִים הַמָּה עַל פִּתְרוֹנָן בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן, עַל כְּגוֹן אֵלּוּ יֵשׁ לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה עַל מְנָת לְהַשְׁרִישׁ בְּעַצְמוֹ אֱמוּנַת הַהַשְׁגָּחָה וּלְבַל יִפֹּל בְּרֶשֶׁת הַמִּקְרֶה וְהַטֶּבַע.

ב. מִקְרֵי אוֹ פִּגְעֵי הַחַיִּים שֶׁנִּצְרַךְ נֵס כְּדֵי לְפָתְרָן, אוֹ שֶׁאֶמְנָם לֹא נִצְרַךְ נֵס אֶלָּא שֶׁמִּתְמַשְּׁכִים הֵמָּה עָדָן וְעַדְנִים וְלֹא מִתְאַפְשֵׁר לְפָתְרָן, אֵצֶל רֹב בְּנֵי הָאָדָם הַנָּכוֹן הוּא לְחַזֵּק יוֹתֵר אֶת הַבִּטָּחוֹן בַּה' דְּהַיְנוּ לְהַסְכִּים וּלְהַשְׁלִים עִם הַנְּהָגַת ה', וְאֵין הַכַּוָּנָה שֶׁלֹּא לְהִתְפַּלֵּל שֶׁכֵּן יְאַבֵּד זֶה תִּקְוָתוֹ מֵה', וַהֲרֵי אָסוּר לְאַבֵּד תִּקְוָה בְּשׁוּם אֹפֶן, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא יְאַבֵּד זֶה אֶת בִּטָּחוֹנוֹ וֶאֱמוּנָתוֹ בַּה' כְּשֶׁתִּתְאַכְזֵב תּוֹחַלְתּוֹ עָלָיו לְחַזֵּק בְּיוֹתֵר אֶת הַהַסְכָּמָה לְהַשְׁלִים עִם גְּזֵרַת ה'.

ג. הֶחָזֵק בְּבִטָּחוֹנוֹ בַּה' וְרָגִיל הוּא לְהִכָּנַע לִגְזֵרַת שָׁמַיִם, אֲזַי כְּפִי מִדַּת בִּטָּחוֹנוֹ יִתְפַּלֵּל וְיַפְצִיר לִישׁוּעַת ה' גַּם בְּמִקְרִים וּפִגְעִים שֶׁנִּצְרַךְ נֵס לְפִתְרוֹנָן, אַחַר שֶׁהוּא חָזָק בְּבִטָּחוֹנוֹ וְלֹא יִפֹּל בְּבִטָּחוֹנוֹ בְּאַכְזָבַת תּוֹחַלְתּוֹ.

ד. צַדִּיקִים וּבַעֲלֵי בִּטָּחוֹן בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה, יַסְכִּימוּ לְהַנְהָגַת ה' בְּבִטָּחוֹנָן הַגָּדוֹל הַטָּהוֹר וְהַנָּקִי, וְלֹא יְבַקְּשׁוּ לְשַׁנּוֹת אֶת מַצָּבָם לְמַצָּב אַחֵר, אוּלָם יַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה, שֶׁכֵּן הַיְסוּרִים בָּאוּ עַל חֵטְא, יַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה עַל חֵטְאָם אֶלָּא שֶׁלֹּא יִתְפַּלְּלוּ לְשַׁנּוֹת מַצָּבָם, וְיִשְׁלִיכוּ זֹאת עַל רְצוֹן ה' בְּלִבָּד.

אוּלָם עַל אֲחֵרִים יִתְפַּלְּלוּ, שֶׁכֵּן רֹב הָעוֹלָם אֵינוֹ חָזָק בְּבִטָּחוֹנוֹ וְזָקוּק לִתְפִלָּה וְלִישׁוּעָה.

ה. נִסְיוֹנוֹת מִתְחַלְּפוֹת וְנִסְיוֹנוֹת מִתְמַשְּׁכוֹת

וּכְמוֹ כֵן הַדְּבָרִים אֲמוּרִים לְנִסְיוֹנוֹת וּקְשָׁיִים שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם בְּרוּחָנִיּוּת, יֵשׁ אֲשֶׁר עִקַּר הַקֹּשִׁי שֶׁלּוֹ זֶה יֵצֶר הַמָּמוֹן, וְיֵשׁ אֲשֶׁר אֶצְלוֹ עִקַּר הַקֹּשִׁי הוּא מִדַּת הַכַּעַס, וְיֵשׁ אֲשֶׁר אֶצְלוֹ הַקֹּשִׁי בְּיוֹתֵר הוּא הָעַצְלוּת, וְיֵשׁ הַלּוֹקֶה בְּעַצְבוּת, וְיֵשׁ הַלּוֹקֶה בְּבַטָּלָה, וְיֵשׁ שֶׁצָּרָתוֹ צָרָה בְּנִסְיוֹנוֹת הַקְּדֻשָּׁה וּשְׁמִירַת הָעֵינַיִם, וְיֵשׁ בַּלָּשׁוֹן. וְכַיּוֹצֵא. וְאוֹמֵר הוּא: הַכֹּל פָּחוֹת אוֹ יוֹתֵר בְּסֵדֶר אֶצְלִי וְרַק חֲבָל שֶׁיֵּשׁ לוֹ קֹשִׁי מְסֻיָּם זֶה, שֶׁאִלּוּ קֹשִׁי זֶה הָיָה נִפְטָר וּבָא עַל מְקוֹמוֹ הָיִיתִי "מְסֻדָּר"...!

וַחֲסֵרָה לוֹ הַיְדִיעָה, שֶׁאֵין לוֹ מַה שֶּׁ"יְסֻדַּר" אוֹתוֹ כְּרָאוּי וְיִבְיאֶנּוּ לִשְׁלֵמוּת אֶלָּא דַּוְקָא וּבְעִקַּר נִסָּיוֹן זֶה הָרוֹבֵץ עָלָיו בְּתָקְפּוֹ. שֶׁכֵּן עוֹלָמֵנוּ הוּא לֹא מִקְרִי, הָאָדָם לֹא זָרוּק בָּעוֹלָם לַמִּקְרִים וְלַטְּבָעִים וְסִבּוֹת, יֶשְׁנָהּ הַשְׁגָּחָה עַל כָּל אָדָם וְאָדָם בַּמֶּה תְּהֵא עִקַּר צָרָתוֹ וּבַמֶּה עִקַּר נִסְיוֹנוֹ, וְיִתְבּוֹנָן, מַדּוּעַ בִּדְבָרִים מְסֻיָּמִים זֶה אֶצְלוֹ "עוֹבֵר וְשָׁב", כְּלוֹמַר הַנִּסְיוֹנוֹת מְזַדְּמְנִים וְלֹא תְּכוּפִים, וְאִלּוּ בִּדְבָרִים מְסֻיָּמִים זֶה אֶצְלוֹ לְלֹא תְּזוּזָה, וְהַכֹּל נִשְׁאָר בְּאוֹתוֹ מַצָּב, וְכַמָּה שֶׁיִּתְפַּלֵּל וְיִזְעַק - אֵ - ל כְּלֹא שׁוֹמֵעַ, חָלִילָה, וְלֹא עוֹזֵר לוֹ שׁוּם זְעָקוֹת צְדָקוֹת תַּחֲנוּנִים וְכַיּוֹצֵא.

ו. הַהִתְיַחֲסוּת לְבַ' אָפְנֵי הַנִּסְיוֹנוֹת

אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לָשִׂים לֵב בֵּין צָרָה הַמִּתְמַשֶּׁכֶת בְּגַשְׁמִיּוּת לְבֵין נִסָּיוֹן הַמִּתְמַשֵּׁךְ בְּרוּחָנִיּוּת, כְּשֶׁהַדָּבָר בְּגַשְׁמִיּוּת כְּגוֹן עֹנִי, חֹלִי, חֲשׁוּכֵי בָּנִים, שִׁדּוּכִין, שְׁלוֹם בַּיִת, וְכֵיוֹצֵא, יֵשׁ כָּאמוּר לְהִתְחַזֵּק בְּבִטָּחוֹן בַּה' לְמַעַט בְּהִשְׁתַּדְּלוּת וּלְקִוּוֹת לִישׁוּעָתוֹ, אוּלָם כְּשֶׁהַנִּסְיוֹנוֹת בְּרוּחָנִיּוּת יֵשׁ לְהִשְׁתַּדֵּל מְאֹד בְּהִשְׁתַּדְּלוּת שֶׁל מוּסָר וְאַדְרַבָּא לִהְיוֹת לָחוּץ לְתַקֵּן לִקּוּיוֹ, אֶלָּא בִּהְיוֹת שֶׁנִּסָּיוֹן זֶה מִתְמַשֵּׁךְ יֵשׁ לְחַזֵּק יְדִיעָתוֹ, שֶׁבְּכָאן נִמְצֵאת הַסִּבָּה וְהַמָּקוֹר לְגָדְלָתוֹ, וּלְכָךְ בְּהֶחְלֵט חַיָּב הוּא לְהִשְׁתַּדֵּל וּלְהִתְאַמֵּץ לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ, אוּלָם חַיָּב שֶׁיִּהְיֶה חָזָק לְבִלְתִּי יִנְטֹשׁ הַמִּלְחָמָה, וְאַף שֶׁהָעֲלִיּוֹת וְהַיְרִידוֹת מְפָרְכוֹת אֶת נַפְשׁוֹ וּמַחֲלִישִׁים אֶת דַּעְתּוֹ, וְנַפְשׁוֹ כְּבָר קָצָה בַּעֲמַל מִלְחַמְתּוֹ עִם יִצְרוֹ, צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע שֶׁחַיָּב הוּא לְהִתְעַקֵּשׁ דַּוְקָא בְּדָבָר זֶה שֶׁיִּצְרוֹ תּוֹקְפוֹ בְּיוֹתֵר בְּמִדָּה רָעָה אוֹ תַּאֲוָה רָעָה אֲשֶׁר תְּהֵא. כִּי בְּכָאן דֶּרֶךְ שְׁלֵמוּת נַפְשׁוֹ.

ז. יֶשְׁנוֹ בִּטָּחוֹן לָצֵאת מֵהַצָּרָה, וְיֶשְׁנוֹ בִּטָּחוֹן לְהַשְׂלִים עִם הַצָּרָה

לָמַדְנוּ מִכָּאן כְּלָל גָּדוֹל בְּיִסּוּרֵי וּבְנִסְיוֹנוֹת הָאָדָם, שֶׁכַּאֲשֶׁר הַצָּרָה בָּאָה עַל הָאָדָם מִיָּד יִתְפַּלֵּל וְיִזְעַק לַה' שֶׁיַּצִּילֵהוּ, כִּי אֵינוֹ יוֹדֵעַ עַתָּה אִם נִפְלָה עָלָיו צָרָה "זְמַנִּית" אוֹ ה"מִתְמַשֶּׁכֶת", אוּלָם כַּאֲשֶׁר רוֹאֶה הוּא שֶׁצָּרָתוֹ מִתְמַשֶּׁכֶת וְזֶה זְמַן וּזְמַנִּים שֶׁלֹּא בָּאָה עַל מְקוֹמָהּ, לֹא יַפְצִיר יוֹתֵר מִדַּאי, וְלֹא יִתְעַקֵּשׁ שֶׁיִּתְמַלֵּא רְצוֹנוֹ דַּוְקָא עַתָּה וּמִיָּד, אֶלָּא יֵדַע שֶׁכָּאן נִמְצָא תִּקּוּנוֹ וּשְׁלֵמוּתוֹ.

וְחָלִילָה אֵין בְּכַוָּנָתֵנוּ שֶׁיִּתְיָאֵשׁ הָאָדָם מִלְּתְלוֹת תִּקְוָתוֹ בַּה' שֶׁיַּעְזְרֵהוּ, אֶלָּא הַכַּוָּנָה לוֹמַר שֶׁיְּחַזֵּק הַסַּבָּלָנוּת שֶׁלּוֹ בְּצָרָתוֹ, אוּלָם בְּוַדַּאי שֶׁיְּקַוֶּה לַה' יוֹם יוֹם שֶׁיְּחַלְּצֵהוּ מִצָּרָתוֹ, וְקִוּוּי זֶה הוּא גּוּפָא הַבִּטָּחוֹן בַּה', וְהוּא גְּרָמָא שֶׁיְּמַשִּׁיךְ עָלָיו ה' חֶסֶד לְזָרֵז לוֹ אֶת יְשׁוּעָתוֹ, וְרַק שֶׁלֹּא יִתְעַקֵּשׁ וְיַפְצִיר שֶׁיִּתְמַלֵּא רְצוֹנוֹ מִיָּד עַתָּה, אַחַר שֶׁרוֹאֶה שֶׁרְצוֹן ה' בְּעִכּוּב הַיְשׁוּעָה. וְהוּא כַּמְבֹאָר לְעֵיל הַהַנְהָגָה אֲצֶל רֹב בְּנֵי הָאָדָם, שֶׁקָּיִם חֲשָׁשׁ אֶצְלָם שֶׁבְּאִם יַפְצִירוּ בִּתְפִלָּה וְלֹא יֵעָנוּ - יִפְּלוּ בֶּאֱמוּנָתָם, וְלָכֵן עֲדִיף לָהֶם שֶׁיַּשְׁקִיעוּ עֲבוֹדָתָם בְּהַסְכָּמָה וְהַשְׁלָמָה עִם מַצָּבָם, וְאַדְרַבָּא דֶּרֶךְ יְשׁוּעָתָם תָּבוֹא בְּזֶה גּוּפָא שֶׁיַּשְׁלִימוּ עִם מַצָּבָם, וּכְעִנְיַן הַבּוֹטֵחַ בַּה' חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ. אוּלָם אֵלּוּ הַחֲזָקִים בְּבִטָּחוֹנָם, וְלִבָּן כְּלֵב הָאֲרִי לְהַסְכִּים לַאֲשֶׁר יַחְפֹּץ ה', אַדְרַבָּא שֶׁיַּפְצִירוּ בִּתְפִלָּתָם שֶׁכֵּן חֲזָקִים הֵמָּה לְהַסְכִּים לְהַנְהָגַת ה' בְּכָל מַצָּב גַּם כַּאֲשֶׁר לֹא תִּתְקַבֵּל תְּפִלָּתָם, וְאֵלּוּ מַטָּרַת תְּפִלָּתָם הִיא לֹא בִּשְׁבִיל לְפַתֵּר צָרָתָם, שֶׁכֵּן מַסְכִּימִים הֵם בְּמַצָּבָם, אֶלָּא בִּשְׁבִיל לְחַזֵּק תְּלוּתָם בַּה', שֶׁכֵּן עֶצֶם הַתְּפִלָּה מְקָרֶבֶת וּמְחַזֶּקֶת אֶת הָאֱמוּנָה. וְלָכֵן מוּבָא בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁכַּאֲשֶׁר רוֹאֶה אָדָם שְׁיְּשׁוּעָתוֹ מִדָּבָר מְסֻיָּם נֶעֱצָרֶת וְשָׁנִים עַל שָׁנִים לֹא בָּאָה צָרָתוֹ עַל פִּתְרוֹנָהּ, וּכְגוֹן חֲשׁוּכֵי בָּנִים, פָּרְנָסָה, בְּרִיאוּת, שְׁלוֹם בַּיִת וְכֵיוֹצֵא לֹא יִרְבֶּה וְלֹא יַפְצִיר יוֹתֵר מִדַּאי, וְהַסִּבָּה כָּאָמוּר, כָּאן נִמְצָא עִקַּר שְׁלֵמוּתוֹ, לָכָךְ מִן הַשָּׁמַיִם סוֹתְמִים תְּפִלָּתוֹ, וְעַל כֵּן יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּבִטָּחוֹן בְּאֹפֶן זֶה שֶׁל קַבָּלַת מַצָּבוֹ בְּאַהֲבָה עַד

שֶׁיִּרְחֲמוּ עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם. שֶׁכֵּן ב' אֶפְנֵי בִּטָּחוֹן יֶשְׁנָם, הָאֶחָד לִבְטֹחַ בַּה' שֶׁמַּנְהִיגוֹ עַל הַצַּד הַטּוֹב בְּיוֹתֵר וְהוּא הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה, וְהַשֵּׁנִי לָקוּם וְלַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה לְלֹא מוֹרָא וָפַחַד, וּבָאֶפְנִים שֶׁל צָרָה הַמִּתְמַשֶּׁכֶת בְּוַדַּאי יֵשׁ לִבְטֹחַ בַּה' בָּאֹפֶן שֶׁל הָרְגִיעָה וְהַשַּׁלְוָה מִתּוֹךְ יְדִיעָה וּבִטָּחוֹן בּוֹ שֶׁעוֹשֶׂה בִּשְׁבִילוֹ אֶת הַטּוֹב בְּיוֹתֵר, וּלְקַוּוֹת לִישׁוּעָתוֹ.

ח. צָרָה הַמִּתְמַשֶּׁכֶת דֶּרֶךְ הָעֲבוֹדָה לְהַשְׂלִים עִמָּהּ

וְכֵן הַסְּבָרָא נוֹתֶנֶת שֶׁכְּשֶׁהַצָּרָה הִיא צָרָה מִתְמַשֶּׁכֶת, הוֹרָאָה הִיא שֶׁמַּטָּרָתָהּ לְרוֹמֵם אֶת הָאָדָם בְּאֹם יַעֲבֹד אֶת ה' עִם אוֹתָהּ צָרָה, וְאֵין דּוֹמֶה זֶה לְצָרָה שֶׁאֵינָהּ מִתְמַשֶּׁכֶת שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא לִשְׁעָתָהּ, שֶׁאָז נִצְרָךְ הָאָדָם לְקַבְּלָהּ בְּאַהֲבָה וְלֵידַע שֶׁהוּא לְכַפָּרַת עֲוֹונוֹתָיו - מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, וְלֵידַע שֶׁעַל כָּל עָוֹן פְּרָטִי יֶשְׁנָהּ צָרָה פְּרָטִית כְּדֵי שֶׁיִּפְשְׁפְּשׁ בְּמַעֲשָׂיו, אוּלָם צָרָה הַמִּתְמַשֶּׁכֶת מִלְּבַד שֶׁהִיא לְכַפָּרַת עֲוֹונוֹתָיו, עוֹד יֵשׁ בָּהּ לְהוֹרוֹת, שֶׁיַּמְשִׁיךְ בַּעֲבוֹדַת ה' עִם אוֹתוֹ מַצָּב, וּבְכָךְ יַגִּיעַ לִשְׁלֵמוּתוֹ הָרְאוּיָה, שֶׁכֵּן זֶהוּ מַהֲלַךְ גְּדִילָתוֹ שֶׁל אָדָם זֶה, וְאֵינָהּ כַּצָּרוֹת הַחוֹלְפוֹת שֶׁמַּטָּרָתָן לְתִקּוּן עָוֹן פְּרָטִי בִּלְבַד, אֶלָּא כָּאן הַכַּוָּנָה כְּלָלִית יוֹתֵר וְהַשְׁלָכוֹתֶיהָ מִתְפַּשְּׁטִים יוֹתֵר, וְהוּא כְּדֵי שֶׁיַּגִּיעַ אָדָם זֶה לַשְּׁלֵמוּת הָרְאוּיָה, וּלְמַצּוֹת בְּזֶה מֵהָאָדָם אֶת כָּל יְכָלְתּוֹ וְאֶת כָּל הַנִּדְרָשׁ מִמֶּנּוּ עַל מְנָת לְהַשְׁלִימוֹ, וְלֹא יִתָּכֵן זֶה מִבְּלִי שֶׁיִּחְיֶה בְּמַצָּב זֶה דַּוְקָא, וְהוּא שֶׁיְּבִיאֶנּוּ לְגִלּוּי כֹּחוֹתָיו וּלְיִשּׁוּמָם, וְאָכֵן זֶה שֶׁיֵּלֵךְ בְּדֶרֶךְ עֲבוֹדָה זוֹ, סוֹפוֹ שֶׁחֶסֶד ה' יִמְשֹׁךְ עָלָיו לְהוֹשִׁיעוֹ, שֶׁכֵּן זוֹ הַבְטָחַת ה' לַבּוֹטֵחַ בּוֹ - חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ.

ט. עִקַּר הַנִּסָּיוֹן הוּא בַּצָּרוֹת הַמִּתְמַשְּׁכוֹת

וְהַצָּרוֹת הַמִּתְמִידוֹת הֵמָּה עִקַּר נִסָּיוֹנוֹ שֶׁל הָאָדָם וַאֲפִלּוּ שֶׁקְּטַנִּים הֵמָּה בְּאֵיכוּתָם, שֶׁכֵּן נִרְאֶה זֶה פֶּלֶא, פְּעָמִים שֶׁיֵּשׁ כֹּחַ בְּיַד הָאָדָם הַמַּאֲמִין לְקַבֵּל אֵרוּעַ קָשֶׁה שֶׁפִּקְּדוֹ פִּתְאֹם, וּלְהִתְנַחֵם מִמֶּנּוּ בְּכֹחַ הָאֱמוּנָה, וְאוֹתוֹ אָדָם פְּעָמִים שֶׁיִּכְעַס וְיִקְצֹף עַל פְּרָטִים זוֹטְרִים, וְלֹא יַחֲזִיק שְׁאֵת סִבְלוֹ מִבְּלִי לְהִתְקַצֵּף עֲלֵיהֶם.

וְהַהֶסְבֵּר לְכָךְ, שֶׁכַּאֲשֶׁר פּוֹקֵד אֶת הָאָדָם וַאֲפִלּוּ אָסוֹן, יוֹדֵעַ הוּא זֶה מְאֻרָע זְמַנִּי, וְקַל יוֹתֵר לִתֵּן אֶת הַכֹּחַ עָלָיו אַחַר שֶׁכְּבָר קָרָה הַמִּקְרֶה וְאֵינֶנּוּ, אוּלָם בִּפְרָטִים הַזּוֹרְמִים וְהַשּׁוֹטְפִים בְּחַיֵּי הַיּוֹם יוֹם, קָשֶׁה מְאֹד לְהִתְאַפֵּק, אַחַר שֶׁאֵלּוּ טוֹרְדָנִים בְּחַיֵּי הָאָדָם הַחוֹזְרִים עַל עַצְמָם, וְיוֹדֵעַ הוּא שֶׁגַּם אִם יִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם הַיּוֹם - יַחְזְרוּ מָחָר לְתָקְפּוֹ מֻחְדָּשׁ וּמִתְיָאֵשׁ הוּא מִלְהַשְׁקִיעַ עֲלֵיהֶם עָמָל וִיגִיעָה שֶׁל אֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן, וְאָז הַסַּכָּנָה גְּדוֹלָה לְסַבְלָנוּתוֹ שֶׁל זֶה הָאָדָם שֶׁמָּא תִּפָּקַע "וַיֵּצֵא הַקֵּצֶף", וְלִהְיוֹת שֶׁדַּוְקָא יִסּוּרִים אֵלּוּ הַשּׁוֹטְפִים וְזוֹרְמִים זֶה זְמַן רַב בְּחַיֵּי הָאָדָם הֵמָּה תִּקּוּנוֹ דַּוְקָא, יֵשׁ לִתֵּן דַּוְקָא עֲלֵיהֶם אֶת הַלֵּב לַעֲבֹד עֲלֵיהֶם בְּדֶרֶךְ שֶׁל אֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן הַמְּבִיאִים לְסַבְלָנוּת וּלְתִקָּוֶה.

י. עַל גְּזֵרוֹת הַמִּתְמַשְּׁכוֹת צָרִיךְ סַבְלָנוּת וְאִפּוּק רַב

וְהִנֵּה עַל גְּזֵרוֹת הַמִּתְמַשְּׁכוֹת נִצְרָךְ לָהֶם סַבְלָנוּת גְּדוֹלָה, כִּי כָּאמוּר כְּשֶׁהַצָּרָה מִתְמַשֶּׁכֶת וְנִסְתַּם הַתְּפִלָּה מִלְּהִתְקַבֵּל, מוֹרֶה הַדָּבָר, שֶׁכָּךְ נִצְרָךְ גַּם כַּאֲשֶׁר אֵין הָאָדָם מוֹצֵא נְמוּק וְסִבָּה מֻחֶמֶת חֵטְא שֶׁתַּצְדִּיק יִסּוּרִים אֵלּוּ, מִכָּל מָקוֹם עָלָיו לְהָבִין שֶׁמְּצַדְּקִים הֵם לְסִבַּת שְׁלֵמוּתוֹ וְצָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ לִתְקוּפַת מָה, כִּי זֶה מַהֲלַךְ גְּדוּלוֹ וּשְׁלֵמוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם.

וְכָזֶה מָצִינוּ בְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פְּדָת (תענית כה ע"א) שֶׁהָיָה עָנִי גָּדוֹל, וּפַעַם הִקִּיז דָּם וְלֹא הָיָה לוֹ מַה לְּטָעֹם לְאַחַר הַקָּזַת הַדָּם לְהַבְרוֹת עַצְמוֹ, נָטַל שׁוּם וַאֲכָלוֹ, וְנֶחְלַשׁ יוֹתֵר עַד שֶׁהִתְעַלֵּף, הָלְכוּ חֲכָמִים לְבַקְּרוֹ, וְרָאוּהוּ שֶׁמִּתּוֹךְ שְׁנָתוֹ הָיָה בּוֹכֶה וְשׂוֹחֵק, וְהָיָה נִיצוֹץ שֶׁל אֵשׁ יוֹצֵא מִמְּצָחוֹ, כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר, שְׁאָלוּהוּ הַחֲכָמִים מַדּוּעַ בָּכִיתָ וְחִיַּכְתָּ מִתּוֹךְ שְׁנָתְךָ?

עָנָה לָהֶם: מִפְּנֵי שֶׁבְּשָׁעָה זוֹ יָשַׁב הַקָּבָ"ה עִמִּי, וְאָמַרְתִּי לוֹ: עַד מָתַי אֶצְטַעֵר בָּעוֹלָם, וְאָמַר לִי: בְּנִי, נוֹחַ לְךָ שֶׁאֲהֶפֵּךְ אֶת הָעוֹלָם וְאֶבְרָא אוֹתוֹ מֵחָדָשׁ, וְאוּלַי אֶפְשָׁר שֶׁמִּזְּלְךָ יְהֵא אָז עָשִׁיר. אָמַרְתִּי לוֹ: כָּל כָּךְ, שֶׁגַּם אִם יֶהֱפֹךְ הָעוֹלָם וְיִבָּרֵא מֵחָדָשׁ אוּלַי אֶהְיֶה עָשִׁיר? וְעוֹד שָׁאַל לְהַקָּבָ"ה: הַאִם נִשְׁאַר לִי שָׁנִים לִחְיוֹת יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר חָיִיתִי עַד עַכְשָׁו, אוֹ שֶׁכְּבָר עָבַרְתִּי רֹב שְׁנוֹתַי? אָמַר לוֹ הַקָּבָ"ה: כְּבָר עָבַרְתָּ רֹב שְׁנוֹתֶיךָ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אִם כָּךְ עָדִיף שֶׁאֶשָּׁאֵר בְּמַצָּבִי עָנִי.

אָמַר לוֹ הַקָּבָ"ה בִּשְׂכַר זֶה שֶׁאָמַרְתָּ שֶׁאֵינְךָ רוֹצֶה שֶׁיִּשְׁתַּנֶּה מַצָּבְךָ, אֶתֵּן לְךָ לָעוֹלָם הַבָּא שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה נְהָרוֹת שֶׁל שֶׁמֶן אֶפְרְסְמוֹן טָהוֹר שֶׁתִּתְעַנֵּג בָּהֶם לָעַתִיד.

וּבְכֵן וְכִי יֶשְׁנָהּ מְנִיעָה לְהַקָּבָ"ה לְהַעֲשִׁירוֹ לְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פְּדָת, וַהֲלֹא אֵין מַעֲצוֹר לַה' מִלְּהוֹשִׁיעַ בֵּין רַב לְמִעַט. אֶלָּא לֶהֱיוֹת שֶׁהַקָּבָ"ה הוּא אָדוֹן כָּל הַנְּשָׁמוֹת וְרִבּוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים, וּמִי כָּמוֹהוּ יוֹדֵעַ הֵיאַךְ נִשְׁלֶמֶת וְנִגְדֶּלֶת כָּל נְשָׁמָה וּנְשָׁמָה. וּמַה נִּצְרָךְ לְכָל נְשָׁמָה וּנְשָׁמָה כְּדֵי שֶׁתַּגִּיעַ לְתַכְלִיתָהּ, וְיָדַע הַבּוֹרֵא בִּנְשָׁמָתוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פְּדָת שֶׁהַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה בְּיוֹתֵר עֲבוּרוֹ לְהֲבִיאוֹ לְתַכְלִית שְׁלֵמוּתוֹ זוֹ הָעֲנִיוּת. שֶׁכֵּן וְכִי יֵשׁ רַחֲמָן יוֹתֵר מֵהַבּוֹרֵא, וְכִי יֵשׁ הָרוֹצֶה לְהֵיטִיב לִבְרִיּוֹתָיו יוֹתֵר מֵהַבּוֹרֵא, וְזֶה שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּבָ"ה לְרַבִּי אֶלְעָזָר, לְטוֹבָתְךָ וְלִשְׁלֵמוּת הָעוֹלָם הַבָּא אֵין יוֹתֵר טוֹב מֵהָעֲנִיוּת.

יא. יִסּוּרֵי יַעֲקֹב אָבִינוּ - כ"ב שָׁנָה - לַהֲבִיאוֹ לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא

וּמִי לָנוּ גָּדוֹל מִיַּעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁרַבּוּ יִסּוּרָיו, צָרַת עֵשָׂו, צָרַת דִּינָה, אֶלָּא שֶׁיִּסּוּרִים אֵלּוּ הָיוּ זְמַנִּיִּים, אוּלָם צָרַת יוֹסֵף הָיְתָה צָרָה מְמֻשֶּׁכֶת שֶׁנִּתְמַשְּׁכוּ יִסּוּרָיו כ"ב שָׁנָה בְּהֶעְדֵּר מִמֶּנּוּ בְּנוֹ יוֹסֵף, וּלְכָךְ דַּוְקָא בְּצָרָה זוֹ דָּרְשׁוּ חַז"ל שֶׁהָיָה זֶה בִּשְׂבִיל שֶׁיִּזְכֶּה לָעוֹלָם הַבָּא, וְכַמְבֹאָר בַּחַז"ל וּמוּבָא בְּרַשִׁ"י, בְּקֵשׁ יַעֲקֹב לֵישֵׁב בְּשַׁלְוָה קָפַץ עָלָיו רִגְזוֹ שֶׁל יוֹסֵף, אָמַר הַקָּבָ"ה לֹא דַּיָּן לַצַּדִּיקִים מַה שֶּׁמְּתֻקָּן לָהֶם לָעוֹלָם הַבָּא, עוֹד מְבַקְּשִׁים לֵישֵׁב בְּשַׁלְוָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּלוֹמַר שֶׁעִנְיְנֵי עוֹלָם הַזֶּה יְכוֹלִים לִפְגֹּעַ בָּהֶם וּלְחַסֵּר לָהֶם לָעוֹלָם הַבָּא. וְהַחִדּוּשׁ הַגָּדוֹל הוּא

שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָם שָׁנִים נִסְתַּלְּקָה שְׁכִינָה מִיַּעֲקֹב, הֲרֵי שֶׁלְּהַגִּיעַ לָעוֹלָם הַבָּא זֶה בְּדֶרֶךְ נִסָּיוֹנוֹת וּקְשָׁיִים דַּוְקָא וְלֹא בְּדֶרֶךְ מַדְרֵגוֹת וְהַשְׁרָאַת שְׁכִינָה. כִּי לִהְיוֹת צָרָה זוֹ מְמֻשֶּׁכֶת בְּהֶכְרֵחַ שֶׁאֵינָהּ עַל עָוֹן פְּרָטִי וְתוּ לֹא, אֶלָּא כָּאן הַגְּדִילָה וְהַשְׁלֵמוּת שֶׁל הַצַּדִּיק. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פְּדָת לְבַעֲלָהּ רְצוֹנְךָ שֶׁיֶּחְסַר לָנוּ מִשֶּׁלְּחָנֵנוּ לָעוֹלָם הַבָּא!

וְלֹא הִסְכִּימָה לַהֲנוֹת מֵרֶגֶל זָהָב שֶׁיֵּרְדָה מִן הַשָּׁמַיִם לְפַרְנָסַת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פְּדָת. וּכְשֶׁהָלְכוּ לִפְנֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְאַף שֶׁהִצִּיעַ לָהּ שֶׁאִם יֶחְסַר לָהֶם מִשֶּׁלְּחָנָן לֶעָתִיד יַשְׁלִים הוּא לָהֶם הֶחְסֵר מִשֶּׁלּוֹ סַרְבָה אֵשֶׁת רַבִּי אֶלְעָזָר גַּם לָזֶה, וְהִצְדִּיק אוֹתָהּ עַל סֵרוּבָהּ בָּזֶה, כִּי הוֹדָה לָהּ בָּזֶה, שֶׁכֵּן אִם בָּזֶה דַּוְקָא תְּלוּי שְׁלֵמוּת שֶׁלְּחָנָן לָעוֹלָם הַבָּא, מִי יוּכַל אִם כֵּן לְהַשְׁלִים לָהֶם אֶת עוֹלָמָם - עוֹלָם הַבָּא - בְּדֶרֶךְ אַחֶרֶת.

יב. יִסּוּרֵי יוֹסֵף הַצַּדִּיק הַמְמֻשָּׁכִים, הִגְדִּילוּהוּ עַל כָּל אֶחָיו

וּכְמוֹ כֵן יִסּוּרֵי יוֹסֵף הַצַּדִּיק הָיוּ מְמֻשָּׁכִים. י"ב שָׁנָה בְּבֵית הָאֲסוּרִים, אוּלָם יִסּוּרִים אֵלּוּ הֵם שֶׁהִשְׁלִימוּהוּ וְגִדְּלוּהוּ יוֹתֵר מִכָּל אֶחָיו, וּלְהֶחָשֵׁב בְּדַרְגַּת צַדִּיק יוֹתֵר מֵאֶחָיו.

וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי הָאָר"י שֶׁשִּׁבְעָה רוֹעֵי יִשְׂרָאֵל הֵם אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב מֹשֶׁה אַהֲרֹן יוֹסֵף דָּוִד, הֲרֵי שֶׁזָּכָה יוֹסֵף מִכָּל אֶחָיו לְהֶחָשֵׁב כְּאֶחָד מִז' רוֹעֵי יִשְׂרָאֵל וְכֵיוָן שֶׁיָּצָא בָּזֶה מָצִינוּ בְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁנִּגְזַר עָלָיו שֶׁלֹּא יִכָּנֵס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהָיְתָה זוֹ גְּזֵרָה שֶׁלֹּא נִתְּנָה לְשִׁנּוּי, וְהָיָה בָּזֶה תּוֹעֶלֶת גְּדוֹלָה, כַּמּוּבָא בַּחַז"ל (מובא ב"אור החיים" הק', דברים א, לז, ועוד ב"שער בת רבים" תרומה, ע"פ "ועשו לי מקדש"). שֶׁאִלּוּ הָיָה מֹשֶׁה נִכְנָס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ חָרֵב וְהָיָה הַקֶּבֶ"ה מַשְׁלִיךְ קִצְפּוֹ עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

וְעַד כַּמָּה יִסּוּרִים הַמְמֻשָּׁכִים קָשִׁים וְנִצָּרְךְ כֹּחַ לְקַבְּלָם מוֹצְאִים אָנוּ בִּגְמָרָא כְּתֻבּוֹת (ל"ג ע"ב) גַּבֵּי חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה שֶׁנִּכְנְסוּ לְאֵשׁ וְעָמְדוּ בְּנִסָּיוֹן הָאֱמוּנָה, וְנֶאֱמַר שָׁם שֶׁאֵכֶן יָכְלוּ לַעֲמֹד בְּנִסָּיוֹן זֶה לְהֶזֵּרֵק לְאֵשׁ, אוּלָם אִלּוּ הָיוּ מְיַסְּרִים אוֹתָם בְּיִסּוּרִים לֹא הָיוּ עוֹמְדִים, שֶׁכֵּן לְמוּת קַל יוֹתֵר מִלְּהִתְיַסֵּר, שֶׁיִּסּוּרִים הֵמָּה מִתְמַשְּׁכִים, וּכְשֶׁהַיִּסּוּרִים מִתְמַשְּׁכִים הַנִּסָּיוֹן קָשֶׁה לְאֵין שִׁעוּר.

יג. יִסּוּרֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ הַמְמֻשָּׁכִים הִגְדִּילוּהוּ עַל כָּל הַמְּלָכִים

וּכְמוֹ כֵן מָצִינוּ בְּיִסּוּרֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה, שֶׁכֵּן הָיָה נִרְדָּף מִשָּׁאוּל וּמֵאַבְשָׁלוֹם, וְעוֹד קֹדֶם לָכֵן - כ"ח שָׁנָה חֲשָׁבוּהוּ אֶחָיו וּבֵית אָבִיו לְמַמְזֵר, וְכַנֶּאֱמָר מוּזָר הָיִיתִי לְאֶחָי וְנָכְרִי לִבְנֵי אִמִּי כַּמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ ("המכירי" תהילים, קי"ח, ועוד) בַּאֲרִיכוּת, וְזֶה בְּעֶצֶם מַה שֶּׁהִגְדִּילוֹ וְרוֹמְמוֹ לִהְיוֹת מְשִׁיחַ יִשְׂרָאֵל, כִּי בְּכָךְ שֶׁעָבַר יִסּוּרִים קָשִׁים וּמְמֻשָּׁכִים וְכַנֶּאֱמָר: "כָּל מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ", לָמַד לָדַעַת אֶת ה' בְּכָל מַצָּב, וּבָזֶה הִשְׁתַּלֵּם וְהִתְעַלָּה יוֹתֵר מִכֹּל.

יד. יִסּוּרִים מְמֻשָּׁכִים סִבָּתָם לְהַגְדִּיל וּלְרוֹמֵם

כָּךְ שֶׁיְּסוּרִים אֵלּוּ לֹא הָיוּ לְעוֹלָם פְּרָטִי - מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, שֶׁכֵּן מָה חָטָא וְלָמָּה נֶעֱנַשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ לִהְיוֹת מֻזְנָח וּמְנֻדֶּה כ"ח שָׁנָה הָרִאשׁוֹנִים לְחַיָּיו וְכֵן בְּיֶתֶר יִסּוּרָיו, אֶלָּא זֶהוּ לְשֵׁם הַשְׁלָמַת גְּדֻלָּתוֹ לִהְיוֹת רָאוּי לַמִּשְׂרָה הַחֲשׁוּבָה בְּיוֹתֵר - מְשִׁיחָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וּכְמוֹ כֵן נִתְבּוֹנֵן עוֹד,

וְכִי מֶה חָטָא יַעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁנִּתְיַסֵּר כָּל - כָּךְ בְּיוֹסֵף הַצַּדִּיק, וּכְמוֹ שֶׁחָזַ"ל בְּפֵרוּשׁ אָמְרוּ עַל יִסּוּרֵי יַעֲקֹב אָבִינוּ: לֹא דַּיָּן לַצַּדִּיקִים מַה שֶּׁמְּתֻקָּן לָהֶם לָעוֹלָם - הַבָּא וְכוּ', הֲרֵי שֶׁלְּהֶדְיָא רָאוּ חֲכָמִים בְּיִסּוּרֵי יַעֲקֹב טַעַם כְּדֵי לְקַנּוֹת עוֹלָם הַבָּא שֶׁנִּקְנֶה בְּיִסּוּרִים. וּכְמוֹ כֵן מֶה חָטָא יוֹסֵף הַצַּדִּיק לֵישֵׁב בַּבּוֹר י"ב שָׁנָה, וְכִי מֶה חָטָא רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּתְיַסֵּר י"ג שָׁנָה לְסַבֵּל יִסּוּרִים נוֹרָאִים וְכַמּוּבָא בַּגְּמָרָא (בבא מציעא פד) שֶׁהָיוּ שׁוֹמְעִים זַעֲקוֹתָיו וְצַעֲקוֹתָיו מִכְּאֵבָיו לְמֵרָחוֹק מְאֹד. וּכְמוֹ כֵן וְכִי מֶה חָטָא רַשְׁבִּ"י לְשֶׁבֶת בַּמְּעָרָה י"ג שָׁנָה, אוּלָם זֶה מַה שֶּׁהֶבִיאָם לִשְׁלֵמוּתָם.

וּבָזֶה נָבִין בַּנּוֹתֵן טַעַם דִּבְרֵי הַגְּמָרָא (ברכות ה') שֶׁאָמַר רַשְׁבִּ"י שָׁם: ג' מַתָּנוֹת טוֹבוֹת נָתַן הַקָּבָּ"ה לְיִשְׂרָאֵל, וְכֻלָּן לֹא נִתָּנָן אֶלָּא עַל - יְדֵי יִסּוּרִים, תּוֹרָה, אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְעוֹלָם הַבָּא, וְהֶאֱרַכְנוּ בָּזֶה בְּמָקוֹם אַחֵר שֶׁכֵּן רָאָה רַשְׁבִּ"י זֹאת עַל עַצְמוֹ, שֶׁכֵּן כָּאָמוּר מָה חָטָא רַשְׁבִּ"י עַל שֶׁנִּגְזַר עָלָיו שֶׁיֵּשֵׁב בַּמְּעָרָה י"ג שָׁנָה וְיֵעָלֶה בְּשָׂרוֹ חֲלוּדָה, אֶלָּא הִנֵּה הִתְּשׁוּבָה בְּרוּרָה כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לַתּוֹרָה, וְכַמּוּבָא בַּגְּמָרָא שֶׁזָּכָה רַשְׁבִּ"י לְתוֹרָה בַּמְּעָרָה בְּאֹפֶן נַעֲלֶה בְּיוֹתֵר, שֶׁכֵּן קֹדֶם הַמְּעָרָה הָיָה רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר חָמִיו - רַבּוֹ, וְהָיָה רַשְׁבִּ"י שׁוֹאֵל שְׁאֵלָה וְעוֹנֶה לוֹ רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר - י"ב תֵּרוּצִים, וּלְאַחַר הַמְּעָרָה נִתְהַפֵּךְ עִנְיָנָם, שֶׁהָיָה רפב"י שׁוֹאֵל שְׁאֵלָה וְהָיָה רַשְׁבִּ"י עוֹנֶה כ"ד תֵּרוּצִים.

טו. עִקַּר נִסָּיוֹן הָעֲקֵדָה הוּא לֶהֱיוֹתוֹ מְמֻשָּׁךְ - שֶׁכֵּן הַשְׁלָכָתוֹ הָיְתָה מִיתַת שָׂרָה

וּכְמוֹ כֵן רוֹאִים אָנוּ שֶׁבַּעֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת שֶׁנִּתְנַסָּה אַבְרָהָם אָבִינוּ הַקָּשֶׁה שֶׁבְּכֻלָּן הָיָה נִסָּיוֹן הָעֲקֵדָה, וּמְבֹאָר הַ"מְכְתָּב מֵאֱלִיָּהוּ" (ח"ד עמ' 245) שֶׁהַטַּעַם הוּא לְפִי שֶׁלְּאַחַר הָעֲקֵדָה מֵתָה עָלָיו שָׂרָה מִסִּבַּת הָעֲקֵדָה, וְזֶה הָיָה הַנִּסָּיוֹן הַקָּשֶׁה בְּיוֹתֵר מִסִּבַּת הַשְׁלָכוֹתָיו הַקָּשׁוֹת - מִיתַת שָׂרָה.

וְהוּא כַּמְבֹאָר לְעֵיל, שֶׁבְּכָל הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁנִּתְנַסָּה אַבְרָהָם לֹא הָיָה לָהֶם הַשְׁלָכוֹת שֶׁל הֶמְשֵׁכִיּוּת, שֶׁכֵּן לְאַחַר שֶׁהֻשְׁלַךְ לְאוּר כַּשְׂדִּים נִסְתַּיֵּם נִסְיוֹנוֹ, וְכֵן כְּשֶׁיָּרַד לְמִצְרַיִם וְלִקְּחוּ לוֹ אֶת שָׂרָה נִגְמַר נִסְיוֹנוֹ לְאַחַר הַנִּסָּיוֹן, אוּלָם בְּנִסָּיוֹן הָעֲקֵדָה הָיָה נִסָּיוֹן מִתְמַשֵּׁךְ, שֶׁכֵּן לְשֵׁאת סֵבֶל זֶה שֶׁל מִיתַת שָׂרָה מִסִּבַּת הָעֲקֵדָה, זֶהוּ נִסָּיוֹן קָשֶׁה הַמִּתְמַשֵּׁךְ לִהְיוֹת אַלְמָן מִשָּׂרָה אִמֵּנוּ, וְנִסְיוֹנוֹ הַקָּשֶׁה שֶׁבְּזֶה הָיָה שֶׁלֹּא יַעֲלֶה עַל לִבּוֹ "צַל" שֶׁל חֲרָטָה עַל מַעֲשֶׂה הָעֲקֵדָה בְּטַעֲנָה שֶׁל "זוֹ תּוֹרָה וְזוֹ שְׂכָרָהּ", וְנִסָּיוֹן זֶה הוּא לְכָל יָמָיו - לְעוֹד 37 שָׁנָה שֶׁחַי

אַחַר - כָּךְ. וְזֶה הַנִּסָּיוֹן הַגָּדוֹל שֶׁהֶעֱלָה אֶת אַבְרָהָם אָבִינוּ לְנֵס לָנֶצַח, שֶׁכֵּן מִכָּל הַנִּסְיוֹנוֹת אֵינָנוּ מַזְכִּירִים אֶלָּא נִסָּיוֹן זֶה, וּמִכָּל הַנִּסְיוֹנוֹת אֵינָנוּ מְעוֹרְרִים רַחֲמִים רַק מִנִּסָּיוֹן זֶה, כִּי בְּנִסָּיוֹן זֶה בָּא אַבְרָהָם אָבִינוּ לַשְׁלֵמוּת הַיּוֹתֵר גְּדוֹלָה, כִּי הֵצָרַךְ לְחִיּוֹת שָׁנִים רַבּוֹת לְאַחַר מַעֲשֵׂה הָעֲקֵדָה, וּלְקַבֵּל בְּאַהֲבָה אֶת הַשְׁלָכוֹתָיו שֶׁל נִסָּיוֹן זֶה הַמִּתְמַשְּׁכוֹת בְּסִבְלוֹ זֶה שֶׁל פְּטִירַת שָׂרָה.

וְאֶפְשָׁר לוֹמַר בַּנּוֹתָן טַעַם שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁבִּשְׁבִיל כָּךְ בָּכָה מְעַט עַל שָׂרָה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בַּעַל הַטּוּרִים: "וְלִבְכֹּתָהּ" - כַּף קְטַנָּה לוֹמַר שֶׁבָּכָה מְעַט, וְהוּא לְטַעַם שֶׁלֹּא רָצָה לְהַעֲמִיק בִּבְכִיָּתוֹ וּבְצַעֲרוֹ עַל שָׂרָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲלֶה חַס וְשָׁלוֹם בְּלִבּוֹ מַשֶּׁהוּ צַל שֶׁל חָרְטָה עַל מַעֲשֵׂה הָעֲקֵדָה.

טז. צָרוֹת הַמִּתְמַשְּׁכוֹת יֵשׁ בָּהֶם תּוֹעֶלֶת מְיֻחֶדֶת וְאֵין לִדְחֹק לְקַצֵּר זְמַן הֶמְשֵׁכָם וּכְמוֹ כֵן רוֹאִים אָנוּ שֶׁאֵין לִדְחֹק אֶת הַקֵּץ בְּצָרָה הַמִּתְמַשֶּׁכֶת, שֶׁכֵּן עֶצֶם הַגְּלֻיּוֹת שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל הֵם צָרָה הַמִּתְמַשֶּׁכֶת, וְהִנֵּה מוּבָא בִּגְמָרָא כְּתֻבוֹת (קיא, ע"א) שֶׁהִשְׁבִּיעָנוּ הַקָּבָ"ה ג' שְׁבוּעוֹת, שֶׁלֹּא נִדְחֹק אֶת הַקֵּץ, וְשֶׁלֹּא נִמְרֹד בָּאֻמּוֹת, וְשֶׁלֹּא נַעֲלֶה בַּחוֹמָה, וְזֶה שֶׁלֹּא נִדְחֹק אֶת הַקֵּץ הֵינוּ בִּתְפִלָּתֵנוּ כַּמְבֹאָר שָׁם בְּרַשִׁ"י, כְּלוֹמַר שֶׁאֲפִלּוּ בִּתְפִלָּה הֲזַהֲרָנוּ שֶׁלֹּא לִדְחֹק אֶת הַקֵּץ שֶׁכֵּן זוֹ צָרָה הַמִּתְמַשֶּׁכֶת, וּשְׁלֵמוּתֵנוּ תְּלוּיָה בָּהּ, וּמִי כָּאֵדוֹן כָּל הַנְּשָׁמוֹת הֵיוֹדֵעַ מַה טּוֹב לָנוּ, וְלָכֵן כֵּיוָן שֶׁיָּדַע הַבּוֹרֵא תּוֹעֶלֶת הַגְּלוּת הַמְמֻשֶּׁכֶת, וְשֶׁזֶּה הַתִּקּוּן הַטּוֹב וְהַיָּעִיל בְּיוֹתֵר שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּלָעֲדָיו לְתִקּוּן כְּלַל יִשְׂרָאֵל וְלַהֲכִינָם לִקְרַאת עוֹלָם הַתִּקּוּן, וְיָדַע שֶׁבִּגְלַל חֹשֶׁךְ הַגָּלוּת וַאֲרִיכוּתָהּ עַם יִשְׂרָאֵל יָקוּצוּ בְּנַפְשָׁם מֵאָרְכָּהּ וְסִבְלָהּ, וְלָכֵן הֵצָרַךְ לְהַשְׁבִּיעֵנוּ עַל כָּךְ, כִּי יָדַע הַבּוֹרֵא שֶׁבְּנַפְשֵׁנוּ הַדָּבָר וְכִי כָּל פְּדוּת נַפְשֵׁנוּ וּשְׁכָרֵנוּ לְנֶצַח נִצְחִים תָּלוּי בְּזֶה דַּוְקָא בְּאֹרֶךְ הַגָּלוּת.

יז. הַסּוֹבֵל מִצָּרוֹת וְיִסּוּרִים הַמִּתְמַשְּׁכִים - אֵינוֹ רוֹאֶה פְּנֵי גֵּיהִנֹּם

וְכֵן מָצִינוּ בַּגְּמָרָא (ערובין מ"א ע"ב) שֶׁשְּׁלֹשָׁה אֵינָן רוֹאִים פְּנֵי גֵּיהִנֹּם, דִּקְדוּקֵי עֲנִיּוּת, וְחוֹלֵי מֵעַיִם, וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ נוֹשִׁים, וְיֵשׁ אוֹמְרִים אַף מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה רָעָה, [וְגַם הַחוֹלְקִין לְגַבֵּי אִשָּׁה רָעָה הוּא מִפְּנֵי שֶׁמִּצְוָה לְגָרְשָׁהּ אוּלָם גַּם הֵם מוֹדִים שֶׁאִשָּׁה רָעָה מַצִּילָה מִגֵּיהִנֹּם]. וְהִנֵּה נִתְבּוֹנֵן שֶׁהַמְשֻׁתָּף בִּשְׁלֹשָׁה פְּרָטֵי יִסּוּרִים אֵלּוּ שֶׁהֵנָּם יִסּוּרִים "הַמִּתְמַשְּׁכִים" וּבַמֶּה שֶׁנּוֹגֵעַ לְכְלָלוּת חַיֵּי הָאָדָם, שֶׁכֵּן הָאָדָם הָעִקָּר לוֹ בְּחַיָּיו, הוּא גּוּפוֹ, מָמוֹנוֹ, וּבְנֵי בֵּיתוֹ. וְהִנֵּה חֹלִי מֵעַיִם זֶהוּ שֶׁפָּגַע לוֹ בְּגוּפוֹ, דִּקְדוּקֵי עֲנִיּוּת זֶהוּ מַה שֶׁפָּגַע לוֹ בְּמָמוֹנוֹ. אִשָּׁה רָעָה זֶהוּ מַה שֶׁפָּגַע לוֹ בְּבֵיתוֹ, וְכָל אֶלָּא הֵמָּה גְּוָנֵי צָרוֹת הַמִּתְמַשְּׁכוֹת שֶׁאֵין לָהֶם תְּרוּפָה וּפִתְרוֹן מֵהַיּוֹם לְמָחָר, וּלְכָךְ בְּכָךְ תְּלוּיָה שְׁלֵמוּת הָאָדָם שֶׁאִם מְקַבְּלִם בְּאַהֲבָה כַּמְבֹאָר שָׁם בַּגְּמָרָא זוֹכֶה וְאֵינוֹ רוֹאֶה פְּנֵי גֵּיהִנּוֹם. וּעִיי"ש בַּמַּהֲרְשָׁ"א שֶׁפֵּרֵשׁ מַהוּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּזֶה: "שְׁלֹשָׁה אֵינָם

רוֹאִים פְּנֵי גֵּיהִנֹּם", אֶלָּא שֶׁהַצַּדִּיקִים אַף הֵם צְרִיכִים לַעֲבֹר לְגַן עֵדֶן בְּדֶרֶךְ גֵּיהִנֹּם, אוּלָם אֵלּוּ שֶׁסָּבְלוּ בַּיסוּרִים הַמִּתְמַשְּׁכִים הַנַּ"ל שֶׁהִזְכַּרְנוּ מֵהַגְּמָרָא נִפְטְרוּ אַף מֵעֹנֶשׁ זֶה שֶׁל רְאִיַּת פְּנֵי גֵּיהִנֹּם שֶׁאֲפִלּוּ צַדִּיקִים לֹא נִפְטָרִים מִמֶּנּוּ.

יח. פַּחַד הָאֲמוֹרָאִים מִצָּרוֹת וְנִסְיוֹנוֹת עִקְּבוֹת מְשִׁיחָא - לְהֵיוֹתָן מִתְמַשְּׁכוֹת

וְזֶה טַעַם פַּחַד הָאֲמוֹרָאִים הַקְּדוֹשִׁים בְּאָמְרָם (סנהדרין צח) "יֵיתֵי וְלֹא אֲחֲמִינֵיהּ". שֶׁכֵּן הָרוֹאֶה יִרְאֶה שֶׁכָּל הַצָּרוֹת הַמְנֻבָּאוֹת בְּסוֹף מַסֶּכֶת סוֹטָה עַל הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן הִנָּם בָּאִפֶּן הַמְמַשָּׁךְ:

חֻצְפָּה יִסְגֶּא, בַּת קָמָה בְּאִמָּהּ, כַּלָּה בַּחֲמוֹתָהּ, נְעָרִים יַלְבִּינוּ פְּנֵי זְקֵנִים, הַיְקָר יֵאָמִיר, עַד שֶׁתִּכְלֶה פְּרוּטָה מִן הַכִּיס, אוֹיְבֵי אִישׁ אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ, מַלְכוּת שֶׁל מִינוּת וְעוֹד שָׁם, שֶׁכָּל צָרוֹת אֵלּוּ הִנָּם צָרוֹת מְמַשָּׁכוֹת שֶׁאֵינָם מִסּוּג הַצָּרוֹת הַחוֹלְפוֹת שֶׁמַּהַיּוֹם לְמָחָר צְפוּיָה הַיְשׁוּעָה. וּמִזֶּה הָיָה פְּחָדָם שֶׁל הָאֲמוֹרָאִים, מֵהַטְּמְאָה הַגְּדוֹלָה - שֶׁכְּאָמוּר לְעֵיל גַּם בַּנִּסְיוֹנוֹת יֶשְׁנָם הַמִּתְחַלְּפוֹת וּמְזַדְּמְנוֹת וְיֶשְׁנָם הַמְמַשָּׁכוֹת, וּכְמוֹ כֵן מֵהַיְסוּרִים הַגְּדוֹלִים, וּמֵהַהֶסְתֵּר פָּנִים הַגָּדוֹל שֶׁיִּהְיֶא אָז, שֶׁכָּל אֵלּוּ יִהְיוּ בְּאֹפֶן מְמַשָּׁךְ, וְכָךְ שֶׁבִּלְּתִי נִמְנַעַת בְּמַצָּב כָּזֶה תּוֹפָעַת עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת, שֶׁכֵּן לְאֹרֶךְ זְמַן שֶׁל יְסוּרִים וְנִסְיוֹנוֹת מְמֻשָּׁכִים בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶא מַצָּב זֶה מְלֵוֶּה וְרָצוּף בַּעֲלִיּוֹת וִירִידוֹת, חֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְרִפְיוֹן, וּבְזֶה לֹא חָפְצוּ הָאֲמוֹרָאִים.

יט. צָרַת הַפַּחַד וְהַדְּאָגָה קָשָׁה מִכֹּל

וְכֵן מְבֹאָר בִּגְמָרָא בָּבָא בַּתְרָא ח' ע"ב שֶׁבַּקְּלָלוֹת שָׁם הַמּוּבָאִים בַּנָּבִיא (בירמי' טו) כֹּה אָמַר ה' אֲשֶׁר לַמָּוֶת לַמָּוֶת, וַאֲשֶׁר לַחֶרֶב לַחֶרֶב, וַאֲשֶׁר לָרָעָב לָרָעָב, וַאֲשֶׁר לַשִּׁבְי לַשִּׁבְי, וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן כָּל הַמְאֻחָר בַּפְּסוּק יוֹתֵר - קָשֶׁה מֵחֲבֵרוֹ, שֶׁכֵּן הַחֶרֶב קָשֶׁה מֵהַמָּוֶת, וְהָרָעָב קָשֶׁה מֵהַחֶרֶב, וְהַשִּׁבְי קָשֶׁה מִכֻּלָּם, הֲרֵי שֶׁכְּכָל שֶׁהַצָּרָה מִתְמַשֶּׁכֶת קָשָׁה הִיא בְּיוֹתֵר.

וּלְפִי זֶה נָקִישׁ לְקְלָלוֹת הַמּוּבָאִים בְּ"כִי תָבֹא", שֶׁגַּם לְגַבֵּיהֶם נֶאֱמַר שֶׁכָּל הַמְאֻחָר מֵחֲבֵרוֹ קָשֶׁה מֵחֲבֵרוֹ, וְהִנֵּה מַה כְּתִיב בַּקְּלָלוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת: "בַּבֹּקֶר תֹּאמַר מִי יִתֵּן עֶרֶב, וּבָעֶרֶב תֹּאמַר מִי יִתֵּן בֹּקֶר מִפַּחַד לְבָבְךָ אֲשֶׁר תְּפְחָד וּמִמַּרְאֵה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה", הֲרֵי שֶׁגְּזֵרַת הַפַּחַד מִפְּנֵי הַבָּאוֹת הוּא הַקָּשֶׁה מִכֻּלָּם שֶׁכֵּן מִלְּבַד הַהֶמְשֵׁכִיּוּת שֶׁבּוֹ עוֹד אֵין שׁוּם אוֹר לְתִקְוָה, וּלְכָךְ בְּדוֹרֵנוּ לֹא מְעַטִּים הֵמָּה הַסּוֹבְלִים מֵחֲרָדוֹת פְּחָדִים וְדַאֲגוֹת שָׁוְא, וְכָל חַיֵּינוּ דְּאָגוֹת וְדִמְיוֹנוֹת שֶׁל חֳלָיִים וַאֲסוֹנוֹת, שֶׁכֵּן זוֹ הַגְּזֵרָה הָאַחֲרוֹנָה שָׁם לַדּוֹר הָאַחֲרוֹן, וְכִי הִיא הַקָּשֶׁה מִכֻּלָּם, שֶׁכֵּן אֵין יוֹתֵר קָשֶׁה מִיְּסוּרֵי פַּחַד הַשּׁוֹבֵר וְהוֹרֵס גִּבּוֹרִים, וְזוֹ הַקְּלָלָה שֶׁל הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן, צָרוֹת הֶסְתֵּר פָּנִים, וְיִסּוּרִים אֵלּוּ מִתְמַשְּׁכִים בְּאֹפֶן שֶׁאֵין שׁוּם קְצֵה אוֹר לִישׁוּעָה, וּמִזֶּה פָּחֲדוּ הָאֲמוֹרָאִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁכֵּן בֶּאֱמוּנָה וּבְטָחוֹן אֲמִתִּי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר

אֶת כָּל הַמַּשְׁבְּרִים, אוּלָם לְכָךְ צָרִיךְ אֱמוּנָה חֲזָקָה וְעֵקְבִית, וּבֵין לְבֵין לֹא מְעַטִּים הֵמָּה הַנְּפִילוֹת.

כ. צָרָה וְנִסָּיוֹן הַמִּתְמַשֵּׁךְ מַעֲלֶה אֶת הַמִּתְנַסֶּה בּוֹ לְדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה בְּיוֹתֵר וְכֵן מָצִינוּ בַּגְּמָרָא (סנהדרין כ ע"ב) "שֶׁקֶר הַחֵן וְהֶבֶל הַיֹּפִי אִשָּׁה יִרְאַת ה' הִיא תִתְהַלָּל". "שֶׁקֶר הַחֵן" - זֶה יוֹסֵף הַצַּדִּיק, "וְהֶבֶל הַיֹּפִי" - זֶה בֹּעַז, "אִשָּׁה יִרְאַת ה' הִיא תִתְהַלָּל" - זֶהוּ פַּלְטִי בֶּן לַיִשׁ, וְהַגְּמָרָא שָׁם מִתְיַחֶסֶת לְנִסָּיוֹן אִשָּׁה, הֲרֵי שֶׁכְּכָל שֶׁנִּסָּיוֹן מַתְמִיד יוֹתֵר וּמְמֻשָּׁךְ יוֹתֵר הוּא הַמַּעֲלֶה וּמְרוֹמֵם אֶת הַמְנַסֶּה, וְלָכֵן פַּלְטִי בֶּן לַיִשׁ שֶׁחַי עִם מִיכַל בַּת שָׁאוּל שָׁנִים רַבּוֹת וְשָׁם חֶרֶב בֵּינוֹ לְבֵינָהּ לְבַל יִגַּע בָּהּ זֶהוּ הַנִּסָּיוֹן שֶׁהֶעֱלָהוּ "עַל נֵס" בְּיוֹתֵר אֲפִלּוּ מִיּוֹסֵף הַצַּדִּיק וּבֹעַז שֶׁהָיוּ נִסְיוֹנוֹתֵיהֶם יַחֲסִית זְמַנִּיִּים בְּיַחַס לְנִסָּיוֹנוֹ שֶׁל פַּלְטִי בֶּן לַיִשׁ.

וְעוֹד שָׁם בַּגְּמָרָא: "שֶׁקֶר הַחֵן" - זֶהוּ דּוֹר הַמִּדְבָּר, וְ"הֶבֶל הַיֹּפִי" - זֶהוּ דּוֹרוֹ שֶׁל חִזְקִיָּה, "אִשָּׁה יִרְאַת ה' הִיא תִתְהַלָּל" - זֶהוּ דּוֹרוֹ שֶׁל ר' יְהוּדָה בְּרַבִּי אִלְעַאי שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִין שִׁשָּׁה בְּטַלְּית אַחַת וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, הֲרֵי שֶׁאַף שֶׁדּוֹרוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְחִזְקִיָּה הָיוּ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בְּיוֹתֵר, מִכָּל מָקוֹם דּוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי אִלְעַאי הָיוּ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה מִתּוֹךְ נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים שֶׁל עֹנִי וּבְהֶסְתֵּר פָּנִים, וּלְכָךְ זָכוּ לְהֵחָשֵׁב בְּיוֹתֵר מִדּוֹרָם שֶׁל מֹשֶׁה וְחִזְקִיָּה.

כא. פַּחַד רַשְׁבַּ"י מִנִּסְיוֹנוֹת וְצָרוֹת הַמִּתְמַשְּׁכוֹת שֶׁל דּוֹר "עִקְבְתָא דִמְשִׁיחָא"

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר רַשְׁבַּ"י עַצְמוֹ עַל דּוֹרֵנוּ דּוֹר עִקְבוֹת מְשִׁיחָא (זוה"ק שמות ז'): יְי מַאן דְּיִזְדַּמַּן בְּהַהוּא זִמְנָא, וְזָכָאָה אִיהוּ מַאן דְּיִזְדַּמַּן בְּהַהוּא זִמְנָא בִּמְהֵימָנוּתָא [בֶּאֱמוּנָה].

זַעֲקַת רַשְׁבַּ"י הָיְתָה עַל אַחֲרִית הַיָּמִים וְהוּא בְּכָךְ שֶׁצָּרָתָם תְּהֵא מְמֻשֶּׁכֶת, תַּרְבּוּת רָעָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם הַמְמֻרֶּרֶת חַיָּיו שֶׁל אָדָם שָׁנִים עַל שָׁנִים, שְׁלוֹם בַּיִת, צָרוֹת שִׁדּוּכִין, עֹנִי, חֹלִי, נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים מִכֹּחוֹת הַטֻּמְאָה וְכַיּוֹצֵא, וּלְכָךְ הֲלֹא יִצְטָרֵךְ אֱמוּנָה חֲזָקָה לְמֹאד, וְעַל כָּךְ אָמַר: יְי מַאן דְּיִזְדַּמַּן בְּהַהוּא זִמְנָא, אוּלָם סִיֵּם וְאָמַר: זַכָּאָה אִיהוּ מַאן דְּיִזְדַּמַּן בְּהַהוּא זִמְנָא בִּמְהֵימָנוּתָא, דְּהַיְינוּ בֶּאֱמוּנָה, שֶׁאִם יַעֲמֹד הָאָדָם בְּתוֹךְ כָּל הַצָּרוֹת הַלָּלוּ בֶּאֱמוּנָה - אַשְׁרָיו וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ.

כב. מָה הָעֵצָה?

וּבְכֵן מָה הָעֵצָה כְּדֵי לַעֲמֹד בְּיִסּוּרִים מְמֻשָּׁכִים אֵלּוּ שֶׁעַתָּה אָנוּ מֻקָּפִים מֵהֶם.

הָאַחַת, לֵידַע לְהַאֲמִין וּלְהָבִין שֶׁיֵּשׁ מַטָּרָה בְּיִסּוּרֵי "עִקְבוֹת מְשִׁיחָא", וְאֵין מֵהַיִּסּוּרִים אֵלּוּ הַקָּשִׁים וְהַתְּכוּפִים - אֲפִלּוּ מַשֶּׁהוּ שֶׁהוֹלֵךְ לְחִנָּם, וְכֻלָּם בְּמַטָּרָה לְהַשִּׂיג שְׁלֵמוּת לְקִרְאַת הָאוֹר הַגָּדוֹל הָעוֹמֵד לְהִתְגַּלּוֹת, כִּי כְּפִי גֹּדֶל הַשְׁלֵמוּת כֵּן יִגְדַּל הַהֶמְשֵׁכִיּוּת שֶׁל הַצָּרוּף וְהַלִּבּוּן, וּמִכָּיוָן שֶׁהַשְׁלֵמוּת הַקְּרוֹבָה הִיא נִצְחִית כֵּן הַזִּכּוּךְ הַנִּדְרָשׁ לְזִכְיָתָהּ הוּא הֶמְשֵׁכִיּוּת שֶׁל צָרוּף, וּכְדֶגֶמֶת רַשְׁבַּ"י שֶׁנִּתְיַסֵּר לְצֹרֶךְ שְׁלֵמוּת כֹּה גְּדוֹלָה וּכְגוֹן לְגַלּוֹת סִתְרֵי תוֹרָה

לְעוֹלָם כֻּלּוֹ לְהֶמְשֵׁךְ זְמַן רַב - נִצְרָךְ וְנִדְרָשׁ לוֹ לְשֵׁם כָּךְ זְכוּךְ גָּדוֹל כֵּן הוּא לְגַבֵּי כָּלָל יִשְׂרָאֵל, לְצֹרֶךְ הֶמְשֵׁכִיּוּת וְנִצְחִיּוּת אָשְׁרָם, נִצְרָךְ הֶמְשֵׁכִיּוּת שֶׁל יְסוּרִים דַּוְקָא.

הַשֵּׁנִית, לְחַזֵּק אֶת הַיְדִיעָה שֶׁאָנוּ תַּחַת יַד ה' שֶׁכָּל כֻּלּוֹ טוֹב, וְכָל רְצוֹנוֹ לְהֵיטִיב, וּבְעֶצֶם מְצִדּוֹ יִתְבָּרַךְ זוֹ בִּלְבַד כַּוָּנַת רְצוֹנוֹ בִּבְרִיאַת עוֹלָמוֹ, כְּלוֹמַר מִצִּדֵּנוּ אָכֵן אֵין לָנוּ לַעֲבֹד עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס, וּמִצִּדֵּנוּ לִרְאוֹת שֶׁנִּבְרָאנוּ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ, אוּלָם מִצִּדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכִי יֵשׁ לוֹ עִנְיָן בְּעוֹד עֲבָדִים וּמְשָׁרְתִים, וְכִי חָסֵר לוֹ מַלְאָכִים וּמְשָׁרְתִים הָעוֹבְדִים אוֹתוֹ בְּאֵימָה וּפַחַד, וַהֲלֹא מַלְאַךְ הַקָּטָן בְּיוֹתֵר עוֹבֵד ה' וּמְשָׁרֵת לוֹ בְּזִיעַ וּפַחַד יוֹתֵר מִצַּדִּיק גָּדוֹל בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא מִצִּדּוֹ יִתְבָּרַךְ הִרְבָּה לָנוּ תּוֹרָה מִצְווֹת עַל מְנָת לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיוּ רְאוּיִים לְקַבֵּל עוֹד וְעוֹד שָׂכָר וְעֹנֶג לָנֶצַח, וְלָכֵן עָלֵינוּ לִרְאוֹת גַּם בָּרַע אֶת הַטּוֹב, וְלִרְאוֹת אֶת טוּבוֹ יִתְבָּרַךְ עָלֵינוּ בָּרוּחֲנִי וּבַנִּשְׁמִי וּלְהוֹדוֹת לַה' עַל כָּךְ וְלָשִׂים לִבֵּנוּ עַל הַטּוֹב, כִּי מִטֶּבַע הָאָדָם כְּשֶׁהוּא בְּצָרָה אֵין לוֹ אֶלָּא ד' אַמּוֹת שֶׁל צָרָתוֹ בִּלְבַד, בָּהּ הוּא שָׁקוּעַ וְשׁוֹכֵחַ אֶת כָּל הַטּוֹב.

כג. וּמְפֹרָשִׁים הַדְּבָרִים בִּמְסִלַּת יְשָׁרִים בְּהַקְדָּמָתוֹ:

וְהִנֵּה מַה שֶּׁהוֹרוּנוּ הַחֲכָמִים זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה הוּא, שֶׁהָאָדָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא לְהִתְעַנֵּג עַל ה', וְלֵהָנוֹת מִזִּיו שְׁכִינָתוֹ, שֶׁזֶּהוּ הַתַּעֲנוּג וְהָעִדּוּן הַגָּדוֹל וְהָאֲמִתִּי מִכָּל הָעִדּוּנִים שֶׁיְּכוֹלִים לְהִמָּצֵא. וּמְקוֹם הָעִדּוּן הַזֶּה הוּא בָּאֱמֶת בָּעוֹלָם הַבָּא, כִּי הוּא נִבְרָא בַּהֲכָנָה הַמִּצְטָרֶכֶת לַדָּבָר הַזֶּה. אַךְ הַדֶּרֶךְ לְהַגִּיעַ אֶל מָחוֹז חֶפְצֵנוּ זֶה, הוּא הָעוֹלָם הַזֶּה... וְהָאֶמְצָעִים הַמַּגִּיעִים לָזֶה הֵם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת... וּמָקוֹם עֲשִׂיָתָם הוּא רַק הָעוֹלָם הַזֶּה, עַל כֵּן הוּשַׂם הָאָדָם בָּזֶה הָעוֹלָם בִּתְחִלָּה, כְּדֵי שֶׁעַל יְדֵי אֶמְצָעִים הָאֵלֶּה הַמְזַדְּמָנִים לוֹ כָּאן יוּכַל לְהַגִּיעַ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הוּכַן לוֹ, שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַבָּא, לִרְאוֹת שָׁם בַּטּוּב אֲשֶׁר קָנָה לוֹ עַל יְדֵי אֶמְצָעִים אֵלֶּה.

יֵשׁ לְסַפֵּר כָּל מִלָּה וּמִלָּה מִדִּבְרֵי הָרַמְחַ"ל הַלָּלוּ, הַמַּגִּלִּים לָנוּ אוֹר חָדָשׁ בְּתַכְלִית בְּרִיאַת הָאָדָם, שֶׁכֵּן תִּשְׁאַל כָּל אָדָם לָמָּה בָּרָאַךְ הַקָּבָ"ה? וּמָה הָיָה כַּוָּנָתוֹ בִּבְרִיאָתְךָ? יַעֲנֶה בָּרָאנִי ה' לְקַיֵּם מִצְווֹתָיו וְלִשְׁמֹר חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו, אוּלָם הָרַמְחַ"ל עוֹנֶה תְּשׁוּבָה אַחֶרֶת, וְהִיא, שֶׁבְּעֶצֶם לְהַקָּבָ"ה לֹא אִכְפַּת אִם תִּשְׁחַט הָעוֹף מִן הַצַּוָּאר אוֹ מִן הָעֹרֶף כַּמּוּבָא בַּחֻלִּ"ל (ב"ר מד, א), לְהַקָּבָ"ה לֹא אִכְפַּת אִם תֹּאכַל שָׁפָן אוֹ תַּרְנְגוֹל, אֶלָּא מְגַלֶּה לָנוּ הָרַמְחַ"ל - הִרְבָּה הַקָּבָ"ה תּוֹרָה וּמִצְווֹת לְיִשְׂרָאֵל כְּדֵי לְזַכּוֹתָן וּלְהַרְבּוֹת שְׂכָרָן, לְהֵיטִיב לָהֶם לָנֶצַח, וְזוֹ הַתַּכְלִית שֶׁלְּמַעֲנָהּ בָּרָא הַקָּבָ"ה לָאָדָם, לְהָטִיב וּלְהֵיטִיב לוֹ עוֹד וָעוֹד.

וְכַמּוּבָא בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁלַּבּוֹרֵא יֵשׁ מְשָׁרְתִים וּמַלְאָכִים וּשְׂרָפִים, אוּלָם בָּרָא לְאָדָם עַל מְנָת לְעַנְּגוֹ וּלְהֵיטִיב עִמּוֹ כַּמָּה שֶׁיּוֹתֵר, כִּי זוֹ כִּבְיָכוֹל תַּאֲוָתוֹ שֶׁל הַקָּבָ"ה לְהֵיטִיב לָאָדָם, וְזֶהוּ כִּבְיָכוֹל הַצַּעַר הַגָּדוֹל שֶׁל הַקָּבָ"ה כְּשֶׁאֵין הָאָדָם מַכְשִׁיר עַצְמוֹ לִהְיוֹת רָאוּי לְאוֹתָהּ טוֹבָה לָכֵן מְצָרְפוֹ בַּגֵּיהִנֹּם כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה כָּשִׁיר לְקַבֵּל הַטּוֹבָה, כִּי הֲרֵי לְאַחַר כָּל הַיִּסּוּרִים

וְהַגֵּיהִנֹּם מַגִּיעַ הָאָדָם לְטוֹב וּלְאֹשֶׁר הַגַּן עֵדֶן, הֲרֵי שֶׁזֶּה כְּמוֹ נִתּוּחַ וְטִפּוּלִים קָשִׁים לְצֹרֶךְ הַבְּרִיאוּת וְהַנַּחַת, כִּי תַּכְלִית רְצוֹן ה' בִּבְרִיאַת הָאָדָם מִבְּחִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא עַל מְנַת לְעַנְּגֵנוּ וּלְעַנְּגֵנוּ כַּמָּה שֶׁיּוֹתֵר וְלִדְחֹס בָּנוּ טוֹבָה נִצְחִית וְאֵיכוּתִית עַד בְּלִי דַי, וּכְשֶׁיֵּדַע זֹאת הָאָדָם יִתְחַזֵּק בְּצָרוֹתָיו וּבְנִסְיוֹנוֹתָיו, וְיֵדַע וְיַאֲמִין שֶׁעִסְקוֹ עִם מִי שֶׁחָפֵץ אַךְ וְרַק לְהֵיטִיב לוֹ מִבְּלִי שׁוּם נִגִּיעָה עַצְמִית, וּבְכָךְ יֵאָזֵר כֹּחַ לְהַשְׁלִים עִם מַצָּבוֹ, וְלַעֲבֹד אֶת ה' בַּתְּנָאִים אֲשֶׁר קָבַע לוֹ.

כד. מַאֲמָר נִפְלָא לְהַנְזָכֵר לְעֵיל מֵהָרַמְחַ"ל לְדוֹרֵנוּ

כָּל דִּבְרֵינוּ בַּמַּאֲמָר הַנְּזָכֵר יֵשׁ לָנוּ לִרְאוֹתָם בִּדְבְרֵי הָרַמְחַ"ל בְּסִפְרוֹ "דַּעַת תְּבוּנוֹת", וְעַל פִּי הֶסְבֵּרוֹ שֶׁל הגר"ח פְּרִידְלַנְדֶר זַ"ל, וּנְצַטֵּט כַּמָּה קְטָעִים מֵהָרַמְחַ"ל בְּזֶה הַמְחַזְּקִים מְאֹד, לְבַל יִפֹּל הָאָדָם בְּעִדָּן זֶה שֶׁל עִקְבָתָא דִּמְשִׁיחָא שֶׁזֶּהוּ זְמַן שֶׁנִּגְזַר עָלָיו לִהְיוֹת מַצָּב שֶׁל צָרוֹת מְמֻשָּׁכוֹת יוֹתֵר מִכָּל הַדּוֹרוֹת.

וְהִנֵּה לְךָ מִדִּבְרֵי הָרַמְחַ"ל עמ' קצג:

"אָמְנָם הוֹדִיעָנוּ, שֶׁבִּזְמַן תִּקֻּף עִקְבוֹת מְשִׁיחָא, לֹא יִקָּשֶׁה לָנוּ אִם הַצַּדִּיקִים נִשְׁפָּלִים הַשְׁפָּלָה גְּדוֹלָה וְאִם בְּנֵי הָאָדָם צוֹעֲקִים וְלֹא נַעֲנִים, וְכָל שְׁאָר הַדְּבָרִים הָרָעִים שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (סוטה מט:) 'בְּעִקְבוֹת מְשִׁיחָא חֻצְפָּה יִסְגֵּי', כִּי כָּל זֶה נוֹלָד לְפִי שֶׁאֵין הַצַּדִּיקִים יְכוֹלִים אֲפִלּוּ בִּזְכוּתָם לְתַקֵּן הַקִּלְקוּלִים הָהֵם, כִּי הַשָּׁעָה גּוֹרֶמֶת לְכָךְ, וּכְדֵי לְהוֹלִיד מִזֶּה הַתִּקּוּן הַשָּׁלֵם". וּבְעַמּוּד קד כּוֹתֵב הָרַמְחַ"ל דְּבָרִים נוֹסָפִים הַמְאִירִים אֶת עֵינֵינוּ:

"עִקַּר הַנִּסָּיוֹן הַנּוֹלָד מֵהַסְתִּיר הָאָדוֹן אֶת פָּנָיו, הוּא - כִּי הֲלֹא ה' אָמַר עַל יְדֵי כָּל נְבִיאָיו כִּי הוּא הַמַּשְׁגִּיחַ עַל כָּל נִבְרָאָיו, וְעֵינָיו עַל כָּל דַּרְכֵי אִישׁ לָתֵת לְאִישׁ כִּדְרָכָיו וְכִפְרִי מַעֲלָלָיו, אֵ - ל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל. וְהִנֵּה, אַחַר אֲשֶׁר הִשְׁמִיעָנוּ כָּזֹאת, הִנֵּה הוּא מְסַבֵּב עוֹלָמוֹ מִסִּבּוֹת עֲמֻקּוֹת וְעֲצוּמוֹת מֻרְחָק הַמַּרְאִים לְכָאוֹרָה, חַס וְחָלִילָה, הֵפֶךְ זֹאת. כִּי פַּעַם יֵרָאֶה כְּאִלּוּ הַכֹּל בְּיַד הַמִּקְרֶה - הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל, וּפַעַם כִּי נִבְנוּ עוֹשֵׁי רִשְׁעָה, וְלֹא מָצְאוּ כָּל אַנְשֵׁי חַיִל עוֹבְדֵי ה' שְׂכַר טָרְחָם וַעֲמָלָם, כַּמָּה צוֹעֲקִים וְאֵינָם נַעֲנִים, וְכָל שְׁאָר הָעִנְיָנִים אֲשֶׁר הִנִּיחַ ה' לְנַסּוֹת בָּם אֶת לִבּוֹת בְּנֵי אָדָם. וְהוּא מַה שֶּׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה (תהילים עג, א - ב): 'וַאֲנִי כִּמְעַט נָטָיוּ רַגְלָי וְגוֹ' כִּי קִנֵּאתִי בַּהוֹלְלִים וְגוֹ''. כִּי זֶה הוּא הַנִּסָּיוֹן - לִרְאוֹת הֲיַעַמְדוּ בְּנֵי אָדָם בֶּאֱמוּנָתָם וְלֹא תָּמוּשׁ מִלְּבָבָם הַיְתֵד הַתִּקְוִעָה לֵאמֹר: וַדַּאי אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אָנוּ מְבִינִים דְּרָכָיו. וְעַל זֶה נֶאֱמַר (חבקוק ב): 'וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה', וּכְמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ לְמַעְלָה כְּבָר. וְהִנֵּה זֶה רֶוַח גָּדוֹל מְאֹד מֵהִתְעַלֵּם הַשְׁלֵמוּת הָעֶלְיוֹן, וּמָקוֹם הִנִּיחַ לָרַע לְהַחְשִׁיךְ פְּנֵי הָעוֹלָם לְנִסָּיוֹן גָּדוֹל כָּזֶה. כִּי עַתָּה צֵא וַחֲשֹׁב, כַּמָּה יִהְיוּ חֲבִיבִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ הַצַּדִּיקִים אֲשֶׁר יַעַמְדוּ בְּנִסָּיוֹן כָּזֶה, וְכַמָּה שָׂכָר גָּדוֹל יִנָּתֵן לָהֶם חֵלֶף עֲבוֹדָתָם לָעֲתִיד

לָבוֹא. וַהֲרֵי זֶה מִכְּלַל כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ - שֶׁאֲפִלּוּ הַחֹשֶׁךְ הַגָּדוֹל שֶׁל הֶסְתֵּר פָּנֵי טוּבוֹ אֵינוֹ אֶלָּא לְכְבוֹדוֹ, וְהוּא הַגּוֹרֵם שָׂכָר טוֹב כָּפוּל וּמְכֻפָּל לַצַּדִּיקִים".

וְנַחְתֹּם עִנְיָן זֶה בְּדִבְרֵי הָרַמְחַ"ל בְּעַמּוּד קצ"ב:

"מִי שֶׁהוּא נֶאֱמָן לַה', צָרִיךְ שֶׁיִּתְקַע יָתֵד אֱמוּנָתוֹ חָזָק בַּל יִמּוֹט, לָדַעַת שֶׁכָּל מַעֲשֵׂה ה', יִהְיֶה בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ שֶׁיִּהְיֶה, יָשָׁר וְנֶאֱמָן הוּא וַדַּאי, וְאֵין עַוְלָה חַס וְחָלִילָה, וְלֹא כָּרְשָׁעִים שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: לֹא יִתְכֵּן דֶּרֶךְ ה'; אֶלָּא עַל מִשְׁמַרְתּוֹ יַעֲמֹד לַעֲבֹד אֶת בּוֹרְאוֹ בַּעֲבוּדָה תָּמָה, בְּהַשְׁוָאָה אַחַת בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה שֶׁהוּא מוֹדֵד לוֹ, וְאָז יִקָּרֵא תָּמִים מַמָּשׁ".

וְעַל דֶּרֶךְ מָשָׁל: כְּשֶׁם שֶׁלֹּא יִתְקַנֵּא אָדָם הַטּוֹרֵחַ בַּעֲמָלוֹ וּמְקַבֵּל עַל טִרְחָתוֹ מַשְׂכֹּרֶת מְרֻבָּה, בְּאָדָם הַטּוֹרֵחַ מְעַט וּמַשְׂכֻּרְתּוֹ מְעוּטָה, שֶׁהֲרֵי מַשְׂכֻּרְתּוֹ שֶׁל הָרִאשׁוֹן כְּפוּלָה וּמְכֻפֶּלֶת מֵהַשֵּׁנִי. כֵּן הוּא בְּזֶה - אָמְנָם הַסּוֹבְלִים אֵינָם יוֹדְעִים מַהִי סִבַּת סִבְלָם, אֲבָל זֶה וַדַּאי יֵשׁ לָהֶם לָדַעַת - שֶׁמַּשְׂכֻּרְתָּם עֲבוּר תְּמִימוּתָם וֶאֱמוּנָתָם הִיא לְאֵין עֲרוֹךְ וְשִׁעוּר מֵהַסּוֹבְלִים מְעַט וְנִסְיוֹנוֹתֵיהֶם מוּעָטִים.

אַחַר שֶׁהִסְבַּרְנוּ שֶׁהָעִכּוּבִים הֵמָּה בְּעֶצֶם מְהַוִּים תִּקּוּן לָאָדָם וְלָעוֹלָם, וּבְכֵן יֵשׁ לָנוּ לְהָבִין בְּאֵיזֶה אֹפֶן יְנַסֵּחַ אֶת תְּפִלּוֹתָיו בְּפִיו וּבְלִבּוֹ בִּשְׁטִיחַת בַּקָּשׁוֹתָיו לְבוֹרְאוֹ, אַחַר שֶׁסּוֹף סוֹף רְצוֹן הָאָדָם שֶׁיְּמַלֵּא ה' מִשְׁאֲלוֹת לִבּוֹ לְלֹא עִכּוּבִים.

וּבְכֵן הָאָדָם צָרִיךְ שֶׁיִּתְפַּלֵּל לַה' מִכָּל לִבּוֹ, וִיבַקֵּשׁ שֶׁיְּתַמְּלְאוּ בַּקָּשׁוֹתָיו, אוּלָם צָרִיךְ שֶׁיִּזְכֹּר שֶׁהַעִתּוּי לְיִשּׁוּם מִשְׁאֲלוֹתָיו נָתוּן לַלּוּחַ זְמַנִּים שֶׁל הַבּוֹרֵא וְעָלָיו לְהַסְכִּים עַל כָּךְ. אָכֵן אָמְנָם יָכוֹל הָאָדָם לְהִתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ שֶׁיְּמַלֵּא ה' מִשְׁאֲלוֹת לִבּוֹ לְאַלְתַּר, אוּלָם אַךְ וְרַק בְּגֶדֶר בַּקָּשָׁה וּתְחִנָּה, אוּלָם שֶׁיְּהֵא זֶה עִם הַסְכָּמָה בַּלֵּב שֶׁבְּאִם יוֹדֵעַ הַקָּבָּ"ה שֶׁטּוֹב לוֹ הָעִכּוּב מַסְכִּים אַף הוּא לָעִכּוּב.

וְהוּא הַנִּקְרָא אֵצֶל חַז"ל בְּאֹפֶן שְׁלִילִי - "עִיּוּן תְּפִלָּה" (שבת קכז, ע"א), וְהַיְנוּ שֶׁהָאָדָם מִתְפַּלֵּל בְּאֹפֶן הַלֹּא נָכוֹן, וְהוּא שֶׁמְּיַחֵל שֶׁתֵּעָשֶׂה בַּקָּשָׁתוֹ דַּוְקָא לְפִי הַלּוּחַ זְמַנִּים שֶׁלּוֹ, וְאֵין לוֹ הַסְכָּמָה שֶׁתִּדָּחֶה בַּקָּשָׁתוֹ לְפִי לוּחַ הַזְּמַנִּים שֶׁל הַבּוֹרֵא, וְדוֹחֵק הוּא אֶת הַשָּׁעָה בִּתְפִלָּתוֹ, וּמַבִּיט בִּשְׁעוֹנוֹ וּבְלוּחַ הַשָּׁעָה שֶׁלּוֹ אֵימָתַי כְּבָר תֵּעָשֶׂה בַּקָּשָׁתוֹ, וְקָץ בָּאִחוּר וּבָעִכּוּב.

וְכֵן זֶהוּ הַגָּדֵר שֶׁל "כָּל הַדּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה - הַשָּׁעָה דּוֹחֶקְתּוֹ", אָדָם שֶׁדּוֹחֵק אֶת שְׁאִיפוֹתָיו שֶׁיִּהְיוּ לְפִי הַשָּׁעָה שֶׁלּוֹ - לוּחַ זְמַנִּים שֶׁלּוֹ "הַשָּׁעָה דּוֹחַקְתּוֹ", - הַזְּמַן בּוֹגֵד בּוֹ וְדוֹחֲקוֹ.

וְכָאָמוּר לְעֵיל, שֶׁזֶּה גּוּפָא הַסַּגֻלָּה הַגְּדוֹלָה לָזֶה הַמִּתְפַּלֵּל שֶׁתֵּעָשֶׂה בַּקָּשָׁתוֹ בִּמְהֵרָה, זֶה עַצְמוֹ שֶׁהָאָדָם מַפְקִיר עַצְמוֹ לִרְצוֹן ה', וּמְבַטֵּל דַּעְתּוֹ לִרְצוֹן ה' שֶׁיֵּעָשֶׂה כְּפִי הַטּוֹב בְּעֵינָיו. בְּזֶה עַצְמוֹ מְזָרֵז הָאָדָם לְעַצְמוֹ אֶת יְשׁוּעָתוֹ, וְרַק שֶׁיְּהֵא זֶה בֶּאֱמֶת, וּכְעִנְיַן הַבּוֹרֵחַ מִן הַכָּבוֹד שֶׁמַּבְטָח שֶׁהַכָּבוֹד יִרְדֹּף אַחֲרָיו שֶׁזֶּהוּ דַּוְקָא כַּאֲשֶׁר בּוֹרֵחַ מִן הַכָּבוֹד בֶּאֱמֶת מִכָּל לִבּוֹ, כֵּן

וֶה הַמִּתְפַּלֵּל כְּכָל אֲשֶׁר יִבְרַח מֵרְצוֹן הָעַצְמִי שֶׁלּוֹ בֶּאֱמֶת כֵּן יִקָּרֵב לְעַצְמוֹ הַיְשׁוּעָה בָּאֹפֶן הַיָּעִיל וְהַזָּרִיז בְּיוֹתֵר.

22. **כדאי להתעכב בחיים עוד חצי שנה**...

סְפוּר נוֹרָא הַמּוּבָא בְּסֵפֶר "רְפוּאָה בַּהֲלָכָה".

וְכָךְ כּוֹתֵב הַמְחַבֵּר בִּדְבַר תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן רַבִּי מֹשֶׁה פַיינְשְׁטֵין זַצ"ל בְּעִנְיָן שֶׁשְּׁאָלוּהוּ, שֶׁכָּךְ הָיָה הַמַּעֲשֶׂה:

פָּנַשְׁתִּי רוֹפֵא דָּתִי, שֶׁעָלָה אַרְצָה מֵאַרְצוֹת הַבְּרִית, שְׁאַלְתִּי אוֹתוֹ עַל הָרֶקַע שֶׁהֵבִיאוֹ לַדָּת. וְהוּא סִפֵּר לִי דְּבָרִים כַּהֲוָיָתָן, מַה חוֹלֵל בּוֹ אֶת הַמַּהְפֵּךְ בַּחַיִּים. הִגִּיעַ אֲלַי חוֹלֶה שֶׁכָּל הַמַּעֲרֶכוֹת הַגּוּפָנִיּוֹת שֶׁלּוֹ קָרְסוּ. חוֹלֶה אָנוּשׁ שֶׁנּוֹתְרוּ לוֹ רַק מִסְפַּר יָמִים לְחָיוֹת.

בְּדִיּוּן בֵּין רוֹפְאִים בְּכִירִים הֻבְעָה הַעֲרָכָה, שֶׁבְּנִתּוּחַ מְסֻבָּךְ וּמַרְכֵּב נִתָּן לְהוֹתִירוֹ עוֹד כְּמַחֲצִית הַשָּׁנָה בַּחַיִּים. הַנִּתּוּחַ יָקָר מְאֹד, וְגַם מְנַת הַיִּסּוּרִים הַמַּמְתִּינָה לוֹ גְּדוֹלָה. הִצַּגְנוּ אֶת הַבְּעָיָה לִפְנֵי הַמִּשְׁפָּחָה וְהִמְתַּנּוּ לְהַכְרָעָתָם.

בְּקֶשׁ הַחוֹלֶה עַצְמוֹ, שֶׁהָיָה מִתַּלְמִידָיו שֶׁל מָרָן הגר"מ פַּיְנְשְׁטַיין זַצ"ל, לְהַפְנוֹת אֶת הַשְּׁאֵלָה לְמוֹרוֹ וְרַבּוֹ. שָׁמַעְתִּי אֶת בַּקָּשָׁתוֹ, וְהֶחְלַטְתִּי בְּעַצְמִי לִנְסֹעַ אֶל הגר"מ לִשְׁמֹעַ מִמְּקוֹר רִאשׁוֹן אֶת דַּעְתּוֹ. הִגַּעְתִּי אֶל רַבִּי מֹשֶׁה, מְסַפֵּר אוֹתוֹ רוֹפֵא, הִצַּגְתִּי לוֹ אֶת הַבְּעָיָה, וְעֵינָיו נוֹטְפוֹת דְּמָעוֹת. קָרוֹב לְעֶשְׂרִים דַּקּוֹת יָשַׁב וּבָכָה. שָׁנִים לֹא שָׁמַע מִתַּלְמִידוֹ הַזֶּה, וּבָרַגַע שֶׁנּוֹדַע לוֹ מַצָּבוֹ הָרְפוּאִי בָּכָה לְלֹא הֲפוּגָה.

מַה לַּעֲשׂוֹת? בִּקֵּשׁ רַבִּי מֹשֶׁה שְׁהוּת שֶׁל יוֹם לַחֲשֹׁב וּלְהַחֲלִיט. לַמָּחֳרָת אָמַר: לְנַתֵּחַ! אֲנַחְנוּ נִתְפַּלֵּל לִרְפוּאָתוֹ וּנְבַקֵּשׁ בִּשְׁבִילוֹ שָׁנִים אֲרֻכּוֹת. וְהוֹסִיף לְהַסְבִּיר, חֲצִי שָׁנָה הוּא יִזְכֶּה לַעֲנוֹת אָמֵן עַל כַּמָּה בְּרָכוֹת, מַלְאָךְ יוֹצֵר מִכָּל אָמֵן שֶׁלּוֹ, כָּל מַלְאָךְ יִצְטָרֵף לַפָּמַלְיָה שֶׁל מַעְלָה שֶׁתְּלַמֵּד עָלָיו זְכוּת.

וְהִנֵּה מִמַּה הִתְפַּעֵל אוֹתוֹ רוֹפֵא, רֹאשִׁית מֵהַכָּבֵד רֹאשׁ שֶׁל הַגָּאוֹן רַבִּי מֹשֶׁה פַיינְשְׁטֵין עַל חַיֵּי הָאָדָם, כַּמָּה חֲשׁוּבִים הֵמָּה הַחַיִּים, וְשֶׁלְכָךְ בָּכָה עֶשְׂרִים דַּקּוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּשֵׁל בִּפְסִיקָתוֹ לְקַצֵּר אוֹ לְהַאֲרִיךְ חַיָּיו שֶׁל חוֹלֶה וַאֲפִלּוּ בַּמַּצָּב הַנִּזְכָּר.

וְעוֹד מַה שֶּׁהִתְפַּעֵל רוֹפֵא זֶה, אֵיזֶה הִתְיַחֲסוּת הָיְתָה לָרַב עַל עֶרֶךְ "אָמֵן" וְאָז אָמַר בְּלִבּוֹ, אִם הָיָה נִרְאֶה לְנָכוֹן לָרַב לְהַאֲרִיךְ יְמֵי חוֹלֶה זֶה בְּעוֹד חֲצִי שָׁנָה שֶׁל סֵבֶל נוֹרָא רַק בִּשְׁבִיל כַּמָּה "אָמֵנִים" - אֲנִי שֶׁהִנְנִי בְּרִיא וְשָׁלֵם וְיָכוֹל כָּל יוֹם לַעֲנוֹת מְאוֹת אָמֵנִים הֵיאַךְ אֵין לִי עֶרֶךְ לָהֶם כְּלָל?! וּמִזֶּה יִשְׁמַע חָכָם וְיוֹסֵף לֶקַח לְיַקֵּר וּלְהַעֲרִיךְ אֶת הַחַיִּים וּלְנַצְלָם כָּרָאוּי.

23. על דרך הנזכר כן הוא ענין מצות הבטחון

וְעַל דֶּרֶךְ שֶׁהִזְכַּרְנוּ בְּעִנְיַן הַתְּפִלָּה לַה' כְּמוֹ כֵן צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא אֹפֶן בִּטָּחוֹנוֹ שֶׁל הָאָדָם בַּה', דְּהַיְנוּ שֶׁיִּבְטַח בַּה' וְיָשִׂים אֶת אֱמוּנָתוֹ בְּבוֹרְאוֹ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אַךְ וְרַק אֶת הַטּוֹב בְּיוֹתֵר עֲבוּרוֹ, וְיִבְטַח עָלָיו שֶׁאֲשֶׁר יַעֲשֶׂה עִמּוֹ הוּא הַטּוֹב בְּיוֹתֵר, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁחוֹשְׁבִים הָעוֹלָם שֶׁמְּצָוֹת הַבִּטָּחוֹן פֵּרוּשׁוֹ, שֶׁהִנְנִי בּוֹטֵחַ בַּה' שֶׁיַּעֲשֶׂה לִי כָּךְ וְכָךְ, וְיַעֲשֶׂה זֹאת בִּזְמַן כָּזֶה וְכָזֶה, וְיַזְמִין לִי אִשָּׁה פְּלוֹנִית דַּוְקָא, וְעַד זְמַן מְסֻיָּם דַּוְקָא, אוֹ יַזְמִין לִי עֲבוֹדָה פְּלוֹנִית דַּוְקָא, וּכְמוֹ שֶׁכֵּן שָׁלַל אֹפֶן בְּבִטָּחוֹן שֶׁכָּזֶה הַ"חָזוֹן אִישׁ" בְּסִפְרוֹ אֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן, וְכֵן בְּסֵפֶר "שׁוֹמֵר אֱמוּנִים" כְּמוֹ כֵן שָׁלַל אֹפֶן בְּבִטָּחוֹן זֶה, וּפֵרְשׁוּ הַמָּה כָּאָמוּר לְעֵיל, שֶׁמִּצְוַת הַבִּטָּחוֹן מַשְׁמָעוּתָהּ הִנְנִי בּוֹטֵחַ בַּה' וּמַאֲמִין בּוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה הַטּוֹב בְּיוֹתֵר בִּשְׁבִילִי כְּפִי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ, וּבַזְּמַן שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁהוּא טוֹב בְּיוֹתֵר בִּשְׁבִילִי.

אֶלָּא שֶׁכָּתַב הַחָזוֹן אִישׁ, שֶׁעַל הַצַּדִּיקִים פְּעָמִים שֶׁשּׁוֹרָה רוּחַ עֹז, וּמְבַשַּׂרְתָּם יְדִיעוֹת אֲמִתִּיּוֹת שֶׁיִּהְיוּ כְּפִי שֶׁהֵם וּבְזְמַן מְסֻיָּם, וּמִכָּאן רוֹאִים שֶׁפְּעָמִים מַבְטִיחִים הַצַּדִּיקִים הַבְטָחוֹת לְמִינֵיהֶם וְאַף נוֹקְטִים בַּזְּמַנִּים שֶׁבָּהֶם תִּתְקַיֵּם הַבְטָחָתָם, וְכָתַב שָׁם הַחָזוֹן - אִישׁ: שֶׁהוּא לְעִתִּים כְּפִי הַצַּדִּיק וּכְפִי הַזְּמַן.

וְכָאָמוּר לְעֵיל, שֶׁזֶּה עַצְמוֹ שֶׁהָאָדָם בּוֹטֵחַ בַּה' בְּאֹפֶן שֶׁכָּזֶה, מְזָרֵז לְעַצְמוֹ אֶת הַיְשׁוּעָה, וְכִסְגֻלַּת הגר"ח מִוולוֹז'ין שֶׁהִזְכַּרְנוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר הָאָדָם מְבַטֵּל עַצְמוֹ וְכֹחוֹתָיו כְּלַפֵּי הַבּוֹרֵא וְנִמְנָע מִלְּיַחֵס שׁוּם כֹּחַ לְשׁוּם כֹּחַ, כּוֹלֵל בְּטוּל רְצוֹנוֹ לִרְצוֹן ה', שֶׁכֵּן אֵין לוֹ אֶלָּא רְצוֹן ה' בִּלְבַד, שֶׁהֲרֵי בְּוַדַּאי בִּכְלַל דְּבָרָיו שֶׁל הגר"ח שֶׁאוֹמֵר שֶׁיְּבַטֵּל הָאָדָם כָּל הַכֹּחוֹת כּוֹלֵל הוּא בָּזֶה גַּם אֶת כֹּחוֹ שֶׁלּוֹ, וְלֹא יִרְאֶה בְּכֹחוֹ וּבִתְפִלָּתוֹ שׁוּם כֹּחַ, אֶלָּא בְּטוּל גָּמוּר לִרְצוֹן ה', וְאָז כְּמוֹ כֵן יְבַטֵּל ה' כָּל הַכֹּחוֹת מִכְּנֶגְדּוֹ וְכָל הַדִּינִים וְיַעֲשֶׂה בַּקָּשָׁתוֹ.

וְכָאָמוּר לְעֵיל בַּפֶּרֶק הַקּוֹדֵם, שֶׁבִּיסּוּרִים הַמְמֻשָּׁכִים אוֹ כָּאֵלּוּ שֶׁנִּדְרָשׁ נֶס לְפִתְרוֹנָן, יֵשׁ בְּיוֹתֵר לְחַזֵּק עִנְיַן בִּטָּחוֹן מִסּוּג זֶה דְּהַיְנוּ לְהַשְׁלִיךְ עַצְמוֹ עַל רְצוֹן ה' וּלְהַסְכִּים בַּאֲשֶׁר יִרְצֶה ה', וְזוֹ עַצְמָהּ סְגֻלַּת הַיְשׁוּעָה לְהִוָּשַׁע מִתּוֹךְ בִּטָּחוֹן שֶׁכָּזֶה. וּבִיסּוּרִים הַחוֹלְפִים בְּדֶרֶךְ טֶבַע הָעוֹלָם יֵשׁ לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וּלְהַפְצִיר וּלְחַזֵּק אֶת הָאֱמוּנָה שֶׁהַיְשׁוּעָה הִנָּהּ מֵאֵת ה', כְּדֵי שֶׁלֹּא יְקַדְּמֻנוּ פִּתְאוֹם הַטֶּבַע וְהַמִּקָּרֶה לַחֲשֹׁב שֶׁיְּשׁוּעָתָם הָיְתָה בְּדֶרֶךְ טִבְעִית חַס וְשָׁלוֹם.

24. אשרי תמימי דרך

א. עוֹלָמֵנוּ בָּנוּי עַל "סִפּוּר בְּהֶמְשֵׁכִים"

וַאֲשֶׁר לֹא צָדָה וְהָאֲלָקִים אִנָּה לְיָדוֹ וְשַׂמְתִּי לְךָ מָקוֹם אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה.

בְּפָרָשָׁתֵנוּ מְבֹאָר, אָדָם שֶׁהָרַג נֶפֶשׁ בְּשׁוֹגֵג, לֹא צָדָה - לֹא אָרַב וְלֹא הִתְכַּוֵּן לַהֲרֹג לַחֲבֵרוֹ, אֶלָּא שֶׁהָאֱלֹקִים זִמֵּן לוֹ שֶׁיַּהֲרֹג אֶת הַנֶּפֶשׁ לְלֹא שֶׁיִּתְכַּוֵּן, גּוֹלֶה הוּא לְעִיר מִקְלָט.

שׁוֹאֵל רַשִׁ"י: וּמַדּוּעַ שֶׁיְּזַמֵּן הַבּוֹרֵא לְאָדָם שֶׁיַּהֲרֹג לַחֲבֵרוֹ לְלֹא שֶׁיִּתְכַּוֵּן? הוּא שֶׁאָמַר דָּוִד כַּאֲשֶׁר יֵאָמַר מָשָׁל הַקֶּדְמוֹנִי: "מֵרְשָׁעִים יֵצֵא רֶשַׁע". דְּהַיְנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה - שֶׁנִּקְרֵאת כָּךְ עַל שֵׁם שֶׁהִיא מְשָׁל קַדְמוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם - הִיא שֶׁאוֹמֶרֶת "מֵרְשָׁעִים יֵצֵא רֶשַׁע", וְהֵיכָן אוֹמֶרֶת זֹאת? "וְהָאֱלֹקִים אִנָּה לְיָדוֹ", וְהֵיאַךְ מִתְקַשֵּׁר פְּסוּקוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ "מֵרְשָׁעִים יֵצֵא רֶשַׁע" לְפָסוּק זֶה שֶׁל הַתּוֹרָה וְהָאֱלֹקִים אִנָּה לְיָדוֹ? אֶלָּא בַּמֶּה הַכָּתוּב מְדַבֵּר בִּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם, אֶחָד הָרַג שׁוֹגֵג וְאֶחָד הָרַג מֵזִיד, וְלֹא הָיוּ עֵדִים בַּדָּבָר שֶׁיְּעִידוּ עֲלֵיהֶם, זֶה לֹא נֶהֱרַג וְזֶה לֹא גָּלָה, מָה עוֹשֶׂה הַקָּבָ"ה? מְזַמְּנָן לְפֻנְדָּק אֶחָד, זֶה שֶׁהָרַג בְּמֵזִיד יוֹשֵׁב תַּחַת הַסֶּלַע, וְזֶה שֶׁהָרַג בִּשׁוֹגֵג עוֹלֶה בַּסֶּלַע וְנוֹפֵל עַל זֶה שֶׁתַּחְתָּיו וְהוֹרְגוֹ, וְעֵדִים מְעִידִים עַל כָּךְ, וּמְחַיְּבִים אֶת זֶה שֶׁהָרַג בְּשׁוֹגֵג לְגָלוֹת, נִמְצָא כָּל אֶחָד בָּא עַל דֵּינוֹ, זֶה שֶׁהָרַג בְּמֵזִיד נֶהֱרָג, וְזֶה שֶׁהָרַג בְּשׁוֹגֵג גּוֹלֶה.

כָּאן מְבָאֶרֶת לָנוּ הַתּוֹרָה יְסוֹד וְעִקָּר גָּדוֹל מֵעִקְרֵי הָאֱמוּנָה, הָאָדָם רוֹאֶה רַק חֲצָאֵי סִפּוּרִים וְאֵינוֹ מוּדָע לִשְׁלֵמוּת הַסִּפּוּר, אָדָם רוֹאֶה מִישֶׁהוּ שֶׁיּוֹשֵׁב לוֹ תַּחַת הָעֵץ לְתָמוֹ, וְעַל פָּנָיו נִרְאֶה הוּא אִישׁ טוֹב, וּפִתְאֹם נוֹפֵל עָלָיו מִישֶׁהוּ מֵהַסֶּלַע וְהוֹרְגוֹ, וְשׁוֹאֵל, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הָעוֹלָם הֶפְקֵר...?! לָמָּה צָרִיךְ לִקְרוֹת דָּבָר כָּזֶה...?

וְאִלּוּ הָיָה זֶה יוֹדֵעַ אֶת תְּחִלַּת הַסִּפּוּר לֹא הָיָה שׁוֹאֵל שְׁאֵלוֹת.

עוֹלָמֵנוּ הוּא כֻּלּוֹ סִפּוּר אֶחָד – "סִפּוּר בְּהֶמְשֵׁכִים". וּנְבָאֵר זֹאת בְּדֶרֶךְ מָשָׁל. יֶשְׁנוֹ סִפּוּר בְּהֶמְשֵׁכִים הַמִּשְׁתָּרֵעַ עַל פְּנֵי 50 פְּרָקִים, זֶה שֶׁקּוֹרְאוֹ מִתְּחִלָּתוֹ וְעַד סוֹפוֹ בְּוַדַּאי מֵבִין הֵיטֵב אֶת תֹּכֶן הַסִּפּוּר לְאֲשׁוּרוֹ, זֶה שֶׁנִּכְנָס בַּפֶּרֶק ה - 10, מֵבִין הַרְבֵּה פְּחוֹת, זֶה הַנִּכְנָס בָּאֶמְצַע - בַּפֶּרֶק ה - 25, בְּוַדַּאי מֵבִין הַרְבֵּה פְּחוֹת, זֶה הַנִּכְנָס בַּפֶּרֶק ה - 40 מָלֵא הוּא בִּשְׁאֵלוֹת וּתְמִיהוֹת עַל אֲשֶׁר יִקָּרֵא, וְאִלּוּ זֶה הַבָּא בַּפֶּרֶק ה - 50 בְּוַדַּאי שֶׁהַכֹּל אָצְלוֹ מְבֻלְבָּל וְסָתוּם, וְאֵין הוּא יוֹדֵעַ כְּלָל מִי פְּלוֹנִי וּמִי אַלְמוֹנִי, וּכְשֶׁקּוֹרֵא הוּא אֶת סוֹפֵי הָאֵרוּעַ שֶׁבְּסוֹף הַסִּפּוּר אֵין לוֹ הֲבָנָה כְּלָל בְּצֶדֶק וּבְסֵדֶר הַדְּבָרִים.

אוֹמֵר הָיָה הֶחָפֵץ חַיִּים עוֹד בִּזְמַנּוֹ, הַקָּבָ"ה עוֹמֵד לִסְגֹּר אֶת ה"חֲנוּת", עוֹמֵד לְהַתְחִיל עוֹלָם חָדָשׁ, וּבָרוּר הוּא אִם - כֵּן כְּשֶׁאָנוּ עַתָּה בְּסוֹף "הַסִּפּוּר בְּהֶמְשֵׁכִים" אֵין לָנוּ הֲבָנָה כְּלָל בְּהַנְהָגַת ה' שֶׁכֻּלָּהּ סִפּוּר אֶחָד מִתְּחִלַּת הָעוֹלָם – מֵחֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁנִּגְזַר עָלָיו וְעַל כָּל הַבָּאִים אַחֲרָיו מִיתָה וְעַד הַיּוֹם, שֶׁכֵּן כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הָיוּ כְּלוּלִים בִּנְשָׁמַת אָדָם הָרִאשׁוֹן כַּמּוּבָא בַּחַזַ"ל וּמֵאָז וְעַד עַתָּה עֲסוּקִים אָנוּ בְּתִקּוּן חֶטְאוֹ, וּבְתִקּוּן הַנּוֹסָף עָלֵינוּ מֵחֶטְאֵינוּ שֶׁבְּכָל דּוֹר וְדוֹר כַּמְבֹאָר כָּל זֶה בְּדִבְרֵי הָאֲרִיזַ"ל בַּאֲרִיכוּת, וְהָאָדָם לֹא בָּא לְעוֹלָם פַּעַם

אַחַת, הָאָדָם חוֹזֵר לְעוֹלָם כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים עַד שֶׁיְּסַיֵּם לְתַקֵּן אֶת כָּל הַמֵּטָל עָלָיו, וְהַכֹּל סִפּוּר אֶחָד בְּהֶמְשֵׁכִים.

עַתָּה קֹדֶם הַגְּאֻלָּה מְבָאֵר הֶחָפֵץ חַיִּים שֶׁאָנוּ עוֹמְדִים בְּסוֹף הַסִּפּוּר, הַהַנְהָגָה הַנִּרְאִית לְנֶגֶד עֵינֵינוּ תְּמוּהָה מַקְשָׁה וְנִסְתֶּרֶת לַחֲלוּטִין. מְלֵאָה הִיא בְּקֻשְׁיוֹת וּתְמִיהוֹת שֶׁאִם לֹא יִנְהַג הָאָדָם בִּתְמִימוּת וּבֶאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה שֶׁהַקָּבָ"ה עוֹשֶׂה הַכֹּל בְּצֶדֶק, וְהַכֹּל לְטוֹבָה יִפֹּל נְפִילָה חֲזָקָה וְקָשָׁה.

ב. בְּעִקְבוֹת מְשִׁיחָא – נֶעֱלֶמֶת בִּיוֹתֵר הַנְהָגַת ה' עִם בְּנֵי אָדָם

וְכִדְבָרָיו מַמָּשׁ מוּבָא בְּרַמְחַ"ל "דַּעַת תְּבוּנוֹת" (עמ' קפט) וְאֵלּוּ דְּבָרָיו:

עִקַּר הַנִּסָּיוֹן הַנּוֹלָד מֵהַסְתִּיר הָאָדוֹן אֶת פָּנָיו, הוּא – כִּי הֲלֹא ה' אָמַר עַל יְדֵי כָּל נְבִיאָיו כִּי הוּא הַמַּשְׁגִּיחַ עַל כָּל נִבְרָאָיו, וְעֵינָיו עַל כָּל דַּרְכֵי אִישׁ לָתֵת לְאִישׁ כִּדְרָכָיו וְכִפְרִי מַעֲלָלָיו, אֵ - ל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל. וְהִנֵּה, אַחַר אֲשֶׁר הִשְׁמִיעָנוּ כָּזֹאת, הִנֵּה הוּא מְסַבֵּב עוֹלָמוֹ מִסִּבּוֹת עֲמֻקּוֹת וְעֲצוֹת מֻרְחָק הַמַּרְאִים לְכְאוֹרָה, חַס וְחָלִילָה, הֵפֶךְ זֹאת. כִּי פַּעַם יֵרָאֶה כְּאִלּוּ הַכֹּל בְּיַד הַמִּקְרֶה – הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל, וּפַעַם כִּי נִבְנוּ עוֹשֵׁי רִשְׁעָה, וְלֹא מָצְאוּ כָּל אַנְשֵׁי חַיִל עוֹבְדֵי ה' שִׂכֶר טָרְחָם וַעֲמָלָם, כַּמָּה צוֹעֲקִים וְאֵינָם נַעֲנִים, וְכָל שְׁאָר הָעִנְיָנִים אֲשֶׁר הִנִּיחַ ה' לְנַסּוֹת בָּם אֶת לִבּוֹת בְּנֵי אָדָם. וְהוּא מַה שֶּׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה (תהלים עג, א - ב): 'וַאֲנִי כִּמְעַט נָטָיוּ רַגְלָי וְגוֹ' כִּי קִנֵּאתִי בַּהוֹלְלִים וְגוֹ''. כִּי זֶה הוּא הַנִּסָּיוֹן – לִרְאוֹת הֲיַעַמְדוּ בְּנֵי אָדָם בֶּאֱמוּנָתָם וְלֹא תְּמוּשׁ מִלְּבָבָם הַיְּתֵד הַתְּקוּעָה לֵאמֹר: וַדַּאי אֵ - ל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אָנוּ מְבִינִים דְּרָכָיו. וְעַל זֶה נֶאֱמַר (חבקוק ב): 'וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה', וּכְמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ לְמַעְלָה כְּבָר. וְהִנֵּה זֶה רֶוַח גָּדוֹל מְאֹד מֵהִתְעַלֵּם הַשְׁלֵמוּת הָעֶלְיוֹן, וּמָקוֹם הִנִּיחַ לָרַע לְהַחְשִׁיךְ פְּנֵי הָעוֹלָם לְנִסָּיוֹן גָּדוֹל כָּזֶה. כִּי עַתָּה צֵא וַחֲשֹׁב, כַּמָּה יִהְיוּ חֲבִיבִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ הַצַּדִּיקִים אֲשֶׁר יַעַמְדוּ בְּנִסָּיוֹן כָּזֶה, וְכַמָּה שָׂכָר גָּדוֹל יִנָּתֵן לָהֶם חֵלֶף עֲבוֹדָתָם לָעָתִיד לָבוֹא. וַהֲרֵי זֶה מִכְּלַל כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ – שֶׁאֶפְלּוּ הַחֹשֶׁךְ הַגָּדוֹל שֶׁל הֶסְתֵּר פְּנֵי טוּבוֹ אֵינוֹ אֶלָּא לִכְבוֹדוֹ, וְהוּא הַגּוֹרֵם שָׂכָר טוֹב כָּפוּל וּמְכֻפָּל לַצַּדִּיקִים.

ג. הַפִּתְרוֹן הַיָּחִיד – תְּמִימוּת כְּבֵן הַמִּתַּמֵּם עַצְמוֹ לְהַנְהָגַת אָבִיו

וְכָאָמוּר הַפִּתְרוֹן לְכָךְ הוּא רַק בְּאֵם נִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָתֵנוּ שֶׁהַבּוֹרֵא הוּא אָבִינוּ הֶחָפֵץ אַךְ וְרַק בְּטוֹבָתֵנוּ, וּמְבָאֲרִים הַדְּבָרִים הֵיטֵב בְּדִבְרֵי הָ"אִבְּן עֶזְרָא" (דברים יד, א) עַל פָּסוּק "בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגֹּדְדוּ וְלֹא תְשִׂימוּ קָרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לָמֵת", וּנְצַטֵּט גַּם דִּבְרֵי הגר"י לִוִינְשְׁטֵיין עַל דִּבְרֵי הָ"אִבְּן עֶזְרָא" הַלָּלוּ (דרכי העבודה עמ' קל):

"בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם לֹא תִתְגֹּדְדוּ וְלֹא תָשִׂימוּ קָרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לָמֵת" (דברים יד, א) וְכָתַב הָאִבְּן עֶזְרָא: "אַחַר שֶׁתֵּדְעוּ שֶׁאַתֶּם בָּנִים לַשֵּׁם וְהוּא אוֹהֵב אֶתְכֶם יוֹתֵר מֵהָאָב לְבֵן אַל

תִּתְגּוֹדְדוּ עַל כָּל מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה, כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לְטוֹב הוּא, וְאִם לֹא תְּבִינוּהוּ - הוּא כַּאֲשֶׁר לֹא יָבִינוּ הַבָּנִים הַקְּטַנִּים מַעֲשֶׂה אֲבִיהֶם רַק יִסְמְכוּ עָלָיו - כֵּן תַּעֲשׂוּ גַּם אַתֶּם כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה וְאֵינְךָ כִּשְׁאָר הָעַמִּים וְכוּ'" וְעַיֵּן שָׁם בָּרַמְבַּ"ן, - לְאַחַר שֶׁתִּדְעוּ וְתָבִינוּ אֶת גֹּדֶל הָאַהֲבָה שֶׁאוֹהֵב הַקָּבָּ"ה לָבָנָיו. וְאַהֲבַת הָאָב לְבָנָיו הִיא הָאַהֲבָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר הַיְכוֹלָה לְהִמָּצֵא, וְכָל זֶה בְּאָב לִבְנוֹ שֶׁכָּל הַקֶּשֶׁר בֵּינֵיהֶם הִיא הַטִּפָּה סְרוּחָה. עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה הַקָּבָּ"ה לְבָנָיו יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא הָאָב הָאֲמִתִּי, וַדַּאי אַהֲבָתוֹ גְּדוֹלָה וַחֲזָקָה לְאֵין שִׁעוּר. וְאִם - כֵּן רָצוֹן הַקָּבָּ"ה לְזַכּוֹת אֶת בָּנָיו הֵם גְּדוֹלִים מְאֹד, וְאֵין לָנוּ לְהִצְטַעֵר עַל הַנִּסְיוֹנוֹת הַקּוֹרִים לָנוּ. כִּי וַדַּאי אֵין כַּוָּנַת הָאָב לְצַעֵר אוֹתָנוּ, עַל כָּרְחֲךָ לוֹמַר שֶׁבְּנִסָּיוֹן הַקּוֹרֶה לָנוּ כַּוָּנָתוֹ וּמַטָּרָתוֹ רַק לְטוֹב, וְאַף שֶׁאֵיֶּנּוּ מְבִינִים אֶת הַטּוֹבָה הַנִּמְצֵאת בְּזֶה, מִכָּל - מָקוֹם עָלֵינוּ לִסְמֹךְ עַל אַהֲבָתוֹ כְּפִי שֶׁסּוֹמְכִים הַבָּנִים הַקְּטַנִּים עַל אֲבִיהֶם גַּם בִּזְמַן שֶׁאֵין מְבִינִים אֶת כַּוָּנָתוֹ, לָכֵן עָלֵינוּ לָדַעַת כִּי מַטָּרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִיא לֶהֱיוֹתֵנוּ עַם קָדוֹשׁ לַה' אֱלֹקֶיךָ, וְזוֹ אֲשֶׁר הַקָּבָּ"ה מְצַפֶּה מֵאִתָּנוּ.

יִתְבָּאֵר לְפִי זֶה הָא דְּאָמַר "ה' צַדִּיק יִבְחָן" (תהילים יא, ה) הַקָּבָּ"ה מַרְבֶּה בְּנִסְיוֹנוֹת וּבוֹחֵן אֶת הַצַּדִּיקִים יוֹתֵר מִשְּׁאָר בְּנֵי אָדָם, וְטַעַם הַדָּבָר, כִּי הַצַּדִּיקִים בְּכֹחָם לְהִתְגַּבֵּר עַל הַנִּסְיוֹנוֹת, וְנִתָּנִים הַנִּסְיוֹנוֹת כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לְהִתְמוֹדֵד עִמָּם, וְלָכֵן רַק הַצַּדִּיקִים נִסְיוֹנוֹתֵיהֶם מְרֻבִּים. אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה כָּל חַיָּיו רְצוּפִים הָיוּ בְּנִסְיוֹנוֹת, כִּי אַהֲבַת ה' לְאַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה הָיְתָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר וְלָכֵן הוֹסִיף לְנַסּוֹתוֹ, "טוֹב ה' לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו" (תהילים, קמה, ט) אַף שֶׁטּוֹב ה' לְכָל הָעוֹלָם מִכָּל - מָקוֹם לְכָל מַעֲשָׂיו וְהֵם הַצַּדִּיקִים רַחֲמָיו מְרֻבִּים וּמְיֻחָדִים, וּמֵרֹב רַחֲמֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל הַצַּדִּיקִים מַרְבֶּה לְנַסּוֹתָם, וּבְכָךְ מִתְגַּלִּית אַהֲבָתוֹ יִתְבָּרַךְ לַצַּדִּיקִים, מִפְּנֵי שֶׁלְּפִי גֹּדֶל הַקֹּשִׁי כֵּן תִּרְבֶּה הַצָּלָחָתוֹ כַּאֲשֶׁר יִתְמוֹדֵד עִם הַקְּשָׁיִים כַּהֲלָכָה. לְכָךְ אֵין לְהִתְלוֹנֵן עַל הַקְּשָׁיִים וְהָעֲנָשִׁים כִּי בָּהֶם טְמוּנָה הַהַצָּלָחָה.

ד. מָשָׁל נִפְלָא וּבוֹ לְהָשִׁיב עַל הַנְהָגַת ה' הַנִּרְאֵית תְּמוּהָה

וְרָאִיתִי לְכָךְ מַאֲמָר יָפֶה וְנִפְלָא עַל - פִּי מָשָׁל בְּסֵפֶר "אֲרְחוֹת מוּסָר" (עמ' ש"ג) הַמַּמְחִישׁ אֶת הַנְהָגַת ה' הַנִּסְתָּרֶת לֶהֱיוֹתָהּ מַתְחֶלֶת בְּסִפּוּרָהּ מִבְּרִיאַת הָעוֹלָם, וְאֵלּוּ דְּבָרָיו:

בַּפִּיּוּט שֶׁל עֲשָׂרָה הֲרוּגֵי מַלְכוּת שֶׁאוֹמְרִים בְּמוּסַף שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים כָּתוּב: "שׁוֹרְפֵי מַעְלָה צָעֲקוּ בְּמָרָה, זוּ תּוֹרָה וְזוּ שְׂכָרָהּ, עוֹטֶה כַּשַּׂלְמָה אוֹרָה, אוֹיֵב מְנָאֵץ שִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא, וּמְחָרֵף וּמְגַדֵּף עַל דִּבְרֵי תּוֹרָה. עָנְתָה בַּת קוֹל מִשָּׁמַיִם, אִם אֶשְׁמַע קוֹל אַחֵר אֶהֱפֹּךְ אֶת הָעוֹלָם לְמַיִם, לְתֹהוּ וָבֹהוּ אָשִׁית הֲדוֹמַיִם, גְּזֵרָה הִיא מִלְּפָנַי קַבְּלוּהָ מְשַׁעְשְׁעֵי דַּת יוֹמָם".

וְצָרִיךְ בֵּאוּר מָה עִנְיַן הַפִּיכַת וְהַחְזָרַת הָעוֹלָם לְתֹהוּ וָבֹהוּ בְּכָאן? וּמַהוּ בְּעֶצֶם הַנִּמּוּק שֶׁמְּנַמֵּק הַבּוֹרֵא אֶת מַעֲשֵׂהוּ בִּתְשׁוּבָה עַל תְּמִיהַת הַמַּלְאָכִים: "זוּ תּוֹרָה וְזוּ שְׂכָרָהּ?" וְכִי חָסֵר לוֹ לְהַקָּבָ"ה תְּשׁוּבוֹת לְהַצְדִּיק דְּרָכָיו?

[שָׁמַעְתִּי עַל זֶה מָשָׁל נִפְלָא:]

מֶלֶךְ גָּדוֹל הֶחְלִיט פַּעַם לִתְפֹּר לְעַצְמוֹ בֶּגֶד מְיֻחָד מִבַּדֵּי מָשִׁי יְקָרִים שֶׁאֵין כְּמוֹתָם בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. הוֹצִיא הַמֶּלֶךְ מִכְרָז עַל מָנַת לִמְצֹא חַיָּט מְקֻצוֹעִי וּמְעֻלֶּה שֶׁיִּתְפֹּר אֶת הַבֶּגֶד הַמַּלְכוּתִי, וּלְבַסּוֹף נִבְחַר יְהוּדִי אֶחָד שֶׁנִּמְצָא רָאוּי לַמְּלָאכָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת. וְאָכֵן הַבֶּגֶד שֶׁהוֹצִיא הַחַיָּט הַיְּהוּדִי מִתַּחַת יָדוֹ הָיָה מַרְהִיב בְּיָפְיוֹ– עַיִן לֹא רָאֲתָה. וּבְעִקְבוֹת תְּפִירַת הַבֶּגֶד זָכָה הַיְּהוּדִי לְכָבוֹד גָּדוֹל וּלְהַעֲרָכָה רַבָּה מֵאֵת הַמֶּלֶךְ.

כִּרְאוֹת שָׂרֵי הַמֶּלֶךְ הַגּוֹיִם כַּמָּה נִכְבָּד הַחַיָּט הַיְּהוּדִי בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ הָלְכוּ וְהוֹצִיאוּ אֶת דִּבָּתוֹ רָעָה בְּאָזְנֵי הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר, שֶׁאָמְנָם הַיְּהוּדִי הוּא אָמָן גָּדוֹל בִּמְלֶאכֶת הַחַיָּטוּת, וְהוֹצִיא מִתַּחַת יָדוֹ בֶּגֶד מַרְהִיב כָּל - כָּךְ בְּיָפְיוֹ, אֲבָל הוּא גַּנָּב. הוּא גָּנַב מִשְּׁאֵרִיּוֹת הַבַּד הַיָּקָר שֶׁנָּתַן לוֹ הַמֶּלֶךְ לְתְפִירַת הַבֶּגֶד. בַּתְּחִלָּה לֹא אָהַב הַמֶּלֶךְ לְהַאֲמִין אֲבָל בְּרִית כְּרוּתָה לְלָשׁוֹן הָרַע שֶׁתִּתְקַבֵּל, וּלְבַסּוֹף נֵאוֹת הַמֶּלֶךְ לְהַעֲמִיד אֶת הַחַיָּט הַיְּהוּדִי לְמִשְׁפָּט. בַּמִּשְׁפָּט יָצָא הַחַיָּט חַיָּב וְנִגְזַר עָלָיו עֹנֶשׁ מָוֶת.

בְּיוֹם הַמִּיעָד לְהוֹצָאָה לַהוֹרֶג, הֻכְרַז, שֶׁכָּל תּוֹשָׁבֵי הָעִיר יָבוֹאוּ לִרְאוֹת בִּגְזַר דִּינוֹ וְעָנְשׁוֹ שֶׁל הַיְּהוּדִי הַגַּנָּב, וְיָבוֹא גַּם הַמֶּלֶךְ בְּתוֹכָם. בַּיָּמִים הָהֵם נָהוּג הָיָה שֶׁהַנִּדּוֹן לַמָּוֶת נוֹתְנִים לוֹ אֶת מִשְׁאַלְתּוֹ הָאַחֲרוֹנָה. וּכְמוֹ כֵן נָתְנוּ לַחַיָּט לְבַקֵּשׁ מִשְׁאָלָה אַחֲרוֹנָה. הַחַיָּט בִּקֵּשׁ לִפְנֵי שֶׁמּוֹצִיאִים אוֹתוֹ לַהוֹרֶג שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ לְהַפְרֵד מֵהַבֶּגֶד הַמְיֻחָד שֶׁתָּפַר לַמֶּלֶךְ וְשֶׁיִּנָּתֵן לוֹ לְמַשֵּׁשׁ אֶת הַבֶּגֶד בְּיָדָיו. כְּשֶׁהֵבִיאוּ לוֹ אֶת הַבֶּגֶד וּנְתָנוּהוּ בְּיָדָיו שֶׁל הַחַיָּט הוּא הֵחֵל בִּזְרִיזוּת מַדְהִימָה לִפְרֹם אֶת הַבֶּגֶד עַד הַחוּט הָאַחֲרוֹן. עַכְשָׁו, אָמַר הַחַיָּט, תִּמְדְּדוּ אֶת כָּל הַחוּטִים וּצְאוּ וּבִדְקוּ אִם גָּנַבְתִּי מֵהַבַּד שֶׁל הַמֶּלֶךְ. כַּאֲשֶׁר הַבֶּגֶד פָּרוּם וְאֶפְשָׁר לִרְאוֹת אֶת כָּל הַחוּטִים, כָּל חוּט בִּפְנֵי עַצְמוֹ, אֶפְשָׁר לִבְדֹּק בְּוַדָּאוּת שֶׁלֹּא גָּנַבְתִּי כְּלוּם.

כְּךְ אָמַר הַקָּבָ"ה, שֶׁכְּדֵי לְיַשֵּׁב אֶת הַקֻּשְׁיוֹת שֶׁל "זוּ תּוֹרָה וְזוּ שְׂכָרָהּ" שֶׁיֵּשׁ עַל עֲשָׂרָה הֲרוּגֵי מַלְכוּת, כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לְהָבִין דִּין שָׁמַיִם וְהַנְהָגָתוֹ יִתְבָּרַךְ יִצְטָרֵךְ הַקָּבָ"ה לִפְרֹם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ עַד לְלִפְנֵי מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, לִימֵי הַתֹּהוּ וָבֹהוּ, בִּכְדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לְהָבִין כִּי "מִשְׁפְּטֵי ה' אֱמֶת צָדְקוּ יַחְדָּו", וְזֶהוּ הַכַּוָּנָה בְּדִבְרֵי הַפִּיּוּט דְּ"אִם אֶשְׁמַע קוֹל אַחֵר" – כְּלוֹמַר, אִם אֶשְׁמַע קוֹלוֹת שֶׁל טְרוּנְיוֹת וְקֻשְׁיוֹת עַל הַנְהָגַת דִּין שָׁמַיִם אֵאַלֵּץ "לְתֹהוּ וָבֹהוּ אָשִׁית הֲדוֹמַיִם", וְרַק עַל - יְדֵי פְּרִימַת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ וְהַחְזָרָתָהּ לְתֹהוּ וָבֹהוּ יוּכְלוּ הַנִּבְרָאִים לְהָבִין דִּין הָאֱמֶת וּמִשְׁפַּט הַצֶּדֶק שֶׁבְּדִינֵי שָׁמַיִם.

וְזוֹ עִקַּר עֲבוֹדָתֵנוּ עַתָּה בְּסוֹף הַגָּלוּת, וְהוּא לִהְיוֹת שֶׁעוֹמְדִים אָנוּ לִקְרַאת יָמִים שֶׁבָּהֶם תִּמָּלֵא הָאָרֶץ דֵּעָה, וְכַנֶּאֱמָר (ירמיהו לא, לג): "וְלֹא יְלַמְּדוּ עוֹד אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת אָחִיו לֵאמֹר דְּעוּ אֶת ה' כִּי כוּלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם", וְעוֹד נֶאֱמַר (ישעיהו יא, ט) מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה', אֲזַי קֹדֶם שֶׁנִּזְכֶּה לַ"פְּרִי" הַנִּפְלָא הַזֶּה מֻטָּל עָלֵינוּ לְשַׁבֵּר "קְלִפָּתוֹ" שֶׁהִנָּה עַתָּה בְּמִלֹּא עָצְמָתָהּ וְקַשְׁיוּתָהּ, שֶׁכֵּן הַדֶּרֶךְ קֹדֶם שֶׁזּוֹכִים לְאוֹר גָּדוֹל יֵשׁ לַעֲבֹר חֹשֶׁךְ גָּדוֹל. וְכַמְבֹאָר בְּאוֹר - הַחַיִּים הַקָּדוֹשׁ (שמות ח) שֶׁקֹּדֶם יְצִיאַת מִצְרַיִם שָׁקְעוּ יִשְׂרָאֵל בְּמ"ט שַׁעֲרֵי טֻמְאָה וְלֹא נִכְנְסוּ לְשַׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל הַטֻּמְאָה לֶהֱיוֹת שֶׁבְּמַעֲמַד הַר סִינַי זָכוּ לְמ"ט שַׁעֲרֵי קְדֻשָּׁה בִּלְבַד, וְאִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְשַׁעַר בַּקְדֻשָּׁה מִבְּלִי שֶׁקֹּדֶם יִכָּנְסוּ כְּנֶגְדּוֹ בְּשַׁעַר הַטֻּמְאָה לְלֹחֹם עִמּוֹ. וּבְסוֹף הַיָּמִים, לֶהֱיוֹת שֶׁיִּזְכּוּ אָז יִשְׂרָאֵל לְשַׁעַר הַנּו"ן שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה עֲלֵיהֶם יֵהֵא לְהִתְמוֹדֵד עִם שַׁעַר הַ - 50 שֶׁל הַטֻּמְאָה, וְזֶה זְמַנֵּינוּ וְלָכֵן הַבִּלְבּוּלִים וְהַתְּמִיהוֹת הַיּוֹם עֲלוּלִים לַעֲקֹר לִבֵּנִי אָדָם אֶת אֱמוּנָתָם בְּאִם לֹא יִתְחַזְּקוּ בֶּאֱמוּנָה וּתְמִימוּת יוֹתֵר מִתָּמִיד. וְכַמּוּבָא בַּגְּמָרָא (מכות כד) בָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת "וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה", (וְהֶאֱרַכְנוּ בָּזֶה בְּהַקְדָּמַת סִפְרֵנוּ "נַפְשִׁי בִּשְׁאֵלָתִי").

25. אכזבה שהצילה חיים - סיפור

הָרַב שִׁמְשׁוֹן פִּינְקוּס זַצ"ל מְסַפֵּר הָיָה סִפּוּר נוֹרָא שֶׁבּוֹ מוּחָשִׁי לְרְאוֹת הֵיאַךְ נִרְאֵית הַנְהָגַת הַקָּבָּ"ה שֶׁהִיא בְּאֶמְצַע סִפּוּר לְעַמַּת כְּשֶׁהִיא נִרְאֵית מִתְּחִלָּתוֹ, וְכָךְ הוּא מְסַפֵּר.

400 יְהוּדִים נִמְלְטוּ בַּשּׁוֹאָה מִגֶּרְמַנְיָה לְאַנְגְלִיָּה, בְּאַנְגְלִיָּה לֹא חָפְצוּ לְהַשְׁהוֹתָם וְהֶחְלִיטוּ לְהַגְלוֹתָם לְאוֹסְטְרַלְיָה, וְשִׁלְּחוּם בָּאֳנִיָּה עִם מְלַוִּים, וּמִי הָיוּ הַמְלַוִּים? פּוֹשְׁעִים וַעֲבָרְיָנִים שֶׁהָיוּ בַּכֶּלֶא הָאַנְגְלִי... אוֹתָם פּוֹשְׁעִים הִתְעַלְּלוּ בָּהֶם כָּל הַדֶּרֶךְ עִנּוּם וְצָעֲרוּם לְמִאַד, וּבְיוֹתֵר מַה שֶּׁעָלָה עַל כָּל צַעֲרָם מֵאוֹתָם פּוֹשְׁעִים הָיָה שֶׁזָּרְקוּ אֶת חֻפְצֵיהֶם לַיָּם, וַחֲפָצִים אֵלּוּ הָיוּ יְקָרִים לָהֶם מְאֹד, לְפִי שֶׁהָיוּ אֵלּוּ זִכְרוֹנוֹת מִקְרוֹבֵיהֶם שֶׁנֶּהֶרְגוּ בַּשּׁוֹאָה תְּמוּנוֹת וְכָל מִינֵי חֲפָצִים לְמַזְכֶּרֶת שֶׁהָיוּ לָהֶם מְעַט לְמַשִּׁיב נֶפֶשׁ וְגַם מֵאֵלּוּ הָיָה עֲלֵיהֶם לְהִפָּרֵד, וְכָךְ הֶעֱבִירוּם לְאוֹסְטְרַלְיָה, לְאַחַר מִכֵּן הִשְׁתַּקְּמוּ הַיְּהוּדִים הַלָּלוּ בְּמִקּוֹמוֹת שׁוֹנִים וְעַשְׂרוֹת שָׁנִים חָיוּ כָּךְ בִּכְאֵב עַל הִפָּרְדָם מֵהַמַּזְכָּרוֹת שֶׁהָיוּ לָהֶם לְמַשִּׁיב נֶפֶשׁ.

לְאַחַר עַשְׂרוֹת שָׁנִים – מְסַפֵּר הָרַב פִּינְקוּס – נִתְגַּלָּה יוֹמָנוֹ שֶׁל קָצִין גֶּרְמָנִי וּבוֹ מְסַפֵּר הוּא שֶׁתַּפְקִידוֹ בִּזְמַן הַשּׁוֹאָה הָיָה קְצִין צוֹלֶלֶת גֶּרְמָנִית, וּבָרְאדֶר גִּלּוּ שֶׁאֳנִיָּה מְרַחֶפֶת לָהּ מֵעַל פְּנֵי הַמַּיִם, וְחָפְצוּ לְפוֹצְצָהּ, אוּלָם אָז רָאוּ שֶׁנּוֹשְׂרִים מִמֶּנָּה חֲפָצִים בַּעֲלֵי זֶהוּת גֶּרְמָנִית... מִיָּד עָצְרוּ אֶת תָּכְנִיתָם וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁפָּקְדוּ לִשְׁלֹחַ אֳנִיָּה לְלַוּוֹתָם לְאוֹסְטְרַלְיָה כַּיָּאוּת לִנְתִינִים גֶּרְמָנִיִּים...

וּלְבַסּוֹף כְּשֶׁחָזְרָה הָאֲנִיָּה עִם פּוֹשְׁעֵי אַנְגְלִיָּה נִתְבָּרְרָה לָהֶם טָעוּתָם וּפוֹצְצוּהָ עַל כָּל יוֹשְׁבֶיהָ...

עַשְׂרוֹת שָׁנִים הִלְכוּ הַלָּלוּ בְּעִצָּבוֹן, מַה זֹּאת עָשָׂה הָאֱלֹקִים לָנוּ... גַּם אֶת שְׁאֵרִית הַפְּלֵטָה – זִכְרוֹנוֹת וּמַזְכָּרוֹת שֶׁהָיוּ לָנוּ לְמֵשִׁיב נֶפֶשׁ נָטַל מֵאִתָּנוּ...? אוּלָם כְּשֶׁרוֹאִים אֶת סוֹף הַסִּפּוּר רוֹאִים שֶׁזּוֹ הָיְתָה הַסִּבָּה לַהַצָּלָה.

26. אכזבה ועיכוב שהצילו חיים - סיפור

וּבְדוֹמֶה לָזֶה רָאִיתִי סִפּוּר שֶׁקָּרָה עִם הָרַב מֹשֶׁה שֶׁרֶר זַצַ"ל סִפּוּר שֶׁסִּפְּרָה לוֹ אִמּוֹ בְּהִתְפַּעֲלוּת הֵיאַךְ חַיָּיו חַיֵּי נֵס. וְכָךְ הָיָה הַמַּעֲשֶׂה, רַבִּי מֹשֶׁה הָיָה יָתוֹם, בְּקַטְנוּתוֹ חָלָה מַחֲלָה קָשָׁה וְאִמּוֹ שֶׁהָיְתָה עֲנִיָּה הֻצְרְכָה לִתְרוּפָה עֲבוּרוֹ, לִקְטָה אֶת הַפְּרוּטוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת שֶׁהָיוּ בְּרְשׁוּתָהּ וְהָלְכָה לְבֵית מִרְקַחַת לִרְכֹּשׁ עֲבוּרוֹ תְּרוּפָה, בְּבֵית הַמִּרְקַחַת לֹא הָיָה בַּעַל הַבַּיִת כִּי אִם סְגָנוֹ, סָגָנוֹ זֶה הֵכִין לָהּ תְּרוּפָה בְּצִנְצֶנֶת, אִמּוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה רָצָה בְּשִׂמְחָה לְבֵיתָהּ לִתֵּן לִבְנָהּ אֶת הַתְּרוּפָה וּלְמַזָּלָהּ נָפְלָה בַּדֶּרֶךְ וְנִשְׁבְּרָה הַצִּנְצֶנֶת... חָשַׁךְ עָלֶיהָ עוֹלָמָהּ וּבְצַעַר גָּדוֹל חָזְרָה לְבֵית הַמִּרְקַחַת וְהַשַּׁקִּית בְּיָדָהּ שֶׁבְּתוֹכָהּ צִנְצֶנֶת שְׁבוּרָה עִם פֶּתֶק הָרְשׁוּם שֶׁל הַתְּרוּפָה. כְּשֶׁחָזְרָה כְּבָר הִגִּיעַ בַּעַל - הַבַּיִת עַצְמוֹ לְבֵית הַמִּרְקַחַת, וְאָז הִתְחַנְּנָה עַל נַפְשָׁהּ שֶׁיְּרַחֵם עָלֶיהָ וּבְהַבְטָחָה שֶׁבְּקָרוֹב תְּשַׁלֵּם לוֹ עֲבוּר הַתְּרוּפָה בְּכָךְ שֶׁתַּעֲבֹד עֲבוּדוֹת מֶשֶׁק בַּיִת וְכַדּוֹמֶה, בַּעַל - הַבַּיִת קִבֵּל בַּקָּשָׁתָהּ וְנִכְנַס לְרַקֹּחַ לָהּ תְּרוּפָה מֻחְדָּשׁ, כְּשֶׁיָּצָא לִתֵּן לָהּ הַתְּרוּפָה הָיָה בַּעַל - הַבַּיִת כֻּלּוֹ חִוּוֵר, מְבֹהָל וּמְרֻגָּשׁ, וְאָמַר לָהּ, גְּבֶרֶת, יֵשׁ לָךְ מַזָּל וְנֵס גָּדוֹל אֵרַע לָךְ, אוֹי וַאֲבוֹי אִם בְּנֵךְ הָיָה נוֹטֵל אֶת הַתְּרוּפָה הַקּוֹדֶמֶת שֶׁהֵכִין הַסָּגָן שֶׁלִּי, בַּתְּרוּפָה הַהִיא הָיָה מֵת בַּמָּקוֹם, זֶה הָיָה רַעַל גָּמוּר בְּשְׁבִילוֹ...

תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה כְּבָר עָרְכָה לָנוּ סִפּוּר בְּהֶמְשְׁכִים הַמְשַׁקֵּף בָּרוּר אֶת הַנְּהָגַת ה' כַּמְבֹאָר, וְהוּא סִפּוּר מְכִירַת יוֹסֵף, בַּתְּחִלָּה הַכֹּל הָיָה נִרְאֶה מַעֲצִיב, אַכְזָרִי, סִפּוּר שֶׁל סֵבֶל לִנְקִי כַּפַּיִם, עֲלִילָה, כֻּלָּא י"ב שָׁנִים עַל לֹא עָוֶל בְּכַפָּיו, אוּלָם סוֹף הַסִּפּוּר מוֹכִיחַ הֵיאַךְ הַכֹּל הָיָה לְטוֹבָה: "לֹא אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הֵנָּה כִּי הָאֱלֹקִים לְהַחֲיוֹת עַם רַב", הַכֹּל הָיָה בִּשְׁבִיל שֶׁיִּהְיֶה לְעַם יִשְׂרָאֵל מָקוֹם בּוֹ יִפְרוּ וְיִרְבּוּ מְאֹד מְאֹד, בּוֹ יִוָּצְרוּ לְעַם גָּדוֹל שֶׁיָּבוֹא עַל תִּכְלִיתוֹ. וְהִנֵּה אָנוּ צְרִיכִים לִלְמֹד מֵהַמִּפְרָשׁ עַל הַסָּתוּם, הַתּוֹרָה בְּסִפּוּר יוֹסֵף נָתְנָה לָנוּ הַמְחָשָׁה הֵיאַךְ יֵשׁ לְהַבִּיט עַל מִקְרִים תְּמוּהִים, וְאַף שֶׁנִּשְׁאָרִים הֵמָּה סְתוּמִים וַחֲתוּמִים הַמִּפְרָשׁ יְגַלֶּה עַל הַסָּתוּם.

בְּיַלְקוּט מֵעַם לוֹעֵז [שׁוֹפְטִים] מוּבָא מַעֲשֶׂה בְּתַלְמִידוֹ שֶׁל הָרַמְבַּ"ן שֶׁחָלָה וְנָטָה לָמוּת. נִכְנַס הָרַמְבַּ"ן לְבַקְּרוֹ וְרָאָה שֶׁקְּצוֹ הָיָה קָרוֹב. פָּנָה לַחוֹלֶה וְאָמַר לוֹ: שְׁמַע נָא בְּנִי אֶת אֲשֶׁר

אֲנִי מְצַוְּךָ. דַּע שֶׁבָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן יֵשׁ הֵיכָל עֶלְיוֹן, וְשָׁמָּה כִּסְאוֹת לַמִּשְׁפָּט, וְהַשְּׁכִינָה נִצֶּבֶת בַּעֲדָם. הֵא לְךָ קֶמֵיעַ, וְדַע שֶׁבְּקֶמֵיעַ זֶה יִפְתְּחוּ לְךָ אֶת כָּל שַׁעֲרֵי הַהֵיכָלוֹת שֶׁבָּרָקִיעַ, עַד שֶׁתַּגִּיעַ לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. לָכֵן אֲבַקֶּשְׁךָ: אֲנִי אֶתֵּן לְךָ בִּכְתָב כַּמָּה שְׁאֵלוֹת עֲצוּמוֹת בְּנוֹגֵעַ לְכָלַל יִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁתַּגִּיעַ לְשָׁם תִּשְׁאַל אוֹתָם, וְתָבוֹא אֵלַי בַּחֲלוֹם וְתִמְסֹר לִי אֶת הַתְּשׁוּבוֹת שֶׁיָּשִׁיבוּ לְךָ, וְנִפְטַר הַתַּלְמִיד לְעוֹלָמוֹ.

וַיְהִי הַיּוֹם, וְהָרַמְבַּ"ן יוֹשֵׁב עַל יַד חֲלוֹנוֹ וְלוֹמֵד כְּדַרְכּוֹ, וְהִנֵּה תַּלְמִידוֹ הַמָּנוֹחַ מוֹפִיעַ לְנֶגֶד עֵינָיו. פָּנָה הַתַּלְמִיד וְאָמַר לְרַבּוֹ: יֵדַע רַבֵּנוּ, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁבָּאתִי וְהֶרְאֵיתִי אֶת הַקֶּמֵיעַ שֶׁלְּךָ, נִפְתְּחוּ בְּפָנַי הַשְּׁעָרִים, וְנָתְנוּ לִי רְשׁוּת לַעֲלוֹת מַעְלָה מַעְלָה, עַד הַהֵיכָל שֶׁאָמַרְתָּ לִי. וְכַאֲשֶׁר רָצִיתִי לִשְׁאֹל אוֹתָם קֻשְׁיוֹת שֶׁהֻכְנְתָּ לִי רַבֵּנוּ, נִרְאָה וְהִתְבָּרֵר לִי מִיָּד, עוֹד בְּטֶרֶם פָּצִיתִי פִּי, שֶׁכָּל הַקֻּשְׁיוֹת אֵינָן קַיָּמוֹת בְּעוֹלַם הָאֱמֶת, כִּי שָׁם הוּא עָלְמָא דִּקְשׁוֹט, וְהַכֹּל בֶּאֱמֶת, צֶדֶק וּמִשְׁפָּט.

הֶחָפֵץ חַיִּים זַצַ"ל נָשָׂא אֶת מִשָּׁלוֹ בְּעִנְיָן זֶה וְאָמַר: אוֹרֵחַ בָּא לְמָקוֹם פְּלוֹנִי לְשַׁבַּת קֹדֶשׁ וּבְבֵית - הַכְּנֶסֶת רָאָה שֶׁהַגַּבַּאי מְחַלֵּק אֶת הָעֲלִיּוֹת בְּאֹי סֵדֶר מֻבְהָק. לְאֶחָד שֶׁיּוֹשֵׁב לְיַד הַקִּיר הַדְּרוֹמִי קוֹרֵא לַעֲלוֹת לַתּוֹרָה וְאַחַר - כָּךְ קוֹרֵא לְמִישֶׁהוּ שֶׁיּוֹשֵׁב בַּצָּפוֹן וְשׁוּב קוֹרֵא לְאָדָם נוֹסָף מִן הַמִּזְרָח. לְאַחַר הַתְּפִלָּה הֵעִיר עַל כָּךְ לַגַּבַּאי, מַדּוּעַ אֵינוֹ מְחַלֵּק אֶת הָעֲלִיּוֹת לְפִי סֵדֶר וְרַק בְּצוּרָה מְבֻלְבֶּלֶת כָּזֹאת?

הֵשִׁיב לוֹ הַגַּבַּאי: אַתָּה הֲרֵי אוֹרֵחַ כָּאן. פַּעַם אַחַת וִיחִידָה שֶׁאַתָּה נִמְצָא כָּאן בְּבֵית - הַכְּנֶסֶת. וּכְבָר אַתָּה שׁוֹאֵל שְׁאֵלוֹת. אִלּוּ הָיִיתָ מִתְפַּלֵּל כָּאן בְּקְבִיעוּת הָיִיתָ יוֹדֵעַ שֶׁמַּה שֶׁשַּׁדַּלְתִּי עַל פְּלוֹנִי זֶהוּ מִשּׁוּם שֶׁהוּא קִבֵּל עָלָיו בַּשַּׁבָּת שֶׁעָבְרָה וּמַה שֶׁשַּׁדַּלְתִּי עַל אַלְמוֹנִי זֶהוּ מִפְּנֵי שֶׁקִּבֵּל עָלָיו לִפְנֵי שְׁבוּעַיִם. וּבְכְלָל כָּאן הַנֹּהַג שֶׁהוֹלְכִים לְפִי סֵדֶר הָאָלֶף בֵּית שֶׁל הַשֵּׁמוֹת וְלֹא לְפִי סֵדֶר מְקוֹמוֹת הַיְשִׁיבָה.

וּכְמוֹ שֶׁמְּסַפְּרִים [עַל - דֶּרֶךְ הֲלָצָה] אוֹדוֹת אוֹתוֹ נָבוֹךְ שֶׁנִּכְנַס לְבֵית - הַכְּנֶסֶת בְּאֶחוּר וְשָׁמַע אֶת הַשַּׁ"ץ אוֹמֵר: "אֶת כָּל אוֹהֲבָיו וְאֶת כָּל הָרְשָׁעִים יַשְׁמִיד", אָמַר: אִם כָּכָה זֶה שֶׁה' מַשְׁמִיד אֶת אוֹהֲבָיו, לְשֵׁם מָה לִהְיוֹת מֵאוֹהֲבָיו? לְעֲמָתוֹ, חֲבֵרוֹ יָצָא מִבֵּית - הַכְּנֶסֶת מֻקְדָּם וְהִסְפִּיק לִשְׁמֹעַ רַק: "שׁוֹמֵר ה' אֶת כָּל אוֹהֲבָיו וְאֶת כָּל הָרְשָׁעִים" אָמַר: אִם הַקָּבָ"ה שׁוֹמֵר אֶת כָּל הָרְשָׁעִים מַדּוּעַ לֹא לִהְיוֹת רָשָׁע?

וְכָל הַמְּבוּכָה הַזֹּאת בָּאָה רַק מִפְּנֵי שֶׁלֹּא שָׁמַע דְּבָר שָׁלֵם – "שׁוֹמֵר ה' אֶת כָּל אוֹהֲבָיו וְאֶת כָּל הָרְשָׁעִים יַשְׁמִיד".

27. **התפלין נאבדו... עיכוב מהתפלה... בשביל קדיש לנשמה - סיפור**

וְעוֹד רְאִיתִי סִפּוּר נִפְלָא הַמּוּבָא בְּסֵפֶר "דִּבְשָׁהּ שֶׁל תּוֹרָה" מִבַּעַל הַמַּעֲשֶׂה שֶׁאֵרַע לוֹ בְּאַחַד הַפְּעָמִים כְּשֶׁהָיָה בְּאַרְצוֹת - הַבְּרִית, וּמְסַפֵּר הוּא, בִּקֵּר אֶחָד כְּשֶׁהִגִּיעַ לְבֵית - הַכְּנֶסֶת לְתְפִלַּת שַׁחֲרִית הֶפְתֵּעַ לִרְאוֹת שֶׁשָּׁכַח אֶת הַתְּפִלִּין בְּחַדְרוֹ בַּמָּלוֹן, חָזַר לַמָּלוֹן, וְהַתְּפִלִּין אֵינָם, מָצָא שָׁם אֶת הַמְנַקֶּה וּשְׁאָלָהוּ עַל הַתְּפִלִּין, הַהוּא לְבוּרוּתוֹ אָמַר לוֹ שֶׁהִשְׁלִיכָם לָאַשְׁפָּה, מִיָּד הָלַךְ בַּעַל הַמַּעֲשֶׂה לָאַשְׁפָּה וּמָצָא שֶׁכְּבָר רוֹקְנוּהָ לַמִּכָל הַגָּדוֹל שֶׁמְּחוּץ לַמָּלוֹן, רָץ לְשָׁם, וּמָצָא שֶׁכְּבָר רוֹקְנוּהוּ לַמַּשְׁאִית וְהַמַּשְׁאִית מֻתְנַעַת לִנְסִיעָה, רָץ לְעֵבֶר הַנֶּהָג וַעֲצָרוֹ וְהִסְבִּיר לוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֵפֶץ חָשׁוּב בְּמַשְׂאִית הָאַשְׁפָּה, וּבַקָּשָׁתוֹ לְצָפּוֹת בְּהִתְרוֹקְנוּתָהּ זֶה עַתָּה עַל מְנָת לִמְצֹא אֶת חֻפְצוֹ, הַלָּה הֵשִׁיב לוֹ שֶׁבִּשְׁבִיל כָּךְ צָרִיךְ רְשׁוּת מֵהַמְנַהֵל, נִגַּשׁ לַמְנַהֵל שֶׁהָיָה בְּקִרְבַת מָקוֹם, הַמְנַהֵל הִרְשָׁהוּ וּבִקְּשׁוֹ שֶׁלְּאַחַר שֶׁיִּמְצָא מְבֻקָּשׁוֹ יִגַּשׁ אֵלָיו, וְאָכֵן כָּךְ הָיָה הִתְפִּלִּין נִמְצְאוּ, וּכְדֵי שֶׁלֹּא יַפְסִיד זְמַן קְרִיאַת - שְׁמַע נִגַּשׁ בְּחָפְזָה לַמְנַהֵל לִשְׁמֹעַ מַה בְּפִיו, וְכָךְ אָמַר לוֹ הַמְנַהֵל, שֶׁהוּא גּוֹי וְאִשְׁתּוֹ יְהוּדִיָּה, וְאָבִיהָ שֶׁל אִשְׁתּוֹ בָּא אֵלֶיהָ בַּחֲלוֹם בְּכַעַס עַל שֶׁנִּשֵּׂאת לְגוֹי, וּבַקָּשָׁתוֹ מִמֶּנָּה שֶׁלְּפָחוֹת תִּדְאַג שֶׁמִּישֶׁהוּ יְהוּדִי יֹאמַר קַדִּישׁ עֲבוּרוֹ, וְהוֹסִיף הַמְנַהֵל הַגּוֹי וְאָמַר, הַיּוֹם זֶה הָ"אַזְכָּרָה" שֶׁל אָבִיהָ שֶׁל אִשְׁתּוֹ וְאִם יוּכַל לוֹמַר עֲבוּרוֹ קַדִּישׁ, כַּמּוּבָן שֶׁהַלָּה נַעֲנָה בְּחִיּוּב.

מִמַּעֲשֶׂה זֶה יֵשׁ לָנוּ לִרְאוֹת כַּמָּה עוֹשִׂים מִן הַשָּׁמַיִם מַהְפֵּכוֹת וְצִרּוּפֵי מִקְרִים בִּשְׁבִיל שֶׁיִּזְכֶּה יְהוּדִי שֶׁיֹּאמְרוּ עָלָיו קַדִּישׁ.

28. **למה היית זוכה לו היה לך עוד קצת סבלנות... - סיפור**

עַל הַגָּאוֹן "הֶחָכָם צְבִי" מִסֻּפַּר שֶׁכַּאֲשֶׁר לָמַד בְּבֵחֲרוּתוֹ בִּישִׁיבָה, הִתְאַכְסֵן אֵצֶל בַּעַל בַּיִת אָמִיד, אֲבִי אֲבִיהֶם שֶׁל בְּנֵי מִשְׁפַּחַת רוֹטְשִׁילְד. הִמְצְאוּתוֹ בְּבֵית זֶה גָּרְמָה קְשָׁיִים לֹא מְעַטִּים, כֵּיוָן שֶׁבִּהְיוֹתוֹ מַתְמִיד עָצוּם הִגִּיעַ לְפָעָמִים אֶל הַבַּיִת בְּשָׁעַת לַיְלָה מְאֻחֶרֶת. בְּנֵי הַבַּיִת לָחֲצוּ עַל אֲבִיהֶם שֶׁיּוֹצִיא אֶת הַבָּחוּר וְיִשַׂלְּחֵהוּ לְמָקוֹם אַחֵר, אַךְ הוּא לֹא נַעֲנָה לָהֶם. כָּךְ נִמְשַׁךְ הַדָּבָר זְמַן רַב, וּבַעַל הַבַּיִת עָמַד בַּנִּסָּיוֹן וְלֹא הֵעֵז לְהוֹצִיא מִלָּה אַחַת שֶׁל טְרוּנְיָא מִפִּיו.

וַיְהִי הַיּוֹם וְגַם בַּעַל הַבַּיִת עַצְמוֹ הִגִּיעַ לְמַצָּב שֶׁכְּבָר לֹא הָיָה מְסֻגָּל יוֹתֵר לִסְבֹּל אֶת הַקְּשָׁיִים. הָיָה זֶה כַּאֲשֶׁר בְּדִיּוּק בְּאוֹתוֹ יוֹם נִתְקַל בִּבְעָיוֹת שׁוֹנוֹת בְּעִנְיְנֵי מִסְחָרוֹ, וּבִלְבּוֹ הִצְטַבְּרוּ מִלֵּאי שֶׁל תְּחוּשׁוֹת - כַּעַס וּמְרִירוּת, וְכָל אֵלֶּה הֵבִיאוּהוּ לִפְלֹט כַּמָּה מִלִּים נֶגֶד הַבָּחוּר. אָמְנָם הוּא לֹא אָמַר לוֹ בְּמִפֹרָשׁ שֶׁיֵּצֵא מִבֵּיתוֹ, אֲבָל הַנִּימָה שֶׁהָיְתָה בְּפִיו גִּלְּתָה עַל יַחַס שׁוֹנֶה מְעַט מִמַּה שֶׁהָיָה עַד אוֹתוֹ הַיּוֹם.

מִיָּד לְאַחַר מִכֵּן הִרְגִּישׁ בַּעַל הַבַּיִת בַּדָּבָר, וְהִתְחָרַט מְאֹד עַל כָּךְ, אַף נִגַּשׁ אֶל הַבָּחוּר וּבִקֵּשׁ מְמֶנּוּ בִּדְמָעוֹת מְחִילָה, סְלִיחָה וְכַפָּרָה.

וְהִנֵּה, לֹא עָבְרָה שָׁעָה קַלָּה מֵאָז פְּלִיטַת הַפֶּה, הִגִּיעוּ פַּרְנְסֵי הַקְּהִלָּה הַסְּמוּכָה לְבַקֵּשׁ מֵהַבָּחוּר שֶׁיְּכַהֵן כַּאֲבַ"ד בְּעִירָם. הָ"עִסְקָה" נָחְתְּמָה בּוֹ בַּיּוֹם, וּכְבָר לַמָּחֳרָת יָצָא הֶ"חָכָם צְבִי" מִן הַבַּיִת וְעָבַר לְהִתְגּוֹרֵר בָּעִיר הַהִיא.

בְּצֵאתוֹ אֶת הַבַּיִת, פָּנָה לְרוֹטְשִׁילְד וְאָמַר לוֹ כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה: "אֶתְמוֹל, כַּאֲשֶׁר לֹא הִתְגַּבַּרְתָּ עַל עַצְמְךָ, הָיָה הַיּוֹם הָאַחֲרוֹן שֶׁהָיִיתִי צָרִיךְ לְהִשָּׁאֵר אֶצְלְכֶם. עוֹד בְּתְחִלַּת בּוֹאִי אֲלֵיכֶם, נִגְזַר כָּךְ מִן הַשָּׁמַיִם שֶׁזֶּה יִהְיֶה הַיּוֹם הָאַחֲרוֹן. אִם הָיִיתָ מְגַלֶּה אֹרֶךְ רוּחַ עוֹד שָׁעָה קַלָּה בִּלְבַד, וְלֹא הָיִיתָ מִתְרַעֵם עַל הַקְּשָׁיִים שֶׁגָּרַמְתִּי לְךָ עַל יְדֵי לִמּוּד הַתּוֹרָה שֶׁלִּי – הָיִיתָ זוֹכֶה לְבָנִים וּבְנֵי בָנִים עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹות. עַכְשָׁו שֶׁלֹּא זָכִיתָ לְכָךְ – בָּנִים מֻפְלָגִים בַּעֲשִׁירוּת וּבְמָמוֹן יִהְיוּ לְךָ, אַךְ בָּנִים תַּלְמִידֵי חֲכָמִים – לֹא יִהְיוּ לְךָ"...

29. עצה למתינות - לדון לכף זכות

וּכְמוֹ כֵן עוֹד מֵהֶעְדֵּר הַמְּתִינוּת שֶׁתּוֹצְאוֹתֶיהָ הַפַּחְזָנוּת, מְמַהֵר הָאָדָם לָדוּן לְכַף חוֹבָה אֶת כָּל אֲשֶׁר יִרְאוּ עֵינָיו, וּמְמַהֵר לִשְׁפֹּט לְפִי מַרְאֵה עֵינָיו וְלָדוּן לְחוֹבָה גַּם אָדָם יָשָׁר וְנָקִי, וּמִכָּךְ בָּא לְשִׂנְאָה וּלְזִלְזוּל בִּכְבוֹד הַבְּרִיּוֹת.

וְחָשׁוּב לְהַבְהִיר בְּבֵאוּר מִצְוָה זוֹ, כִּי לְאָדָם נִדְמֶה שֶׁמִּצְוָה זוֹ לָדוּן לְכַף זְכוּת הִיא לְכְאוֹרָה לְעַקֵּם אֶת הַשֵּׂכֶל הַיָּשָׁר וְלִשְׁפֹּט אֶת חֲבֵרוֹ בְּצֶדֶק וּלְזַכּוֹתוֹ עַל אַף מַעֲשֵׂהוּ הַקָּלוֹקֵל, וּבֶאֱמֶת הַיּוֹתֵר נָכוֹן הוּא שֶׁשִּׂכְלֵנוּ הוּא הֶעָקֹם, וְלָכֵן רוֹאֶה בְּדֶרֶךְ כְּלָל חוֹבָה, וְהַתּוֹרָה מְצַוָּה עָלֵינוּ לְיַשְּׁרוֹ וּלְהִתְרַגֵּל לִרְאוֹת טוֹב, וְכֵיְדוּעַ שֶׁמִּצְוָה זוֹ נִתְּנָה לְקַיְּמָהּ בְּדֶרֶךְ שֶׁל הֶרְגֵּל, דְּהַיְנוּ שֶׁהַמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לִמְצֹא זְכוּת בַּחֲבֵרוֹ נַעֲשֶׂה לוֹ זֶה כְּטֶבַע.

וּלְהַלָּן כַּמָּה קְטָעִים מֵעִנְיַן חֲשׁוּב זֶה לָדוּן לְכַף זְכוּת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג מִדָּה זוֹ אֶלָּא עַל יְדֵי מְתִינוּת.

א. הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה בְּיוֹתֵר לְסַלֵּק הַשִּׂנְאָה - לָדוּן לְכַף זְכוּת

מִצְוַת עֲשֵׂה מֵהַתּוֹרָה לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לְכַף זְכוּת, וְלֹא יִפָּרֵשׁ מַעֲשָׂיו וּדְבָרָיו אֶלָּא לְטוֹב, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יט, טו): "בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ". (ספר המצוות קעז)

וּמִצְוָת עֲשֵׂה זוֹ גּוֹרֶמֶת לְקִיּוּמָהּ שֶׁל כָּל תּוֹרַת בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, שֶׁכֵּיוָן שֶׁמַּטֶּה מִשְׁפַּט חֲבֵרוֹ לְכַף זְכוּת גּוֹרֵם שֶׁיֹּאהֲבֵהוּ, וְלֹא יַעֲבֹר עַל "לֹא תִשְׂנָא" וְ"לֹא תִקֹּם וְלֹא תִטֹּר" וּשְׁאָר מִצְוֹות, וְהִיא הַסִּבָּה לִהְיוֹת בֵּין אֲנָשִׁים שָׁלוֹם וְרֵעוּת. (איש ורעהו)

ב. מִדִּינֵי הַמִּצְוָה - לָדוּן לְכַף זְכוּת

כְּתַב רַבֵּנוּ יוֹנָה, כִּי תִּרְאֶה אָדָם אֲשֶׁר יְדַבֵּר דָּבָר אוֹ יַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה, וְיֵשׁ לִשְׁפֹּט דְּבָרוֹ וּמַעֲשֵׂהוּ לְצַד חוֹבָה וּלְצַד הַזְּכוּת, אִם הָאִישׁ הוּא יְרֵא אֱלֹקִים, נִתְחַיֶּבְתָּ לָדוּן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת עַל דֶּרֶךְ אֱמֶת, גַּם כִּי יִהְיֶה הַדָּבָר קָרוֹב וְנוֹטֶה יוֹתֵר אֵצֶל הַדַּעַת לְכַף חוֹבָה.

וְאִם הוּא מִן הַבֵּינוֹנִים, אֲשֶׁר יִזָּהֵרוּ מִן הַחֵטְא וּפְעָמִים יִכָּשְׁלוּ בּוֹ, יֵשׁ עָלֶיךָ לְהַטּוֹת הַסָּפֵק וּלְהַכְרִיעוֹ לְכַף הַזְּכוּת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שבת קכז:): הַדָּן אֶת חֲבֵרוֹ לְכַף זְכוּת הַמָּקוֹם יְדִינוֹ לְכַף זְכוּת, וְהֵיא מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ". וְאִם הַדָּבָר נוֹטֶה לְכַף חוֹבָה, יִהְיֶה הַדָּבָר אֶצְלְךָ כְּמוֹ סָפֵק, וְאַל תַּכְרִיעֵהוּ לְכַף חוֹבָה.

וְאִם הָאִישׁ הַהוּא רַב מַעֲשָׂיו לְרַע, אוֹ בְּחַנְתּוֹ כִּי אֵין יִרְאַת אֱלֹקִים בִּלְבָבוֹ, תַּכְרִיעַ מַעֲשָׂיו וּדְבָרָיו לְכַף חוֹבָה, שֶׁנֶּאֱמַר וְכוּ'. (שערי תשובה)

וְאִם הוּא אִישׁ שֶׁלֹּא תֵּדַעֵהוּ וְאֵינְךָ מַכִּירוֹ, וְהַמַּעֲשֶׂה בִּלְתִּי מֻכְרָע לְאֶחָד מִשְּׁנֵי הַקְּצָווֹת, צָרִיךְ בְּדֶרֶךְ הַחֲסִידוּת לָדוּן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת. (פיהמ"ש להרמב"ם)

ג. הַדָּן לְכַף זְכוּת - מֵקֵל צַעַר הַשְׁכִּינָה

כָּתַב רַבֵּנוּ הַחִידָ"א זַצַ"ל: אֶפְשָׁר לוֹמַר בַּמָּה שֶׁכָּתַבְתִּי בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, דְּשִׁמְעָתִי מִפֶּה קָדוֹשׁ, הָרַב הַמַּפְלָא עִיר וְקַדִּישׁ כְּבוֹד מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי חַיִּים בֶּן עָטָר זַ"ל, מַעֲשֶׂה בְּחָכָם אֶחָד שֶׁבִּזְהוּ עָשִׁיר אֶחָד וּמָחַל לוֹ תֵּכֶף, וְטַעֲמָא טְעִים, דְּאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ דְּחֶטְאוֹי דְּבַר נַשׁ מַכְבִּידִין גַּדְפָּהָא דִּשְׁכִינְתָּא, וְאִם כֵּן, אִם אֵינִי מוֹחֵל לוֹ - יֵשׁ לוֹ עָוֹן, וְחַס וְחָלִילָה יֵשׁ סֵרֶךְ צַעַר לַשְׁכִינָה, וְאִם אֲנִי מוֹחֵל לוֹ - לֹא נִשְׁאַר עָוֹן זֶה, וַאֲנִי מֵקֵל בְּצַעַר הַשְׁכִינָה. אֵלּוּ דִּבְרֵי פִּי חָכָם חֵן, וְזֶה חֲסִידוּת.

וּמִמֶּנּוּ נִלְמַד, דְּאִם יֵשׁ לָדוּן לַחֲבֵרוֹ לְחוֹבָה - אִם דָּנוֹ לְחוֹבָה הוּא עֹשֶׂה עָוֹן וְיֵשׁ צַעַר לַשְׁכִינָה. וְאִם דָּנוֹ לְכַף זְכוּת - אִם כֵּן לֹא חָטָא - וּמֵקֵל צַעַר מֵהַשְׁכִינָה. וְעוֹד, שֶׁאִם בֶּאֱמֶת לֹא חָטָא וְהוּא דָּנוֹ לְחוֹבָה - הוּא חוֹטֵא, וְהוּא עַצְמוֹ גּוֹרֵם צַעַר לַשְׁכִינָה. וּכְבָר כָּתַבְנוּ בַּעֲנִיוּתֵנוּ בְּמָקוֹם אַחֵר, דְּהַרְבֵּה תּוֹעֶלֶת מַגִּיעַ כְּשֶׁאָדָם מֵלִיץ טוֹב בְּעַד חֲבֵרוֹ, שֶׁגּוֹרֵם לְסִתּוֹם פִּי הַמְקַטְרְגִים לְמַעְלָה וּמַגְבִּיר הָרַחֲמִים.

וְאֶפְשָׁר שֶׁזֶּה רָמַז "בְּצֶדֶק", שֶׁהִיא הַשְׁכִינָה שֶׁנִּקְרֵאת צֶדֶק. "תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ", שֶׁתָּדִין חֲבֵרְךָ לְכַף זְכוּת, כִּי בְּזֶה אַתָּה מֵקֵל בְּצַעַר הַשְׁכִינָה כְּבִיכוֹל, חַס וְחָלִילָה, בְּאֹפֶן שֶׁכַּאֲשֶׁר תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ, תֵּן דַּעְתְּךָ בַּשְׁכִינָה, וְתָדוּן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת. (מראית העין)

ד. הַחוֹרֵץ מִשְׁפַּט חֲבֵרוֹ לְחוֹבָה - חוֹרֵץ בְּזֶה אֶת מִשְׁפָּטוֹ שֶׁל עַצְמוֹ לְחוֹבָה

שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁם הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, שֶׁאֵין נִגְזָר עַל אָדָם שׁוּם גְּזַר דִּין אֶלָּא אִם כֵּן הוּא פּוֹסֵק בְּעַצְמוֹ כֵּן. וְהָעִנְיָן, כִּי בְּוַדַּאי אִם יִשְׁאָלוּ לוֹ בְּפֵרוּשׁ לְחָרֵץ דִּין עַל עַצְמוֹ, בְּוַדַּאי יַכְחִישׁ וְיֹאמַר שֶׁאֵין הַדִּין כֵּן, וְיַהֲפֹךְ בִּזְכוּתוֹ שֶׁל עַצְמוֹ, וְלָכֵן מַרְאִין לוֹ אָדָם שֶׁעָשָׂה אֵיזֶה עֲבֵרָה מֵעֵין מְלַאכְתּוֹ - מְלֶאכֶת עֲבֵרָה שֶׁלּוֹ - וְהוּא פּוֹסֵק עָלָיו אֶת הַדִּין בְּאֹפֶן חָפְשִׁי, וּבָזֶה לְמַעֲשֶׂה חוֹרֵץ אֶת דִּינוֹ עַצְמוֹ שֶׁעָשָׂה אַף הוּא כְּעֵין אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, וּכְעֵין שֶׁמָּצָאנוּ בְּדָוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם "בְּבוֹא אֵלָיו נָתָן הַנָּבִיא" וְכוּ', וְסִפֵּר לוֹ מַעֲשֶׂה הָאוֹרֵחַ (ש"ב יב, ה - ו), עָנָה וְאָמַר: "חַי ה' וְכוּ', וְאֶת הַכִּבְשָׂה וְכוּ'", אֲזַי נִפְסַק הַדִּין עַל דָּוִד כַּאֲשֶׁר יָצָא מִפִּיו.

וְלָכֵן צִוּוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שבועות ל') "וֶהֱוֵי דָן אֶת חֲבֵרְךָ לְכַף זְכוּת" כִּי בָּזֶה מְלַמֵּד הַזְּכוּת הַזֶּה עַל עַצְמוֹ.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר (תהילים לט, ט): "מִכָּל פְּשָׁעַי הַצִּילֵנִי חֶרְפַּת נָבָל אַל תְּשִׂימֵנִי" - שֶׁלֹּא אֲחֶרֶף מִיָּמַי אֶת הַנָּבָל וַאֲלַמֵּד עָלַיהֶם זְכוּת, וּבָזֶה תַּצִּיל אוֹתִי מִכָּל פְּשָׁעַי, שֶׁזְּכוּת זֶה יִהְיֶה עָלַי גַּם כֵּן, ודפח"ח. (בעל שם טוב על התורה)

ה. הַדָּן לְכַף זְכוּת מַעֲלָתוֹ חֲשׁוּבָה מְאֹד בַּשָּׁמַיִם עַד שֶׁשּׁוֹלְחִין לוֹ שָׁלוֹם

כְּשֶׁאָדָם מִתְעַסֵּק בְּדִבְרֵי מִצְוֹות וּגְמִילוּת חֶסֶד וְשָׁלוֹם, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁד בַּחֲבֵרָיו, אֲבָל דָּן אוֹתָם לְכַף זְכוּת, יֵשׁ לוֹ שָׁלוֹם בָּאָרֶץ, וְגַם מִן הַשָּׁמַיִם מַשְׁלִיחִין לוֹ שָׁלוֹם, כְּמוּ שֶׁמָּצִינוּ בְּאַבָּא אוּמְנָא (תענית כא:) אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיָה אָדָם גָּדוֹל, אֶלָּא בִּשְׁבִיל מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים. וְכֵן מְסַפֶּרֶת הַגְּמָרָא עַל אַבָּא אוּמְנָא שֶׁהָיָה נוֹהֵג לְדוּן כָּל מַעֲשֶׂה לְכַף זְכוּת, לְמָרוֹת שֶׁהָיָה נִרְאֶה כְּמַעֲשֶׂה רַע. פַּעַם שָׁלַח אַבָּיֵי שְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים לְנַסּוֹתוֹ וְלִבְדֹּק בְּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים. בָּאוּ לְבֵיתוֹ, אָכְלוּ וְשָׁתוּ, וְנָתַן לָהֶם מָקוֹם לָלוּן, וְקִפֵּל תַּחְתֵּיהֶם תַּכְשִׁיטֵי צֶמֶר לִישֵׁן עֲלֵיהֶם. בַּבֹּקֶר לָקְחוּ הָאוֹרְחִים אֶת הַבְּגָדִים שֶׁיָּשְׁנוּ עֲלֵיהֶם, קִפְּלוּ אוֹתָם וְהֵבִיאוּ אוֹתָם לַשּׁוּק לְמָכְרָם, וּפָגְשׁוּ אֶת אַבָּא אוּמְנָא. אָמְרוּ לוֹ: מְבַקְּשִׁים אָנוּ מִכְבוֹדוֹ שֶׁיֹּאמַר לָנוּ כַּמָּה הֵן שָׁוִים וְתֵן לָנוּ מָעוֹת תְּמוּרָתָם, וּבְכָךְ רָצוּ לְבָדְקוֹ אִם יַחְשְׁדֵם כְּגַזְלָנִים, אוֹ שֶׁיֹּאמַר שֶׁשָּׁוְוִים הֵם פָּחוֹת מֵעֶרְכָּם הָאֲמִתִּי. אָמַר לָהֶם: כָּךְ וְכָךְ הֵם שָׁוִים. שְׁאָלוּהוּ: וְאוּלַי שָׁוִים הֵם יוֹתֵר? עָנָה לָהֶם: אֲנִי קָנִיתִי אוֹתָם בְּסָכוּם זֶה שֶׁאָמַרְתִּי לָכֶם. אַחַר שֶׁנָּחוּ לִרְאוֹת שֶׁאָדָם נֶאֱמָן הוּא, אָמְרוּ לוֹ: בַּמֶּה חֲשַׁדְתָּנוּ בְּעֵת שֶׁלִּקַּחְנוּ מִמְּךָ אֶת הַבְּגָדִים? אָמַר לָהֶם: חָשַׁבְתִּי שֶׁנִּזְדַּמְּנָה לָכֶם מִצְוַת פִּדְיוֹן שְׁבוּיִים וּצְרִיכִים אַתֶּם לְמָעוֹת וְהִתְבַּיַּשְׁתֶּם לְבַקֵּשׁ מִמֶּנִּי מָעוֹת, וְלָכֵן לְקַחְתֶּם אֶת הַבְּגָדִים. אָמְרוּ לוֹ: מַטְרֵתֵנוּ הָיְתָה לְנַסּוֹת אוֹתְךָ וְעַמִּדְתָּ בְּנִסָּיוֹן, וְכָעֵת קַח בַּחֲזָרָה אֶת הַבְּגָדִים. אָמַר לָהֶם: אֵינִי רוֹצֶה לְקַבְּלָם בַּחֲזָרָה, כִּי מֵאוֹתוֹ רֶגַע שֶׁלִּקַּחְתֶּם,

אָמַרְתִּי שֶׁיִּהְיוּ לִצְדָקָה. וַעֲבוּר מַעֲשִׂים אֵלּוּ נָתְנוּ לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם שְׁלוֹם בְּכָל יוֹם, שֶׁהָיְתָה בָּאָה אֵלָיו בַּת קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם בְּכָל יוֹם וְאוֹמֶרֶת לוֹ "שָׁלוֹם עָלֶיךָ". (תענית כא)
וְעַל כֵּן אָמְרוּ בְּפֶרֶק קַמָּא דְּאָבוֹת (משנה ו'): "וֶהֱוֵי דָּן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת". וְזֶהוּ סִבַּת מְנִיעַת הַקְּטָטָה בֵּין הַחֲבֵרִים וְרִבּוּי הַשָּׁלוֹם, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁדָּנִין אוֹתוֹ מִן הַשָּׁמַיִם לְכַף זְכוּת, כִּדְגַרְסִינַן בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת פֶּרֶק מְפַנִּין (דף קכז) וְכוּ'. (מנורת המאור)

ו. כַּמַּיִם הַפָּנִים אֶל הַפָּנִים כֵּן לֵב הָאָדָם לָאָדָם

אָמַר רַבֵּנוּ חַיִּים מִוּוֹלוֹזִ'ין זַצַ"ל: דָּבָר מְנֻסֶּה, אִם יִהְיֶה לְאָדָם שׂוֹנְאִים, חַס וְחָלִילָה, אִם יִפְעֹל אֶצְלוֹ שֶׁהֵם צַדִּיקִים גְּמוּרִים, וְיָדוּן אוֹתָם לְכַף זְכוּת, תֵּכֶף יִתְהַפֵּךְ לְבָבָם לְאוֹהֲבִים לוֹ. (ארחות חיים)

ז. כַּף זְכוּת - עַד הֵיכָן

תָּנוּ רַבָּנָן, הַדָּן אֶת חֲבֵרוֹ לְכַף זְכוּת - דָּנִין אוֹתוֹ לִזְכוּת. וּמַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד פּוֹעֵל שֶׁיֵּרַד מִגְּלִיל הָעֶלְיוֹן וְנִשְׂכַּר אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת אֶחָד בַּדָּרוֹם שָׁלֹשׁ שָׁנִים. (בשאילתות פרשת שמות סימן מ') הַגִּירְסָא מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי עֲקִיבָא בֶּן יוֹסֵף שֶׁהָיָה נִשְׂכָּר אֵצֶל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הוֹרְקְנוֹס יְעֶיִן שָׁם - יְפֵה עֵינַיִם. וְהַנִּצְיִ"ב מְפָרֵשׁ שָׁם, שֶׁזֶּה הָיָה עוֹד קֹדֶם הַזְּמַן שֶׁלָּמַד רַבִּי עֲקִיבָא תּוֹרָה, אוּלָם מִדּוֹת נִפְלָאוֹת הָיוּ לוֹ. הִגִּיעַ עֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים, אָמַר לוֹ: תֵּן לִי שְׂכָרִי וְאֵלֵךְ וְאָזוּן אֶת אִשְׁתִּי וּבָנַי. אָמַר לוֹ: אֵין לִי מָעוֹת. אָמַר לוֹ: תֵּן לִי פֵּרוֹת. אָמַר לוֹ: אֵין לִי. תֵּן לִי קַרְקַע - אֵין לִי. תֵּן לִי בְּהֵמָה - אֵין לִי. תֵּן לִי כֵּרִים וּכְסָתוֹת - אֵין לִי. הִפְשִׁיל כֵּלָיו לַאֲחוֹרָיו אוֹתוֹ פּוֹעֵל וְהָלַךְ לְבֵיתוֹ בְּפַחֵי נֶפֶשׁ.
לְאַחַר הֶרֶגֶל, נָטַל בַּעַל הַבַּיִת שְׂכָרוֹ בְּיָדוֹ, וְעִמּוֹ מַשָּׂא ג' חֲמוֹרִים: אֶחָד שֶׁל מַאֲכָל, וְאֶחָד שֶׁל מִשְׁתֶּה, וְאֶחָד שֶׁל מִינֵי מְגָדִים, וְהָלַךְ לוֹ לְבֵיתוֹ שֶׁל פּוֹעֵלוֹ. אַחַר שֶׁאָכְלוּ וְשָׁתוּ נָתַן לוֹ שְׂכָרוֹ.
אָמַר לוֹ: בְּשָׁעָה שֶׁאָמַרְתָּ לִי תֵּן לִי שְׂכָרִי וְאָמַרְתִּי אֵין לִי מָעוֹת, בַּמֶּה חָשַׁדְתַּנִי? אָמַרְתִּי: שֶׁמָּא פְּרָקְמַטְיָא בְּזוֹל נִזְדַּמְּנָה לְךָ וְלָקַחְתָּ בָּהֶן. וּבְשָׁעָה שֶׁאָמַרְתָּ לִי תֵּן לִי בְּהֵמָה וְאָמַרְתִּי אֵין לִי בְּהֵמָה, בַּמֶּה חָשַׁדְתַּנִי? אָמַרְתִּי: שֶׁמָּא מֻשְׂכֶּרֶת בְּיַד אֲחֵרִים. בְּשָׁעָה שֶׁאָמַרְתָּ לִי תֵּן לִי קַרְקַע וְאָמַרְתִּי לְךָ אֵין לִי קַרְקַע, בַּמֶּה חָשַׁדְתַּנִי? אָמַרְתִּי: שֶׁמָּא מֻחְכֶּרֶת בְּיַד אֲחֵרִים הִיא. וּבְשָׁעָה שֶׁאָמַרְתָּ לְךָ אֵין לִי פֵּרוֹת, בַּמֶּה חָשַׁדְתַּנִי, אָמַרְתִּי: שֶׁמָּא אֵינָן מְעֻשָּׂרוֹת. וּבְשָׁעָה שֶׁאָמַרְתִּי לְךָ אֵין לִי כֵּרִים וּכְסָתוֹת, בַּמֶּה חָשַׁדְתַּנִי? אָמַרְתִּי: שֶׁמָּא הִקְדַּשְׁתָּ כָּל נְכָסֶיךָ לַשָּׁמַיִם.

אָמַר לוֹ: הָעֲבוֹדָה כָּךְ הָיָה, הִדַּרְתִּי כָּל נְכָסַי בִּשְׁבִיל הוֹרְקָנוֹס בְּנֵי שֶׁלֹּא עָסַק בַּתּוֹרָה, וּכְשֶׁבָּאתִי אֵצֶל חֲבֵרַי בַּדָּרוֹם הִתִּירוּ לִי כָּל נְדָרַי, וְאַתָּה, כְּשֵׁם שֶׁדַּנְתַנִי לִזְכוּת, הַמָּקוֹם יָדִין אוֹתְךָ לִזְכוּת. (שבת קכז:)

וְכֵן מוּבָא שָׁם בַּגְּמָרָא עוֹד עִנְיָנִים, דְּהַכַּף זְכוּת הָיָה יוֹתֵר רָחוֹק מֵהַכַּף חוֹב, וְאַף עַל פִּי כֵן הָיוּ זְהִירִים לָדוּן לִזְכוּת, יְעַיֵּן שָׁם.

ח. מַעֲשֶׂה נוֹרָא מֵחֹסֶר זְהִירוּת לָדוּן לְכַף זְכוּת

הַגָּאוֹן הַנּוֹדָע, רַבִּי שְׁמוּאֵל שְׁטְרַאשׁוּן זַצ"ל, מִגְּדוֹלֵי הַתּוֹרָה הַמְפֻרְסָמִים שֶׁבְּווילְנָא, הַנּוֹדָע בְּמֵיָחֵד מֵחִבּוּרָיו "הַגָּהוֹת הָרַשַׁ"שׁ" עַל הַמִּשְׁנָיוֹת וְעַל כָּל הַשַּׁ"ס וְעוֹד סְפָרִים, הָיָה גָּאוֹן עָצוּם בָּקִי בְּכָל חַדְרֵי תּוֹרָה, וְהָיָה יָדוּעַ גַּם כְּעַסְקָן גָּדוֹל בְּצָרְכֵי צִבּוּר. מְנַהֵל הָיָה בֵּין הַשְּׁאָר "קֻפַּת גְּמִילוּת חֶסֶד לְנִזְקָקִים", הַגְּמַ"ח הָיָה מְנֹהָל בְּקַפְּדָנוּת, מִתּוֹךְ חֲשָׁשׁ, שֶׁבְּלָאו הָכֵי עָלוּל כָּל הַקֶּרֶן לְהִתְפּוֹרֵר בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן.

קָרָה פַּעַם שֶׁיְּהוּדִי פָּשׁוּט לָקַח אֶצְלוֹ 100 רוּבֶּל הַלְוָאָה מִקֻּפַּת הַגְּמַ"ח, עַל תְּנַאי לְפָרְעוֹ תּוֹךְ אַרְבָּעָה חֳדָשִׁים. וַיְהִי הַיּוֹם, כַּעֲבֹר זְמַן זֶה וְהִגִּיעַ זְמַן הַפֶּרָעוֹן, בָּא הַלּוֶוֹה לְבֵיתוֹ שֶׁל הָרַשַׁ"שׁ, אַךְ מִשָּׁלֹא פְּגָשׁוֹ שָׁם, הָלַךְ לְבֵית מִדְרָשׁוֹ, מָקוֹם שֶׁיְּשַׁשׁ וְעָסַק בַּתּוֹרָה. בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס הַלֹּה לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, יָשַׁב הָרַשַׁ"שׁ שְׁקוּעַ רֹאשׁוֹ וְרִבּוֹ בַּגְּמָרָא שֶׁלְּפָנָיו, מִבְּלִי שֶׁיִּתֵּן לִבּוֹ מִי בָּא וּמִי יוֹצֵא. הַיְּהוּדִי נִגַּשׁ אֵלָיו, וְהִנִּיחַ לְפָנָיו עַל הַגְּמָרָא שְׁטָר בֶּן מֵאָה רוּבֶּל, בְּאָמְרוֹ שֶׁזֶּה עֲבוּר פִּרְעוֹן הַחוֹב. הָרַשַׁ"שׁ בְּהֶיוֹתוֹ שְׁקוּעַ בִּלְמוּדוֹ, נִעְנַע בְּרֹאשׁוֹ, וְהַלֹּה קִבֵּל אֶת זֶה כְּרֶמֶז שֶׁהַכֹּל בְּסֵדֶר, וְיָצָא וְהָלַךְ לוֹ.

אֲבָל הָאֱמֶת הָיְתָה, שֶׁהָרַשַׁ"שׁ כְּלָל לֹא שָׂם לֵב עַל זֶה, בְּהֶיוֹתוֹ שְׁקוּעַ כָּלִיל בִּלְמוּדוֹ. וַיְהִי כְּסַיְּמוֹ אֶת סֵדֶר לִמּוּדוֹ, סָגַר אֶת הַגְּמָרָא בְּיַחַד עִם שְׁטָר בֶּן הַמֵּאָה רוּבֶּל, הִכְנִיס אוֹתָהּ לָאָרוֹן וּפָנָה לְבֵיתוֹ.

הָרַשַׁ"שׁ, כְּמִנְהָגוֹ, הָיָה בּוֹחֵן בְּכָל יוֹם אֶת רְשִׁימַת הַלּוֹוִים, וּבְהַגִּיעַ מַבָּט עֵינָיו לִשְׁמוֹ שֶׁל הַיְּהוּדִי הַלָּז, רָאָה שֶׁעֲדַיִן לֹא פָּרַע אֶת חוֹבוֹ, אֲבָל הוּא עָמַד וְהִמְתִּין לוֹ עוֹד מִסְפַּר שָׁבוּעוֹת, וְשָׁלַח לְהוֹדִיעוֹ שֶׁיְּפָרַע אֶת חוֹבוֹ. הַלֹּה בָּא וְטָעַן - "הֲלֹא הֶחֱזַרְתִּי לְכְבוֹד הָרַב אֶת הַחוֹב בְּהֶיוֹתוֹ יוֹשֵׁב בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ בְּיוֹם הַפֶּרָעוֹן". הָרַשַׁ"שׁ חָשַׁב שֶׁהַלֹּה מְשַׁקֵּר, וּבַחֲשָׁשׁוֹ עַל גְּזֵלַת כַּסְפֵּי צִבּוּר, הִזְמִינוֹ לְדִין תּוֹרָה.

כָּל הָעִיר הָמְתָה מֵהַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה, כֵּיצַד יִתָּכֵן שֶׁיְּהוּדִי פָּשׁוּט זֶה אֵינוֹ מִתְבַּיֵּשׁ לְשַׁקֵּר, וְלֹא עוֹד הוּא מְשַׁלֵּם רָעָה תַּחַת טוֹבָה. וְהַיְּהוּדִי הַזֶּה אֲשֶׁר נֶחְשַׁד לַשָּׁוְא, סָבַל עֶגְמַת נֶפֶשׁ וּבוּשָׁה בְּכָל מָקוֹם שֶׁהָיָה נִקְלָע. הִגִּיעַ הַדָּבָר לִידֵי כָּךְ, שֶׁבְּנוֹ - אֲשֶׁר הִתְבַּיֵּשׁ מְאֹד בְּמַעֲשֵׂה אָבִיו - נֶאֱלַץ לַעֲזֹב אֶת הָעִיר וִילְנָא וְלַעֲקֹר לְעִיר אַחֶרֶת, לְבַל יִסְפֹּג עֶלְבּוֹנוֹת עֵקֶב "פִּשְׁעוֹ" שֶׁל

אָבִיו. וַיְהִי הַיּוֹם וְהָרַשַׁ"ש הָיָה צָרִיךְ לְעַיֵּן בִּגְמָרָא זוֹ, שֶׁלָּמַד בָּהּ אָז, וְהִנֵּה לְפֶתַע מוֹצֵא הוּא אֶת הַמַּאֲה רוּבָּל אֲשֶׁר פָּרַע לוֹ הַיְּהוּדִי הַזֶּה בִּהְיוֹתוֹ יוֹשֵׁב בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ. הַגָּאוֹן חָשׁ עַצְמוֹ אָשֵׁם מְאֹד בְּכָל הַצַּעַר וְעָגְמַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁנִּגְרַם לַיְּהוּדִי הַלָּז.

מִיָּד שָׁלַח הַגָּאוֹן לְהַזְמִינוֹ אֵלָיו, וְאָמַר לוֹ: אֶמֹר נָא לִי, בַּמֶּה אוּכַל לְכַפֵּיסְךָ עַל כָּל מַה שֶּׁנִּגְרַם לְךָ, אֲנִי כַּמּוּבָן אֲבַקֵּשׁ מְחִילָה מֵאִתְּךָ בִּפְנֵי עַם וְעֵדָה לְמַעַן יֵדַע אֶת הָאֱמֶת לַאֲמִתָּה.

עָנָה לוֹ הַיְּהוּדִי: מַה תּוֹעִיל בַּקָּשַׁת מְחִילָה, הַקָּהָל לֹא יַאֲמִין, בְּחָשְׁבוֹ שֶׁפִּיּוּסְךָ נַעֲשָׂה רַק לְהַצִּילֵנִי מִבּוּשָׁה, וַאֲנִי אֶשְׁאַר בְּעֵינֵיהֶם אוֹתוֹ שִׁקָּרָן, וְגַם בְּנֵי הַבָּחוּר עָזַב אֶת הָעִיר מֵרֹב הַבּוּשָׁה, וּמַה תּוֹעִיל בְּזֶה בַּקָּשַׁת הַמְּחִילָה?!

הַגָּאוֹן הָרַשַׁ"ש שָׁקַע בְּהִרְהוּרִים, וּפָנָה לְפֶתַע אֵלָיו וְהִגִּיד לוֹ: שְׁלַח נָא לְהָבִיא אֶת בְּנְךָ שֶׁעָזַב אֶת הָעִיר אֵלַי, וַאֲנִי אֶקְחֶהוּ לְחָתָן לְבִתִּי, בְּזֶה אֲנִי מְקַוֶּה שֶׁהָעִיר תֵּדַע שֶׁאַתָּה נָקִי וְיָשָׁר.

הָאָב הַמֻּפְתָּע עָשָׂה כְּמִצְוַת הָרַב, וְאָמְנָם לְאַחַר מִסְפַּר יָמִים הִתְקַיְּמָה מְסִבַּת אֵרוּסִין, וְנִכְתְּבוּ "תְּנָאִים" בֵּין שְׁנֵי מְחֻתָּנִים - הַגָּאוֹן הָרַשַׁ"ש וְאוֹתוֹ יְהוּדִי. ("ילקוט אהבת ישראל")

לְמַדְנוּ מִמַּעֲשֶׂה זֶה ב' דְּבָרִים:

א: יֵשׁ לְלַמֵּד זְכוּת עַל כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי יְהוּדִי זֶה פָּרַע חוֹבוֹ לָרַב, וּבְכָל זֹאת טָעוּ בּוֹ וְחָשְׁדוּ בּוֹ שֶׁרָשָׁע הוּא.

ב: הַמְצַעֵר אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, חַיָּב לְחַפֵּשׂ כָּל דֶּרֶךְ לְפַיְּסוֹ, עַד שֶׁיִּמְחֹל לוֹ מְחִילָה גְּמוּרָה וּכְבוֹדוֹ יָשׁוּב לְאֵיתָנוֹ.

ט. לִשְׁפּט בְּמִתינות - מוֹנֵעַ שְׁפִיכַת דָּם נָקִי / סִפּוּר

בְּעֵת שֶׁהַגָּאוֹן בַּעַל ה"כְּתַב סוֹפֵר" - רַבָּהּ שֶׁל פְּרֶשְׁבּוּרְג, בְּנוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן הַנּוֹדָע ה"חֲתַם סוֹפֵר" - הִצְלִיחַ לְהַשְׁפִּיעַ עַל מֶמְשֶׁלֶת הוּנְגַּרְיָה שֶׁהַקְּהִלּוֹת הַחֲרֵדִיּוֹת יוּכְלוּ לְהִנָּתֵק מֵהַקְּהִלָּה הַכְּלָלִית הַכְּפוּפָה לְהַשְׁפָּעוֹת הֶרְפוֹרְמָה וְיִקָּבְלוּ מַעֲמָד מְאֻשָּׁר, עַל מְנָת שֶׁיּוּכְלוּ לְהִתְאַרְגֵּן וְלִחְיוֹת בְּקִהִלּוֹת נִפְרָדוֹת הַפּוֹעֲלוֹת אַךְ וְרַק עַל פִּי הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וּבְסִיעָתָא דִּשְׁמַיָּא עָלָה הַדָּבָר בְּיָדוֹ, יְדָעוּ הַכֹּל שֶׁנִּצָּחוֹן זֶה הוּא פְּרִי שֶׁנָּבַט לְאַחַר הַזְּרִיעָה שֶׁזָּרַע ה"חֲתַם סוֹפֵר" בְּרֹב יְגִיעָתוֹ בְּאַרְגּוּן הַיְּהוּדִים הַחֲרֵדִים תַּחַת דֶּגֶל הַתּוֹרָה.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כִּנֵּס ה"כְּתַב סוֹפֵר" אֶת כָּל גְּאוֹנֵי וְצַדִּיקֵי הוּנְגַּרְיָה לַעֲצֶרֶת חֲגִיגִית, בְּמַטָּרָה לְחַזֵּק אֶת הַחַיִּים הָרוּחָנִיִּים וְלַעֲמֹד עַל הַמִּשְׁמָר.

בִּשְׁעַת הַכֶּנֶס דָּרַשׁ בִּפְנֵי הַבָּאִים הַגָּאוֹן ה"כְּתַב סוֹפֵר", וּבֵין דְּבָרָיו אָמַר: "מוֹרַי וְרַבּוֹתַי, בְּמַעֲמָד מְרוֹמָם וְחָשׁוּב זֶה, יֵשׁ לִי הַכָּבוֹד לְהַרְאוֹת לְכָל הָאוֹרְחִים דָּבָר חָשׁוּב אֲשֶׁר בְּיָדִי, יְרוּשָּׁה מֵאֲבִי זַצַ"ל וְהוּא מֵאֲבִיו, וְכֵן הָלְאָה מִדּוֹרֵי דּוֹרוֹת בֶּן אַחַר בֵּן - עַד לִזְמַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. לְדָבָר זֶה אֵין בְּכְלָל עֵרֶךְ, וְאָנוּ שׁוֹמְרִים עָלָיו כְּעַל אוֹצָר יָקָר אֲשֶׁר כָּל הוֹן לֹא יִשְׁוֶה לוֹ, זֶהוּ

"שֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ" אֲשֶׁר הִשְׁתַּמְּשׁוּ בּוֹ בִּזְמַן הַבַּיִת. עַד כַּמָּה שֶׁיָּדוּעַ לִי, הִיא הַמַּטְבֵּעַ הַיְחִידָה בָּעוֹלָם הַיְּהוּדִי. אֲנִי רוֹצֶה לְהַצִּיעַ אוֹתָהּ לִפְנֵי בָּאֵי הַכֶּנֶס, כְּדֵי שֶׁכָּל אֶחָד יוּכַל לְעַיֵּן בְּצוּרָתָהּ וְגָדְלָהּ, שֶׁאֲגַב הִיא נוֹגַעַת לְכַמָּה דִּינִים חֲשׁוּבִים, כָּל אֶחָד יִמְסֹר לַשֵּׁנִי, וְכַמּוּבָן לְהַחְזִירָהּ אֵלַי לְאַחַר מִכֵּן".

כַּמּוּבָן שֶׁהַהִתְעַנְיְנוּת סְבִיב הַמַּטְבֵּעַ הָיְתָה רַבָּה מְאֹד, וְהַכֹּל בָּדְקוּ אֶת שֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ, בְּזְהִירוּת רַבָּה. וְכָךְ עָבְרָה שָׁעָה אֲרֻכָּה כְּשֶׁהַמַּטְבֵּעַ עוֹבֶרֶת מֵאֶחָד לְמִשְׁנֵהוּ.

לְפֶתַע נִשְׁמַע קוֹל: הֵיכָן הַשֶּׁקֶל? וְאָכֵן הִתְבָּרֵר שֶׁהַשֶּׁקֶל נֶעְלַם, ה"כְּתַב סוֹפֵר נִרְגַּשׁ, מִבְּלִי לְהָבִין כֵּיצַד קָרָה הַדָּבָר, קָם וּפָנָה בִּדְבָרִים אֶל הַנֶּאֱסָפִים וְאָמַר: יוֹדֵעַ אֲנִי וּבְטוּחַ, שֶׁבִּלִי כָּל כַּוָּנָה רָעָה נֶעְלַם הַשֶּׁקֶל, אוּלַם אֶפְשָׁר שֶׁאֶחָד הַנֶּאֱסָפִים הֶחְלִיפוֹ בְּשׁוֹגֵג בְּמַטְבֵּעַ שֶׁלּוֹ, וְעַל כֵּן מְבַקֵּשׁ אֲנִי, אֶחָד הַמְּחִילָה, שֶׁכָּל אֶחָד יִבְדֹּק בֵּין מַטְבְּעוֹתָיו שֶׁבְּכִיסָיו, שֶׁמָּא יִמְצָא הַשֶּׁקֶל.

הַמְסֻבִּים עָשׂוּ כְּבַקָּשָׁתוֹ - וְלֹא נִמְצָא דָּבָר.

ה"כְּתַב סוֹפֵר" בְּרֹאותוֹ שֶׁזֶּה לֹא הוֹעִיל, הִצִּיעַ שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יְחַפֵּשׂ בְּבִגְדֵי חֲבֵרוֹ, וְאֶפְשָׁר שֶׁבַּדֶּרֶךְ הַזֹּאת יִמָּצֵא הַשֶּׁקֶל.

אוּלָם לְהַצָּעָה זוֹ הִתְנַגֵּד זָקֵן אֶחָד, תַּלְמִיד חָכָם מִתַּלְמִידָיו שֶׁל ה"חֲתָם סוֹפֵר", וּבִקֵּשׁ שֶׁיַּמְתִּינוּ עוֹד רֶבַע שָׁעָה. הַקָּהָל הִסְכִּים לְבַקָּשָׁתוֹ. וּמִשֶּׁחָלַף הַזְּמַן וְעַדַיִן לֹא נִמְצָא הַשֶּׁקֶל, קָם הַזָּקֵן וּבִקֵּשׁ שֶׁיַּמְתִּינוּ עוֹד רֶבַע שָׁעָה. הַקָּהָל כְּבָר הָיָה מְחֻסַּר סַבְלָנוּת לְגַמְרֵי, וְהִתְנַגֵּד לְבַקָּשָׁתוֹ זוֹ אֲשֶׁר הָיְתָה לְלֹא כָּל נְמוּק, אֲבָל ה"כְּתַב סוֹפֵר", בְּהַכִּירוֹ שֶׁזָּקֵן זֶה הִנּוֹ מֵחֲשׁוּבֵי תַּלְמִידָיו שֶׁל ה"חֲתָם סוֹפֵר", בִּקֵּשׁ מֵהַקָּהָל שֶׁאָכֵן יַסְכִּימוּ לְהַצָּעָתוֹ וְיַמְתִּינוּ עוֹד רֶבַע שָׁעָה. וּמִשֶּׁחָלְפָה אַף הִיא, וּכְבָר כִּמְעַט הִתְחִילוּ לְהָטִיל חֲשָׁד עַל הַזָּקֵן, קָם שׁוּב הַזָּקֵן, וּכְשֶׁדְּמָעוֹת בְּעֵינָיו חָזַר וּפָנָה לַנֶּאֱסָפִים וּבִקֵּשׁ שֶׁיּוֹאִילוּ לְהַמְתִּין עוֹד רֶבַע שָׁעָה, וְהִבְטִיחַ שֶׁיּוֹתֵר לֹא יְבַקֵּשׁ לְהַמְתִּין.

וְהִנֵּה לְפֶתַע נִכְנַס הַמְשַׁמֵּשׁ שֶׁל ה"כְּתַב סוֹפֵר" וּבְפִיו בְּשׂוֹרָה: הִנֵּה הַמַּטְבֵּעַ, הִנֵּה שֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ!!! עָמַד הַמְשַׁמֵּשׁ וְהִסְבִּיר לִפְנֵי כָּל הַקָּהָל, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁנִּעֵר אֶת הַמַּפָּה בַּחוּץ מִכָּל הַפְּסֹלֶת שֶׁהָיָה עָלֶיהָ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כַּנִּרְאֶה נָפְלָה גַּם הַמַּטְבֵּעַ, וְעַתָּה שֶׁעָבַר שָׁם שֵׁנִית, הִתְנוֹצְצָה הִיא אֵלָיו מִבֵּין כָּל שְׁיָרֵי הַמַּאֲכָל וְהַפְּסֹלֶת.

עַתָּה הִפְנוּ כֻּלָּם מַבָּטֵיהֶם לְעֵבֶר אוֹתוֹ תַּלְמִיד חָכָם זָקֵן בִּכְדֵי שֶׁיַּסְבִּיר אֶת פֵּשֶׁר הִתְנַהֲגוּתוֹ. קָם אוֹתוֹ זָקֵן וְאָמַר: אֲנִי מִתַּלְמִידָיו שֶׁל ה"חֲתָם סוֹפֵר". בְּשָׁעָה שֶׁהִזְמִינוּ אוֹתִי לְכֶנֶס חֲשׁוּב זֶה חָשַׁבְתִּי בְּלִבִּי לְהָבִיא לִפְנֵי בָּאֵי כֶּנֶס זֶה דָּבָר אֲשֶׁר יְעַנְיֵן בְּיוֹתֵר אֶת כָּל הַקָּהָל, וּמֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ בְּיָדִי שֶׁקֶל מִזְּמַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֲשֶׁר אֶצְלִי בִּירוּשָׁה מִדּוֹר אַחַר דּוֹר, אָמַרְתִּי לְהַצִּיעַ זֹאת

לִפְנֵיהֶם, אוּלָם מִשֶּׁשָּׁמַעְתִּי מִבְּנוֹ שֶׁל רַבִּי, הַ"כְּתַב סוֹפֵר", אֵיךְ הֶחֱשִׁיב וְהִרְבָּה לְהַעֲרִיךְ אֶת הַמַּטְבֵּעַ שֶׁבִּרְשׁוּתוֹ, וּתְרֵתִּי אֲנִי עַל הָרַעְיוֹן מְשׁוּם כְּבוֹד בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי זַצַ"ל. וְהִנֵּה בְּשָׁעָה שֶׁהַמַּטְבֵּעַ נֶאֱבָדָה וְעָלָה הָרַעְיוֹן בְּדַעְתּוֹ שֶׁל ה"כְּתַב סוֹפֵר" שֶׁכָּל אֶחָד יְחַפֵּשׂ בְּבִגְדוֹ, הֲרֵי בְּוַדַּאי שֶׁבְּכִיסִי הָיְתָה נִמְצֵאת הַמַּטְבֵּעַ "הָאֲבוּדָה", וְחָשַׁבְתִּי בְּלִבִּי עַל גֹּדֶל חִלּוּל ה', וְאֵיךְ תֵּרֵד קַרְנוֹ שֶׁל רַבִּי זַצַ"ל שֶׁכָּךְ נָהַג אֶחָד מִתַּלְמִידָיו, וּבְאֵם הָיִיתִי אוֹמֵר: אַף לִי הָיְתָה מַטְבֵּעַ כְּזֹאת, הֲרֵי הָיוּ לוֹעֲגִים לִי, וְעַל כֵּן בִּקַּשְׁתִּי שֶׁיִּמְתִּינוּ כַּמָּה רְבָעֵי שָׁעָה, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה הָיִיתִי נוֹשֵׂא תְּפִלָּה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיַּעֲזֹר לִי שֶׁלֹּא אֶתְבַּיֵּשׁ כָּל כָּךְ לְעֵת זִקְנָה, וְשֶׁלֹּא תָּבוֹא עַל יָדֵי תַּקָּלָה נוֹרָאָה כָּזוֹ שֶׁל חִלּוּל ה', וְאָכֵן הִתְקַבְּלָה תְּפִלָּתִי - וְהַמַּטְבֵּעַ אָכֵן נִמְצְאָה, הִנֵּה הַשֶּׁקֶל הַקָּדוֹשָׁה - סִיַּם הַזָּקֵן אֶת דְּבָרָיו, בְּהַצְבִּיעוֹ עַל הַמַּטְבֵּעַ שֶׁבְּיָדוֹ.

מִשֶּׁסִּיַּם הַלָּה אֶת דְּבָרָיו, פָּנָה הַ"כְּתַב סוֹפֵר" אֶל הַנֶּאֱסָפִים הַנִּדְהָמִים וְאָמַר: עָלֵינוּ לְהוֹדוֹת לַה' יִתְבָּרַךְ שֶׁהֵבִיא לְסִיּוּם כָּזֶה מַצְלָח בְּמַעֲשֶׂה זֶה שֶׁהָיָה, וּבְזֶה הֲרֵי נִמְנַע חִלּוּל ה' נוֹרָא, שֶׁהֲרֵי מִי הָיָה מַאֲמִין לוֹ - הַכֹּל הָיוּ בְּוַדַּאי מְשֻׁכְנָעִים שֶׁאֵין עוֹד מַטְבֵּעַ כָּזֶה בָּעוֹלָם, אֲבָל מִצַּד שֵׁנִי, צָרִיךְ מַעֲשֶׂה זֶה לְלַמְּדֵנוּ, שֶׁהַפִּרוּשׁ "וֶהֱוִי דַּן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת", שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וַחֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה צִוּוּ לָנוּ, הַכַּוָּנָה, שֶׁגַּם בְּמִקְרֶה שֶׁלְּפִי כָּל הַסִּימָנִים שָׂיֵשׂ בְּיָדְךָ אַתָּה מַחֲלִיט כְּמַעַט בְּוַדָּאוּת שֶׁהַלָּה אָשֵׁם, צְרִיכִים גַּם אָז לְמְצֹא זְכוּת עֲבוּרוֹ, וְאִם כָּל הַכָּנָס הִתְאַסֵּף וּבָא רַק בִּשְׁבִיל לְמוּד זֶה - דַּיֵּנוּ! (אלופינו מסבלים)

י. לְבָרֵר אֶת הַמַּעֲשֶׂה מֵהַנֶּחְשָׁד וְלֹא לְהַשְׁאִיר בְּלִבְּךָ אֶת הַחֶשְׁד

סִפֵּר רַבִּי אַרְיֵה לְוִין:

פַּעַם אַחַת הִשְׁתַּתַּפְתִּי בְּהַלְוָיָתוֹ שֶׁל אֶחָד מִנְּקֵיֵּי הַדַּעַת מִירוּשָׁלַיִם, לְאוֹתוֹ נִפְטָר הָיָה יָדִיד וְרֵעַ מִשֶּׁכְּבָר הַיָּמִים, שֶׁהָיוּ נֶאֱהָבִים וּנְעִימִים בְּחַיֵּיהֶם, וְשֶׁעָבְדוּ בְּמְחִצָּה אַחַת בְּמֶשֶׁךְ שְׁלֹשִׁים שָׁנָה. לְפֶתַע רָאִיתִי שֶׁיְּדִידוֹ זֶה פּוֹרֵשׂ מִן הַהַלְוָיָה, שֶׁהָיְתָה בִּתְחִלַּת דַּרְכָּהּ, אֵינוֹ מְלַוֶּה אֶת חֲבֵרוֹ הַמְנוֹחַ לְבֵית עוֹלָמוֹ כָּרָאוּי, וּבְמָקוֹם זֶה נִכְנַס לַחֲנוּת פְּרָחִים שֶׁהָיְתָה בְּסָמוּךְ, כְּדֵי לִקְנוֹת עָצִיץ...

חָשַׁבְתִּי בְּלִבִּי: הֲכָךְ יִנְהַג יָדִיד לַחֲבֵרוֹ הַקָּרוֹב שֶׁהֵטִיב עִמּוֹ בְּחַיָּיו, וְלֹא יִגְמֹל עִמּוֹ חֶסֶד שֶׁל אֱמֶת? כְּלוּם אֵינוֹ יָכוֹל לִמְצֹא שָׁעָה אַחֶרֶת לִקְנוֹת אֶת הָעָצִיץ, וְהוּא צָרִיךְ לִקְנוֹתוֹ בְּעֵת הַהַלְוָיָה דַּוְקָא? כְּדֵי לֹא לַעֲבֹר עַל הַכָּתוּב (ויקרא יט, יז) "הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת עֲמִיתֶךָ", נִגַּשְׁתִּי אֵלָיו וְהוֹכַחְתִּיו עַל פָּנָיו וְאָמַרְתִּי לוֹ: "יְלַמְּדֵנִי וְאֵדַע גַּם אֲנִי, הֲלֹא שָׁנִים הָיִיתָ רֵעַ כְּאָח לַמָּנוֹחַ, וּמַדּוּעַ פָּרַשְׁתָּ מֵהַלְוָיָתוֹ כְּדֵי לִקְנוֹת עָצִיץ?

הִסְבִּיר לִי אוֹתוֹ יְהוּדִי וְאָמַר: מִזֶּה שָׁנִים מְטַפֵּל אֲנִי בְּמִצְרָע אֶחָד וְהוּא מֵת אֶתְמוֹל, מִטְּעָמִים מוּבָנִים הֶחְלִיטוּ הָרוֹפְאִים - שֶׁאֵינָם יְהוּדִים - לִשְׂרֹף אֶת כָּל בְּגָדָיו וַחֲפָצָיו,

שֶׁבְּתוֹכָם הָיָה זוג תְּפִלִּין. הִתְקוֹמַמְתִּי בְּכָל לִבִּי שֶׁיִּשְׁרְפוּ אֶת הַתְּפִלִּין, וְאָז סֵכֶם בֵּינִי לְבֵין הָרוֹפֵא, שֶׁעַד שָׁעָה שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה בַּצָּהֳרַיִם, אֲבִיא עָצִיץ, וְהַתְּפִלִּין יָנֻחוּ בְּתוֹךְ הֶעָצִיץ הֶעָשׂוּי חֶרֶס, וְיִגָּנְזוּ בְּתוֹךְ הָאֲדָמָה - כַּדִּין. מֻכְרָח הָיִיתִי - אֲפוּא - לָרוּץ וְלִקְנוֹת אֶת הֶעָצִיץ עַל מְנָת לִקְבֹּר אֶת הַתְּפִלִּין.

מֵאָז - הוֹסִיף וְאָמַר רַבִּי אַרְיֵה - קִבַּלְתִּי עַל עַצְמִי לָדוּן כָּל אָדָם לְכַף זְכוּת... (מתוך ספר "ילקוט אהבת ישראל")

30. משתלם להתעכב מלהנות בעולם הזה

כָּל הָאֲלָפִים וְהָרְבָבוֹת שֶׁבִּקְּרוּ אֵי פַּעַם בַּבַּיִת הַזֶּה, יָצְאוּ נִפְעָמִים מֵהַפִּשְׁטוּת, מֵהַצְנִיעוּת וּמֵהַהִסְתַּפְּקוּת בְּמוּעָט שֶׁאֵין דּוֹמֶה לָהּ כִּמְעַט בְּדוֹרֵנוּ. הַקִּירוֹת מִתְקַלְּפִים וְהַטִּיחַ נוֹשֵׁר. הַתְּרִיסִים חֲסֵרֵי שְׁלַבִּים, וְהָרִהוּט הַפָּשׁוּט לֹא הֶחְלִיף מֵעוֹלָם.

אֶת נֵרוֹת הַשַּׁבָּת הִדְלִיקָה הָרַבָּנִית, בְּשִׁשָּׁה שְׁנוֹתֶיהָ כַּעֲקֶרֶת בַּיִת, מֵעַל נֵיר אֲלוּמִינְיוּם חַד פַּעֲמִי, בְּנֵרוֹנִים קְטַנִּים בְּמָקוֹם בְּפָמוֹטוֹת כֶּסֶף הֲדוּרִים. הַכִּסְאוֹת פְּשׁוּטִים, הַסְּטַנְדֶּר שָׁחוּק, מָהוּהַ וְנֶעְדָּר צֶבַע, אֲבָל שִׁמְחַת הַחַיִּים קוֹרֶנֶת. אֶת הַהַנְהָגָה הַזּוֹ קִבְּלָה כַּיָּדוּעַ בְּבֵית אֲבִיהָ הַגָּדוֹל, הַמִּתְנַהֵל בְּאוֹתָהּ מַתְכֹּנֶת. אֶת הַמַּסֹּרֶת הַזּוֹ הִמְשִׁיכָה הָרַבָּנִית בְּגָאוֹן גַּם בְּבֵיתָהּ הַפְּרָטִי. "הַתּוֹרָה שֶׁל ר' חַיִּים הִיא הַתַּכְשִׁיטִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁלִּי", הִתְבַּטְאָה פַּעַם הָרַבָּנִית בְּאָזְנֵי אַחַת הַשְּׁכֵנוֹת. "מִלְּבַדָּה, אֵין לִי צֹרֶךְ בְּשׁוּם רְכוּשׁ אַחֵר, אֲפִלּוּ לֹא בְּפָמוֹטוֹת לְכְבוֹד שַׁבָּת".

עִם הַשָּׁנִים, כָּךְ הִתְנַהֵל לוֹ הַסֵּדֶר בְּבֵית מִשְׁפַּחַת קַנְיֶיבְסְקִי: בְּעוֹד צִבּוּר הַגְּבָרִים הַמַּגִּיעַ לְהִתְבַּשֵּׂם מִתּוֹרָתוֹ שֶׁל הגר"ח מְזִינִים אֶת עֵינֵיהֶם בְּהִשְׁתָּאוּת בְּסִפְרִיַּת הָעַמּוּדִים הָעַתִּיקָה וּבַשֻּׁלְחָן הַיָּשָׁן וְהַקָּטָן - הָרַבָּנִית קִבְּלָה אֶת מְאוֹת הַנָּשִׁים שֶׁצָּבְאוּ עַל דַּלְתוֹתֶיהָ בְּמִטְבָּחָהּ הַקָּטָן, שֶׁשִּׁטְחוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת: שְׁנֵי כִּיּוֹרִים, תַּנּוּר וְגַז יְשָׁנִים וְשֻׁלְחָן בַּעַל שְׁלֹשׁ רַגְלַיִם הַנִּתְמָךְ עַל הַקִּיר, בְּתוֹסֶפֶת מִסְפַּר אֲרוֹנוֹת עֵץ מְעַטִּים. אֲפִלּוּ הַמְקֻרָּר הַיָּשָׁן, שֶׁתַּקָּן כְּבָר מְאוֹת פְּעָמִים (כְּעֵדוּת אַחַד הַנִּכָּדִים הַמְקֻרָּבִים) הֻכְנַס מֵחֹסֶר מָקוֹם לַחֲדַר הַשֵּׁנָה.

אֱמֶת. בִּתְחִלַּת דַּרְכָּם הָיְתָה זוֹ הַמְצוּקָה הַכַּלְכָּלִית, הָרְצוֹן הֶחָזָק כְּצוּר חַלְמִישׁ שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא אֶת בַּעֲלָהּ מִסְּפָרָיו, וְיהִי מָה. אֲבָל בְּהֶמְשֵׁךְ דַּרְכָּם הָפְכָה צוּרַת הַחַיִּים הַיְחוּדִית הַזּוֹ לְסִימַן הֶכֵּר, לְאֶבֶן בֹּחַן. אֲנָשִׁים רַבִּים שֶׁנּוֹשְׁעוּ מִבִּרְכוֹתֵיהֶם שֶׁל בַּעֲלֵי הַבַּיִת בִּקְּשׁוּ בְּכָל מְאֹדָם לְסַיֵּעַ וּלְשַׁפֵּץ אֶת הַבַּיִת מֵהַמָּסָד וְעַד הַטְּפָחוֹת. כַּסְפֵּי הַצְּדָקָה זָרְמוּ כַּמַּיִם בַּבַּיִת הַדַּל, אֲבָל הָרַבָּנִית סֵרְבָה בְּתֹקֶף. אֲפִלּוּ הַמַּזְגָּן שֶׁהֻתְקַן בַּבַּיִת בַּשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת, הֻתְקַן כַּאֲשֶׁר הָרַבָּנִית יָצְאָה מֵהַבַּיִת לִזְמַן קָצָר.

"עַד לְיוֹמָהּ הָאַחֲרוֹן לֹא הָיְתָה הַסַּבְתָּא מוּכָנָה לְהַדְלִיק אֶת הַמַּזְגָּן", מְסַפֵּר אַחַד הַנִּכָּדִים. "גַּם כַּאֲשֶׁר מִישֶׁהוּ הִדְלִיק אוֹתוֹ, הִיא בָּחֲרָה לָצֵאת מֵהַבַּיִת. לֹא הָיָה שַׁיָּךְ לְדַבֵּר אִתָּהּ עַל מְקֻרֶר חָדָשׁ אוֹ עַל תַּנּוּר תִּקְנִי יוֹתֵר, שֶׁיַּעֲמֹד בַּמַּעֲמָסָה שֶׁמְּיַצֵּר הַבַּיִת הַזֶּה בְּצוּרָה טוֹבָה יוֹתֵר. כַּאֲשֶׁר דִּבְּרוּ בַּבַּיִת עַל אֶפְשָׁרוּת לְהַשְׁאִיר אֶת הַתַּנּוּר הַפִּסְחִי לְמֶשֶׁךְ כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה, הִתְנַגְּדָה הָרַבָּנִית בְּתֹקֶף, וּמִיָּד עִם צֵאת הֶחָג מִהֲרָה לִשְׁמֹר אֶת הַתַּנּוּר בַּמָּקוֹם הַמִּיעָד לוֹ, שֶׁמָּא יַחֲלִיף חֲלִילָה אֶת הַתַּנּוּר הַיָּשָׁן, שֶׁשִּׁמֵּשׁ אוֹתָם מֵאָז נִשּׂוּאֵיהֶם.

מָה הַסִּבָּה לַהִתְנַהֲלוּת הַזּוֹ?

לְבַסִּיס הַהַנְהָגָה הַזּוֹ הָיוּ שְׁתֵּי סִבּוֹת מֻרְכָּזִיּוֹת, שֶׁאוֹתָן לִפְחוֹת מָנְתָה הָרַבָּנִית בְּקוֹל: הָרְצוֹן שֶׁלֹּא לִיהָנוֹת מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, מֵחֲשֵׁשׁ שֶׁמָּא הַדָּבָר יַגִּיעַ עַל חֶשְׁבּוֹן הָעוֹלָם הַבָּא, וְהַסִּבָּה הַשְּׁנִיָּה הִיא הָעֲבָדָה שֶׁהַבַּיִת הַפּוֹךְ לְמֵעֵין 'חַלּוֹן רַאֲוָה' לַצִּבּוּר הַחֲרֵדִי בִּכְלָל, וּלְצִבּוּר בְּנֵי הַתּוֹרָה בְּפָרָט. כְּדַאי לְסַבֵּל מְעַט, כָּךְ טָעֲנָה תָּמִיד, כְּדֵי שֶׁאֲנָשִׁים יִרְאוּ כֵּיצַד נִרְאֶה בַּיִת אֲמִתִּי שֶׁל תּוֹרָה. נָשִׁים רַבּוֹת שֶׁהִגִּיעוּ לְהִתְלוֹנֵן עַל קְשָׁיֵי פַּרְנָסָה יָצְאוּ נִפְעָמוֹת מִצִּוּרַת הַחַיִּים שֶׁל הָאֲנָשִׁים הַמְיֻחָדִים הַלָּלוּ.

31. מעלת המעכב עצמו ממילוי תאוותו

וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה כְּשֶׁהָאָדָם יוֹצֵר עִכּוּבִים מִלְּכַתְּחִלָּה בְּעַצְמוֹ שֶׁמַּעֲלָתוֹ גְּדוֹלָה, וּכְמוֹ לְמָשָׁל "תַּעֲנִית הָרַאֲבַ"ד", דְּהַיְנוּ כְּשֶׁאָדָם מִתְעַכֵּב בְּאֶמְצַע אֲכִילָתוֹ, וְקוֹרֵא דְּבַר מָה - מִשְׁנָה אַחַת אוֹ הֲלָכָה אַחַת וְכַיּוֹצֵא וְעוֹצֵר תַּאֲוָתוֹ מֵאֲכִילָתוֹ, בְּעִכּוּב זֶה נֶחְשָׁב לוֹ כְּאִלּוּ הִתְעַנָּה. וְעוֹד אָמְרוּ (ברכות טו, ע"ב): הַמְדַקְדֵּק בָּאוֹתִיּוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע מְצַנְּנִין לוֹ גֵּיהִנֹּם, דְּהַיְנוּ זֶה הַמִּתְעַכֵּב, וּמְדַקְדֵּק לִקְרֹא קְרִיאַת שְׁמַע בְּדִקְדּוּק אוֹתִיּוֹתֶיהָ, זוֹכֶה שֶׁיְּצַנְּנוּ לוֹ גֵּיהִנֹּם... הֵיֵּשׁ לָנוּ מֻשָּׂג בַּהֲקַלָּה זוֹ מִצַּעַר הַגֵּיהִנֹּם...? וְזֶה בִּזְכוּת הַמְתָּנָה מוּעֶטֶת שֶׁמַּמְתִּין הָאָדָם בְּקִרְיַאת שְׁמַע לְקָרְאָהּ בְּמִתְינוּת.

כַּמָּה אִם כֵּן גְּדוֹלָה מַעֲלַת זֶה הַמְחַנֵּךְ עַצְמוֹ לְהִתְעַכֵּב לִכְבוֹד ה', וְכִי יֵשׁ לָנוּ מֻשָּׂג מָה הֶרְוַח הַגָּדוֹל בְּזֶה לְאָדָם שֶׁמְּצַנְּנִין לוֹ גֵּיהִנֹּם?!

וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה זֶה הַמִּתְעַכֵּב בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ מְעַט לְאַחַר הַשִּׁעוּר הַקָּבוּעַ, אוֹ לְאַחַר הַתְּפִלָּה לִלְמֹד עוֹד, וּכְמוֹ כֵן הַמִּתְעַכֵּב וּמַמְתִּין כְּדֵי לְקַיֵּם דְּבַר מִצְוָה, וּמַקְדִּישׁ מִזְּמַנּוֹ לְהַמְתִּין וּלְהִתְעַכֵּב מִצָּרְכֵיו בִּשְׁבִיל מִצְוָה. וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה אָדָם שֶׁמַּמְתִּין וּמִתְעַכֵּב בְּסַבְלָנוּת לְחִנּוּךְ בָּנָיו, וְעוֹשֶׂה אֶת עֲבוֹדָתוֹ עִמָּהֶם בְּסַבְלָנוּת וּבְאֹרֶךְ רוּחַ, כַּמָּה שְׂכָרוֹ גָּדוֹל, וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה זֶה הַמַּמְתִּין לַחֲבֵרוֹ לְהַחְזִירוֹ בִּתְשׁוּבָה, וּמַמְתִּין עָלָיו בְּסַבְלָנוּת

וּמַקְדִּישׁ מִזְמַנּוֹ עֲבוּרוֹ לְקָרְבוֹ, לְלַמְּדוֹ, לְעוֹדְדוֹ, כַּמָּה שְׂכָרוֹ שֶׁל זֶה יְהֵא גָּדוֹל, וְכַמָּה בְּכָךְ הוּא תַּכְלִית תִּקּוּנוֹ.

וּכְמוֹ כֵן זֶה הַמַּמְתִּין בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת לִזְמַן "רַבֵּנוּ תָּם", שֶׁלְּהַרְבֵּה פּוֹסְקִים יֵשׁ לָחוּשׁ לִדְבָרָיו וּלְפָחוֹת בִּמְלָאכוֹת דְּאוֹרָיְתָא, כַּמָּה יְהֵא שְׂכָרוֹ שֶׁל זֶה גָּדוֹל בְּהַמְתָּנָה זוֹ.

בֹּא וּרְאֵה שִׂכַר הָעִכּוּב לַמִּצְוָה, מְרֻמָּם הִתְעַכְּבָה לִרְאוֹת אֶת שְׁלוֹם מֹשֶׁה אָחִיהָ בַּתֶּבָה וְכַנֶּאֱמָר: "וַתֵּתַצַּב אֲחֹתוֹ מֵרָחֹק לְדֵעָה מַה יֵּעָשֶׂה לוֹ", וּמֶה הָיָה שְׂכָרָהּ שֶׁכַּאֲשֶׁר נִצְטָרְעָה כָּל יִשְׂרָאֵל חִכּוּ לָהּ וְהִתְעַכְּבוּ בִּשְׁבִילָהּ שִׁבְעָה יָמִים, כַּמּוּבָא בְּרַשִׁ"י (במדבר יב, טו).

וְכֵן בְּיֶתֶר עִנְיְנֵי הַחֶסֶד, אָדָם שֶׁמּוּכָן לְהִתְעַכֵּב לְתֵת תּוֹרוֹ לְאַחֵר שֶׁמְּמַהֵר, וְכַיּוֹצֵא, וּבְכָלַל זֶה כָּל עִנְיְנֵי הַחֶסֶד שֶׁעוֹשֶׂה הָאָדָם בְּגוּפוֹ וְנוֹתֵן מִזְּמַנּוֹ לְהִתְחַסֵּד עִם חֲבֵרוֹ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁשְּׂכָרוֹ לְאֵין קֵץ.

32. אין עיכוב למצוה שאין עליה שכר - סיפור

וְסִפּוּר מְפֻרְסָם יֶשְׁנוֹ עִם אָחוֹתוֹ שֶׁל הַגְּרַ"א שֶׁהָיְתָה הוֹלֶכֶת לְמַעֲשֶׂה חֶסֶד עִם חֲבֵרְתָּהּ, וְקֹדֶם פְּטִירַת אַחַת מֵהֶן בִּקְּשָׁה מֵחֲבֵרְתָּהּ שֶׁתְּבוֹא אֵלֶיהָ מֵעוֹלָם הָאֱמֶת וּתְסַפֵּר לָהּ מַה נִּהְיָה בְּדִינָהּ שָׁם בָּעוֹלָם הַהוּא. וְאָכֵן בָּאָה אַחַת מֵהֶן זוֹ שֶׁנִּפְטְרָה קֹדֶם - לַחֲבֵרְתָּהּ, וְאָמְרָה לָהּ: אִי אֶפְשָׁר לְתָאֵר מַה הוֹלֵךְ בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן כְּלָל וּכְלָל, אוּלָם דָּבָר אֶחָד יֵשׁ לִי לוֹמַר לָךְ, שֶׁבַּשָּׁמַיִם כָּל פְּרָט נֶחְשָׁב וְאֵינוֹ לְחִנָּם, וְסִפְּרָה לָהּ: זוֹכֶרֶת אַתְּ שֶׁפַּעַם הָלַכְנוּ לְדַבֵּר מִצְוָה, וְנִכְנַסְתְּ אַתְּ, וּבִקַּשְׁתְּ שֶׁאֲמַתִּין לָךְ בַּחוּץ, גַּם עַל זְמַן מוּעָט זֶה שֶׁהִמְתַּנְתִּי לָךְ הֶחֱשִׁיבוּ לִי זֹאת בִּשְׂכָרִי.

33. הסתפקות מכח המתנה

א. הַמֵּבִין אֶת מַעֲלַת הָעִכּוּב לֹא דַּיּוֹ שֶׁסּוֹבֵל עִכּוּב אֶלָּא אַף רוֹדֵף אַחֲרָיו וְחַי אֶת חַיָּיו בְּהִסְתַּפְּקוּת וּבְצִנְעָה

הִזְכַּרְנוּ לְעֵיל שֶׁיְּסוֹד אֱמוּנָתֵנוּ בָּנוּי עַל "הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם וּמָחָר לְקַבֵּל שְׂכָרָם" וּשְׂכַר מִצְוֹת אֵינוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְכַאֲשֶׁר הָאָדָם מַפְנִים יְסוֹד זֶה הֵיטֵב בְּלִבּוֹ וּבֶאֱמוּנָתוֹ, אֵין לוֹ קֻשְׁיוֹת עַל ה', וּבְכָל מַצָּב בּוֹ הוּא נָתוּן מַסְכִּים הוּא בְּלִבּוֹ לְחִיּוֹת עִם אוֹתוֹ מַצָּב, וְכֵן אֵינוֹ מְצַפֶּה לִשְׂכַר מִצְוֹתָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּיִדְעוֹ שֶׁאֵין מַתַּן שְׂכָרָם בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּלָל. וּבָזֶה נָבִין מֵהֵיכָן הָיָה כֹּחָם שֶׁל גְּדוֹלֵי וּקְדוֹשֵׁי הָאֻמָּה הֶחֱל מֵהָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְכֵן אַחַר כָּךְ מֵהַתַּנָּאִים וְהָאֲמוֹרָאִים, וְאַחַר כָּךְ עוֹד מִיֶּתֶר גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל הָרִאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים שֶׁסָּבְלוּ יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, וְעִם כָּל זֶה סָבְלוּ זֹאת בְּאֹרֶךְ רוּחַ בְּסַבְלָנוּת וּבְאַהֲבָה, שֶׁכֵּן הַכֹּל מִכֹּחַ אֱמוּנָה

זוֹ: - "הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם וּמָחָר לְקַבֵּל שְׂכָרָם". וְכֵן מִכֹּחַ הָאֱמוּנָה בְּדִבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי (ברכות ה') ג' מַתָּנוֹת טוֹבוֹת נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל וְכֻלָּם לֹא נִתָּנָם אֶלָּא עַל יְדֵי יִסּוּרִים, וְאֵלּוּ הֵן: תּוֹרָה, עוֹלָם הַבָּא, וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְלֹא עוֹד אֶלָּא, אַף כַּאֲשֶׁר הִזְדַּמֵּן לָהֶם לַהֲנוֹת מֵהָעוֹלָם לֹא חָפְצוּ בְּכָךְ שֶׁכֵּן חֶשְׁשׁוּ פֶּן בְּכָךְ יִמְעַט שְׂכָרָם לָעוֹלָם הַבָּא, וְהֶעְדִּיפוּ לִחְיוֹת בְּהִסְתַּפְּקוּת וַאֲפִלּוּ חַיֵּי עֹנִי, וְהָעִקָּר שֶׁלֹּא יִנָּקֶה לָהֶם מֵהָעוֹלָם הַבָּא, מִדַּת הַהַמְתָּנָה וְהַהִסְכָּמָה לְעִכּוּב הָיְתָה אֶצְלָם בְּעָצְמָה אַדִּירָה כְּפִי גֹּדֶל אֱמוּנָתָם.

שֶׁכֵּן זֹאת יֵשׁ לְדַעַת כֻּלָּם מַאֲמִינִים בְּכָךְ שֶׁיֵּשׁ ב' עוֹלָמוֹת, שֶׁכֵּן זֶה מִיסוֹדֵי וּמֵעִקְרֵי הָאֱמוּנָה וְהַיַּהֲדוּת, אוּלָם יְדִיעָה זוֹ כְּכָל שֶׁתִּתְחַזֵּק בָּאָדָם בְּיוֹתֵר כֵּן תְּבִיאֵהוּ לְמַדְרֵגוֹת נַעֲלוֹת בְּיוֹתֵר. כַּמָּה שֶׁיְּדִיעָה זוֹ שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה הִנֵּהוּ פְּרוֹזְדוֹר בִּפְנֵי עוֹלָם הַבָּא וְתוּ לֹא, יוֹתֵר מְחֻדֶּדֶת אֵצֶל הָאָדָם בְּיוֹתֵר כֵּן פּוֹרֵשׁ הוּא מֵעֶנְיְנֵי עוֹלָם הַזֶּה בְּיוֹתֵר.

יְדִיעָה זוֹ נִצְרֶכֶת לְחַדְּדָהּ, וַאֲפִלּוּ עַד הָאָדָם הַגָּדוֹל שֶׁבַּגְּדוֹלִים יֵשׁ לוֹ לְחַדְּדָהּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר שֶׁכֵּן אֵין סוֹף לַמַּדְרֵגוֹת שֶׁיָּכוֹל הָאָדָם לְהַגִּיעַ בְּחִדּוּד יְדִיעָה זוֹ, שֶׁמִּצַּד אֶחָד פְּשׁוּטָה הִיא, וְכָל יֶלֶד בַּגַּן לוֹמֵד יְדִיעָה זוֹ, אוּלָם הַכֹּל תְּלוּי בָּהּ, כְּכָל שֶׁהַהַכָּרָה בָּהּ מְחֻדֶּדֶת מִתְעַלֶּה הָאָדָם.

לְהַלָּן נָבִיא עֲבוּדוֹת וְהַנְהָגוֹת שֶׁל גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל הֵיאַךְ נָהֲגוּ בְּהִסְתַּפְּקוּת וְהֶעְדִּיפוּ אַף חַיֵּי עֹנִי וְהָעִקָּר לִשְׁמֹר אֶת שְׂכָרָם לָעוֹלָם הַבָּא שֶׁלֹּא יִפָּגַע בְּמַשֶּׁהוּ, וּכְמוֹ שֶׁהָיָה אוֹמֵר הַגָּאוֹן רַבִּי יִשְׂרָאֵל סַלַנְטֶר זַצַ"ל: הֲנָאָה בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּשֶׁהִיא שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ - הִנָּהּ נְגִיסָה גַּסָּה מֵהָעוֹלָם הַבָּא...

ב. מְשַׁל הַמְחֻשָּׁה לְחִזּוּק אֱמוּנָה בְּב' עוֹלָמוֹת שֶׁמְּמֻנָּה מִדַּת הַהִסְתַּפְּקוּת

אוּלָם קֹדֶם נִפְתַּח דְּבָרֵינוּ בְּסִפּוּר, שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִתַּלְמִיד חָכָם וְאָמַר לִי שֶׁמְּקוֹר סִפּוּר זֶה הוּא מֵהַגָּאוֹן הָרַב שֵׁ"ךְ זַצַ"ל.

חֻרְטָה מְאֻחֶרֶת שֶׁכְּבָר לֹא הוֹעִילָה / סִיפּוּר

דַּר לוֹ אָדָם כָּאן בָּאָרֶץ, מַצָּבוֹ הָיָה קָשֶׁה מִנִּשֹּׂא, חוֹבוֹתָיו הֵבִיאוּ עָלָיו נוֹשִׁים הַמִּתְדַּפְּקִים עַל פִּתְחוֹ, הוֹצָאָה לַפֹּעַל, עִקּוּלִים, וְכֵיוֹצֵא, וּבוֹ בִּזְמַן הָיְתָה תְּקוּפַת כַּמָּה מִנְּשׁוּאֵי בָּנָיו שֶׁהָיָה נִצָּרְךְ לְמָמוֹן רַב, וְכָךְ הֶעֱבִיר תְּקוּפָה אֲרֻכָּה מִתּוֹךְ קְשִׁי וְלַחַץ בִּלְתִּי יִשְׁעַר, מַצָּב זֶה הִשְׁפִּיעַ עַל בְּרִיאוּתוֹ, וּבְתֹם תְּקוּפַת נְשׂוּאֵי בָּנָיו, נִשְׁאַר בּוֹדֵד בְּבֵיתוֹ חוֹלֶה וּמְרֻתָּק לַמִּטָּה, מַצָּבוֹ הָלַךְ וְהֶחְמִיר עַד שֶׁנּוֹתְרוּ לוֹ מִסְפָּר שָׁבוּעוֹת לְחַיָּיו כְּפִי שֶׁשָּׁעֲרוּ לוֹ הָרוֹפְאִים.

בַּיָּמִים הַלָּלוּ שֶׁהִנּוֹ שׁוֹכֵב חוֹלֶה עַל מִטָּתוֹ, דּוֹפֵק בְּדֶלֶת בֵּיתוֹ פְּקִיד בַּנְק מְכֻבָּד שֶׁנִּזְדַּמֵּן לָאָרֶץ מֵאוֹסְטְרַלְיָה לְרֶגֶל סִדּוּר עִסְקֵי הַבַּנְק בּוֹ הוּא מֻפְקָד, שׁוֹאֵל הוּא לִשְׁמוֹ שֶׁל הַחוֹלֶה, וּלְאַחַר שֶׁמִּזְדַּהֶה כְּפִי מְבֻקָּשׁוֹ, פּוֹנֶה הוּא אֵלָיו וְאוֹמֵר לוֹ, אֲנִי כַּמּוּבָן לֹא בָּאתִי לְכָאן בִּשְׁבִילְךָ, בָּאתִי לְכָאן לְרֶגֶל עִסְקָה דְּחוּפָה בָּאָרֶץ, וּבְעוֹדִי כָּאן קִבַּלְתִּי טֶלֶפוֹן מִמְּנַהֵל הַבַּנְק

שֶׁלִּי, שֶׁמַּאֲחַר וַאֲנִי כְּבָר קָרוֹב לְמָקוֹם מְגוּרֶיךָ, עָלַי לְהִכָּנֵס אֲלֶיךָ בְּעִנְיַן עִזְבוֹן יְרוּשָׁה שֶׁהוֹתִיר קְרוֹבְךָ הַגַּלְמוּד הַדָּר בְּאוֹסְטְרַלְיָה, מֵאַחַר וְהִנְּךָ הַיּוֹרֵשׁ שֶׁל אוֹתוֹ גַּלְמוּד, וּבָאתִי לְבַשֵּׂר לְךָ שֶׁאֵין לְךָ צָרֶךָ לִנְסֹעַ לְאוֹסְטְרַלְיָה בִּשְׁבִיל לָקַחַת אֶת הָעִזְבוֹן שֶׁל קְרוֹבְךָ שֶׁמֵּת, אֶלָּא חָתוֹם לִי כָּאן עַל מִסְפַּר מִסְמָכִים, וְנַעֲבִיר עִזְבוֹן זֶה אֵלֶיךָ כָּאן לְחֶשְׁבּוֹן הַבַּנְק שֶׁלְּךָ... וּבְדֶרֶךְ אַגַּב שְׁאָלָהוּ הַפָּקִיד לְזֶה הַמְרַתֵּק לְמַטָּתוֹ, מַדּוּעַ לֹא בָּאתָ וַאֲפִלּוּ לֹא עָנִיתָ כְּלוּם בְּדָבָר הָעִזְבוֹן שֶׁל קְרוֹבְךָ זֶה, שֶׁכֵּן הֲלֹא שָׁלַחְנוּ אֵלֶיךָ מִסְפַּר מִכְתָּבִים בְּדָבָר הָעִזְבוֹן שֶׁמַּגִּיעַ לְךָ כְּיוֹרֵשׁ יָחִיד וְלֹא הֻגַּבְתָּ כְּלוּם.

הֵשִׁיב אוֹתוֹ חוֹלֶה וְאָמַר הַתְּשׁוּבָה שֶׁלֹּא הֻגַּבְתִּי כְּלוּם בְּדָבָר עִזְבוֹן שֶׁל גַּלְמוּד זֶה שֶׁהִנְנִי הַיּוֹרֵשׁ הַיָּחִיד שֶׁלּוֹ הוּא מִפְּנֵי שֶׁמִּפַּעַם לְפַעַם הָיָה לִי שִׂיחוֹת טֶלֶפוֹן אִתּוֹ, וְתָמִיד הָיָה מִתְאוֹנֵן עַל מַצָּבוֹ שֶׁהוּא בְּכִי רַע, וּמַצָּבוֹ הַכַּסְפִּי דָּחוּק, וְאַף הִנּוֹ גָּר בְּדִירָה שְׁכוּרָה וְכֵיוֹצֵא, וְלָכֵן אָמַרְתִּי, מַה לִּי וְלִנְסֹעַ לְמָקוֹם כָּל כָּךְ רָחוֹק - אוֹסְטְרַלְיָה - בִּשְׁבִיל לְטֹל עִזְבוֹן שֶׁל גַּלְמוּד זֶה שֶׁאֵינוֹ מַגִּיעַ אֶלָּא לְסִכּוּם שֶׁלֹּא שָׁוֶה אֲפִלּוּ הַנְּסִיעָה לְאוֹסְטְרַלְיָה בִּשְׁבִיל לְקַחְתּוֹ. חִיֵּךְ אוֹתוֹ פָּקִיד הַבַּנְק, וְהֵשִׁיב לוֹ, דַּע לְךָ שֶׁקְּרוֹבְךָ הַגַּלְמוּד, הָיָה "עָשִׁיר נִסְתָּר", וְהוֹתִיר עִזְבוֹן שֶׁל כַּחֲמִשָּׁה מִילְיוֹן דוֹלָר... וּבְכֵן אֵיךְ אוֹמְרִים פִּתְגָם בָּעוֹלָם: "אַף פַּעַם לֹא מְאֻחָר..." חָתוֹם לִי עַל הַמִּסְמָכִים הַלָּלוּ, וְנַעֲבִיר לְחֶשְׁבּוֹנְךָ אֶת מִלֹּא הַסְּכוּם...

אוֹתוֹ חוֹלֶה הַמְרַתֵּק לְמַטָּתוֹ מִיָּד פָּרַץ בִּבְכִי מַר וּמִתּוֹךְ יֵאוּשׁ צָוַח וְאָמַר: אוֹי לִי עַל רֹעַ מַזָּלִי וְגוֹרָלִי, עַכְשָׁו אֲנִי זָקוּק לַחֲמִשָּׁה מִילְיוֹן דוֹלָר...?! מָה אֶעֱשֶׂה עַתָּה בְּסִכּוּם זֶה כְּשֶׁנּוֹתַר לִי מִסְפַּר שָׁבוּעוֹת לְחַיּוֹת, הֲכִי צָרִיךְ אֲנִי קֶבֶר מִזֶּהָב, אוֹי לִי עַל רֹעַ מַזָּלִי, הֲלֹא זֶה קָרוֹב מִשְׁפָּחְתִּי הַגַּלְמוּד בְּשָׁעָה שֶׁמֵּת הָיָה זֶה בַּתְּקוּפָה מַמָּשׁ בָּהּ הָיִיתִי לָחוּץ בְּכֶסֶף, וְקִפְּצוּ עָלַי נוֹשִׁים, הוֹצָאָה לַפֹּעַל, עִקּוּלִים וְעוֹד דְּחָקִים קָשִׁים, אִלּוּ הָיִיתִי יוֹדֵעַ זֹאת אָז הֲלֹא הָיִיתִי חוֹשֵׂךְ בְּכָךְ אֶת כָּל צָרוֹתַי וְלֹא הָיִיתִי מַגִּיעַ לְמַצָּב זֶה שֶׁל חֹלִי וּמַה לִּי עַתָּה בְּעִזְבוֹן זֶה כְּשֶׁכְּבָר אֵין לִי מַה לַּעֲשׂוֹת בְּכֶסֶף זֶה...

הַנִּמְשָׁל.

לָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה יֶשְׁנוֹ עֹשֶׁר רַב, שֶׁל לִמּוּד תּוֹרָה, תְּפִלָּה, קְדִישׁ וּקְדֻשָּׁה, חֶסֶד, תִּקּוּן הַמִּדּוֹת וְכֵיוֹצֵא, כָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה אֵין הָאָדָם מַכִּיר בְּעֶרֶךְ וְיַקְרוּת עֶרְכֵי הַמִּצְוֹות אוּלָם לְאַחַר פְּטִירָתוֹ מִן הָעוֹלָם שָׁם יִוָּדַע לַ"מְּחִירוֹן" שֶׁל כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה, וְיִרְאֶה עַד כַּמָּה מְחִירָהּ רַב, וְכִי כָּל הוֹן שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה לֹא יִשְׁוֶה לַשָּׂכָר שֶׁל מִצְוָה קְטַנָּה, וּפֹה בָּעוֹלָם הַזֶּה בִּשְׁבִיל כַּמָּה שְׁקָלִים, עֲזַב הַמִּצְוֹות, הַתְּפִלָּה, וְשִׁעוּר תּוֹרָה, וְאַז יְצַוַּח וְיֹאמַר: אוֹי לִי, אוֹי לִי שֶׁלֹּא יָדַעְתִּי אֵיזֶה עִזְבוֹן הוֹתַרְתִּי בָּעוֹלָם הַזֶּה, עִזְבוֹן שֶׁל תּוֹרָה וּמִצְוֹות, עִזְבוֹן זֶה חָשַׁבְתִּי שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה

אֶלָּא כַּמָּה פְּרוּטוֹת וְעַתָּה רוֹאֶה אֲנִי כַּמָּה שָׁוֶה עִזְבוֹן זֶה וְכַמָּה עָרְכוֹ... וְאָז יִנָּהֵם בְּאַחֲרִיתוֹ וְיִשְׁתּוֹקֵק לָשׁוּב לָעוֹלָם לַחֲטֹף תּוֹרָה וּמִצְווֹת, אוּלָם אָז כְּבָר יִהְיֶה מְאֻחָר...

וּכְמוֹ שֶׁהָיָה אוֹמֵר הַגָּאוֹן מִוִּילְנָא, עַל הַמִּדְרָשׁ ד' תְּשׁוּקוֹת הֵן, תְּשׁוּקַת הָאָרֶץ לִגְשָׁמִים... תְּשׁוּקַת אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ, תְּשׁוּקַת הַיֵּצֶר לְהַחֲטִיא לָאָדָם... תְּשׁוּקַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְעַם יִשְׂרָאֵל... וְהוֹסִיף הַגָּאוֹן שֶׁיֶּשְׁנָהּ עוֹד תְּשׁוּקָה נוֹסֶפֶת, וְהִיא תְּשׁוּקַת הַנְּשָׁמָה לַחֲזוֹר לָעוֹלָם בְּרָאוֹתָהּ יְפִי וְעֶרְךְ הַמִּצְווֹת שֶׁהוֹתִירָתָם כָּאן בָּעוֹלָם, מִבְּלִי לְהִתְיַחֵס אֲלֵיהֶם, וּכְשֶׁמַּגִּיעָה לָעוֹלָם הָאֱמֶת וּמַכִּירָה בְּעֶרְכָּם, תְּשׁוּקָתָהּ עַזָּה לָשׁוּב וּלְקָחְתָּם.

וְכַיָּדוּעַ הַסִּפּוּר שֶׁהַגָּאוֹן טֶרֶם פְּטִירָתוֹ אָחַז בְּצִיצִיּוֹת בִּגְדּוֹ, וּבָכָה וְאָמַר עוֹלָם עוֹלָם, כַּמָּה יָקָר אַתָּה, כָּאן בָּעוֹלָם אֶפְשָׁר בְּכַמָּה פְּרוּטוֹת לִקְנוֹת צִיצִית, וְלִזְכּוֹת עַל יָדָם לִרְאוֹת פְּנֵי שְׁכִינָה, וְכַמּוּבָא בַּחַז"ל: כָּל הַזָּהִיר בְּמִצְוַת צִיצִית זוֹכֶה וְרוֹאֶה פְּנֵי שְׁכִינָה. וְאִלּוּ לָעוֹלָם הַבָּא כְּשֶׁאֵין לְאָדָם זְכוּת זוֹ, גַּם אִם יִתֵּן אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בְּאַהֲבָה זוֹ לִזְכּוֹת לִרְאוֹת פְּנֵי שְׁכִינָה - בּוֹז יָבוּז לוֹ... הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם וּמָחָר לְקַבֵּל שְׂכָרָם, רַק הַיּוֹם אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָם, וְרַק לְמָחָר יִהֵא נִתָּן לְקַבֵּל שְׂכָרָם.

וְנַרְאֶה לְכָךְ דְּגְמָא אַחַת, אִיתָא בִּגְמָרָא סַנְהֶדְרִין (צו, ע"א) נְבוּכַדְנֶצַּר קֹדֶם שֶׁמָּלַךְ הָיָה הַסּוֹפֵר שֶׁל מֶלֶךְ בָּבֶל - מְרֹדַךְ בַּלְאֲדָן, יוֹם אֶחָד נִצְרְךָ מְרֹדַךְ בַּלְאֲדָן לִשְׁלֹחַ מִכְתָּב לְחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה, וְלֹא הָיָה שָׁם נְבוּכַדְנֶצַּר הַסּוֹפֵר לִכְתּוֹב הַמִּכְתָּב, וּכְתָבוֹ סוֹפֵר אַחֵר שֶׁהָיָה שָׁם, כְּשֶׁסִּיֵּם מִכְתָּבוֹ מָסְרוֹ לַשָּׁלִיחַ, הִגִּיעַ נְבוּכַדְנֶצַּר, וְשָׁאַל: הַאִם כָּתְבוּ הַמִּכְתָּב, וְהֵשִׁיבוּ לוֹ הֵן. שְׁאַל וְהֵיאַךְ נִסַּחְתֶּם פְּתִיחָתוֹ שֶׁל הַמִּכְתָּב, הֵשִׁיבוּ לוֹ: נִסַּחְנוּהוּ כָּךְ: שָׁלוֹם לַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ, שָׁלוֹם לִירוּשָׁלַיִם, שָׁלוֹם לֵאלֹקֵי יִשְׂרָאֵל... מִיָּד רָץ נְבוּכַדְנֶצַּר לְהֵשִׁיב הַמִּכְתָּב, לְתַקְּנוֹ מִטָּעוּתוֹ בְּאָמְרוֹ, הֲיִתְּכֵן נֶסַח שֶׁכָּזוֹ, הֲלֹא קֹדֶם יֵשׁ לְהַקְדִּים שָׁלוֹם לֵאלֹקֵי יִשְׂרָאֵל, וְאַחַר כָּךְ שָׁלוֹם לְמֶלֶךְ חִזְקִיָּהוּ, הֲיִתְּכֵן לְהַקְדִּים אֶת שָׁלוֹם חִזְקִיָּהוּ לְשָׁלוֹם אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל... רָץ ג' פְּסִיעוֹת לְהָשִׁיב הַמִּכְתָּב, וּמַה זָּכָה עֲבוּר זֶה שֶׁכִּבֵּד לַה'? מְלוּכָה עַל הָעוֹלָם, לוֹ, לְבָנוֹ וּלְנֶכְדּוֹ, ג' דּוֹרוֹת...

נִתְבּוֹנֵן, גּוֹי זֶה, קִבֵּל בְּשָׂכָרוֹ לִמְלֹךְ עַל כָּל הָעוֹלָם בִּגְבוּרָה וְעֹז, וְעַד שֶׁפָּחֲדוּ מִמֶּנּוּ כָּל הָעוֹלָם, וְרַק בִּשְׁבִיל פְּסִיעָה שֶׁרָץ לִכְבוֹד ה', וְכַמּוּבָן שֶׁהָיָה זֶה שְׂכָרוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה כָּאן עַל מְנָת לְהַאֲבִידוֹ לָעוֹלָם הַבָּא, וְכַנֶּאֱמָר: וּמְשַׁלֵּם לְשׂוֹנְאָיו אֶל פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ, שֶׁכֵּן אִלּוּ הָיָה רָאוּי, הָיָה מְקַבֵּל שְׂכָרוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא, הֲרֵי שֶׁכֵּן בַּמִּקְרֶה הַגָּרוּעַ קִבֵּל שְׂכָרוֹ לִמְלֹךְ עַל כָּל הָעוֹלָם, כַּמָּה אִם כֵּן שְׂכָרוֹ שֶׁל יְהוּדִי הָרָץ לִכְבוֹד בּוֹרְאוֹ הַשָּׁכֵם וְהַעֲרֵב בְּכָל כָּךְ הַרְבֵּה פְּסִיעוֹת לִכְבוֹד ה' לָבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּלְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת.

ג. כְּדַאי לִחְיוֹת וְלִסְבֹּל בִּשְׁבִיל לוֹמַר עוֹד בְּרָכָה

בִּירוּשָׁלַיִם הָיְתָה מִתְגּוֹרֶרֶת אַלְמָנָה צַדְקָנִית מְסֻרְבֶּלֶת בְּיִסּוּרִים וּרְתוּקָה לְמִטָּתָהּ שֶׁהָיְתָה זְקוּקָה לְטִפּוּל מְיֻחָד, מַהֲרִי"ל דִּיסְקִין זַצַ"ל הָיָה נוֹהֵג בְּכָל עֶרֶב חַג לַעֲבֹר דִּרְכָּהּ בְּבִרְכַּת הֶחָג, פַּעַם אַחַת כַּאֲשֶׁר בָּא מַהֲרִי"ל לְבֵיתָהּ וְהִנֵּה לְהַפְתְּעָתוֹ הָאַלְמָנָה מְבַקֶּשֶׁת מִמֶּנּוּ שֶׁיְּבָרֵךְ אוֹתָהּ בַּאֲרִיכוּת יָמִים, מַהֲרִי"ל תָּמַהּ וְאָמַר לְשֵׁם מָה זְקוּקָה זְקֵנָה בַּעֲלַת יִסּוּרִים לְאֲרִיכוּת יָמִים בּוֹ בַּזְּמַן שֶׁכָּל גּוּפָהּ מְסֻרְבָּל בְּיִסּוּרִים וַאֲפִלּוּ לְהִתְפַּלֵּל וּלְבָרֵךְ אֵינֶנָּה יְכוֹלָה (מַחֲמַת נְקִיוֹן הַגּוּף)... הָאַלְמָנָה עָנְתָה שֶׁפַּעַם בְּשָׁבוּעַ כַּאֲשֶׁר בָּאָה הָאָחוֹת וְרוֹחֶצֶת אוֹתָהּ וּמִיָּד לְאַחַר מִכֵּן הֲרֵי הִיא מַצְלִיחָה לַחֲטֹף אֵיזֶה בְּרָכָה בִּנְקִיּוּת וְאִם כֵּן כְּדַאי לָהּ לִחְיוֹת בִּשְׁבִיל בְּרָכָה אַחַת בְּשָׁבוּעַ אֲשֶׁר אֵין עֲרוֹךְ לְמַתָּן שְׂכָרָהּ [מִפִּי ר' מָרְדְּכַי לֶרְנֶר שְׁלִיט"א שֶׁשָּׁמַע מִזְּקֵנִי יְרוּשָׁלַיִם].

ד. אֵלֶּה הַחַיִּים בְּהַכָּרָה אֲמִתִּית אֵינָם חֲפֵצִים לֵהָנוֹת מִן הָעוֹלָם גַּם כְּשֶׁאֶפְשָׁר לָהֶם

וְכָךְ הָיָה בָּרוּר וּמוּבָן לָאֲנָשִׁים הַגְּדוֹלִים וְהַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ לָנוּ בְּכָל הַדּוֹרוֹת, שֶׁכְּדַאי לִחְיוֹת כָּאן בָּעוֹלָם בְּכָל מַצָּב שֶׁיִּהְיֶה וְהָעִקָּר שֶׁלֹּא יֵהָא זֶה עַל חֶשְׁבּוֹן עוֹלָם הַבָּא, וַאֲפִלּוּ כַּאֲשֶׁר הָיָה מִתְאַפְשֵׁר לָהֶם לֵהָנוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, לֹא חָפְצוּ בַּהֲנָאוֹת מְיֻתָּרוֹת.

וּכְדֶגְמַת סִפּוּרוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חֲלַפְתָּא וְאִשְׁתּוֹ וְעַל פִּי בֵּאוּרוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל מִסַּלַנְט זַצַ"ל רַבָּהּ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם. וְכָךְ הָיָה הַמַּעֲשֶׂה:

[חַכְמוֹת נָשִׁים בָּנְתָה בֵיתָהּ]

מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חֲלַפְתָּא, שֶׁבָּא לְבֵיתוֹ בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וּמָצָא אֶת בֵּיתוֹ רֵיקָן, וְהִנֵּה עוֹד מְעַט שַׁבָּת, וְשֶׁלְחָנוֹ רֵיקָן מִכֹּל. מֶה עָשָׂה? עָזַב אֶת בֵּיתוֹ וְיָצָא לוֹ חוּץ הָעִיר וְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הָאֱלֹקִים. תְּפִלָּתוֹ נִתְקַבְּלָה וַתַּגַּע עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד וְנִתְּנָה לוֹ אֶבֶן טוֹבָה מִן הַשָּׁמַיִם. לָקַח רַבִּי שִׁמְעוֹן אֶת הַמַּרְגָּלִית וּנְתָנָהּ לְשֶׁלְחָנִי בְּדָמִים מְרֻבִּים, וְהֵבִיא לְבֵיתוֹ מִכָּל טוּב. אָמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ: מֵהֵיכָן אֵלּוּ? אָמַר לָהּ: מִמַּה שֶׁפָּרַנֵס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא... אָמְרָה לוֹ: אִם אֵין אַתָּה אוֹמֵר לִי מֵהֵיכָן הֵן, אֵינִי טוֹעֶמֶת כְּלוּם. הִתְחִיל מְסַפֵּר לָהּ: כָּךְ נִתְפַּלַּלְתִּי לִפְנֵי הָאֱלֹקִים, וְנִתַּן לִי מִן הַשָּׁמַיִם. אָמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ: אֵינִי טוֹעֶמֶת כְּלוּם עַד שֶׁתֹּאמַר לִי שֶׁתַּחְזִירָהּ מוֹצָאֵי שַׁבָּת. אָמַר לָהּ: וְכִי לָמָּה? אָמְרָה לוֹ, אַתָּה רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה שֻׁלְחָנְךָ חָסֵר בְּגַן עֵדֶן וְשֻׁלְחָן חֲבֵרֶיךָ מָלֵא? הָלַךְ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהוֹדִיעַ אֶת הַמַּעֲשֶׂה לְרַבִּי. אָמַר לוֹ רַבִּי: לֵךְ אֱמֹר לָהּ, אִם שֻׁלְחָנְךָ חָסֵר, אֲנִי אֲמַלְּאֶנּוּ מִשֶּׁלִּי! הָלַךְ וְאָמַר לָהּ: אִם שֻׁלְחָנִי חָסֵר, יְמַלְּאֶנּוּ רַבִּי מִשֶּׁלּוֹ. אָמְרָה לוֹ, לֵךְ עִמִּי לְמִי שֶׁלִּמֶּדְךָ תּוֹרָה. הָלְכָה וְאָמְרָה לוֹ: רַבִּי! וְכִי רוֹאֶה אָדָם אֶת חֲבֵרוֹ לָעוֹלָם הַבָּא? לֹא כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק הָוֶה לֵיהּ עוֹלָם בְּעַצְמוֹ? שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת יב): כִּי הֹלֵךְ הָאָדָם

אֶל בֵּית עוֹלָמוֹ, וְסָבְבוּ בַשּׁוּק הַסּוֹפְדִים, עוֹלָמִים אֵין כְּתִיב, אֶלָּא עוֹלָמוֹ, מִכָּאן שֶׁלְּכָל צַדִּיק עוֹלָם בִּפְנֵי עַצְמוֹ. הָלַךְ בַּעֲלָהּ וְהֶחֱזִיר אֶת הָאֶבֶן.

בְּנֵי הַיְשִׁיבָה שָׂמִים אָזְנַיִם כַּאֲפַרְכֶּסֶת, וְרַבִּי שְׁמוּאֵל מַסְבִּיר: "לֹא גִלָּה לָנוּ הַמִּדְרָשׁ מָה עָנָה רַבִּי לְדִבְרֵי אִשְׁתּוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן. מִסְתַּבֵּר אֲפוֹא, שֶׁדִּבְרֶיהָ הִשְׁפִּיעוּ עַל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, וְגַם בַּעֲלָהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן הִסְכִּים לְכָךְ, וְהֶחֱזִיר אֶת הַמַּרְגָּלִית הַשָּׁמַיְמָה. וּמַה בְּעֶצֶם הָיָה הַסּוֹד שֶׁטָּמוּן הָיָה בִּדְבָרֶיהָ אֲשֶׁר נִצְחוּ אֶת נְשִׁיא יִשְׂרָאֵל?" - מַקְשֶׁה רַבָּה שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם: "הֲרֵי אָפְלוּ לִדְבָרֶיהָ, שֶׁלְּכָל צַדִּיק עוֹלָם בִּפְנֵי עַצְמוֹ, וְכִי לֹא יוֹכַל רַבִּי לְהַאֲצִיל מֵעוֹלָמוֹ שֶׁלּוֹ עֲבוּר רַבִּי שִׁמְעוֹן? הַאִם חֶלְקוֹ שֶׁל רַבִּי, גְּדוֹל הַדּוֹר, שֶׁהֵעִיד עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא נֶהֱנָה מֵהָעוֹלָם הַזֶּה בְּאֶצְבַּע קְטַנָּה, לֹא הִסְפִּיק כְּדֵי לְשַׁלֵּם כָּרָאוּי תְּמוּרַת הַמַּרְגָּלִית"! הָרַב מַקְשֶׁה וְהָרַב מְפָרֵק: "אֵשֶׁת רַבִּי שִׁמְעוֹן רָמְזָה בִּדְבָרֶיהָ לְרַבִּי, שֶׁלֹּא יוֹכַל לְהַשְׁלִים לְבַעֲלָהּ אֶת מַה שֶּׁהֶחְסִיר מֵעוֹלָמוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן. אָמְנָם חֶלְקוֹ שֶׁל רַבִּי בָּעוֹלָם הַבָּא גָּדוֹל הָיָה לְאֵין שִׁעוּר וְעֵרֶךְ, אוּלָם בְּכָל אוֹצְרוֹתָיו הָעֶלְיוֹנִים הַגָּנוּזִים לוֹ, לֹא הָיָה בַּנִּמְצָא מֵאוֹתוֹ הַמִּין וּמֵחֶלֶק הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁל בַּעֲלָהּ כָּל עִקָּר, שֶׁכֵּן רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חֲלַפְתָּא לָמַד כָּל יָמָיו תּוֹרָה מִתּוֹךְ הַדְּחָק בְּיִסּוּרִים וּבְעֹנִי, לְעֻמַּת זֹאת רַבִּי לָמַד מִתּוֹךְ הַרְחָבָה וְעֹשֶׁר רַב - וְאֵיךְ יוּכַל רַבִּי לִפְרֹעַ מֵחֶלְקוֹ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, בּוֹ בַּזְּמַן שֶׁחֶלְקוֹ הַצָּפוּן הוּא מִסּוּג אַחֵר?!... רַבִּי הִכִּיר בְּצִדְקָתָהּ" - מַמְשִׁיךְ הָרַב לְהַסְבִּיר - "גַּם בַּעֲלָהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן הֵבִין אֶת כַּוָּנָתָהּ אֵל נָכוֹן, וַיַּחְדּוּ הִסְכִּימוּ לְהַחְזִיר אֶת הָאֶבֶן לִבְעָלֶיהָ". (ירושלים של מעלה).

שֶׁכֵּן זֹאת יֵשׁ לָדַעַת, הַסִּיכְּמָן וְהַעֲרֵךְ לְאָדָם שֶׁחַי אֶת אֱמוּנָתוֹ בְּהַכָּרָה שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה אֵינוֹ אֶלָּא פְּרוֹזְדוֹר בִּפְנֵי הָעוֹלָם הַבָּא, אֵינָהּ בָּאָה לִידֵי בִּטּוּי בְּכָךְ שֶׁהֶנּוּ חַי בְּעֹנִי וּבְדַחְקוּת בְּעַל כָּרְחוֹ, וַאֲפִלּוּ בֶּן תּוֹרָה שֶׁבְּהֶכְרֵחַ זֶהוּ מַצָּב פַּרְנָסָתוֹ, וּמַסְכִּים לִחְיוֹת חַיִּים שֶׁכָּאֵלּוּ לְמַעַן הַתּוֹרָה, עָדַיִן אֵין זֶה שְׁלֵמוּת הַהַכָּרָה בֶּאֱמוּנָה זוֹ שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, הַשְׁלֵמוּת בָּאָה לִידֵי בִּטּוּי כַּאֲשֶׁר גַּם אִם מְזַדְמְנִים לוֹ לְאָדָם בְּנָקֵל חַיֵּי רַחֲבוּת וְלוּקְסוּס וְהֶנּוּ בּוֹעֵט בָּהֶם וְאֵינוֹ חָפֵץ בָּהֶם, וְלֹא שֶׁחַי כָּךְ בְּעֹנִי מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ בְּרֵרָה, זֶהוּ הָאָדָם הַשָּׁלֵם הַחַי בְּהַכָּרָה שֶׁל אֱמוּנָה שֶׁהָעוֹלָם הַבָּא הוּא הָעִקָּר, שֶׁכֵּן לְכָךְ חוֹשֵׁשׁ הוּא פֶּן יֶחְסַר לוֹ מִשֶּׁלָּנוּ לְעוֹלָם הַבָּא. וּכְדֶגְמַת אֵשֶׁת רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חֲלַפְתָּא שֶׁהִזְכַּרְנוּ.

ה. מֵחוֹבָתֵנוּ לְמֹאס וּלְהִגָּעֵל מֵעֶרְכֵי עוֹלָם הַזֶּה הַנִּפְסָדִים

מוּבָא בְּתָנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ (זוטא - פי"ט) שֶׁעֵשָׂו וְיַעֲקֹב חִלְקוּ בֵּינֵיהֶם שֶׁעֵשָׂו יִקַּח הָעוֹלָם הַזֶּה וְיַעֲקֹב הָעוֹלָם הַבָּא, הֲרֵי שֶׁעוֹלָם הַזֶּה שַׂיָּךְ לַגּוֹי, הַיְהוּדִי כָּל עִסְקוֹ וְהַשְׁקָעַת מִרְצוֹ חַיָּב שֶׁיִּהְיֶה בַּמֶּה שֶׁנּוֹגֵעַ לָעוֹלָם הַבָּא, וְאִם יִשָּׁאֵר בּוֹ בַּיְּהוּדִי רָצוֹן וְחֵשֶׁק אֲפִלּוּ לְמַשֶּׁהוּ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, הֲרֵי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֵלֶק "גּוֹיִי", וּכְבָר אֵיֶּנּוּ מֻשְׁלָם בְּחֶלְקוֹ הַיְּהוּדִי שֶׁהוּא עוֹלָם הַבָּא בִּלְבַד.

יָכוֹל אָדָם לַחֲשֹׁב, מַה יֵּשׁ לִי כְּבָר מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, פַּרְנָסָתִי וּמַשְׂכֹּרְתִּי פָּחוֹת אוֹ יוֹתֵר מַסְפִּיקָה לִי, אֵין לִי מוֹתָרוֹת, אֵין לִי אוֹטוֹ מְפֹאָר, אֵין לִי בַּיִת וְרָהִיטִים מְפֹאָרִים, אִם כֵּן אֲנִי יְהוּדִי מֻשְׁלָם... נְבָאֵר שֶׁעֲדַיִן רָחוֹק יְהוּדִי זֶה מֵהַשְׁלֵמוּת.

אָכֵן יֶשְׁנָם אֲנָשִׁים שֶׁאֵין בְּבֵיתָם מוֹתָרוֹת, אוּלָם זֶה מִפְּנֵי שֶׁאֵין מִתְאַפְּשֵׁר לָהֶם לְלַקֵּס אֶת בֵּיתָם בְּתִפְאֶרֶת וְהָדָר, אוּלָם לוֹ הָיָה בְּאֶפְשָׁרוּתָם לְהַדֵּר אֶת בֵּיתָם, הָיוּ מְיַד קוֹפְצִים לְרִכּשׁ אֶת הַבַּיִת הַיָּפֶה בְּיוֹתֵר, אֶת הָאוֹטוֹ הַיָּפֶה בְּיוֹתֵר וְכַיּוֹצֵא, אִם כֵּן אָדָם זֶה עֲדַיִן אֵינוֹ נֶחְשָׁב שֶׁעָקַר מִלִּבּוֹ אֶת עוֹלָם הַזֶּה כַּיָּאוּת לִיהוּדִי לִהְיוֹת כָּל עִסְקוֹ וּמִרְצוֹ לְרִכּשׁ אֶת הָעוֹלָם הַבָּא בְּדֶרֶךְ הָאֶמְצָעִים הַמְּבִיאִים לְכָךְ.

וְהָעֲבָדָא, שֶׁהַמְּצִיאוּת הִיא שֶׁאָנוּ רְחוֹקִים מֵאַהֲבַת וּדְבֵקוּת ה', וּמַדּוּעַ? בְּהֶכְרֵחַ שֶׁדְּבוּקִים אָנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּנְבָאֵר.

הִנֵּה אָדָם זֶה שֶׁאֵין מִתְאַפְּשֵׁר לוֹ לְרִכּשׁ אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וּלְהִתְעַנֵּג בּוֹ מִפְּנֵי שֶׁפַּרְנָסָתוֹ לֹא מְאַפְשֶׁרֶת לוֹ לַעֲשׂוֹת זֹאת, וְכִי בְּהֶכְרֵחַ שֶׁרֹאשׁוֹ וְרֵבּוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא?! וְכִי זֶה הָאִישׁ כָּל מַחְשְׁבוֹתָיו וְהִרְהוּרָיו הֵיאַךְ רוֹכֵשׁ אֲנִי עוֹלָם הַבָּא יוֹתֵר?! וְכִי זֶה הָאִישׁ רֹאשׁוֹ וְרֵבּוֹ בְּמִצְוֹוֹת וּבְדֵבְקוּת בַּה' וּבְתוֹרָתוֹ?! הֲלֹא יִתָּכֵן וַעֲדַיִן רָחוֹק הוּא מִזֶּה, אִם כֵּן זֶה הָאִישׁ בְּמַצָּב שֶׁבְּהֶכְרֵחַ אוֹהֵב הוּא אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה, מִתְפַּעֵל הוּא מֵאֲנָשִׁים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עוֹלָם הַזֶּה, עֵינָיו נִדְבָּקוֹת בְּמַרְאֶה מַרְהִיב שֶׁל אֵיזֶה מְכוֹנִית פְּאֵר הַנּוֹסַעַת בַּכְּבִישׁ, רְהוּט אוֹ דִּירָה הַכּוֹבֶשֶׁת אֶת הַלֵּב בְּיָפְיָהּ מַשְׁפִּיעָה עָלָיו לִהְיוֹת מִתְפַּעֵל וּמִתְרַשֵּׁם מִבַּעַל דִּירָה זוֹ לִרְאוֹתוֹ כְּאָדָם מְאֻשָּׁר, כְּאִישׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵרֶךְ, וּבְהֶכְרֵחַ הַדָּבָר כֵּן אָצְלוֹ, שֶׁאִם לֹא כֵּן הָיָה רֹאשׁוֹ וְרֵבּוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא וּבִרְכִישַׁת הָאֶמְצָעִים לִקְנוֹתוֹ, שֶׁכֵּן לִהְיוֹת חַי עִם הָאֱמֶת בֶּאֱמֶת, דְּהַיְנוּ לִהְיוֹת מִתְפַּעֵל מֵעוֹלָם הַבָּא אוֹ מֵהַצַּדִּיקִים וְהַקְּדוֹשִׁים שֶׁזּוֹכִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם לָעוֹלָם הַבָּא, וְלִרְאוֹת אֶת הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא הָעֵרֶךְ הָאֲמִתִּי, וְלִרְאוֹת אֶת מִי שֶׁזָּכָה לוֹ הוּא שֶׁהוּא בַּעַל הָעֵרֶךְ הָאֲמִתִּי, וְאַף שֶׁאָדָם זֶה נִרְאֶה בָּזוּי, לוֹבֵשׁ סְחָבוֹת, וְאֵינוֹ נֶחְשָׁב בַּצִּבּוּר לְאִישׁ, עִם כָּל זֶה לְהִתְפַּעֵל מֵאָדָם כָּזֶה - זֶה רַק מִי שֶׁבֶּאֱמֶת בְּתוֹךְ לִבּוֹ בָּו לְעִנְיְנֵי עוֹלָם הַזֶּה וּמַהֲבִילִם וּמְאַפְּסָם לְגַמְרֵי, וְאִם אֵינוֹ מִתְפַּעֵל מֵאִישׁ זֶה בַּעַל עוֹלָם הַבָּא הַנִּרְאֶה כְּבָזוּי, וְאַדְרַבָּא מִתְפַּעֵל מֵהֶעָשִׁיר וְהַגְּבִיר הַמִּסְתּוֹבֵב בִּרְכֶב פְּאֵר וְהָדָר מוֹרֶה הַדָּבָר, שֶׁעֲדַיִן קָשׁוּר אָדָם זֶה לְעוֹלָם הַזֶּה בְּחֶבְלֵי עֲבוֹתוֹת הַתַּאֲוָה, וְאַף שֶׁהוּא לְעַצְמוֹ מִסְתַּפֵּק בְּמוּעָט וְאֵינוֹ מְשַׂפֵּעַ בְּרֹב קִנְיְנֵי עוֹלָם הַזֶּה, עֶצֶם עֲבָדָא זוֹ שֶׁהִתְפַּעֲלוּתוֹ מֵאֲנָשֵׁי עוֹלָם הַזֶּה וּמֵהֶם יִתְרַגֵּשׁ וְלִפְנֵיהֶם יַעֲמֹד בְּיִרְאָה וָפַחַד, וְאִלּוּ לִפְנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וּקְדוֹשֵׁי ה' יִפְּחַת מוֹרָאוֹ, זֶהוּ מוֹרֶה בָּעַיִן שֶׁקִּשְׁרוֹ וְחִבּוּרוֹ לָעוֹלָם הַזֶּה, וַעֲדַיִן רְחוֹקָה מִמֶּנּוּ הַדֶּרֶךְ מִלִּדְבֵק בָּעוֹלָם הַבָּא. וְהַנִּצְרָךְ הוּא שֶׁיְּעִיד עָלֵינוּ יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת

שֶׁבֶּאֱמֶת בָּזִים אָנוּ לָעוֹלָם הַזֶּה, וְיָעִיד עָלֵינוּ שֶׁגַּם אִלּוּ הָיוּ מַצִּיעִים לָנוּ עוֹלָם הַזֶּה הָיֵינוּ דּוֹחִים זֹאת בְּכָל כֹּחֵנוּ וְיוֹדְעִים שֶׁכָּאן נִמְצָא הַהֶרֶס וְהַחֻרְבָּן.

וְהוּא שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ (משלי כז, כא): "מַצְרֵף לַכֶּסֶף וְכוּר לַזָּהָב וְאִישׁ לְפִי מַהֲלָלוֹ", וּמְבָאֵר רַבֵּנוּ יוֹנָה, שֶׁהַמִּבְחָן לְמַעֲלַת הָאָדָם לְבָחֳנוֹ כְּמַצְרֵף לַכֶּסֶף וּכְכוּר לַזָּהָב, הוּא כְּפִי "מַהֲלָלוֹ", כְּפִי מַה שֶּׁיִּתְהַלֵּל בּוֹ הָאָדָם, אִם יִתְהַלֵּל בַּצַּדִּיקִים, הֲרֵי שֶׁשַּׁיָּךְ הוּא לְכַת זוֹ שֶׁל צַדִּיקִים, וְאִם יִתְהַלֵּל מֵאַנְשֵׁי הַחֹמֶר, הֲרֵי שֶׁשַּׁיָּךְ הוּא לְכַת זוֹ.

ו. מָשָׁל נִפְלָא לַחַי בְּשִׁתֵּי אֲהָבוֹת - אַהֲבַת עוֹלָם הַזֶּה וְעוֹלָם הַבָּא גַּם יַחַד

הָ"אוֹר יָהֵל" (פרשת "תולדות") נָתַן הַמְחָשָׁה נִפְלָאָה לְכָךְ שֶׁלֹּא יִתָּכֵן בָּאָדָם ב' אֲהָבוֹת לְעוֹלָם הַזֶּה וְלָעוֹלָם הַבָּא גַּם יַחַד, שֶׁהִנֵּה רוֹאִים אָנוּ יְלָדִים קְטַנִּים מְשַׂחֲקִים בִּמְכוֹנִיּוֹת קְטַנּוֹת - צַעֲצוּעֵי יְלָדִים וּמוֹשְׁכִים אוֹתָם בַּחֶבֶל וְכַיּוֹצֵא, וְכִי אָדָם גָּדוֹל בְּשָׁנִים, וּבְיוֹתֵר כַּאֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ מְכוֹנִית פְּאֵר הַשָּׁוָה הוֹן רַב, וְכִי זֶה יְשַׂחֵק בִּמְכוֹנִיּוֹת שֶׁל יְלָדִים קְטַנִּים?! בְּוַדַּאי שֶׁלֹּא. וְאִם נִרְאֶהוּ מְשַׂחֵק עֲדַיִן בְּצַעֲצוּעֵי הַיְלָדִים הַלָּלוּ וּכְשֶׁנִּשְׁאֲלֵהוּ מַדּוּעַ מְשַׂחֵק הוּא בְּצַעֲצוּעֵי יְלָדִים? יַעֲנֶה: וְכִי מַה בְּכָךְ, אוֹהֵב אֲנִי גַּם צַעֲצוּעֵי יְלָדִים וְגַם אֶת הַמְכוֹנִית פְּאֵר שֶׁיֵּשׁ לִי...

בָּרוּר שֶׁנִּבְיט בּוֹ כְּשׁוֹטֶה, כֵּן הוּא לְגַבֵּי זֶה הָאוֹהֵב אֶת קִנְיְנֵי עוֹלָם הַזֶּה, הֲלֹא כָּל עוֹלָם הַזֶּה הִנּוֹ צַעֲצוּעֵי יְלָדִים - וְאַף פָּחוֹת מִכֵּן - לְגַבֵּי עֶרְכֵי עוֹלָם הַבָּא, אֶלָּא בְּהֶכְרֵחַ שֶׁעֲדַיִן אֵין אַהֲבָתוֹ לְעוֹלָם הַבָּא כָּרָאוּי, שֶׁאִם כֵּן הֵיאַךְ יִמְשֹׁךְ אַחַר מִשְׂחֲקֵי הַיְלָדִים.

וְעוֹד רָאִינוּ כַּיּוֹצֵא (ע"ז יא, ע"א) עַל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ - רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא עַצְמוֹ, שֶׁהָיָה עָשִׁיר גָּדוֹל וְעִם כָּל זֶה לֹא נֶהֱנָה מֵהָעוֹלָם אֶפִלּוּ בְּאֶצְבַּע קְטַנָּה. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י, שֶׁלֹּא נֶהֱנָה מֵהָעוֹלָם אֲפִלּוּ בְּשָׂכָר מוּעָט שֶׁמִּשְׁתַּכֵּר אָדָם שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה אֶלָּא בְּאֶצְבַּע קְטַנָּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ, שֶׁכֵּן כַּמָּה כְּבָר יָכוֹל אָדָם לְהִשְׂתַּכֵּר מִמְּלָאכָה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אֶלָּא בְּאֶצְבַּע קְטַנָּה, וְגַם מִכַּמּוּת שָׂכָר שֶׁכָּזוֹ לֹא נֶהֱנָה בִּימֵי חַיָּיו, וְאַף שֶׁהָיָה עָשִׁיר מֻפְלָג, זוֹהִי שִׁלֵּמוּת שֶׁל אֱמוּנָה בְּב' עוֹלָמוֹת.

שֶׁכֵּן הֵבִינוּ שֶׁעִקַּר הַתִּקּוּן הוּא הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם וּמָחָר לְקַבֵּל שְׂכָרָם, וּכְדַאי לְהִתְעַכֵּב בְּסַבְלָנוּת לַשָּׂכָר הָאֱמִתִּי וְלֹא לִהְיוֹת חָפוּז וְלִטְלוֹ טֶרֶם הַזְּמַן.

וּכְמוֹ שֶׁכֵּן מָצִינוּ (בגמרא בבא מציעא, קיד, ע"ב) הַמַּעֲשֶׂה בְּרַבָּה בַּר אֲבוּהּ שֶׁנִּכְנַס חַי לְגַן עֵדֶן, וְנָטַל מִשָּׁם מְעַט מֵעֲלֵי הַגֶּפֶן וּכְשֶׁיָּצָא שָׁמַע קוֹל, מִי הוּא זֶה הֶחְפִּץ לָאֱכֹל עוֹלְמוֹ בְּחַיָּיו, וּמִיָּד הִשְׁלִיךְ עֲלֵי הַגֶּפֶן מִמְּעִילוֹ, אוּלָם נִתְפַּס רֵיחַ טוֹב מֵעֲלֵי הַגֶּפֶן בְּבִגְדוֹ, וּבִשְּׁלוֹ לְבִגְדוֹ בְּדוּד, וְעָשָׂה מִזֶּה בְּשָׂמִים, וְלֹא נֶהֱנָה מִזֶּה, אֶלָּא נָתַן בֹּשֶׂם זֶה לַחֲתָנָיו וְנִתְפָּרְנְסוּ מִזֶּה כָּל יְמֵיהֶם. וְכֵן מָצִינוּ עוֹד מַעֲשֶׂה בְּתַלְמִידוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי שֶׁהָהֲלַךְ לְחוּץ לָאָרֶץ, וְחָזַר מִשָּׁם עָשִׁיר, וְרָאָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי שֶׁהַתַּלְמִידִים מְקַנְּאִים בּוֹ, הוֹצִיאָם לַבְּקָעָה,

וְאָמַר: בִּקְעָה בִּקְעָה, הִתְמַלְּאִי דִּינָרֵי זָהָב, וְכֵן הָיָה הִתְמַלְּאָה הַבִּקְעָה בְּדִינָרֵי זָהָב, וְאָמַר לְתַלְמִידָיו, טְלוּ... וְנִמְנְעוּ וְלֹא נָטְלוּ, הֵבִינוּ, שֶׁיִּהְיֶה זֶה עַל חֶשְׁבּוֹן עוֹלָם הַבָּא.

וְכֵן רָאִינוּ אֵצֶל גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּכָל הַדּוֹרוֹת כַּמָּה נִמְנְעוּ מִלֵּיהָנוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְחָיוּ חַיֵּי צֶנַע וְאַף שֶׁהָיָה בְּאֶפְשָׁרוּתָם לִחְיוֹת חַיֵּי רְוָחָה.

ז. מִדַּרְכֵי חַיָּיו שֶׁל הַגְּאוֹן רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִסַּלַנְט זצוק"ל

וְהִנֵּה לְךָ כַּמָּה מֻהֲלִיכוֹת חַיָּיו שֶׁל הַגְּאוֹן רַבִּי יִשְׂרָאֵל סַלַנְטֶר זצוק"ל:

בְּדַרְכֵי הַמִּדּוֹת עָמַל וְיָגַע הַרְבֵּה מִימֵי עֲלוּמָיו, בְּכֹחַ חָכְמַת הַמּוּסָר, וּבְכֹחַ הַלִּמּוּד וְהַהֶרְגֵּל, עַד אֲשֶׁר הֶעֱלָם לְמַדְרֵגָה רָמָה מְאֹד, וְתִקֵּן כָּל כֹּחוֹתָיו וּמִדּוֹתָיו, עַד אֲשֶׁר כָּבַשׁ לְפָנָיו כָּל הַמִּדּוֹת טוֹבוֹת וַחֲמוּדוֹת לִהְיוֹת לוֹ כְּטֶבַע קַיָּם.

חֶמְדַּת הַמָּמוֹן וְתַאֲוַת הַכָּבוֹד, אֲשֶׁר הִיא כְּמִצְוּדָה פְּרוּשָׂה כְּמְעַט עַל כָּל הַחַיִּים, הָיָה מְשֻׁלָּל מֵהֶם כְּמְעַט עַד קָצֶה הָאַחֲרוֹן, כַּאֲשֶׁר עֹל הֶרְבָּנוּת לֹא קִבֵּל עָלָיו מִיָּמָיו, עַל - כֵּן הִתְגַּלְגֵּל תָּמִיד תַּחַת דַּחַק וְעֹנִי.

כָּל מַחְסוֹר לֹא עָצַבוֹ מִיָּמָיו. מֵעוֹלָם לֹא נִשְׁמַע מִפִּנּוּ שֶׁיִּהְיֶה נִשְׁמָע מִפִּיו בְּמְרוּצַת דְּבָרָיו שׁוּם דָּבָר עַל דָּבָר מַצָּבוֹ הַגַּשְׁמִי.

בִּהְיוֹת מִשְׁכָּנוֹ כְּבוֹדוֹ בָּעִיר וִילְנָא הִתְפָּרְנֵס שָׁם מֵהַגְּדַת שִׁעוּרִים. וְאַחֲרֵי אֲשֶׁר עַל יְדֵי סִבָּה הַיְדוּעָה לְיוֹצְאֵי חֶלְצָיו עָזַב אֶת הָעִיר וְהֶעְתִּיק אֶת אָהֳלוֹ לָעִיר קָאוּנָא, שָׁמוּ עָלָיו נִכְבְּדֵי הַקְּהִלָּה הַמִּשְׂרָה לִהְיוֹת מְנַהֵל עִנְיְנֵי הָעִיר, וְקִבֵּל פְּרָס בְּעַד זֶה. וּבְאֶמְצַע שְׁנוֹתָיו עָזַב הַמִּשְׂרָה הַזֹּאת, וְאָז הָיָה מֻכְרָח לֵהָנוֹת מִשֻּׁלְחָן אֲחֵרִים. וְהָיְתָה פַּרְנָסָתוֹ מֻשְׁפַּעַת אֵלָיו עַל יְדֵי אֶחָד מִיְּחִידֵי סְגֻלָּה מִגְּדוֹלֵי תַּלְמִידָיו. וְעַל דָּבָר זֶה הִצְטַעֵר אוֹתוֹ צַדִּיק כָּל יָמָיו, כִּי מִלְּבַד אֲשֶׁר הוּא הֶחֱזִיק בְּשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם פ"ד דְּאָבוֹת שֶׁאֵין לְתַלְמִיד חָכָם לֵהָנוֹת מִכְּבוֹד תּוֹרָתוֹ. אַךְ בְּיוֹתֵר פָּחַד וְחָרַד לְנַפְשׁוֹ פֶּן הָעוֹלָם טוֹעִין בּוֹ וְהוּא גָּזֵל בְּיָדוֹ, וְעַל זֶה הָיָה נֶאֱנָח וּמִצְטַעֵר תָּמִיד.

פַּעַם אַחַת נִקְרָה לְבֵיתוֹ רַב אֶחָד גָּדוֹל מִמְּתֵי סוֹדוֹ בְּעֵת הָאֲכִילָה. אָמַר לוֹ אַדְמוֹ"ר אוּלַי יִרְצֶה כְּבוֹדוֹ לְטָעֹם דְּבַר מָה, יוּכַל לְטָעֹם כִּי הוּא מַאֲכָל כָּשֵׁר. הָרַב שָׁאַל לוֹ לִפְתֹּר אֶת חִידָתוֹ. אַדְמוֹ"ר הֵשִׁיב לוֹ בְּצַחוּת לְשׁוֹנוֹ: אֶצְלִי יוּכַל לִהְיוֹת כִּי הַמַּאֲכָל אֵינוֹ כָּשֵׁר, כִּי הוּא גָּזֵל בְּיָדִי. אָכֵן אָנֹכִי כְּבָר קָנִיתִי בִּשְׁנוּי מַעֲשֶׂה, וְלִפָנַי כְּבוֹדוֹ הוּא מַאֲכָל כָּשֵׁר.

בְּכָל מֶשֶׁךְ יְמֵי חַיֵּי אִשְׁתּוֹ הָיְתָה פַּרְנָסַת הַכְנָסָתוֹ הַמְצֻמְצֶמֶת בָּא לְיָדָהּ, הוּא לֹא יָדַע מְאוּמָה מִכָּל אֲשֶׁר אִתָּהּ וְכִמְעַט לֹא הִבִּיט בְּצוּרַת מַטְבֵּעַ. וּלְעֵת זִקְנוּתוֹ כַּאֲשֶׁר מַתָּה עָלָיו אִשְׁתּוֹ, נִמְצָא בְּעִזְבוֹנָהּ אֵיזֶה סְכוּם מָעוֹת אֲשֶׁר קִמְּצָה מַעֲסָתָהּ. וַיַּעַן כִּי הוּא הָיָה נֶהֱנֶה מִשֶּׁל

אֲחֵרִים, עַל כֵּן לֹא נָגַע מִזֶּה אַף פְּרוּטָה אַחַת, וְכֵן לֹא נָתַן מִזֶּה מְאוּמָה לְיוֹצְאֵי חֶלְצָיו, וְרַק פִּזֵּר אוֹתָם לְצַדָּקָה.

אַדְמוֹ"ר זצוק"ל לֹא קִבֵּל מַתָּנָה מִשּׁוּם אָדָם, גַּם אַחַר כָּךְ בִּהְיוֹתוֹ מֻכְרָח לֵהָנוֹת מִשֻּׁלְחָן אֲחֵרִים. הִנֵּה מִלְּבַד פַּרְנָסָתוֹ הַמְצֻמְצֶמֶת אֲשֶׁר הִגִּיעַ עַל יְדֵי אֶחָד מִיחִידֵי סְגֻלָּה מִתַּלְמִידָיו כַּנַּ"ל, לֹא קִבֵּל שׁוּם מַתָּנָה, כַּאֲשֶׁר יָדַעְתִּי מִכַּמָּה מַעֲשִׂים, אֲשֶׁר כַּמָּה רָצוּ לְהַנּוֹתוֹ בְּסַךְ מְסֻיָּם וְלֹא קִבֵּל בְּשׁוּם אֹפֶן. וְגַם אַחַר כָּךְ כַּאֲשֶׁר מֻתָּה עָלָיו אִשְׁתּוֹ וְנִשְׁאַר יְחִידִי, וְלוּ רָצָה לְשַׂחֵד מִכֹּחוֹ וּלְקַבֵּל הָיָה יָכוֹל לִחְיוֹת וּלְהִתְפָּרְנֵס בְּכָבוֹד, אוּלָם הוּא צִמְצֵם אֶת עַצְמוֹ בְּמִחְיָתוֹ וּמַלְבּוּשָׁיו בְּכָל הַיְכֹלֶת לְקַבֵּל אֶת הָרָע בְּמְעוּטוֹ, שֶׁלֹּא לֵהָנוֹת הַרְבֵּה מִשֻּׁלְחָן אֲחֵרִים.

סִפֵּר לִי אִישׁ אֱמוּנִים מֵעִיר קֶעניגְסְבֶּערג, כִּי בַּחֹרֶף הָאַחֲרוֹן מִימֵי חַיָּיו בִּהְיוֹת אַדְמוֹ"ר זצוק"ל בָּעִיר קֶעניגְסְבֶּערג, נִקְרָה לְשָׁם גְּבִיר אֶחָד מִקְּצֵה אֶרֶץ אַשְׁכְּנַז מִן הַיְרֵאִים וְהַחֲרֵדִים לִדְבַר ה', וּבִקֵּר אֶת כְּבוֹד אַדְמוֹ"ר בְּבֵיתוֹ. כַּאֲשֶׁר הִתְבּוֹנֵן עַל מְעוֹנוֹ וְסִדֶּר מִחְיָתוֹ בִּקֵּשׁ לְהַנּוֹת אוֹתוֹ בְּמִדָּה נְפָרְזָה, וְאַדְמוֹ"ר לֹא אָבָה שְׁמוֹעַ וְלֹא קִבֵּל בְּשׁוּם אֹפֶן. כַּאֲשֶׁר הִתְפַּלֵּל הַגְּבִיר אַחַר כָּךְ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, הִתְבּוֹנֵן כִּי אַדְמוֹ"ר מִתְעַטֵּף בְּטַלִּית יָשָׁן נוֹשָׁן מְאֹד. בִּקֵּשׁ מֵאֵת מַכִּירָיו וּמְקֹרָבָיו שֶׁל אַדְמוֹ"ר לְדַבֵּר עַל לִבּוֹ כִּי לָכָל הַפָּחוֹת יְקַבֵּל מַתָּנָה קְטַנָּה שֶׁרוֹצֶה לִקְנוֹת עֲבוּר טַלִּית שֶׁל מְצָוָה חָדָשׁ מִן הַטּוֹב וְהַמֻּבְחָר. הָאִישׁ הַנַּ"ל אֲשֶׁר סִפֵּר לִי הַדְּבָרִים, הוּא הָיָה נִכְנָס וְיוֹצֵא תָּמִיד בְּבֵית אַדְמוֹ"ר וְהוּא הָלַךְ בִּשְׁלִיחוּת מִצְוָה הַזֹּאת לְכָלְכֵּל וּלְטַכֵּס עִם אַדְמוֹ"ר עַל כָּכָה, וְהִרְבָּה לְדַבֵּר עַל לִבּוֹ כִּי הוּא גַּם מִצְוָה טַלִּית נָאָה. בְּמִרוּצַת הַדְּבָרִים אָמַר לוֹ הָאִישׁ, גַּם אָנֹכִי הוֹלֵךְ בְּטַלִּית יָשָׁן, אִם הִזְמִין ה' לְיָדִי אֵיזֶה רֻוַח, הָיִיתִי קוֹנֶה לְרַאשׁוֹנָה טַלִּית נָאָה. אַדְמוֹ"ר הֵשִׁיב לוֹ בְּצַחוּת, אִם ה' אִנָּה לְיָדִי אֵיזֶה רֻוַח גַּם כֵּן הָיִיתִי קוֹנֶה טַלִּית נָאָה סוֹף דָּבָר לֹא קִבֵּל בְּשׁוּם אֹפֶן.

גַּם בְּמוֹתוֹ לֹא קָרֵי אַנַפְשֵׁיהּ וְעָזְבוּ לַאֲחֵרִים חֵילָם, כְּעֲבָדָא דר"ל בְּגִטִּין דַּף מ"ז, שֶׁאָמְרוּ שָׁם כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ שָׁבַק קַבָּא דְמוֹרִיקָא, קָרֵי אַנַפְשֵׁיהּ וְעָזְבוּ לַאֲחֵרִים חֵילָם ע"ש. וְהִנֵּה קַבָּא דְמוֹרִיקָא הוּא דָּבָר מוּעָט, וְכַמְבֹאָר בְּגִטִּין (דף יב.) כִּי קַבָּא דְמוֹרִיקָא הוּא מַתָּנָה מוּעֶטֶת. אוּלָם אַדְמוֹ"ר זצוק"ל לֹא הִנִּיחַ לְבָנָיו אַף קַבָּא דְמוֹרִיקָא, אַף לֹא שׁוּם סֵפֶר, כִּי לֹא רָצָה לֵיהָנוֹת מִשֻּׁלְחָן אֲחֵרִים לְקָנוֹת סְפָרִים, וְהָיָה מִשְׁתַּמֵּשׁ בִּסְפָרִים שְׁאוּלִים, וְלֹא נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ מְאוּמָה, כִּי אִם טַלִּית יָשָׁן נוֹשָׁן וּתְפִלָּיו. עַד כָּאן (נתיבות אור).

ח. מִדַּרְכֵי חַיָּיו שֶׁל הֶ"חָפֵץ חַיִּים" זצוק"ל:

[הַנְהָגַת הֶחָפֵץ חַיִּים בְּעִנְיְנֵי פַּרְנָסָה וּצְנִיעוּת]

רַבָּנוּת - לֹא. אַף פַּרְנָסָה מִנַּיִן? יֵשׁ לְפַרְנֵס אֶת הָאִשָּׁה וְהַיְלָדִים. אָמְנָם מִסְתַּפְּקִים בְּמוּעָט הֵם וְאֵין הַצְּרָכִים מְרֻבִּים, אֲבָל אֲפִלּוּ אֶת הַצְּרָכִים הַמּוּעָטִים יֵשׁ לְהַשִּׂיג . הֲכִיצַד? הֵחֵל ר'

יִשְׂרָאֵל מֵאִיר לְלַמֵּד גְּמָרָא לְנְעָרִים, אַךְ הַתַּשְׁלוּמִים הָיוּ זְעוּמִים מְאֹד, וְאִי אֶפְשָׁר הָיָה לְקַיֵּם בָּהֶם מִשְׁפָּחָה, עַל אַף אֹרַח הַחַיִּים הַדָּחוּק שֶׁבּוֹ חָיוּ. מַעֲרִיצִים שׁוֹנִים פָּנוּ אֵלָיו בְּהַצָּעוֹת שֶׁל תְּמִיכָה כַּסְפִּית, וְאַפִלּוּ בְּיָד רְחָבָה, אֲבָל הוּא סֵרֵב לְקַבֵּל. הֵם בִּקְשׁוּ, הִתְחַנְּנוּ - וְאִלּוּ הוּא בְּשֶׁלּוֹ: לְעוֹלָם לֹא יִהְיֶה מוּכָן לְקַבֵּל טוֹבַת הֲנָאָה מֵהַזּוּלַת. לְפֶתַע, אַרְבַּע שָׁנִים לְאַחַר נִשּׂוּאָיו, נִפְטְרָה דּוֹדָתוֹ וְהִשְׁאִירָה לוֹ יְרוּשָׁה: 150 רוּבֶּל. סְכוּם לֹא מְבֻטָּל. בְּעֶזְרָתוֹ אֶפְשָׁר לִפְתֹּר אֶת בְּעָיַת הַפַּרְנָסָה, כֵּיצַד? - לִפְתֹּחַ חֲנוּת.

פָּתַח ר' יִשְׂרָאֵל מֵאִיר חֲנוּת מַכֹּלֶת. כְּלוֹמַר: חֶלְקוֹ שֶׁלּוֹ בָּעֲבוֹדָה הָיָה נָהוּל הַחֶשְׁבּוֹנוֹת, וְאִלּוּ הַחֲנוּת עַצְמָהּ הִתְנַהֲלָה עַל יְדֵי אִשְׁתּוֹ, כְּדֵי שֶׁבְּמֶשֶׁךְ הַיּוֹם יוּכַל הוּא לְהַמְשִׁיךְ בְּלִמּוּדָיו. מִדֵּי לַיְלָה, בְּשׁוּבוֹ מִבֵּית הַמִּדְרָשׁ, הָיָה יוֹשֵׁב לַעֲרֹךְ אֶת הַחֶשְׁבּוֹנוֹת שֶׁל הַחֲנוּת. וּבִימֵי הַשּׁוּק כְּשֶׁהָעֲבוֹדָה הָיְתָה רַבָּה, הָיָה שׁוֹהֶה בַּחֲנוּת כְּדֵי לְהָקֵל מֵעַל אִשְׁתּוֹ. חֲנוּת מוּזָרָה הָיְתָה זוֹ. בְּאֶמְצַע הַיּוֹם הָיוּ סוֹגְרִים אוֹתָהּ כְּדֵי לֹא לִפְגֹּעַ בְּחֲנָוָנִים אֲחֵרִים. "גַּם הֵם זְקוּקִים לְמִחְיָה" - הָיָה אוֹמֵר. יוֹם יוֹם הָיָה סָר לַחֲנוּת לִבְדֹּק אִם הַמִּדּוֹת וְהַמִּשְׁקָלוֹת מְדֻיָּקוֹת. סְחוֹרָה שֶׁנִּתְקַלְקְלָה בְּמִקְצָת - לֹא הִרְשָׁה לְמָכְרָהּ.

[עֲנָוְתָן וּמַצְנִיעַ לֶכֶת]

מִתּוֹךְ אֱמוּנָתוֹ הַפְּשׁוּטָה וְהַתְּמִימָה הִגִּיעַ ר' יִשְׂרָאֵל מֵאִיר גַּם לִמְדַּת הָעֲנָוָה וְהַצְנִיעוּת. הוּא לֹא הִרְגִּישׁ בְּנַפְשׁוֹ שׁוּם מַעֲלָה יְתֵרָה וְרָאָה בְּעַצְמוֹ יְהוּדִי רָגִיל וּפָשׁוּט. מֵעוֹדוֹ לֹא נָהַג בְּעַצְמוֹ כָּבוֹד אוֹ שְׂרָרָה, וְלֹא עוֹד אֶלָּא הָיָה מַשְׁפִּיל עַצְמוֹ כְּלַפֵּי אֲחֵרִים וּמוּכָן תָּמִיד לְשַׁמֵּשׁ אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד. הָיָה לָבוּשׁ בְּגָדִים פְּשׁוּטִים, חוֹבֵשׁ לְרֹאשׁוֹ כּוֹבַע רָגִיל עִם מִצְחִיָּה, נוֹעֵל מַגָּפַיִם גְּדוֹלוֹת וְעוֹשֶׂה רֹשֶׁם כְּדֶרֶךְ יְהוּדֵי קַרְתָּנִי. גַּם צִבְיוֹן בֵּיתוֹ הָיָה פָּשׁוּט וְדַל מְאֹד, לֹא הָיוּ בּוֹ כָּל קִשּׁוּטִים וְכָל רְהוּט רָאוּי לִשְׁמוֹ. בַּחֲדָרָיו הַגְּדוֹלִים וְהָרֵיקִים עָמְדוּ סַפְסָלִים וְשֻׁלְחָנוֹת אֲרֻכִּים, פְּשׁוּטִים וּבִלְתִּי צְבוּעִים. בַּחֲדָרִים אֵלֶּה לָמַד, בָּהֶם אָכַל, בָּהֶם קִבֵּל אוֹרְחִים וּבָהֶם בִּלָּה אֶת כָּל יָמָיו. לְעֵת זִקְנוּתוֹ, נוֹשְׁנוּ הָרָהִיטִים הָאֵלֶּה, נִשְׁבְּרוּ בְּמִקְצָתָם וְנִשְׁחָקוּ, אֲבָל ר' יִשְׂרָאֵל מֵאִיר לֹא נָתַן לְהַחְלִיפָם אוֹ לְחַדְּשָׁם. גַּם הַנַּהֶגֶת בֵּיתוֹ הָיְתָה דַּלָּה מְאֹד וּבַצּוּרָה הַפָּרִימִיטִיבִית בְּיוֹתֵר, בְּכֵלִים פְּשׁוּטִים, בְּמַאֲכָלִים פְּשׁוּטִים וּבַהֲלִיכוֹת תְּמִימוֹת וּנְחוּתוֹת. הָלַם לְכָל הַהֲרְכֵּב וְהָאַטְמוֹסְפֵרָה הַזֹּאת גּוּפוֹ הָרָזֶה וְהַקְּטַנְטַן שֶׁל ר' יִשְׂרָאֵל מֵאִיר. הוּא הָיָה שָׁף וְיוֹצֵא בְּלִי מְלוֹיִם, בְּלִי מְשַׁמְּשִׁים וּמִבְּלִי שֶׁיַּרְגִּישׁוּ בּוֹ, כְּאִלּוּ כָּל הֲוָיָתוֹ בְּטֵלָה וְאֵינָהּ תּוֹפֶשֶׂת שׁוּם מָקוֹם.

אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא הִכִּירוּ אֶת ר' יִשְׂרָאֵל מֵאִיר בְּפָנָיו, בְּהִפָּגְשָׁם אִתּוֹ חֲשָׁבוּהוּ לִיהוּדֵי הֶדְיוֹט, וְרַבִּים הַמִּקְרִים שֶׁנְּהֲגוּ בּוֹ זִלְזוּל וְהִסִּבּוּ לוֹ עֶלְבּוֹן וְסֵבֶל, אֲבָל ר' יִשְׂרָאֵל מֵאִיר לֹא הָיָה נֶעֱלָב כְּלָל וְלֹא דָּרַשׁ יַחַס אַחֵר, בְּחָשְׁבוֹ בְּתֹמּוֹ שֶׁיְּהוּדִי פָּשׁוּט כְּמוֹתוֹ אֵינֶנּוּ רָאוּי לְכָבוֹד יוֹתֵר. וְלֹא

עוֹד, אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ מְכַבְּדִים אוֹתוֹ אוֹ מְשַׁמְּשִׁים אוֹתוֹ, הָיָה תָּמֵהַּ וְשׁוֹאֵל: "מָה רְאִיתֶם עַל כָּכָה? הֲרֵי אֲנִי אִישׁ כְּמוֹתְכֶם וּמַה יְצָאתֶם לְהַעֲדִיפֵנִי עֲלֵיכֶם וּלְכַבְּדֵנִי?" וְיֵשׁ אֲשֶׁר הָיָה מְסַפֵּר בְּגְנוּת עַצְמוֹ וּבְפַחִיתוּתוֹ וּמוֹכִיחַ שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְשֶׁבַח וּלְכָבוֹד. (סיפורי חפץ חיים).

[כִּי לֹא בְּמוֹתוֹ יִקַּח הַכֹּל]

שָׁמַעְתִּי מִפִּיו שֶׁאָמַר "וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ", כְּלוֹמַר: תְּמַלֵּא הַלֵּב בְּאַהֲבַת ה', שֶׁלֹּא יְהֵא פָּנוּי לְאַהֲבָה אַחֶרֶת. אָמַר פַּעַם, כַּמָּה יְקָרִים הֵם יְמֵי הַחַיִּים, אִי אֶפְשָׁר לְהַעֲרִיכָם בְּכָל סְגֻלֵּי תֵּבֵל, וְאַף מֶלֶךְ גָּדוֹל - אֵין בְּכֹחוֹ וְעָשְׁרוֹ לְהַאֲרִיךְ חַיָּיו אֲפִלּוּ בְּשָׁעָה אַחַת, אָמְנָם מֻכְרָחִים אָנוּ לְבַטֵּל מִסְפַּר שָׁעוֹת לְמִחְיָתֵנוּ, אֲבָל כַּמָּה נוֹאָלִים (טִפְּשִׁים) הֵם בְּנֵי אָדָם שֶׁמְּבַלִּים כָּל יְמֵיהֶם בַּאֲסִיפַת הוֹן, וְלֹא בְּמוֹתָם יִקָּחוּ הַכֹּל. אָמְרוּ בַּגְּמָרָא: ר' שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ הִנִּיחַ בְּמוֹתוֹ "קַבָּא דְּמוֹרִיקָא" (קַב שֶׁל רֶקֶק), וְקָרָא עַל נַפְשׁוֹ: "וְעָזְבוּ לַאֲחֵרִים חֵילָם", הַכַּוָּנָה: אַף עַל פִּי שֶׁדָּבָר מוּעָט הוּא, כְּדֵי לָרְכְּשׁוֹ הָיָה צָרִיךְ לְבַלּוֹת זְמַן מָה, וְדָאַג עַל הַזְּמַן הַזֶּה שֶׁבְּטֵל בְּלִי הֶכְרֵחַ, וְנִשְׁאַר גַּם לְאַחַר מוֹתוֹ לְחָנָּם, אִם כֵּן [בְּסֵפֶר "אוֹר אֶלְחָנָן" ח"א עַמּוּד ר"מ מוּבָא מַעֲשֶׂה, שֶׁאָמַר הֶחָפֵץ חַיִּים, שֶׁמְּצָטַעֵר עַל הַסְּפָרִים שֶׁנִּמְצָאִים בָּאָרוֹן. וּכְשֶׁנִּשְׁאַל מִדּוּעַ? עָנָה וְאָמַר: "הֲלֹא בְּעֵד כָּל סֵפֶר שֶׁרָכַשְׁתִּי שִׁלַּמְתִּי בְּדָמִים, וְדָמִים לְהַשִּׂיג עוֹלָה זְמַן!"] אֲבַד זְמַנּוֹ וְחֵילוֹ, וּמוּטָב שֶׁהָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה בְּשָׁעָה זוֹ.

עַל הַפָּסוּק "כִּי תַשֶּׂה בְרֵעֲךָ מַשַּׁאת מְאוּמָה" פֵּרֵשׁ, כִּי כָּאן רָמְזָה הַתּוֹרָה בְּמִלַּת "מְאוּמָה" - לְהַקְטִין עִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהֵם אֶפֶס.

[עוֹד מֵהֶחָפֵץ חַיִּים]

נָהֵל בֵּיתוֹ בְּפַשְׁטוּת, תּוֹךְ רָצוֹן לְמַעֵט בְּבִטּוּל זְמַן, לֹא הָיָה מַרְבֶּה בְּהוֹצָאוֹת בֵּיתוֹ, מָנַע עַצְמוֹ מִלְּהוֹצִיא הוֹצָאוֹת רַבּוֹת, וְאַף מִלִּקְנוֹת סְפָרִים שֶׁאֵינָם נְחוּצִים לוֹ לְלִמּוּדוֹ בְּאוֹתוֹ פֶּרֶק זְמַן, בְּאָמְרוֹ: "כֶּסֶף לְקַבֵּל עוֹלָה זְמַן, זְמַן זֶה חַיִּים, וּבַחַיִּים אֶפְשָׁר לְתַקֵּן מְעַט לִכְבוֹד הַשֵּׁם". (בנו)

עוֹד אָמַר, כִּי מַחֲלִיפִים דַּפֵּי הַגְּמָרָא עַל הִדּוּר וְקִשּׁוּט. (הנ"ל)

אָכֵן הִנְהִיג מִנְעוּרָיו אֶת בֵּיתוֹ שֶׁלֹּא יְהֵא בְּהַרְחָבָה כְּלָל, הֵן בְּצַרְכֵי בֵּיתוֹ, שֻׁלְחָנוֹ וּמַלְבּוּשָׁיו, וְהֵן בְּאוֹרְחִים, וְהַכֹּל שֶׁלֹּא לְהַטְרִיד נַפְשׁוֹ וּלְבַטֵּל מֵהַתּוֹרָה. (בנו).

הָעוֹלָם אוֹמֵר שֶׁאֵין עִם מַה לְחִיּוֹת, וַאֲנִי שׁוֹאֵל: "וְעִם מַה לָמוּת - יֵשׁ?!" (רמ"פ).

ט. מִדַּרְכֵי חַיָּיו שֶׁל הַגָּאוֹן הַמַּשְׁגִּיחַ רַבִּי יְחֶזְקֵאל לְוִינְשְׁטֵיין זצוק"ל

מִיֶּתֶר לְהַזְכִּיר שֶׁלֹּא הָיָה עוֹשֶׂה "עֵסֶק" מֵעִנְיְנֵי הָעוֹלָם, וְהֵם לֹא הָיוּ שָׂוִים בְּעֵינָיו שֶׁיַּטְרִידוּ אוֹתוֹ מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. בֵּיתוֹ הָיָה פָּשׁוּט בְּתַכְלִית בְּלִי שׁוּם סֶרֶךְ שֶׁל מוֹתָרוֹת, שֻׁלְחָן וְכִסְאוֹת

פְּשׁוּטִים, מִטּוֹת בַּרְזֶל פְּשׁוּטוֹת וְכוּ'. וְהָיָה מְעוֹרֵר אוֹתָנוּ לְהִזָּהֵר מֵהַנְּטִיָּה לִשְׂבֹּעַ בְּעִנְיְנֵי עוֹלָם הַזֶּה, וּלְצַנֵּן אֶת הַתְּשׁוּקָה לְעִנְיְנֵי עוֹלָם הַזֶּה וּלְהַמְעִיט מֵהֶם כְּכָל הָאֶפְשָׁר.

וְכָךְ הָיָה מְבָאֵר אֶת דִּבְרֵי הַ"מְּסִלַּת יְשָׁרִים" בְּתְחִלַּת שַׁעַר א': יְסוֹד הַחֲסִידוּת וְשָׁרְשׁ הָעֲבוֹדָה הוּא שֶׁיִּתְבָּרֵר וְיִתְאַמֵּת אֵצֶל הָאָדָם מַה חוֹבָתוֹ בָּעוֹלָמוֹ. מַהוּ יִתְבָּרֵר וּמַהוּ יִתְאַמֵּת? וּבֵאֵר: "יִתְבָּרֵר" הַיְנוּ בְּשֵׂכֶל, שֶׁיַּשִּׂיג וְיָבִין מַהִי תַּכְלִיתוֹ. "וְיִתְאַמֵּת" בֵּאוּרוֹ, שֶׁיְּסַגֵּל הֶבָנָה זוֹ לְמְצִיאוּת חַיָּיו, וַיַּרְגִּישֶׁהּ בְּאֹפֶן טִבְעִי, כְּמוֹ שֶׁמַּרְגִּישׁ אֶת שְׂאֵר עִנְיָנָיו הַטִּבְעִיִּים עַד שֶׁלֹּא תִּהְיֶה אֶפְשָׁרוּת שֶׁל הֶסֵּח הַדַּעַת מִמֶּנָּה, זֶהוּ הַיְסוֹד! וְכָל כַּמָּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּיִסּוֹד כָּךְ יֵשׁ לוֹ בַּבִּנְיָן!

נִמְצָא שֶׁ"הָאֶלֶף" שֶׁל הַיַּהֲדוּת הוּא: שֶׁיַּכִּיר הָאָדָם הַכָּרָה מוּחְשִׁית בְּאַפְסִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה וְיִרַכֵּז אֶת כָּל כֹּחוֹתָיו לְהַשָּׂגַת הָעוֹלָם הַבָּא.

וְכָתַב בְּסֵפֶר חוֹבַת הַלְּבָבוֹת (שער חשבון הנפש. חשבון כ"ה) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: כַּאֲשֶׁר לֹא יִתְחַבְּרוּ בְּכְלִי אֶחָד הַמַּיִם וְהָאֵשׁ, כֵּן לֹא יִתְחַבְּרוּ בְּלֵב הַמַּאֲמִין אַהֲבַת הָעוֹלָם הַזֶּה וְאַהֲבַת הָעוֹלָם הַבָּא, עכ"ל.

וּבְ"אֶבֶן שְׁלֵמָה" (פ"ב אות ט') כָּתַב שֶׁלֹּא יִתָּכֵן עֲבוֹדַת ה' [הַשְׁלֵמָה] אֶלָּא לְאַחַר שֶׁהֵמִית אֶת תַּאֲוֹוֹת וַהֲנָאוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְכֵן אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג מְתִיקוּת הַתּוֹרָה אֶלָּא עַל יְדֵי סִגּוּפִים וְהַרְחָקַת הַתַּאֲוֹוֹת.

וּבְדֶרֶךְ עֵץ חַיִּים לָרַמְחַ"ל כָּתַב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וּמַה שֶּׁהוּא מֻכְרָח לַעֲשׂוֹת מִדִּבְרֵי הָעוֹלָם, לֹא יַעֲשֶׂהוּ בְּאַהֲבָה כְּלָל, אֶלָּא כְּמִי שֶׁכְּפָאוֹ שֵׁד, עכ"ל.

וּבְאֶגֶרֶת הַגְּרַ"א כָּתַב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: אֶלָּא תִּדְבַּק בַּמּוּסָר תָּמִיד וְאַל תְּקַנֵּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, הַכֹּל הֶבֶל מַעֲשֶׂה תַּעְתּוּעִים שֶׁבֵּן לַיְלָה הָיָה וּבֵן לַיְלָה אָבַד, כִּי אִם יַעֲלֶה לַשָּׁמַיִם שִׂיאוֹ וְגוֹ'. כִּי לֹא לְעוֹלָם חֹסֶן וְגוֹ'. וְאַף בִּשְׁעָתוֹ הוּא הֶבֶל אֵין בּוֹ מַמָּשׁ וּמְאוּס וּבָזוּי בְּעֵינֵי כָּל בַּעַל שֵׂכֶל, אוֹי וַאֲבוֹי לְמִי שֶׁשּׁוֹגֶה בּוֹ, וּתְקַנֵּא בְּיִרְאַת ה', עכ"ל.

וְהַמַּשְׂגִּיחַ הָיָה מוֹכִיחַ בְּאֹפֶן מוּחְשִׁי אֶת אַפְסִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה וּבְשָׁעָה זוֹ הֵבִנּוּ כְּמַשְׁמָעָם אֶת דִּבְרֵי הַגְּרַ"א הַנַּ"ל "וְאַף בִּשְׁעָתוֹ הוּא הֶבֶל אֵין בּוֹ מַמָּשׁ וּמְאוּס וּבָזוּי בְּעֵינֵי כָּל בַּעַל שֵׂכֶל". וּבְטוּל עִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, אֵינוֹ עִנְיָן שֶׁל מִדַּת הַחֲסִידוּת, אֶלָּא הוּא מִיסּוֹדוֹת הַדָּת, וְנִצְטַוִּינוּ עַל כָּךְ מִן הַתּוֹרָה, כַּמְבֹאָר בָּרַמְבַּ"ן דְּבָרִים ו, יג.

לְפָנֵי שֶׁהִתְחִיל לֶאֱכֹל, סִמֵּן אֶת הַכַּמּוּת שֶׁהֶחְלִיט לֶאֱכֹל וְאֶת הַשְּׁאָר הִשְׁאִיר. וְגַם אֶת הַכַּמּוּת שֶׁהֶחְלִיט לֶאֱכֹל, לֹא אָכַל בִּרְצִיפוּת אַחַת, אֶלָּא בְּהַפְסָקוֹת וּשְׁהִיּוֹת, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ יוֹנָה זַ"ל בְּ"יסוֹד הַתְּשׁוּבָה" וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: בְּעֵת מַאֲכָלוֹ וְעוֹדְנוּ תְּאֵב לֶאֱכֹל, יַנִּיחַ מִמֶּנּוּ לִכְבוֹד הַבּוֹרֵא מִתַּאֲוָתָיו וְאַל יֹאכַל כְּפִי תַּאֲוָתוֹ, עכ"ל.

וְהִזְכִּיר בְּשֵׁם הַסַּבָּא מִקֶּלֶם, שֶׁאַף אִם אוֹכְלִים עַד סוֹף הַמַּאֲכָל, אִם שׁוֹהִים בְּאֶמְצַע הָאֲכִילָה אוֹ לִפְנֵי סִיּוּמָהּ, גַּם זֶה נֶחְשָׁב לְסִגּוּף וּשְׁבִירַת הַיֵּצֶר. וְעוֹרֵר אוֹתָנוּ לֶאֱחֹז גַּם כֵּן בְּהַנְהָגָה זוֹ.

וּמְסַיֵּם רַבֵּנוּ יוֹנָה בְּשֶׁבַח הַנְהָגָה זוֹ, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וְדֶרֶךְ זוֹ תִּמְנָעֵהוּ מֵחֶטְא, וְתַזְכִּירֶנּוּ אַהֲבַת הַבּוֹרֵא יוֹתֵר מִתַּעֲנִית אַחַת בְּשָׁבוּעַ, כִּי זֶה בְּכָל יוֹם תָּמִיד, מִדֵּי אָכְלוֹ וּמִדֵּי שְׁתוֹתוֹ יַנִּיחַ מִתַּאֲוָתוֹ לְכָבוֹד הַבּוֹרֵא, עכ"ל.

וּבְסֵפֶר מַגִּיד מֵישָׁרִים (פרשת ויקרא) כָּתַב שֶׁיְּהַגֵּן כֵּן בִּשְׁבִירַת הַתַּאֲוָה אַף בְּשַׁבָּת, וּמַה שֶּׁמְּסַגֵּף עַצְמוֹ בְּאֹפֶן זֶה אֵין זֶה פּוֹגֵעַ בְּעֹנֶג שַׁבָּת. (ספר בנין יוסף פרק לא).

אָכְלוֹ הָיְתָה בְּאִטִּיּוּת שְׁלֵוָה, לְלֹא סֵרֶךְ רְעַבְתָּנוּת כָּל שֶׁהִיא (הַמַּרְגִּישׁ בַּאֲכִילָה מְהִירָה).

כָּל יָמָיו אָכַל תַּפְרִיט אֶחָיד לְלֹא גִּוּוּן. ע"כ (מופת הדור)

י. מִדַּרְכֵי חַיָּיו שֶׁל הַחֲזוֹן אִישׁ זצוק"ל

["מִסְתַּפֵּק בְּמָמוֹן וְאֵינוֹ מִסְתַּפֵּק בְּמַעֲשִׂים"]

לֹא הָיוּ לוֹ לַחֲזוֹן אי"ש כְּסָפִים מִשֶּׁלּוֹ. כָּל יָמָיו חַי בְּעֹנִי וּבְדַחְקוּת, וְלֹא רַק שֶׁהִסְתַּפֵּק בַּמּוּעָט וְאָהַב אֶת מִדַּת הַגֵּרוּת בְּעָלְמָא הָדֵין, כִּי גַּם מִפְּנֵי חֹסֶר אֶמְצָעִים, פָּשׁוּט כְּמַשְׁמָעוֹ. אֲפִלּוּ שַׁ"ס וִילְנָאי שָׁלֵם לֹא הָיָה לוֹ מֵרְכּוּשׁוֹ הַפְּרָטִי, וְלִפְעָמִים - כְּשֶׁהִגִּיעַ לַמַּסֶּכְתּוֹת שֶׁחָסְרוּ לוֹ - הִשְׁתַּמֵּשׁ בִּגְמָרוֹת שֶׁלָּקַח בִּשְׁאִילָה אֵצֶל קְרוֹבָיו. לְעַמַּת זֹאת עָשִׁיר הָיָה בְּמַעֲשִׂים, הָיָה מְעַשֶּׂה וְעוֹשֶׂה, עַד שֶׁפְּעָלוֹת הַצְּדָקָה וְהַחֶסֶד נִסְתַּכְּמוּ בִּסְכוּמִים עֲצוּמִים - בְּרִבְבוֹת אֲלָפִים. יָדְעוּ אַחֵינוּ שֶׁבַּגּוֹלָה וְיָדְעוּ מַעֲרִיצִים וּמוֹקִירִים בָּאָרֶץ אוֹתוֹ וְאֶת טֹהַר לִבּוֹ וְצִדְקַת פְּעָלוֹ, וְרָחֲשׁוּ לוֹ אֱמוּן בְּלִי מְצָרִים, וְשִׁלְּשְׁלוּ לְיָדוֹ עֲשָׂרוֹת וּמֵאוֹת אֲלָפֵי לִירוֹת לְצָרְכֵי מִצְוָה.

מִכְּסָפִים אֵלֶּה יָסַד וְהֵקִים, בְּאֶמְצָעוּת אֶחָד מִנּוֹשְׁאֵי כֵּלָיו הַיָּשִׁישׁ רַבִּי זֶלִיג הַכֹּהֵן שַׁפִּירָא, בְּרַחֲבֵי הָאָרֶץ לֹא פָּחוֹת מִ - 93 מִקְוָאוֹת טְהֳרָה. מִכְּסָפִים אֵלֶּה הִשִּׁיא לְמַעְלָה מִ - 100 יְתוֹמוֹת פְּלִיטוֹת הַשּׁוֹאָה, לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים. הֵעִיד גִּיסוֹ הרה"ג שְׁמוּאֵל גְּרֵיינְמַן שְׁלִיט"א, אִישׁ סוֹדוֹ, כִּי בַּשָּׁנָה הָאַחֲרוֹנָה לְחַיָּיו הִגִּיעוּ תְּמִיכוֹתָיו בְּמוֹסְדוֹת תּוֹרָה, בְּמִשְׁפָּחוֹת עֲנִיּוֹת וּבָאֲנָשִׁים חוֹלִים, עַד מֵאָה אֶלֶף לִירוֹת, הוֹן עָתָק בַּיָּמִים הַהֵם - וְכַד נָח נַפְשֵׁיהּ שָׁבַק קַבָּא דְּמוֹרִיקָא (מְעַט יְרָקוֹת), עַד כָּאן. (החזון איש בדורותיו)

יא. מֵהֲלִיכוֹתָיו שֶׁל ר' שְׁלֹמֹה מִזְוויל זַצַ"ל

רָאוּי לְצַיֵּן, שֶׁגַּם מְקוֹם בֵּיתוֹ הַצָּנוּעַ שֶׁל רַבֵּנוּ, בּוֹ אָוָה לוֹ לְמוֹשָׁב, נִבְחַר עַל יְדֵי רַבֵּנוּ עַצְמוֹ בַּמָּקוֹם הַנָּמוּךְ בְּיוֹתֵר, בְּמוֹרַד שְׁכוּנַת בֵּית יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַיִם.

רַבֵּנוּ לֹא הִסְכִּים בְּשׁוּם פָּנִים לְהַעְתִּיק מְקוֹם מְגוּרָיו לְמָקוֹם אַחֵר. עַד הַיּוֹם עוֹמֵד אוֹתוֹ בַּיִת קָטָן וּנְמוּךְ הַקּוֹמָה עַל תִּלּוֹ, הַבַּיִת שֶׁהָיָה לְתֵל תַּלְפִּיּוֹת, תֵּל שֶׁהַכֹּל פּוֹנִים אֵלָיו לְהִפָּקֵד בִּפְקֻדַּת יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים.

כָּל יָמָיו שָׁגָר בְּאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ בְּכָל הֲלִיכוֹתָיו וְסִפּוּק צָרָכָיו לֹא הִזְדַּקֵּק לְשַׁמָּשׁ, לִהְיוֹת תָּלוּי בְּשֵׁרוּתוֹ שֶׁל הַזּוּלַת. הָלַךְ יְחִידִי לְכָל מָקוֹם שֶׁהָיָה נִזְקָק לָלֶכֶת, וְגַם בְּבֵיתוֹ - אֲכִילָתוֹ וְתַשְׁמִישָׁיו הַכֹּל בְּעַצְמוֹ. בְּעַצְמוֹ הָיָה מְבַשֵּׁל אֲרוּחוֹתָיו וְלוֹקֵחַ לְעַצְמוֹ מִעַט הַתַּבְשִׁיל שֶׁהָיָה מִסְתַּפֵּק בּוֹ. מַכְשִׁיר הַבִּשּׁוּל (פִּתְילִיּת נַפְט יְשָׁנָה) הָיָה נִמְצָא עַל הַשֻּׁלְחָן, בְּחַדְרוֹ, וְרַבֵּנוּ בְּעַצְמוֹ מַדְלִיקוֹ וְעוֹרְכוֹ וְשׁוֹפֵת עָלָיו הַקְּדֵרָה, מֵאַחַר וְזוּגָתוֹ הָרַבָּנִית הָיְתָה חוֹלָה וַחֲלוּשָׁה, לֹא הִסְכִּינָה לַעֲמֹד בַּנָּטָל. הַחֲסִידִים תָּמְכוּ לְהַעֲמִיד לִרְשׁוּתוֹ מְשַׁמֵּשׁ קָבוּעַ שֶׁיִּדְאַג לִצָּרְכָיו, אַךְ רַבֵּנוּ סֵרֵב בְּתֹקֶף. וַאֲנָשִׁים נֶהֱגוּ לְעִתִּים לְהִתְנַדֵּב בְּעַצְמָם לְנַקּוֹת וּלְסַדֵּר מְעַט בַּדִּירָה הָעֲזוּבָה, שֶׁאֵינָהּ לִכְבוֹד רַבֵּנוּ. אַךְ רַבֵּנוּ מֵעוֹלָם לֹא בִּקֵּשׁ וְלֹא דָּרַשׁ וְהִתְיַחֵס לְכָל זֹאת בְּשִׁוְיוֹן נֶפֶשׁ, כְּלֹא חָסֵר לוֹ כְּלָל.

וְיָדוּעַ לַכֹּל שֶׁבְּעִנְיַן מִילֵי דְּעָלְמָא הָיָה בְּצַמְצוּם רַב, הָיָה הוֹלֵךְ תָּמִיד עִם בְּגָדָיו גַּם אִם לֹא הָיוּ לְפִי כְּבוֹדוֹ. אִם מִישֶׁהוּ הִתְעוֹרֵר לְהָבִיא לוֹ בֶּגֶד אַחֵר הָיָה מְקַבֵּל, אַךְ הוּא מֵעַצְמוֹ לְעוֹלָם לֹא עָשָׂה וְלֹא קָנָה שׁוּם בֶּגֶד אוֹ מְנָעָלִים וְשׁוּם דָּבָר בְּעִנְיְנֵי כְּלֵי הַבַּיִת. מְסַפְּרִים שֶׁשָּׁמְעוּ מִמֶּנּוּ מֵשִׁיב לְאֵלּוּ שֶׁהָיוּ מְרַנְּנִים עַל הִלּוּכוֹ שֶׁאֵינוֹ לְפִי כְּבוֹדוֹ וְיֵשׁ בָּזֶה חַס וְשָׁלוֹם חִלּוּל הַשֵּׁם, מֵשִׁיב לְעֻמָּתָם.

בְּעֵינֵי זֶה מוֹצֵא חֵן... וּמִי שֶׁאֵין זֶה מוֹצֵא חֵן בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה כְּפִי שֶׁמּוֹצֵא חֵן בְּעֵינָיו, וְהָיָה מְסַפֵּר מִזְּקֵנוֹ הָאַדְמוֹ"ר רַבִּי יְחִיאֵל מִיכֶל זצוק"ל שֶׁהָיָה אוֹמֵר: מָתַי יוֹדֵעַ הוּא שֶׁצָּרִיךְ לָזֶה, לְאוֹתוֹ דָּבָר, אַחַר שֶׁהַזְּמַן הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ לְפָנָיו, וְאָז יֵשׁ לוֹ רָצוֹן לָכָךְ, מֵאַחַר שֶׁהַזְּמַן הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ לְפָנָיו. וְלִפְנֵי כֵן, אֵין לוֹ אֶפְלוּ הָרָצוֹן לָכָךְ..." ע"כ (מתולדותיו).

[עוֹד מֵהַנַּ"ל]

הַהִסְתַּפְּקוּת שֶׁל רַבֵּנוּ (מִזְוויל) הָיְתָה מַמָּשׁ בִּלְתִּי מֻשָּׂגֶת. רַבֵּנוּ הִסְתַּפֵּק בַּמְּעַט שֶׁבַּמְּעַט, וְהָיָה מִסְתַּפֵּק מִשְּׁיָרֵי לֶחֶם יְבֵשִׁים שֶׁהִשְׁאִירוּ לוֹ עַל שֻׁלְחָנוֹ יְלָדִים שֶׁרַבֵּנוּ הָיָה מְאָרֵחַ אוֹתָם בְּבֵיתוֹ.

וּפַעַם בְּקֶר רַבֵּנוּ בְּאַחַד הַמּוֹסָדוֹת שֶׁטִּפֵּל בִּילָדִים נִצּוֹלֵי הַמִּסְיוֹן, שֶׁכְּפִי שֶׁנִּתְבָּרֵר הָיָה רַבֵּנוּ נוֹשֵׂא בְּעֹל קִיּוּמוֹ. נִכְנַס וּבִקֵּשׁ לֶאֱכֹל. חָרְדוּ לִקְרַאת רַבֵּנוּ וְהִצִּיעוּ לְפָנָיו מִמֵּיטַב הַתַּבְשִׁילִים שֶׁל הַמִּטְבָּח, אִם כִּי לֹא יָדְעוּ שֶׁרַבֵּנוּ הוּא הַמַּחֲזִיק וְהַמְקַיֵּם אֶת הַמּוֹסָד. אַךְ רַבֵּנוּ סֵרֵב, וְלִקֵּט לְעַצְמוֹ מְעַט שְׁיָרֵי לֶחֶם שֶׁהִשְׁאִירוּ הַיְלָדִים וְהִסְתַּפֵּק בָּהֶם. כַּאֲשֶׁר שְׁאָלוּהוּ, הֲכִיצַד? לֶחֶם יָבֵשׁ...! פְּטָרָם רַבֵּנוּ בְּמָנוֹד רֹאשׁ: לֶחֶם שֶׁל צֹאן קָדָשִׁים...! (שם)

[הָרַבָּנִית לְלֹא נַעֲלַיִם...]

כַּאֲשֶׁר זוּנְתוֹ שֶׁל הָאַדְמוֹ"ר רַבִּי מָרְדְּכַ'לֶה זַצַ"ל, נָכְדוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ (מִזְוויל), הָיְתָה צְרִיכָה לָלֶכֶת לְבֵית הַחוֹלִים לְלֵדָת, לֹא הָיוּ לָהּ נַעֲלַיִם לִלְבֹּשׁ, הָיָה לָהּ רַק זוּג קַפְקַפִּים לְרַגְלֶיהָ. נִכְנְסָה לְרַבֵּנוּ וְשָׂחָה לוֹ שֶׁאֵין לָהּ נַעֲלַיִם לָלֶכֶת לְבֵית חוֹלִים, בְּקָווֹתָהּ שֶׁרַבֵּנוּ יִתֵּן לָהּ עֲבוּר נַעֲלַיִם. נַעֲנָה לָהּ רַבֵּנוּ: בִּזְכוּת זֹאת תִּהְיֶה לָךְ לֵדָה קַלָּה... שָׁמְעָה וְקִבְּלָה (וְאָכֵן. לֵדוֹתֶיהָ, בְּדֶרֶךְ כְּלָל, הָיוּ קָשׁוֹת, אוּלָם הַפַּעַם הָיְתָה לָהּ לֵדָה קַלָּה). (שם).

[לֹא לְהִזְדַּקֵּק לְעֶזְרַת הַזּוּלַת...]

סִפֵּר מֵאָבִיו, הָאַדְמוֹ"ר רַבִּי מָרְדְּכַ'לֶה הָרַאשׁוֹן זצוק"ל, שֶׁהָיָה בְּמֶרְחָק שֶׁל זַעֲה, וְרָצָה אֶחָד לְגָרְדוֹ וּלְעַסּוֹתוֹ בְּמַטְאֲטֵא, וְלֹא הִנִּיחוֹ, מַפְטִיר כְּנֶגְדּוֹ, בְּבִטּוּי מָלֵא מַשְׁמָעוּת: אִיהר ווֶיסְט אַ וואָ עָ"ס בַּייסְט מִיר... (הַאִם תֵּדַע הֵיכָן מְגֹרָד לְנוּ?) (שם).

[כְּיצַד לְהַנְעִיל לְרַבֵּנוּ מִנְעָלִים חֲדָשִׁים...]

רַבֵּנוּ (מִזְוויל) סֵרֵב לְקַבֵּל מַתָּנוֹת. מֵעוֹלָם לֹא בִּקֵּשׁ בֶּגֶד חָדָשׁ אוֹ מִנְעָלִים לְרַגְלָיו, גַּם כְּשֶׁהָיוּ בְּלוּיִים, כְּפִי שֶׁצַּיֵּן בְּהַרְחָבָה בִּמְקוֹמוֹת שׁוֹנִים. אוּלָם גַּם כְּשֶׁהִצִּיעוּ לְפָנָיו לַעֲשׂוֹת לוֹ בֶּגֶד חָדָשׁ, לֹא תָּמִיד נֵאוֹת לָכָךְ, וְהָיָה צָרִיךְ לְ"יִשּׁוּב", לִשְׁאֹל עֵצָה, כְּדַרְכּוֹ בְּכָל דָּבָר, אִם לְקַבֵּל. כְּשֶׁהִתְלוֹנְנוּ בְּפָנָיו שֶׁאֵין זֶה לִכְבוֹד רַבָּם לִנְהֹג כָּךְ, בְּעוֹד אַדְמוֹר"ים אֲחֵרִים נוֹהֲגִים סִלְסוּלֵי מַלְכוּת, נָד בְּרֹאשׁוֹ וְלֹא שִׁנָּה מְאוּמָה. וְהִנֵּה רָאוּ מֵהַחֲסִידִים שֶׁנִּעֲלָיו שֶׁל רַבֵּנוּ אֵינָן רְאוּיוֹת לִנְעִילָה וְרָצוּ שֶׁרַבֵּנוּ יְקַבֵּל מִנְעָלִים חֲדָשִׁים.

אוּלָם רַבֵּנוּ סֵרֵב לַחֲלוּטִין בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. מָצָא אַחַד הַחֲסִידִים אֶמְצָעִי לְהַנְעִיל לְרַבֵּנוּ מִנְעָלִים חֲדָשִׁים: בְּלָכְתּוֹ לַמִּקְוֶה הֵבִיא עִמּוֹ אוֹתוֹ חָסִיד מִנְעָלִים חֲדָשִׁים, וּכְשֶׁרַבֵּנוּ נִכְנַס לַמִּקְוֶה הֶעֱלִים אוֹתוֹ חָסִיד אֶת מִנְעָלָיו שֶׁל רַבֵּנוּ. בְּצֵאתוֹ חִפֵּשׂ רַבֵּנוּ אֶת מִנְעָלָיו, אַךְ לֹא מְצָאָם, כַּמּוּבָן. וְאָז הִצִּיעַ אוֹתוֹ חָסִיד לְרַבֵּנוּ שֶׁיֵּשׁ בְּיָדָיו זוּג מִנְעָלִים נוֹסָפִים וְרַבֵּנוּ יוּכַל לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם... וּבְכָךְ עָלָה בְּיָדוֹ "לְהַנְעִיל" לְרַבֵּנוּ מִנְעָלִים חֲדָשִׁים... (שם).

יב. אֹרַח חַיִּים פָּשׁוּט בְּתַכְלִית (ר' יְשַׁשְׂכָר מִבֶּעלְז זַצַ"ל)

מָרָן הַקָּפִיד מְאֹד עַל אֹרַח חַיִּים פָּשׁוּט בְּתַכְלִית בְּחַיֵּי בֵּיתוֹ וּמִשְׁפַּחְתּוֹ, וְלָחַם נֶגֶד כָּל מִינֵי דְּבָרִים שֶׁאֵינָם חִיּוּנִיִּים, וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה נֶגֶד כָּל מִינֵי מוֹתָרוֹת וּבְרוּחַ זוֹ הָיָה מְחַנֵּךְ אֶת בָּנָיו וּנְכָדָיו. טַעֲנָתוֹ הָיְתָה, שֶׁהוּא מִתְפָּרְנֵס מִכַּסְפֵּי הַצִּבּוּר וְעָלָיו לְהִתְנַהֵג בְּפַשְׁטוּת גְּמוּרָה. מָרָן הִתְגּוֹרֵר בְּדִירָה צְנוּעָה וְרָהִיטֵי בֵּיתוֹ הָיוּ פְּשׁוּטִים בְּיוֹתֵר, וּבְכָל הֲלִיכוֹתָיו נָהַג צְנִיעוּת וְצִמְצוּם. כְּשֶׁנִּתְגַּלּוּ קְרָעִים בְּבִגְדּוֹ שֶׁל מָרָן מהר"א, לֹא נָתַן לִקְנוֹת לוֹ בֶּגֶד חָדָשׁ, אֶלָּא צִוָּה לִמְסֹר אֶת הַבֶּגֶד לְתִקּוּן וְאָמַר: "גַּם לְאָבִי זַ"ל הָיוּ בְּגָדִים מְטֻלָּאִים".

בַּחֲתֻנָּה שֶׁל חֲתָנוֹ רַבִּי בָּרוּךְ מִוִּיזְ'נִיץ, שֶׁנֶּעֱרְכָה בְּבֵיתוֹ, שְׁאֲלוּ בְּנֵי בֵּיתוֹ חֲפָצִים יְקָרִים, כְּלֵי כֶּסֶף וּשְׁטִיחִים כְּדֵי לְקַשֵּׁט אֶת הַחֲדָרִים. כְּשֶׁהִגִּיעַ הַמְּחֻתָּן הַצַּדִּיק רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִוִּיזְ'נִיץ אָמַר לוֹ מָרָן: "מְחֻתָּן, כָּל מַה שֶּׁהַמְּחֻתָּן רוֹאֶה כָּאן זֶה לֹא שֶׁלִּי, בְּנֵי בֵּיתִי שָׁאֲלוּ הַכֹּל אֵצֶל שְׁכֵנִים כְּדֵי לְהַנּוֹת אֶת הַמְּחֻתָּנִים". לִשְׁאֹלַת הַצַּדִּיק מִוִּיזְ'נִיץ, מַדּוּעַ אֵין לוֹ כֵּלִים נָאִים, הֲלֹא הֵם דְּבָרִים הַמַּרְחִיבִים דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם, עָנָה לוֹ מָרָן: "הַמַּהַרְשָׁ"א בִּבְרָכוֹת נ"ו אוֹמֵר: וּמַרְחִיבִין הַיְנוּ, שֶׁהָיְתָה דַּעְתּוֹ וְנַפְשׁוֹ רְחָבָה לְמִיהָדָר אַחֲרֵי תַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, כמ"ש בְּבִלְעָם וְנַפְשׁוֹ רְחָבָה".

לְעֻמַּת זֹאת הָיָה מָרָן פִּזָּרָן גָּדוֹל בְּעִנְיְנֵי צְדָקָה וְחֶסֶד וּמַתָּן בַּסֵּתֶר. הָיָה לוֹ לְמָרָן גַּבַּאי צְדָקָה שֶׁבְּיָדוֹ מָסַר כַּסְפּוֹ לְנִצְרָכִים, וְאֵלֶּה לֹא יְדָעוּ כְּלָל מִי הוּא הַנּוֹתֵן, וְכָל זֶה בִּזְמַן שֶׁהוּא עַצְמוֹ חַי כָּל יָמָיו בְּדַחַק וְצִמְצוּם. לֹא פַּעַם הֻכְרְחוּ מְקֹרָבָיו אַנְשֵׁי סוֹדוֹ לִפְשֹׁט עַל פְּנֵי עָרִים וַעֲיָרוֹת לְקַבֵּץ כֶּסֶף מֵאֵת אַנ"ש כְּדֵי לְחַלְּצוֹ מִמְּצוּקָה, אִם לְשֵׁם פִּרְעוֹן חוֹב שֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ אוֹ לְעֶזְרָה דְּחוּפָה בְּעֵת שֶׁעָמַד לְהַשִּׂיא אֶחָד מִבָּנָיו. עֲבוּר הַ"יוֹשְׁבִים" בַּשַּׁבָּתוֹת, בַּחַגִּים וּבְכָל יוֹמָא דְּפַגְרָא, שֶׁמִּסְפָּרָם הִגִּיעַ לַאֲלָפִים, הָיָה נוֹתֵן מִכַּסְפּוֹ כְּדֵי לְסַפֵּק אֶת צָרְכֵיהֶם. ע"כ (אדמו"ר בעלז).

יג. מֵהֲלִיכוֹתָיו שֶׁל ר' אֶלְחָנָן וַסֶּרְמַן זַצַ"ל

א. הָיָה מַשְׁמִיעַ שְׁנֵי שִׁעוּרִים בְּכָל יוֹם וְשִׁעוּר כְּלָלִי פַּעַם בְּשָׁבוּעַ, אַף עַל פִּי כֵן סוֹבֵר הָיָה שֶׁאֵין מַגִּיעַ לוֹ אֶלָּא כְּמַשְׁכֹּרֶת רַגִילָה שֶׁל אַחַד הָרַמִי"ם מִשִּׁעוּר נָמוּךְ. וּכְשֶׁמֵּבִיא תְּרוּמוֹת, מְנַהֵגוֹ קֹדֶם כֹּל לִמְסֹר אֶת הַכֶּסֶף לְיָדָיו שֶׁל הַמְנַהֵל, רַבִּי הִירְשׁ גּוּטְמַן, מִכַּיָּוֹן שֶׁהַכֶּסֶף אֵינֶנּוּ שֶׁלּוֹ כִּי אִם שֶׁל הַיְשִׁיבָה. כַּאֲשֶׁר יְחַלְּקוּ יָבוֹא גַּם תּוֹרוֹ...

ב. בְּשָׁנִים מְאֻחָרוֹת, כְּשֶׁהִתְאַלְמֵן, הֶחְלִיט לֹא לָקַחַת שׁוּם מַשְׁכֹּרֶת קְצוּבָה, אֶלָּא שֶׁתְּהֵא כָּל הִצְטָרְכוּתוֹ הַפְּרָטִית עַל חֶשְׁבּוֹן הַ...יְשִׁיבָה. לְכְאוֹרָה יֵשׁ בַּסִּדּוּר דְּנָן מִשּׁוּם הֲטָבָה וְשִׁפּוּר הַתְּנָאִים. אוּלָם רַבִּי אֶלְחָנָן, בְּעִקְבוֹת סִדּוּר זֶה, הִתְחִיל לְקַמֵּץ בַּהוֹצָאוֹת שִׁבְעָתַיִם: הֲרֵי כָּל פְּרוּטָה שֶׁמּוֹצִיא סוֹפָהּ לְהִלָּקַח מִכַּסְפֵּי הַיְשִׁיבָה. יֵשׁ, אֲפוֹא, לְהַזְהֵר. יֵשׁ לְמַעֵט, לֹא לְמָעֹל בַּקָּדָשִׁים...

ג. כְּשֶׁנִּקְרְעוּ מְנָעָלָיו סָרַב לְהַחְלִיפָן בַּחֲדָשׁוֹת, כִּי אִם הוֹרָה לְמָסְרָם לִידֵי סַנְדְּלָר שֶׁיִּתֵּן בָּהֶם טְלָאִי, וּבִקֵּשׁ שֶׁיַּטְלִיא מִבַּחוּץ וְלֹא מִבִּפְנִים מִפְּנֵי שֶׁהַטְּלָאִי מְשַׁפְּשֵׁף וּפוֹצֵעַ אֶת עוֹר רַגְלָיו. הָעוֹזֶרֶת שֶׁהֻכְיְנָה אֲרוּחוֹת בְּבֵיתוֹ (אַחֲרֵי פְּטִירַת זוּגָתוֹ הָרַבָּנִית) רָאֲתָה פַּעַם בַּשּׁוּק שֶׁהֻבְיְאוּ תַּפּוּחֵי זָהָב מְפוֹרְטוּגָל וּמוֹכְרִים בְּזוֹל, אַרְבַּע בִּזְלוֹטִי, וְקָנְתָה עֲבוּרוֹ תַּפּוּזִים אֲחָדִים לִכְבוֹד שַׁבָּת, אַךְ הוּא סֵרֵב לְאָכְלָם: הַיְשִׁיבָה הִיא שֶׁמְּשַׁלֶּמֶת בְּעַד הִצְטָרְכֻיּוֹתָיו, וּמִמֵּילָא אֵינוֹ רַשַּׁאי לְהִזְדַּקֵּק לְמוֹתְרוֹת...

ד. אֲפִלּוּ כְּשֶׁעָמַד לִנְסֹעַ לְמֶרְחַקִּים בְּעִנְיְנֵי הַיְשִׁיבָה וּבְנֵי הַבַּיִת בִּקְּשׁוּ לְצַיֵּד אוֹתוֹ בְּמִסְפַּר זוּגוֹת נוֹסָפִים שֶׁל אַנְפִּילָאוֹת לְהַחְלָפָה, סָרַב רַבִּי אֶלְחָנָן שֶׁיִּקְנוּ בַּעֲדוֹ חֲדָשׁוֹת, וְשָׂמַח מְאֹד כְּשֶׁהֶעֱרִימוּ עָלָיו: לְאַחַר שֶׁקָּנוּ אַנְפִּילָאוֹת בְּהַקָּפָה, כִּבְּסוּ אוֹתָן בְּרוֹתְחִים, בִּכְדֵי שֶׁתֵּרָאֶינָה יְשָׁנוֹת, וְסִפְּרוּ לוֹ שֶׁמָּצְאוּ בַּבַּיִת בֵּין הַבְּגָדִים...

ה. כַּיּוֹצֵא בָּזֶה כְּשֶׁנִּסְתָּה הָרַבָּנִית לְשַׁכְנְעוֹ בְּאַחַד הַיָּמִים שֶׁיַּחֲלִיף אֶת מַגָּפָיו הַמְרֻפְּטוֹת, שִׁדְּלַתּוּ תְּחִלָּה לִתְּנָם עֲבוּר אַלְמָנָה כְּשֵׁרָה מִבְּנוֹת עֲנִיִּים, שֶׁרַגְלֶיהָ יְחֵפוֹת, רַחֲמָנוּת עָלֶיהָ. רַק אָז הִסְכִּים בְּלִית בְּרֵרָה לִנְעֹל מַגָּפַיִם חֲדָשׁוֹת...

ו. תַּלְמִידֵי הַיְשִׁיבָה, שֶׁעָקְבוּ בְּעַיִן בּוֹחֶנֶת אַחֲרָיו, שָׂמוּ לִבָּם בְּהִתְפַּעֲלוּת לַעֲבָדָה שֶׁבְּמִגְבַּעְתּוֹ הַגְּבוֹהָה וְהַמְשֻׁמָּשֶׁת - אֲשֶׁר הוּא חוֹבֵשׁ לְרֹאשׁוֹ בִּימוֹת הַחֹל - נוֹצַר סֶדֶק מֵאָחוֹר, וְכָךְ אוֹמֵר אֶחָד מֵהֶם: "הַרְבֵּה דְּבָרִים רָאִיתִי אֲצָלוֹ, אַךְ הָעוֹלֶה עַל כֻּלָּם הִיא מַה שֶּׁרָאִיתִי אֶת רַבִּי מֵאֲחוֹרָיו... אָכַלְתִּי "יָמִים" וְהָיִיתִי תָּלוּי בְּדַעַת בַּעַל הַבַּיִת וְלִפְעָמִים אִחֲרְתִּי לָבוֹא אֶל הַשִּׁעוּר בַּכְּתָה הַחֲמִישִׁית אַחֲרֵי הַצָּהֳרַיִם וּמָצָאתִי אֶת מְקוֹמִי מֵאֲחוֹרָיו... וְדַוְקָא בְּשָׁעָה שֶׁהִתְאַמַּצְתִּי לְהַקְשִׁיב לַשִּׁעוּר נִתְקְעָה מַחְשַׁבְתִּי בַּ"סֶדֶק" שֶׁל מִגְבַּעְתּוֹ הַקְּטִיפָתִית... מְסֻדָּר לְמוֹפֵת הָיָה הָרַבִּי, וְהִנֵּה רָאִינוּ חִדּוּשׁ....

ז. כִּי אָמְנָם, כְּכָל שֶׁהִסְתַּפֵּק רַבִּי אֶלְחָנָן בְּמוּעָט וְלֹא הִדֵּר בַּלְבּוּשׁוֹ, הִצְטַיֵּן עִם זֹאת בְּנִקְיוֹנוֹ לְמַשְׁעֵי, הָרְהוּט בְּבֵיתוֹ, לְמַשָּׁל, הָיָה דַּל מְאֹד וּפְשׁוּט בְּתַכְלִית, אֲבָל הַנִּקָּיוֹן בִּצְבֵץ בְּכָל פִּנָּה, כְּפִי שֶׁנּוֹכְחוּ לָדַעַת הַבָּאִים לְהִתְפַּלֵּל שַׁחֲרִית בַּ"מִנְיָן" אִתּוֹ. כְּלֵי מִטָּתוֹ הָיוּ צַחִים כַּשֶּׁלֶג תָּמִיד, אֲפִלּוּ בִּשְׁנוֹת אַלְמְנוּתוֹ. נִסְרֵי הָעֵץ הַקְּבוּעִים בָּרִצְפָּה נִצְבְּעוּ בְּגֶוֶן אָדֹם. אִישׁ לֹא רָקַק פֹּה עַל הָרִצְפָּה מֵעוֹלָם כִּי אִם בִּכְלִי הַמְיֻחָד לְשִׁמּוּשׁ זֶה. הַחֲפָצִים הָיוּ מֻנָּחִים בְּסִדּוּר מוֹפְתִי, כָּל דָּבָר עַל מְקוֹמוֹ. הַסְּפָרִים עוֹמְדִים בְּשׁוּרוֹת עַל גַּבֵּי לוּחֵי עֵץ מְהֻקְצָעִים, כָּל סֵפֶר בִּמְקוֹמוֹ מְסֻמָּן בְּמִסְפָּר, וְרַבִּי אֶלְחָנָן מַתִּיר לְכָל הֶחָפֵץ לְעַיֵּן בָּהֶם - בְּתִנַּאי שֶׁיַּחֲזִירֵם כָּל סֵפֶר לִמְקוֹמוֹ הַמְדֻיָּק עַל פִּי הַמִּסְפָּרִים.

ח. קְמוּצָיו בְּעִנְיְנֵי מָמוֹנוֹת נָבְעוּ גַּם מִתּוֹךְ שִׁיטָה עִקְבִית מַקִּיפָה בְּהִתְיַחֲסוּתוֹ לַחַיִּים. אָדָם דּוֹאֵג עַל אֲבוּד דָּמָיו וְאֵינוֹ דּוֹאֵג עַל אֲבוּד יָמָיו. לְשִׁיטָתוֹ יֵשׁ בְּזֶה גַּם מַה שֶּׁיֵּשׁ בְּזֶה. כֶּסֶף פְּרוּשׁוֹ חֵלֶק מִן הַחַיִּים - הֲרֵי אִם טָרְחָתָ בַּעֲבוֹדָה כָּלְשֶׁהִיא לְהַרְוִיחַ, נָתַתָּ בְּעַד הַכֶּסֶף חֵלֶק מֵחַיֶּיךָ - וּכְשֵׁם שֶׁיָּקָר כָּל רֶגַע מֵהַחַיִּים כֵּן יֵשׁ לְנַצֵּל כָּרָאוּי אֶת הַכֶּסֶף שֶׁהִשַּׁגְתָּ בְּמִחִיר הַרְבֵּה רְגָעִים יְקָרִים וְחֲלִילָה לְבַזְבְּזוֹ. כְּשֶׁלְּמַד בִּימֵי שַׁחֲרוּתוֹ בְּרַאדִין בְּכוֹלֵל "קָדְשִׁים" בְּיַחַד עִם רַבִּי יוֹסֵף שְׁלֹמֹה כַּהֲנְמַן, נִזְקְקוּ שְׁנֵיהֶם יוֹם אֶחָד לְסֵפֶר נָדִיר וְנִכְנְסוּ אֶל ה"חֻפְשַׁת חַיִּים" לִשְׁאֹל אוּלַי הַסֵּפֶר נִמְצָא בְּסִפְרִיָּתוֹ - מִכְּיוָן שֶׁמְּצַטֵּט מִדְּבָרָיו בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה. הֲשִׁיבָם שֶׁאֵין לוֹ אֶת הַסֵּפֶר שֶׁמְּבַקְּשִׁים, אֶלָּא כְּשֶׁחִבֵּר "מִשְׁנָה בְּרוּרָה" לְקָחוֹ בְּהַשְׁאָלָה מֵרַב פְּלוֹנִי,

וְהוֹסִיף "גַּם עַל הַנִּמְצָאִים פֹּה בָּאָרוֹן אֲנִי מִצְטַעֵר בְּמִדָּה מְסֻיֶּמֶת". כֵּיוָן שֶׁיָּצְאוּ מֵעַל פָּנָיו, תָּהָה רַבִּי אֶלְחָנָן: מַה הִתְכַּוֵּן בְּדָבָרָיו? שְׁאַל אֶת רַבִּי יוֹסֵף שְׁלֹמֹה, וְהָיוּ מְגַלְגְּלִים שְׁנֵיהֶם בְּכָל מִינֵי סְבָרוֹת וְהַשְׁעָרוֹת, אֲבָל הַסַּפֵּק לֹא יָצָא מִלִּבָּם עַד שֶׁגָּמְרוּ לִכְנֹס אֶל ה"חָפֵץ חַיִּים" שֵׁנִית וְלִשְׁאֹל אֶת פֵּשֶׁר דִּבּוּרָיו. סָח לָהֶם בְּפַשְׁטוּת: הֲלֹא בְּעַד כָּל סֵפֶר אֲשֶׁר רָכַשְׁתִּי בְּדָמִים שִׁלַּמְתִּי בְּחֵלֶק מִן הַחַיִּים, כִּי אֶת הַכֶּסֶף הִשַּׁגְתִּי בְּעָמָל וּבְטִרְחָה, בְּשָׁעוֹת יְקָרוֹת, אֲשֶׁר הֵמָּה נַתַּח מִן הַחַיִּים. וַאֲפִלּוּ שֶׁקִּבַּלְתִּי אֶת הַסֵּפֶר בִּתְשׁוּרָה, מִן הַסְּתָם גָּרַמְתִּי לִפְלוֹנִי נִיחָא, טָרַחְתִּי בַּעֲדוֹ, אַחֶרֶת לֹא הָיָה נוֹתֵן, וְשׁוּב נִמְצָא שֶׁשִּׁלַּמְתִּי בְּחֵלֶק מֵהַחַיִּים תְּמוּרַת הַסֵּפֶר - וְאִם אֵינֶנִּי מַסְפִּיק לִלְמֹד מִתּוֹכוֹ, כִּי אֵין לִי פְּנַאי לַהֲגוֹת בְּכָל הַסְּפָרִים שֶׁבָּאָרוֹן, מַה בֶּצַע בְּ"עִסְקָא" כָּזֹאת?! ע"כ (אור אלחנן).

יד. מֵהֲלִיכוֹתָיו וּמַאֲמָרָיו שֶׁל ר' חַיִּים מְצַאנְז זַצַ"ל

א. הוּא לִמֵּד לַעֲקֹר אֶת תַּאֲוַת מָמוֹן מִן הַלֵּב, זוֹ הַמִּדָּה הַמְגֻנָּה שֶׁמַּעֲבִירָה אֶת בְּנֵי הָאָדָם עַל דַּעְתָּם וְעַל דַּעַת קוֹנָם, וּבְיוֹתֵר דָּרַשׁ זֹאת מִבָּנָיו וּמִבְּנוֹתָיו. פַּעַם אָמַר: "אִלּוּ הָיִיתִי חוֹשֵׁב עַל בָּנַי שֶׁיֵּשׁ לָהֶם תַּאֲוַת מָמוֹן, הָיִיתִי דּוֹחֵף אוֹתָם מִבֶּטֶן אִמָּם וְהָיוּ כְּבָר בַּדּוּנַאיֶיעץ" (שֵׁם נָהָר בְּצַאנְז).

[אַל תִּדְאַג לְמָחָר]

ב. הוּא הַצַּדִּיק שֶׁהָיָה בַּעַל בִּטָּחוֹן גָּדוֹל, לִמֵּד גַּם אֶת אֲנָשָׁיו אֶת מִדַּת הַבִּטָּחוֹן. פַּעַם בָּא אֵלָיו אִישׁ אֶחָד לְבַקֵּשׁ עֵצָה הֵיאֵת וְיֵשׁ לוֹ מֵינֶקֶת בְּבֵיתוֹ בִּשְׁבִיל יְלָדָיו וְעַתָּה הוּא רוֹצֶה לְגָמֵל אֶת הַיֶּלֶד, אֶלָּא שֶׁהָיָה רוֹצֶה לְהַחֲזִיק בַּמֵּינֶקֶת הַזֹּאת עֲבוּר הַיֶּלֶד שֶׁיִּוָּלֵד לוֹ כִּי הִיא מֵינֶקֶת טוֹבָה, וּלְהַשִּׂיג מֵינֶקֶת טוֹבָה קָשֶׁה מְאֹד, עַל כֵּן בָּא לִשְׁאֹל אֶת פִּי הָרַבִּי אִם לְהַחֲזִיק בַּמֵּינֶקֶת אוֹ לְגָמֵל אֶת הַיֶּלֶד עַתָּה וּלְשָׁלְחָהּ, נָעַר בּוֹ הָרַבִּי וְאָמַר: "אַתָּה גָּאלְגָאן" (מִלַּת חֵרוּף שֶׁפֵּרוּשׁוֹ רֵיקָא)! כְּשֶׁיֶּלֶד נוֹלָד בָּעוֹלָם הַזֶּה אָז בָּאָה לָעוֹלָם עִמּוֹ כָּל הַהַשְׁפָּעָה שֶׁלּוֹ לְכָל יְמֵי חַיָּיו וְאַתָּה רוֹצֶה לִדְאֹג עֲבוּר הַיֶּלֶד בְּטֶרֶם יִוָּלֵד..."

לֹא שֶׁאֵין לְהִשְׁתַּדֵּל יוֹתֵר מִדַּי, אֶלָּא גַּם לֹא לִרְצוֹת יוֹתֵר מִמַּה שֶׁיֵּשׁ.

ג. וְכֵן הִסְבִּיר גַּם אֶת מַאֲמַר חֲזַ"ל עַל הַכָּתוּב "הַשְׁלֵךְ עַל ה' יְהָבְךָ". הַחֲכָמִים הִתְקַשׁוּ בְּפֵרוּשׁוֹ שֶׁל הַכָּתוּב הַזֶּה עַד שָׁמְעוּ לְהַאי טַיְיעָא וְכוּ', וְכִי לֹא יָדְעוּ הַחֲכָמִים שֶׁפֵּרוּשׁ הַמִּלָּה "יְהָבְךָ" הוּא מַשָּׂא? אֶלָּא שֶׁהָיוּ מְסֻפָּקִים וְלֹא יָדְעוּ עַד הֵיכָן מַגִּיעָה מִדַּת הַבִּטָּחוֹן. אִם הַבִּטָּחוֹן הוּא שֶׁיֵּדַע שֶׁיֵּשׁ בּוֹרֵא עוֹלָם הַמַּנְהִיג וְהַמַּשְׁגִּיחַ בִּפְרָטִיּוּת וְיִתְפַּלֵּל לְפָנָיו שֶׁיָּסִיר מֵעָלָיו אֶת הַמַּשָּׂא, אוֹ אוּלַי אֵין זוֹ מִדַּת הַבִּטָּחוֹן הָאֲמִתִּית אֶלָּא שֶׁיִּבְטַח בהשי"ת שֶׁיּוֹדֵעַ צָרְכֵי כָּל בְּרוּאָיו וְיַעֲשֶׂה עִמּוֹ מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְטוֹבָתוֹ, וּלְכְשֶׁיָּבוֹא הַזְּמַן שֶׁיִּהְיֶה טוֹב עֲבוּרוֹ לְהָסִיר מֵעָלָיו אֶת הַמַּשָּׂא, בְּוַדַּאי יַעֲשֶׂה השי"ת בְּעַצְמוֹ לְטוֹבַת הָאִישׁ, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל

עַל כָּךְ וּלְבַקֵּשׁ. וּכְשֶׁרָאוּ הַחֲכָמִים עֲבָדָה בְּאוֹתוֹ יִשְׁמְעֵאלִי שֶׁלֹּא בִּקֵּשׁ הָאִישׁ מִמֶּנּוּ שׁוּם דָּבָר, כִּי אִם הַיִּשְׁמְעֵאלִי בְּעַצְמוֹ אָמַר אֵלָיו "שָׂקִיל יְהָבָךְ וּשְׁדֵי אַגַּמְלַאי", אָז הֵבִינוּ מִזֶּה הַחֲכָמִים שֶׁעִקַּר מִדַּת הַבִּטָּחוֹן הוּא לְבָטֵחַ בהשי"ת שֶׁבְּוַדַּאי יַעֲשֶׂה עִמּוֹ בְּעַצְמוֹ כְּפִי אֲשֶׁר טוֹב עֲבוּר הָאִישׁ. וְזֶהוּ הַפֵּרוּשׁ שֶׁל "הַשְׁלֵךְ עַל ה' יְהָבָךְ", הַיְנוּ, שֶׁלֹּא לִרְצוֹת כְּלָל כִּי אִם לָדַעַת וּלְהַאֲמִין שהשי"ת בְּעַצְמוֹ יַעֲשֶׂה עִמּוֹ לְטוֹבָה, וְכָל מַה שֶּׁבָּא עָלָיו מהשי"ת בְּעַצְמוֹ הוּא תַּכְלִית הַטּוֹב עֲבוּרוֹ... ע"כ (האדמו"ר מצאנז).

טו. בְּרִיחָה מֵחַיֵּי מוֹתָרוֹת אֵצֶל ר' אַרְיֵה לְוִין

דָּגְמָא מְאַלֶּפֶת לִבְרִיחָה מֵרִבּוּי נְכָסִים וְרִבּוּי הַדְּאָגָה שֶׁבָּאָה בְּעִקְבוֹתָם נִמְצֵאת בְּסֵפֶר "אִישׁ צַדִּיק הָיָה" עַל הַצַּדִּיק רַבִּי אַרְיֵה לְוִין:

בְּאַחַד הַיָּמִים בָּאתִי אֵצֶל ר' אַרְיֵה, הָיָה זֶה יוֹם חֹרֶף סַגְרִירִי וְקַר, בַּחוּץ הִרְעִיד הַקֹּר עֲצָמוֹת, נִכְנַסְתִּי לְדִירָתוֹ - בְּקָתָתוֹ, נֶחֱרַדְתִּי. הַקֹּר תָּפַס אֶת קְצוֹת הָאֶצְבָּעוֹת, וְר' אַרְיֵה כְּדַרְכּוֹ, יָשַׁב מֵאֲחוֹרֵי שֻׁלְחָנוֹ הַקָּטָן, עַל כִּסֵּא שֶׁהִתְנָאָה בּוֹ כִּי הוּא הָרְהִיט הַוּתִיק בְּיוֹתֵר מִיּוֹם חֻתָּנָתוֹ, וְהוּא כָּרָגִיל אֵץ לְבָרֵךְ הַנִּכְנָס, וְאָנוּ לֹא רָצִינוּ כִּי יָקוּם מִכִּסְאוֹ, לְחַץ יָדַיִם - אַךְ הוּא כְּדַרְכּוֹ נוֹטֵל יָדְךָ בֵּין שְׁתֵּי כַּפּוֹת יָדָיו וּמְלַטֵּף אֶת יָדְךָ מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, וְהַרְגָּשַׁת חֹם בַּלֵּב קָשֶׁה לְתָאֳרוֹ, אַךְ עִם הַחֹם הַזֶּה הִרְגַּשְׁתִּי כִּי בַּחֶדֶר שׁוֹרֵר קֹר מַרְעִיד עֲצָמוֹת, וַהֲרֵי עָסַק בִּכְתִיבָה עִם כְּנִיסָתִי. נֶחֱרַדְתִּי מְאֹד אַךְ לֹא אָמַרְתִּי לוֹ דָּבָר כִּי הִכַּרְתִּיו וְיָדַעְתִּיו. אָמַרְתִּי לְמִשֶּׁה'לֶה: אֲבַקֶּשְׁךָ, לֵךְ לְבֵית חֲרשֶׁת "פְּרִידְמַן", קְנֵה תַּנּוּר וַהֲבִיאוֹ לִי' אַרְיֵה מִבְּלִי לְשָׁאֲלוֹ. מֹשֶׁה'לֶה מֹהֵר לְמַלֵּא מִצְוָה שֶׁכָּזוֹ, אַךְ ר' אַרְיֵה סֵרֵב לְקַבֵּל הַתַּנּוּר: "זֶה יוֹתֵר מִדַּי עוֹלָם הַזֶּה" - אָמַר. בְּקַשְׁנוּ, הִתְחַנַּנּוּ, אַךְ לְלֹא הוֹעִיל.

כְּדֵי לְהַגִּיעַ לְבֵיתוֹ בְּשִׁכּוּנַת "מִשְׁכְּנוֹת" שֶׁהִיא שִׁכּוּנָה יְרוּשַׁלְמִית טִפּוּסִית שֶׁדַּלּוּת וְטֹהַר מְשֻׁלָּבִים בָּהּ, הָיָה צָרִךְ לַחֲצוֹת סִמְטָאוֹת וְחָצֵר מִבַּעַד לְחָצֵר. דִּירָתוֹ הָיְתָה מֻרְכֶּבֶת מִקָּרָתוֹן - קֻמְרוֹן צַר וְאָרֹךְ שֶׁהֻכְיַל חֶדֶר בִּלְבַד, כְּשֶׁהַמִּחְצָה מַפְרִידָה בֵּין שֻׁלְחָנוֹ וּמִטָּתוֹ שֶׁהָיְתָה עֲשׂוּיָה מֵחֶלְקֵי אַרְגַּז עֵץ - לְבֵין "הַמִּטְבָּח" שֶׁהָיָה מְצֻיָּד בִּפְתִילִיָּה עָלֶיהָ הָיָה מְחַמֵּם לְעַצְמוֹ כּוֹס חַמִּין, וּבְסָמוּךְ כִּיּוֹר וּמִקְלַחַת. רָצָה אֶחָד מִתַּלְמִידָיו לְהַתְקִין בַּמִּקְלַחַת שֶׁבַּדִּירָה סַבּוֹנִית שֶׁתְּהֵא קְבוּעָה בַּקִּיר, עַל מְנָת שֶׁלֹּא יִתְכּוֹפֵף כָּל אֵימַת שֶׁיַּחְפֹּץ לְהָרִים הַסַּבּוֹן, סֵרֵב ר' אַרְיֵה וְאָמַר לוֹ:

לָמָּה לִי מוֹתָרוֹת? וַהֲרֵי כָּל חַיַּי בָּרַחְתִּי מִן ה"לוּקְסוּס". וְהוֹסִיף וְאָמַר: לֹא בָּנִיתִי לִי בַּיִת וְלֹא נָטַעְתִּי לִי כֶּרֶם, דַּי לִי בְּזִיוָהּ וַהֲדָרָהּ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם. כַּאֲשֶׁר רְאֵינוּ אוֹתוֹ עִתּוֹנָאִים וְשָׁאֲלוּ: ר' אַרְיֵה, יֹאמַר נָא: הַאִם טוֹב וְנוֹחַ לוֹ כָּאן? כְּלוּם אֵין הַתִּקָּרָה דּוֹלֶפֶת בַּחֹרֶף? וְהַמִּטָּה אֵינָהּ קָשָׁה? וְדַלְתוֹת הָאָרוֹן גַּם כֵּן נִפְתָּחוֹת בְּקֹשִׁי... הִנִּיחַ ר' אַרְיֵה אֶת יָדוֹ עַל כֶּתֶף הָעִתּוֹנַאי

הַשּׂוֹאֵל וְאָמַר: יִשְׂמַע נָא! פַּעַם נִדַּבַּרְתִּי עִם רַעֲיָתִי, עֲלֶיהָ הַשָּׁלוֹם, כִּי תָּמִיד נֹחֶיהָ מִמַּה שֶּׁיֵּשׁ לָנוּ! וְכָךְ הָוָה, וְהַיּוֹם, בָּרוּךְ ה', מָה חָסֵר לִי? הַחֶדֶר גָּבוֹהַּ מִמֶּנִּי וְאֵינֶנִּי צָרִיךְ לְהִתְכּוֹפֵף בִּשְׁבִיל לְהִכָּנֵס! יֵשׁ עַכְשָׁו "לוּקְסוּסִים", וַאֲנִי לָמָּה זֶה לִי? מַדּוּעַ לָרוּץ בִּשְׁבִיל לְהָבִיא אֵיזֶה חֵפֶץ מֵהַחֶדֶר הַשְּׁלִישִׁי אִם הוּא תַּחַת יָדַי בַּחֶדֶר הָרִאשׁוֹן! מַיִם יֵשׁ לִי בָּרוּךְ הַשֵּׁם, וְגַם חַשְׁמַל, וּבֶאֱמֶת שֶׁאֲנִי חַי הַיּוֹם, אֵיךְ אוֹמְרִים? מַמָּשׁ כְּמוֹ לוֹרְד! נִזְדַּמֵּן לִי לַעֲמֹד פַּעַם סָמוּךְ לְר' אַרְיֵה בִּשְׁעַת הַלְוָיָה בְּבֵית הַקְּבָרוֹת בְּסַנְהֶדְרִיָּה, לְאַחַר סְתִימַת הַגּוֹלֶל אָמַר לִי: פְּעָמִים רַבּוֹת נִסּוּ לְהַשְׁפִּיעַ עָלַי שֶׁאֶתְּתִיק דִּירָתִי לְמָקוֹם מְרֻוָּח יוֹתֵר וְסַרַבְתִּי, צֵא וּרְאֵה: לְאַחַר אֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים מוּבָל הָאָדָם מִדִּירָתוֹ לְכָאן - אֶצְלִי לֹא יִקְשֶׁה "הַמַּעֲבָר", כִּי מֻחְזָקִי לְכָאן אֵין הַנִּגּוּד חָרִיף. אוּלָם אָדָם שֶׁהֻרְגַּל לִחְיוֹת מִתּוֹךְ רְוָחָה, וּבְדִירָה מְפֹאֶרֶת - מַה יִּקְשֶׁה לוֹ בְּאַחֲרִית יָמָיו לְהַעְתִּיק דִּירָתוֹ לְדִ' אַמּוֹת עַל ד'. (שלמי משה על פרקי אבות).

טז. מָעוֹן דַּל - רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֵייב דִּיסְקִין זצוק"ל

כְּתָלֵי דִּירָתוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֵייב דִּיסְקִין הֵעִידוּ עַל בְּרִיחָתוֹ וְהִתְנַזְּרוּתוֹ מִטּוּב הָעוֹלָם.

בִּירוּשָׁלַיִם, עִיר הַקֹּדֶשׁ וְהַמִּקְדָּשׁ הִתְגּוֹרֵר בְּמָעוֹן דַּל בֶּן שְׁנֵי חֲדָרִים קְטַנִּים, וְרָהוּט פָּשׁוּט בְּיוֹתֵר, וְהִסְתַּפֵּק בְּכָךְ.

בְּבוֹאוֹ לִירוּשָׁלַיִם, יָדַע הָרַב לְוַותֵּר לֹא רַק עַל "כְּתַב רַבָּנוּת" שֶׁהֻצַּע לוֹ, הוּא גַּם דָּחָה כָּל רַעְיוֹן שֶׁל שִׁכּוּן בְּדִירָה נָאָה וְיָאָה לוֹ, וְעָלָה בְּיָדוֹ.

וּמַעֲשֶׂה בְּחֶבֶר אוֹרְחִים שֶׁהִגִּיעוּ מֵחו"ל, וּבָאוּ לְהַקְבִּיל פָּנָיו שֶׁל הָרַב הַצַּדִּיק בְּאַחַד הָרְגָלִים בְּבֵיתוֹ.

רָאוּ הָאוֹרְחִים, שֶׁהֻרְגְּלוּ מִן הַסְּתָם לְהַרְחֻבַת הַדַּעַת בְּ"דִירָה נָאָה וְכוּ'", אֶת מְעוֹנוֹ שֶׁל הָרַב וְהוּא דַּל וּפָשׁוּט מְאֹד. אָזְרוּ עֹז בְּנַפְשָׁם, וּפָנוּ אֶל הָרַב בְּתָמִיהָה: "מַדּוּעַ בָּחַר לָגוּר בְּדִירָה כֹּה עֲלוּבָה וְרֵיקָה מֵרָהִיטִים?"

עָמַד הַמַּהֲרַ"ל מִדִּיסְקִין וְלֹא אָמַר מִלָּה. פָּתַח לִפְנֵיהֶם אֶשְׁנַב בֵּיתוֹ, הֶחֱוָה בְּאֶצְבָּעוֹ כְּלַפֵּי הַר הַבַּיִת הַשָּׁמֵם וְהֶחָרֵב, וְאָמַר: "דַּיּוֹ לָעֶבֶד לִהְיוֹת כְּרַבּוֹ!"

אוּלָם הָאוֹרְחִים לֹא הֵרְפּוּ, הִתְּשׁוּבָה הַמּוֹחֶצֶת לֹא הִנִּיחָה אֶת דַּעְתָּם. הוֹסִיפוּ וּשְׁאָלוּהוּ: "הַאִם זֶה לִכְבוֹדָהּ שֶׁל תּוֹרָה שֶׁהָרַבִּי הַגָּדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל יָדוּר בְּבֵית מְגוּרִים עָלוּב כָּזֶה?"

הֵשִׁיב הָרַבִּי בַּעֲנָוָה: "לֹא נָכוֹן שֶׁאֲנִי הַגָּדוֹל שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל. אוּלָם הַמַּעַט שֶׁהִשַּׂגְתִּי הֲרֵי זֶה הוֹדוֹת שֶׁלֹּא חָמַדְתִּי לָגוּר בְּדִירוֹת מְרֻוָּחוֹת, וְלֹא הָלַכְתִּי בִּגְדוֹלוֹת וּבְנִפְלָאוֹת". (ע"פ "עמוד אש")

יז. אֵשֶׁת חַיִל - אֵשֶׁת הַגְּרי"ש אֶלְיָשִׁיב זצ"ל

עַל אֵשֶׁת חָבֵר יבלחט"א לְמָרָן הַגְּרי"ש אֶלְיָשִׁיב זצ"ל מְסַפְּרִים כִּי מָסְרָה נַפְשָׁהּ לְקַחַת עַל צַוָּארָהּ אֶת כָּל עֹל הַבַּיִת וְגִדּוּל הַיְלָדִים, בְּכָל הַמַּצָּבִים וּבְכָל הַתְּקוּפוֹת הַקָּשׁוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהַפְרִיעַ לְבַעֲלָהּ שְׁלִיטָ"א מִלִּמּוּדוֹ.

הִסְתַּפְּקָה בְּמוּעָט בְּדִירָה צָרָה וּלְחוּצָה שֶׁאֲפִלּוּ אַמְבַּטְיָה לֹא הָיָה שָׁם - רַק טוּשׁ קָטָן, וּמְכוֹנַת כְּבִיסָה גַּם לֹא הָיָה לָהּ, וְעַד שְׁנוֹתֶיהָ הָאַחֲרוֹנוֹת הָיְתָה מְכַבֶּסֶת בְּדוּד וּפְרִימוּס כְּמִנְהַג הַדּוֹר הַיָּשָׁן. בַּשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת שֶׁנָּחְלְשָׁה, הָיוּ בָּנוֹתֶיהָ שֶׁיְּחִיוּ לוֹקְחוֹת אֶת הַכְּבִיסָה לְבֵיתָם, אֲבָל עַל הַכְּבִיסָה שֶׁל הָרַב לֹא וּתְרָה מִלְּכַבֵּס בִּשְׁתֵּי יָדֶיהָ, שֶׁלֹּא רָצְתָה לְהַפְסִיד אֶת הַמִּצְוָה שֶׁל שִׁמּוּשׁ תַּלְמִיד - חָכָם.

בְּבֵיתָהּ לֹא הָיָה קוּמְקוּם חַשְׁמַלִּי, וְהָיְתָה טוֹרַחַת לְחַמֵּם עַל יְדֵי קוּמְקוּם קָטָן, וּלְעֵת זִקְנָתָהּ קִבְּלָה מַתָּנָה קוּמְקוּם חַשְׁמַלִּי כְּדֵי שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה מוּכָן לָרֹב מַעֲצָמוֹ וְלֹא תִּטָּרֵךְ לְטָרְחַ. הָרַבָּנִית ע"ה סָרְבָה לְקַבֵּל אֶת הַקּוּמְקוּם, בְּאָמְרָהּ: הַאִם גַּם אֶת הַמִּצְוָה הַזּוֹ תִּרְצוּ לָקַחַת מִמֶּנִּי?

אֶפְשָׁר לְהַמְלִיץ עָלֶיהָ אֶת פֶּרֶק "אֵשֶׁת חַיִל" כִּפְשׁוּטוֹ.

34. המתעכב מקבלת שכרו היום מקבלו למחר - לעולם הבא - סיפור

סִפּוּר מִפְּטִירָתָהּ שֶׁל הַצַּדֶּקֶת פְּרוּמָּע רָחֵל אַנְדְּרוֹן ע"ה חֲמוֹתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף הֶרְמָן זַצ"ל (מספר "הכל לאדון הכל"):

לְפָנַי מוֹתָהּ שָׁלְחָה לִקְרֹא אֶת בְּנָהּ הַבְּכוֹר יַעֲקֹב לֵייבּ וְאָמְרָה לוֹ:

אֱמֹר לְכָל הַיְלָדִים לִהְיוֹת שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת, לִשְׁמֹר אֶת מִצְוֹות ה', לִהְיוֹת יְשָׁרִים וַהֲגוּנִים, לְלַבֵּשׁ צִיצִית, וּלְהָקִים דּוֹר שֶׁל יְהוּדִים יִרְאֵי שָׁמַיִם. כֹּחַ תִּרְאוּ בְּרָכָה בְּכָל מַעֲשֵׂי יְדֵיכֶם.

מֵעוֹלָם לֹא הֶעֱלִיתִי בִּפְנֵי אַבָּא בַּקָּשׁוֹת חֻמְרִיּוֹת. כָּל רְצוֹנִי הָיָה שֶׁיֵּשֵׁב וְיַעֲסֹק בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. טִפַּלְתִּי בּוֹ כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה שְׁעָתוֹ בְּיָדוֹ לִלְמֹד וּכְדֵי שֶׁיַּרְגִּישׁ תָּמִיד בְּנוֹחַ. כָּל חַיָּיו הָיוּ קֹדֶשׁ לַתּוֹרָה.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְ"יַבֶּשֶׁת הַזָּהָב" (אֲמֶרִיקָה בִּשְׁנוֹת הַתִּשְׁעִים שֶׁל הַמֵּאָה הַקּוֹדֶמֶת) נָשָׂאתִי בָּעֹל יַחַד עִם אַבָּא, כָּךְ שֶׁיּוּכַל לְהַקְדִּישׁ אֶת כָּל זְמַנּוֹ לִלְמֹד תּוֹרָה וּלְלַמֵּד תּוֹרָה.

בִּימוֹת הַקָּרָה בַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר בָּקַעְתִּי עֵצִים לַתַּנּוּר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יוּכַל אִישׁ לִרְאוֹתֵנִי. יוֹם אֶחָד רָאֲתָה אוֹתִי אִשָּׁה מְבַקַּעַת אֶת הָעֵצִים וְשָׁאֲלָה "יֵשׁ לָךְ בַּעַל כֹּה טוֹב. מַדּוּעַ אֵינוֹ מְפָרְנֵס אוֹתָךְ?" עָנִיתִי לָהּ "בַּעֲלִי עָסוּק בַּעֲבוֹדָתוֹ לְמַעַן הַיְשִׁיבָה".

אֶת הַדָּגִים לְשַׁבָּת, לֹא קָנִיתִי בִּזְמַן שֶׁכֻּלָּם קָנוּ אֶת שֶׁלָּהֶם, מִכְּיוָן שֶׁמְּחִירָם הָיָה גָּבוֹהַּ. חִכִּיתִי עַד לְעֶרֶב שַׁבָּת, כְּשֶׁהַמְּחִיר הָיָה זוֹל. מוֹכֶרֶת הַדָּגִים אָמְרָה לִי: "יֵשׁ לָךְ בַּעַל כֹּה אֲצִילִי, אַךְ הוּא אֵינוֹ מְסַפֵּק אֶת צָרְכֵךְ כָּרָאוּי". תְּשׁוּבָתִי תָּמִיד הָיְתָה אַחַת: "עַל בַּעֲלִי לִלְמֹד תּוֹרָה וְלַעֲבֹד לְמַעַן הַיְשִׁיבָה".

הִסְתַּפַּקְתִּי בְּמוּעָט. גִּדַּלְתִּי מִשְׁפָּחָה בַּת שִׁבְעָה יְלָדִים. כְּשֶׁרָאִיתִי אִשָּׁה קוֹנָה סֶלֶק וְזוֹרֶקֶת אֶת הֶעָלִים הַיְרֻקִּים, בִּקַּשְׁתִּי מִמֶּנָּה לָתֵת לִי אֶת הֶעָלִים. מֵעֲלֵי הַסֶּלֶק הֵכַנְתִּי אֲרוּחָה לִיְלָדִים. לְיַד בֵּיתֵנוּ הָיְתָה הַחֲנוּת, שֶׁאֵלֶיהָ הָיוּ מְבִיאִים אֶת הַלֶּחֶם הַיָּשָׁן מֵחֲנֻיּוֹת הַמַּכֹּלֶת הַשּׁוֹנוֹת. בְּדֶרֶךְ זוֹ קָנִיתִי לֶחֶם הַרְבֵּה יוֹתֵר בְּזוֹל.

יְלָדֵינוּ הָיוּ טוֹבִים מְאֹד. מֵעוֹלָם לֹא בִּקְּשׁוּ סַכָּרִיָּה אוֹ כָּל מַמְתֵּק אַחֵר. הֵם הָיוּ מְרֻצִּים כָּל עוֹד הָיָה לָהֶם לֶחֶם, דָּגִים וַעֲלֵי סֶלֶק לֶאֱכֹל. מֵעוֹלָם לֹא לָוִינוּ כֶּסֶף. כְּשֶׁהֵחֵל יִשְׂרָאֵל אִיסֶר לַעֲבֹד, קָנָה לְאַבָּא מְעִיל עִם בִּטָּנַת פַּרְוָה מִמַּשְׂכֻּרְתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה. אֲנָשִׁים אָמְרוּ שֶׁאַבָּא מִתְפַּרְנֵס מֵהַיְשִׁיבָה. הָאֱמֶת הִיא שֶׁהוּא מֵעוֹלָם לֹא לָקַח וְלוּ "פֶּנִי" אֶחָד מֵהַיְשִׁיבָה. אַבָּא תָּמִיד אָמַר "אֶמְצָא פַּרְנָסָה בְּאֵיזוֹ שֶׁהִיא דֶּרֶךְ אַחֶרֶת". דְּבָרָיו שֶׁל אַבָּא הָיוּ מְקֻבָּלִים עָלַי, וּמֵעוֹלָם לֹא הָיוּ בֵּינֵינוּ וִכּוּחִים.

כְּשֶׁיְּלָדֵינוּ הַבּוֹגְרִים הֵחֵלּוּ לְהִתְפַּרְנֵס לְמִחְיָתָם, קָנִינוּ בַּיִת. לְרֹאשׁוֹנָה הָיָה לָנוּ מַסְפִּיק מָקוֹם. הָיִיתִי רְגִילָה לְכַבֵּס אֶת הַצִּיצִיּוֹת וְלִתְלוֹתָם בַּחוּץ עַל חֶבֶל. הַשְּׁכֵנִים הָיוּ שׁוֹאֲלִים בְּלַעַג "הַאִם יַלְדֵיכֶם בֶּאֱמֶת יִלְבְּשׁוּ אוֹתָם?" "הַאִם יֵשׁ אֱלֹקִים שׁוֹנֶה בְּאֲמֶרִיקָה?" הָיִיתִי עוֹנָה לָהֶם. בָּרוּךְ הַשֵּׁם, יְלָדֵינוּ לָבְשׁוּ אוֹתָם. (הָיְתָה יַהֲדוּת רַק בְּמִדָּה קְטַנָּה בְּאֲמֶרִיקָה שֶׁל אוֹתָם יָמִים).

תָּמִיד עָבַדְתִּי יַחַד עִם אַבָּא, עוֹדַדְתִּי אוֹתוֹ וְעָזַרְתִּי לוֹ בְּכָל מִפְעָלָיו. כְּשֶׁנִּתְגַּלּוּ חִלּוּקֵי דֵּעוֹת בַּיְּשִׁיבָה תָּמַכְתִּי בּוֹ.

לֹא תַּרְתִּי אַחַר מוֹתָרוֹת בְּחַיַּי. לֹא תַּכְשִׁיטִים וְלֹא בְּגָדִים מְפֹאָרִים כְּנָשִׁים אֲחֵרוֹת. הָעֲבָדָה שֶׁאַבָּא עָסַק בְּלִמּוּד תּוֹרָה וּבַהֲפָצַת הַתּוֹרָה הָיְתָה חֲשׁוּבָה וְיִקָּרָה לִי יוֹתֵר מִכָּל דָּבָר אַחֵר בַּחַיִּים.

כְּשֶׁאַבָּא הֶחְלִיט שֶׁעָלֵינוּ לַעֲלוֹת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִלֵּאתִי אֶת מִשְׁאֲלָתוֹ. תּוּכַל כַּמּוּבָן, לְהָבִין עַד כַּמָּה קָשֶׁה הָיָה עָלַי לְהִפָּרֵד מִכָּל יְלָדַי וּנְכָדַי. אַךְ בְּשׁוּם דֶּרֶךְ שֶׁהִיא לֹא נָתַתִּי לְאַבָּא לְהַרְגִּישׁ, שֶׁהָיָה לִי קָשֶׁה לְמַלֵּא אֶת רְצוֹנוֹ.

בָּאנוּ לִירוּשָׁלַיִם, וְאַתֶּם יְלָדַי הַיְקָרִים, עֲזַרְתֶּם לָנוּ הַרְבֵּה מְאֹד. שְׁלַחְתֶּם לָנוּ מַסְפִּיק כֶּסֶף כְּדֵי לְמַלֵּא כָּל צָרְכֵינוּ. מִלֵּאתֶם בְּרָצוֹן אַחַר כָּל בַּקָּשׁוֹתֵינוּ. כֵּן, יָכֹלְנוּ לִחְיוֹת בְּנוֹחִיּוּת

רַבָּה מֵהַכֶּסֶף שֶׁשִּׁלַּחְתֶּם לָנוּ, אַךְ אֲנִי לֹא יָכֹלְתִּי לַעֲמֹד מִן הַצַּד, וְלִרְאוֹת אֶת הָעֹנִי הַנּוֹרָא מִסְּבִיבֵנוּ. חָיִיתִי בָּאָרֶץ תֵּשַׁע שָׁנִים, וְכָל אוֹתוֹ זְמַן לֹא קָנִיתִי לְעַצְמִי בֶּגֶד חָדָשׁ. לֹא רָוִיתִי כָּאן הַרְבֵּה נַחַת. אַבָּא הִתְעַוֵּר וַאֲנִי טִפַּלְתִּי בּוֹ בְּכֹחוֹתַי הָאַחֲרוֹנִים (סַבְתָּא אֶפְלוּ קָרְאָה בְּאָזְנָיו אֶת הַגְּמָרָא).

עַכְשָׁו הַכֹּל חָלָף. אֵין לִי כָּל טְעָנוֹת כְּלַפֵּיכֶם יְלָדַי הַיְקָרִים, נִסִּיתֶם לְהַמְתִּיק אֶת שְׁנוֹת חַיֵּינוּ הָאַחֲרוֹנוֹת. ה' וַדַּאי יְבָרֵךְ אֶתְכֶם עַל הַכָּבוֹד שֶׁהֶעֱנַקְתֶּם לְהוֹרֵיכֶם. עַכְשָׁו אֵינִי זְקוּקָה לְדָבָר. אֲנִי הוֹלֶכֶת אֶל עוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב. אֲנִי הוֹלֶכֶת אֶת בַּעֲלִי הַיָּקָר וְהָאָהוּב.

אַךְ לִפְנֵי לֶכְתִּי, אֲנִי שׁוּב מְבַקֶּשֶׁת מִכֶּם, יְלָדַי הַיְקָרִים: הֱיוּ יְשָׁרִים וּבָנִים טוֹבִים לְעַמְּכֶם. הֱיוּ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת נֶאֱמָנִים, וְקַיְמוּ אֶת כָּל מִצְוֹוֹת הַתּוֹרָה קַלָּה כַּחֲמוּרָה.

אַתָּה, בְּנִי בְּכוֹרִי, הַבְטַח לִי שֶׁתַּשְׁפִּיעַ עַל כָּל אַחֶיךָ וְאַחְיוֹתֶיךָ עַל יַלְדֵיהֶם וְעַל יַלְדֵי יַלְדֵיהֶם לִהְיוֹת יְהוּדִים, שֶׁלֹּא יְבַיְּשׁוּ אֶת אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁיִּהְיוּ כֻּלָּם צַדִּיקִים גְּאוֹנִים וְרַבָּנִים. אַל תְּנַתְּקוּ אֶת שַׁרְשֶׁרֶת הַזָּהָב שֶׁקִּשְׁרָה אוֹתָנוּ אֶל הוֹרֵינוּ. חֱיוּ יַחְדָּו בְּשָׁלוֹם. עִזְרוּ זֶה לָזֶה בְּשִׁעַת צָרָךְ. הִתְאַסְּפוּ יַחַד לְעִתִּים קְרוֹבוֹת.

לֹא אֲבַקֵּשׁ מִכֶּם כָּל דָּבָר נוֹסָף. אֵינְכֶם חַיָּבִים עוֹד לִכְתֹּב לִי מִכְתָּבִים. אַךְ אֲנִי מְבַקֶּשֶׁת מִכֶּם לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין, לְהִתְפַּלֵּל, לִלְבֹּשׁ צִיצִית וְלִשְׁמֹר עַל הַשַּׁבָּת הַקְּדוֹשָׁה וְעַל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. חַנְּכוּ אֶת יַלְדֵיכֶם בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה. אָז נִתְפַּלֵּל אַבָּא וַאֲנִי בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁתַּצְלִיחוּ בְּכָל מַעֲשֵׂי יְדֵיכֶם וְשֶׁתִּהְיוּ רְאוּיִים לַעֲלוֹת לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת, אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל".

אִמָּא בִּקְשָׁה לָעוֹזֶרֶת שֶׁתִּרְחַץ אוֹתָהּ, וְלָבְשָׁה בְּגָדִים נְקִיִּים אַחֲרֵי זֶה אָמְרָה אִמָּא אֶת תְּפִלַּת "אֲשַׁמְנוּ" עַד סוֹפָהּ. הִיא אָמְרָה לִי שֶׁהֵכִינָה לְעַצְמָהּ תַּכְרִיכִים וּבִקְשָׁה שֶׁיְּטַהֲרוּ אוֹתָהּ עַל אוֹתוֹ שֻׁלְחָן שֶׁבּוֹ הִשְׁתַּמְּשׁוּ לְטָהֳרָתוֹ שֶׁל אַבָּא, שֻׁלְחָן מֵהַיְשִׁיבָה, "יֵשׁ לִי חֵלֶק בְּתוֹרָתָם".

וְאָז אֵרַע דָּבָר שֶׁלֹּא נִשְׁכַּח אוֹתוֹ לְעוֹלָם לֹא אֲנִי וְלֹא כָּל אֵלֶּה שֶׁהִצְטוֹפְפוּ, אִמָּא קָרְאָה לְפֶתַע בְּקוֹל חָזָק וּמְצַלְצֵל "אִמָּא הַיְקָרָה שֶׁלִּי, דּוֹדֵי הַיְקָרִים ר' אִיצִ'לֶה רַבָּבֶר (הִיא רָצְתָה לוֹמַר מִשֶּׁהוּ אוֹדוֹתָיו, אַךְ חָזְרָה בָּהּ), ר' גִּימְפֶּל (ר' מָרְדְּכַי גִּימְפֶּל - הָרַב מֵרָאזִינַאי - אֶחָד מִגְּדוֹלֵי הַגְּאוֹנִים בְּדוֹרוֹ), וּבַעֲלִי הַיָּקָר מִכֹּל וְהָאָהוּב - הִנֵּה כֻּלָּם בָּאִים לְקָרָאתִי".

הִיא הָפְכָה פָּנֶיהָ כְּשֶׁעֵינֶיהָ מִסְתַּכְּלוֹת כְּלַפֵּי מַעְלָה וְהֵישִׁירָה אֶת רַגְלֶיהָ. פָּנֶיהָ הֵחֵלּוּ קוֹרְנוֹת בְּאוֹר כֹּה חָזָק, עַד שֶׁכָּל הָעוֹמְדִים בַּחֶדֶר נִנְעֲצוּ בְּמָקוֹמָם. לְאַחַר מִכֵּן קָרְאָה "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, ה' הוּא הָאֱלֹקִים!" שְׁפָתֶיהָ נָעוּ, וּכְשֶׁחִיּוּךְ מָתוֹק נָסַב עַל שְׂפָתֶיהָ, נִפְרְדָה מִגּוּפָהּ נִשְׁמָתָהּ הַקְּדוֹשָׁה.

הָיָה זֶה בְּדִיּוּק בְּשָׁעָה 10, בְּיוֹם חֲמִישִׁי בַּלַּיְלָה, כ"ד בִּשְׁבָט תרצ"א.

כָּל אֶחָד בַּחֶדֶר פָּרַץ בִּבְכִי גָּדוֹל וְקָרָא "אֵיזוֹ צַדֶּקֶת!" מָה אוּכַל לִכְתֹּב?... כֹּל שֶׁאוּכַל לוֹמַר הוּא, שֶׁמִּי שֶׁלֹּא הָיָה עֵד לַמַּחֲזֶה, לֹא יוּכַל לְהַאֲמִין כִּי אָכֵן קָרָה.

35. תקון עיכוב הפרנסה והחולי

הֶאֱרַכְנוּ הַרְבֵּה בְּסִפְרֵנוּ "בְּעִקְבָתָא דִּמְשִׁיחָא" בְּמַעֲלַת הָעֲנִיּוּת, מִדִּבְרֵי חֲזַ"ל, הֵיאַךְ בִּזְכוּתָהּ שֶׁל דַּחְקוּת וְהָעֲנִיּוּת יֵצְאוּ יִשְׂרָאֵל מֵהַגָּלוּת, וְעוֹד בֵּאַרְנוּ שָׁם מִדִּבְרֵי הָרַב "שׁוֹמֵר אֱמוּנִים" זצוק"ל הֵיאַךְ עַל יְדֵי הָעֲנִיּוּת דַּוְקָא הַכְּרוּכָה בִּשְׁפָלוּת הַנֶּפֶשׁ, יִמְצָא הָאָדָם טָהֳרָה לְנַפְשׁוֹ, וְכִי אֵין טָהֳרָה לַנֶּפֶשׁ גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִן הָעֲנִיּוּת, וְהִיא הַמִּדָּה שֶׁמְּבִיאָה אֶת הָאָדָם לַמַּדְרֵגוֹת הַגְּדוֹלוֹת בְּיוֹתֵר, וּמְבִיאָה אֶת הַנֶּפֶשׁ אַף לְמַעְלָה מִדַּרְגַּת מְקוֹר מַחְצַבְתָּהּ, וְכִי אֵין זְכוּךְ וְטָהֳרָה לַנֶּפֶשׁ יוֹתֵר מִמִּדַּת הָעֲנִיּוּת, וְעוֹד שָׁם בֵּאַרְנוּ שֶׁעִקַּר הַנִּסָּיוֹן לְאֵלּוּ שֶׁיִּזְכּוּ לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה' בְּבִיאַת הַגְּאֻלָּה, יִהְיֶה עַל יְדֵי הַנִּסָּיוֹן שֶׁל הָעֲנִיּוּת דַּוְקָא, וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מח, י) "הִנֵּה צְרַפְתִּיךָ וְלֹא בְכָסֶף, בְּחַרְתִּיךָ בְּכוּר עֹנִי", וְדָרְשׁוּ חֲזַ"ל: מְלַמֵּד שֶׁחָזַר הַקָּבָ"ה עַל כָּל הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת לִתֵּן לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא מָצָא אֶלָּא הָעֲנִיּוּת, שֶׁאֵין כָּמוֹהָ לְצָרֵף וּלְזַכֵּךְ בָּהּ אֶת יִשְׂרָאֵל וְלַהֲבִיאָם לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְעוֹד נֶאֱמַר (שמואל ב', כב, כח), "וְאֶת עַם עָנִי תּוֹשִׁיעַ", וְכִי עִקַּר הַנִּסָּיוֹן בָּעוֹלָם הַזֶּה עַל מְנָת לִזְכּוֹת בּוֹ לָעוֹלָם הַבָּא הוּא בְּעִקַּר נִסְיוֹן הָאֱמוּנָה בְּעָנְיֵנֵי פַּרְנָסָה דַּוְקָא, שֶׁהֻמָּה עִקַּר יְסוֹדֵי הָאָדָם בַּחַיִּים, וְכַמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ (שמו"ר לא, יא): "כָּל הַיְסוּרִים בְּכַף מֹאזְנַיִם אַחַת וַעֲנִיּוּת בְּכַף שְׁנִיָּה - מַכְרַעַת אֶת כֻּלָּם". וְעוֹד אָמְרוּ (סנהדרין צז, ע"א) "אֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁתִּכְלֶה פְּרוּטָה מִן הַכִּיס," וְהִנֵּה תִּרְאֶה שֶׁרֹב כְּכָל בְּנֵי הַתּוֹרָה חַיִּים הַיּוֹם בְּ"מִינּוּס", בְּשִׁכְּירוּת, וְכַיּוֹצֵא, וּבְקֹשִׁי מְסַיְּמִים אֶת הַחֹדֶשׁ, וְגַם זֹאת מִתּוֹךְ חַיֵּי דֹּחַק וְהִסְתַּפְּקוּת בְּמוּעָט.

וְזֶהוּ עִקַּר הַתִּקּוּן - הָעִכּוּב מִשְּׁכַר תּוֹרָה וּמִצְוֹוֹת, הָאֱמוּנָה וְהַתְּמִימוּת בְּעִכּוּב הַשָּׂכָר זֶהוּ עִקַּר תִּקּוּנוֹ שֶׁל הָאָדָם.

הַלּוֹקֵחַ אֶת הַחַיִּים עִם חֶשְׁבּוֹן זֶה שֶׁזֶּה רְצוֹן ה' וְזֶה תִּקּוּן הָעוֹלָם וְהָאָדָם, וּמֵבִין שֶׁרַק בְּדֶרֶךְ עִכּוּב, וְכַמָּה שֶׁיּוֹתֵר עִכּוּב נַעֲשֶׂה תִּקּוּנוֹ בְּיֶתֶר שְׂאֵת, חַי זֶה אֶת חַיָּיו בְּרֹגַע. לְצַעֲרֵנוּ כָּל הַמַּחֲלוֹת, גּוּף וְנֶפֶשׁ הַבָּאִים מִדְּאָגָה וּמֶתַח מְקוֹרָם מֵאִי רָצוֹן וְהִסְכָּמָה לְעִכּוּב, בְּנֵי אָדָם חֲפֵצִים שֶׁיִּתְמַלֵּא רְצוֹנָם מִיָּד.

וְלָכֵן מָצִינוּ בַּחֲזַ"ל (מהרי"ט, כתובות, קנב): שֶׁהַמְאַבֵּד עַצְמוֹ לַדַּעַת אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא", מַדּוּעַ עָנְשׁוֹ כָּל כָּךְ חָמוּר וְאַף יוֹתֵר מֵרוֹצֵחַ נֶפֶשׁ וּמְחוֹטֵא בַּעֲרָיוֹת? הַתְּשׁוּבָה לְכָךְ, לְפִי שֶׁהָלַךְ זֶה וְקִצֵּץ פִּתִּיל חַיָּיו מֵאִי רָצוֹן וְהִסְכָּמָה לְהִתְעַכֵּב בְּמַצָּבוֹ, וְשֶׁיִּהְיֶה כַּמָּה קָשֶׁה שֶׁיִּהְיֶה, הֲלֹא בְּזֶה אִבֵּד אֶת הַתִּקּוּן לְעַצְמוֹ בְּמוֹ יָדָיו.

וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ בְּאֲבוֹת (ספ"ד): בְּעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה נוֹצָר, וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה מֵת... זְכוּת הַחַיִּים לָאָדָם אֵינָהּ תְּלוּיָה בִּרְצוֹנוֹ, אֶלָּא מֵאַחַר וְכָךְ רָאָה הַקָּבָ"ה אֶת טוֹבָתוֹ הַנִּצְחִית שֶׁל הָאָדָם, בְּעַל כָּרְחוֹ מוֹשִׁיבוֹ בָּעוֹלָם בַּתְּנָאִים שֶׁיְּבִיאוּ אֶת טוֹבָתוֹ הַנִּצְחִית, וְאָסוּר לָאָדָם לְהִתְנַגֵּד מִשּׁוּם מַצָּב שֶׁהַקָּבָ"ה נוֹתְנוֹ בּוֹ, שֶׁכֵּן בָּזֶה יְאַבֵּד אֶת תִּקּוּנוֹ, וְעַל כָּךְ יֶחֱרֶה אַף ה' בּוֹ לִמְאֹד, שֶׁכֵּן כָּל רְצוֹן ה' לְהֵטִיב לָאָדָם לָנֶצַח, וּבְאֹפֶן הַמּוֹעִיל לוֹ בְּיוֹתֵר מֵכִין לוֹ אֶת אֶפְנֵי וּתְנָאֵי חַיָּיו בְּדַוְקָא כְּפִי שֶׁהֵם, עַל מְנָת לְהֵיטִיב לוֹ לָעֲתִיד לָנֶצַח נְצָחִים בַּטּוֹב הָאֲמִתִּי שֶׁאֵין לָאָדָם מֻשָּׂג בּוֹ כְּלָל, וְזֶה כָּל תַּכְלִית הַבְּרִיאָה שֶׁל הָאָדָם וְהָעוֹלָם, וְכָל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, וְהַמּוֹעֵל בְּפִקָּדוֹנוֹ שֶׁזֶּה הַנְּשָׁמָה הַטְּהוֹרָה שֶׁבְּקִרְבּוֹ, וּמְקַצֵּץ אֶת פְּתִיל חַיָּיו שֶׁבְּכָךְ מוֹנֵעַ אֶת תִּקּוּנוֹ וְתִקּוּן הָעוֹלָמוֹת פּוֹגֵם פְּגָם גָּדוֹל בְּנַפְשׁוֹ.

36. המתנה בעיכוב שדוכים

א. צָרַת הַבַּת

מַכַּת הָרַוָּקוּת הַמְמַשֶּׁכֶת הַמְצוּיָה בְּיָמֵינוּ, הִנָּהּ מַכָּה קָשָׁה וּכְאוּבָה הָעוֹכֶרֶת רוּחָם שֶׁל רַבִּים וְטוֹבִים מִבְּנֵי עַמֵּנוּ. הַתִּסְכּוּלִים, הַסְּפֵקוֹת, הַהִתְלַבְּטֻיּוֹת, הַחֲשָׁשׁוֹת שֶׁיֶּשְׁנָם הַיּוֹם בְּמִצְיאַת הַזִּוּוּג, לֹא הָיוּ כְּמוֹתָם בָּעוֹלָם.

אָמְרוּ חֲזַ"ל (יבמות קיג ע"א): "יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁהָאִישׁ רוֹצֶה לְשָׂא - הָאִשָּׁה רוֹצָה לְהִנָּשֵׂא". וְעוֹד אָמְרוּ (שם סב ע"ב): "כָּל אָדָם שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה, שָׂרוּי בְּלֹא שִׂמְחָה, שָׂרוּי בְּלֹא בְּרָכָה, שָׂרוּי בְּלֹא טוֹבָה, שָׂרוּי בְּלֹא תוֹרָה, שָׂרוּי בְּלֹא בְּלֹא חוֹמָה, שָׂרוּי בְּלֹא שָׁלוֹם".

הֲרֵי לָנוּ מִדִּבְרֵי חֲזַ"ל כַּמָּה קָשָׁה הִיא הָרַוָּקוּת. יְכֹלָה הַזְּמַן מִלְּתָאֵר צַעַר זֶה הַפּוֹקֵד רִבְבוֹת רַוָּקִים וְרַוָּקוֹת שֶׁאֵינָם מוֹצְאִים אֶת זִוּוּגָם מֵאֵיזֶה סִבּוֹת שֶׁיִּהְיוּ; יְכֹלָה הַזְּמַן מִלְּתָאֵר אֶת בּוּשָׁתָן וְרִגְשֵׁי נְחִיתוּתָן; יְכֹלָה הַזְּמַן מִלְּתָאֵר אֶת עָגְמַת נַפְשָׁם וְאַכְזָבָתָם מֵרִבּוּי הַהַצָּעוֹת שֶׁיּוֹרְדוֹת מִן הַפֶּרֶק אַחַת אַחֲרֵי הַשְּׁנִיָּה; יְכֹלָה הַזְּמַן מִלְּתָאֵר אֶת צַעֲרָן וּמְתִיחוּתָן מִכָּל אֵרוּעַ שֶׁל שִׂמְחָה בּוֹ הֵם מְזֻמָּנִים אוֹ שֶׁמְּכֻרָּחִים הֵמָּה לִהְיוֹת נְכוֹחִים שָׁם, וְחָשִׁים תְּחוּשַׁת מִסְכֵּנוּת, וְכֵן בְּעַל כָּרְחָם נִצְרָכִים הֵמָּה לְהִתְמוֹדֵד עִם מִדַּת הַקִּנְאָה וְצָרוּת עַיִן.

וְהָעוֹלֶה עַל הַכֹּל, שֶׁאִם מֵאָז וּמִתָּמִיד הָיָה נָחוּץ לְכָל בֵּן וּבַת לְהַשְׂלִים עַצְמָם בְּבֶן זוּגָם, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בִּנְסִיּוֹנוֹת זְמַנֵּנוּ כַּמָּה קָשָׁה לְרַוָּק אוֹ לְרַוְּקָה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בַּחֶבְרָה בְּהֹוֶה הֵם נִמְצָאִים. הֲלֹא, לְצַעֲרָנוּ, הַחֶבְרָה הַיּוֹם כָּל כָּךְ חֲמָרָנִית סוֹחֶפֶת וּמְדַרְדֶּרֶת. וְכַמָּה, לְצַעֲרָנוּ, בַּחוּרִים אוֹ בַּחוּרוֹת שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ ה' עַד גִּיל מְסֻיָּם, לְבַסּוֹף נָטְשׁוּ אֶת דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹוֹת, שֶׁכֵּן אָנוּ הַיּוֹם, בְּעִקְבֹתָא דִּמְשִׁיחָא, חוֹוִים, לְצַעֲרָנוּ, אֶת גְּזֵרַת "תַּרְבּוּת רָעָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם" בְּאֹפֶן נוֹרָא - בֵּן קָם בְּאָבִיו, בַּת קָמָה בְּאִמָּהּ, חֲצָפָא יְסָגֵי, וּמַצָּב

זֶה שֶׁל הִדְרְדְּרוּת וְחֻצְפָּה הוֹלֵךְ וְגוֹבֵר בְּיוֹתֵר כַּאֲשֶׁר מִתְבַּגְּרִים הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת לְלֹא מְצִיאַת זִוּוּגָם, שֶׁאָז מִטְבַּע הַמַּצָּב הִנָּם כַּעֲסָנִים, מְתוּחִים, עַצְבָנִים, מְאֻכְזָבִים, וְיִתָּכֵן אַף מְדֻכָּאִים בְּמִדַּת מָה, וְהַדָּבָר בָּא לִידֵי בִּטּוּי בְּחֻצְפָּתָם מֵרֹב לַחֲצָם וּמִתְיחוּתָם.

כַּמָּה בְּנָקֵל לָהֶם לְהִשָּׁבֵר בְּנַפְשָׁם בְּמַצָּב שֶׁל מְתָחִים וְאַכְזָבוֹת הַחוֹזְרוֹת וְנִשְׁנוֹת מִצַּפִּיּוֹת וְתִקְווֹת חֲדָשׁוֹת לַבְּקָרִים; כַּמָּה בְּנָקֵל לְבַחוּר לְאַבֵּד חֵשֶׁק מִתּוֹרָה וּתְפִלָּה מֵחַיֵּי מֶתַח וְאַכְזָבָה שֶׁכָּאֵלֶּה הַפּוֹקְדִים אוֹתוֹ מֵעֵת לְעֵת וּמִפְקִידָה לִפְקִידָה; כַּמָּה בְּנָקֵל לְבָחוּר לָלֶכֶת אַחַר "הֶתֵּרִים" שׁוֹנִים וּמְשֻׁנִּים בִּשְׁבִיל לִמְצֹא זִוּוּגוֹ וְאַף שֶׁאֵין רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה בְּהֶתֵּרִים אֵלּוּ.

כַּמָּה בְּנָקֵל לָבַת יִשְׂרָאֵל לִפְרֹק מֵעָלֶיהָ עֹל הַצְּנִיעוּת מֵחֲשָׁשׁ לְעִכּוּב זִוּוּגָהּ, וְכַמָּה בְּנָקֵל לָהּ לִטְעוֹת וְלַחְשֹׁב שֶׁבְּהִתְפַּשְּׁרוּת עִם הֲלִיכוֹת הַצְּנִיעוּת יִתְאַפְשֵׁר לָהּ יוֹתֵר מַהֵר מְצִיאַת זִוּוּגָהּ. וּכְמוֹ כֵן הַבְּחוּרִים הִנָּם בְּנִסָּיוֹן זֶה שֶׁל הִתְפַּשְּׁרוּת בַּעֲרָכִים רוּחָנִיִּים לְצֹרֶךְ מְצִיאַת זִוּוּגָם, וּבְהִצְטָרֵף שְׁנֵי הַגּוֹרְמִים גַּם יַחַד - הָאֶחָד, מְצִיאוּת הַסַּחַף וְהִדְרְדְּרוּת בַּחֲבֵרָה הַיּוֹם שֶׁסּוֹחֶפֶת וּמְדַרְדֶּרֶת גַּם טוֹבִים לְחֹמֶר וְלִפְרִיקַת עֹל, וְהַשֵּׁנִית, מַשְׁבֵּר מְצִיאַת הַזִּוּוּג, אֲזַי מִצְטָרְפִים שְׁנֵי הַגּוֹרְמִים הַלָּלוּ יַחַד עַל נֶפֶשׁ הָרָוָק אוֹ הָרָוָקָה לְסַכָּנָם לְהִתְמוֹטֵט וּלְהִתְרַסֵּק מִיַּצִּיבוּתָם וּמֵעֶקְרוֹנוֹתֵיהֶם, וְלָקוּם וּלְהִתְפַּשֵּׁר אַף בִּפְרָטִים עֶקְרוֹנִיִּים וּבְסִיסִיִּים שֶׁבַּיַּהֲדוּת.

וְאִם מֵאָז וּמִתָּמִיד מוֹדִיעִים לָנוּ חֲזַ"ל שֶׁהַשָּׁרוּי בְּלֹא אִשָּׁה שָׁרוּי בְּלֹא בְּרָכָה, בְּלֹא שִׂמְחָה, בְּלֹא טוֹבָה, בְּלֹא חוֹמָה, בְּלֹא תוֹרָה, בְּלֹא שָׁלוֹם - מַה נֹּאמַר עַל יָמֵינוּ, זְמַן הַמְּנֻבָּא לָנוּ מֵחֲזַ"ל שֶׁלֹּא יְהֵא בּוֹ בְּרָכָה, וְכַנֶּאֱמַר בַּמִּשְׁנָה (סוף סוטה): הַגֶּפֶן תִּתֵּן פִּרְיָהּ וְהַיְקָר יַאֲמִיר. דְּהַיְנוּ, שֶׁלֹּא תְּהֵא בְּרָכָה וְעַד שֶׁתִּתְכַּלֶּה פְּרוּטָה מִן הַכִּיס.

"בְּלֹא שִׂמְחָה" - כַּמָּה קָשֶׁה הַשִּׂמְחָה בְּיָמֵינוּ, הֲלֹא הַדִּכְאוֹנוֹת וְהָעִצְבוֹנוֹת הִנָּם בְּיָמֵינוּ מְצוּיִים יוֹתֵר מִכָּל דּוֹר אַחֵר, לִשְׁכוֹת הַפְּסִיכוֹלוֹגִים מְלֵאִים, וְאֵין לְאֵל יָדָם מִלְּהוֹשִׁיעַ אֶת הַסּוֹבְלִים מִבְּעָיוֹת הַנֶּפֶשׁ לְמִינֵיהֶם.

"בְּלֹא חוֹמָה" - כַּמָּה חוֹמָה צָרִיךְ הַיּוֹם אָדָם כְּדֵי לְהִשָּׁמֵר מֵהַזֶּרֶם הַשּׁוֹטֵף לִפְרִיצוּת וּלְקַלְקוּל, לְעַוּוֹת וּלְחַצְפָּה הַמְּצוּיִים בְּיָמֵינוּ. כַּמָּה חוֹמָה צָרִיךְ הַיּוֹם בָּחוּר כְּדֵי לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מֵעֲבֵרָה. כַּמָּה חוֹמָה צְרִיכָה הַיּוֹם בַּת יִשְׂרָאֵל כְּדֵי לְהִשָּׁמֵר מִפְּרִיצוּת הַמְּצוּיָה.

"בְּלֹא תוֹרָה" - מִי לֹא רוֹאֶה כַּמָּה קָשֶׁה הַיּוֹם לִמּוּד הַתּוֹרָה בִּכְלָל, וּבְיוֹתֵר לְבָחוּר הַמִּתְבַּגֵּר בַּשָּׁנִים. בָּחוּר הַמִּתְבַּגֵּר כְּבָר קָשֶׁה עָלָיו הָרְכּוּז וְהַהִתְמָדָה, וּמַצָּבוֹ "בְּלֹא אִשָּׁה בְּלֹא תוֹרָה" עַד כְּמְעַט לְעָזְבָהּ לְנִמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם.

ב. הַתּוֹעֲלִיּוֹת שֶׁבְּמַכַּת עִכּוּב שִׁדּוּךְ

אֵין סָפֵק שֶׁכָּל הַנַּעֲשֶׂה בָּעוֹלָם הִנּוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וּבְיוֹתֵר עִנְיַן הַזִּוּוּגִים, שֶׁכֵּן הַגְּר"א בְּבֵאוּרוֹ עַל הַפָּסוּק "מֵה' אִשָּׁה לְאִישׁ", מְבָאֵר שֶׁבְּעִנְיַן זִוּוּגוֹ שֶׁל אָדָם אֵין אַף לַעֲשׂוֹת הִשְׁתַּדְּלוּת כָּלְשֶׁהִי אַחַר שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה ה' גְּרֵידָא (וראה בדברינו בזה לקמן "פרק הנושא אשה" אות ה'). וְאִם כֵּן, כְּמוֹ כֵן עִנְיַן עִכּוּב הַשִּׁדּוּכִים הוּא גַּוֶּן שֶׁל יִסּוּרִים שֶׁבָּאִים בּוֹ הַבּוֹרֵא לְיַסֵּר אֶת בְּנֵי הָאָדָם, וּכְמוֹ שֶׁכָּל הַיִּסּוּרִים הִנָּם לְתוֹעֶלֶת הָאָדָם וְהִנָּם לְטוֹבָה, כְּמוֹ כֵן גַּוֶּן שֶׁל יִסּוּרִים אֵלּוּ הִנָּם לְטוֹבָה.

וְאַף שֶׁלְּעַיִן הָאָדָם לֹא נִרְאֶה כְּלָל מַה טּוֹבָה יֵשׁ בָּזֶה שֶׁמִּתְעַכֵּב שִׁדּוּכוֹ, וְאַדְרַבָּא - לָעַיִן נִרְאֶה שֶׁנִּגְרָם מִכָּךְ רַק קִלְקוּל, שֶׁכֵּן הַשָּׁרוּי בְּלֹא אִשָּׁה שָׁרוּי בְּלֹא חוֹמָה וּשְׁמִירָה שֶׁתִּשְׁמְרֶנּוּ מִן הַחֵטְא, וּבְשֶׁל כָּךְ יִתָּכֵן וְיִכָּשֵׁל זֶה בְּאִסּוּרִים חֲמוּרִים, וְכֵן שָׁרוּי בְּלֹא תּוֹרָה, וְאִם כֵּן מַה תּוֹעֶלֶת יֵשׁ בָּזֶה שֶׁמִּתְעַכֵּב שִׁדּוּכוֹ?

עָלֵינוּ לָדַעַת שֶׁלֹּא מַחְשְׁבוֹתֵינוּ מַחְשְׁבוֹתָיו יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְחֶשְׁבּוֹנוֹת בּוֹרֵא הָעוֹלָם עֲמֻקִּים וְנִשְׂגָּבִים מֵחֶשְׁבּוֹנֵנוּ, וּכְמוֹ שֶׁהַגָּלוּת מְכֻפֶּרֶת עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְאַף שֶׁעַל פָּנָיו נִרְאֶה שֶׁהַגָּלוּת רַק הֶחֱרִיבָה וְהֶרְסָה אֶת הַיַּהֲדוּת, וּכְמוֹ שֶׁרָאִינוּ בְּגָלוּת מִצְרַיִם שֶׁנִּפְלוּ יִשְׂרָאֵל שָׁם לַעֲבוֹדָה זָרָה, וּבְגָלוּת בָּבֶל נָשְׂאוּ נָשִׁים נָכְרִיּוֹת, וּבְגָלוּתֵנוּ זֶה עַתָּה כְּ - 2,000 שָׁנָה נָפַלְנוּ בְּהִתְבּוֹלְלוּת וּבְחִלּוּל כָּל הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁרוֹאִים הַיּוֹם, וְהֵיאַךְ אִם כֵּן נָבִין זֹאת, שֶׁמַּטָּרַת הַגָּלֻיּוֹת הִיא לְתַקְּנֵנוּ וְלַהֲבִיאֵנוּ לְיִעוּדֵנוּ וּלְגָאֳלַת נַפְשֵׁנוּ? וְאִם זוֹ מַטָּרַת הַגָּלֻיּוֹת, בְּוַדַּאי נַשִּׂיג זֹאת בְּעִקְבוֹת הַגָּלוּת, שֶׁכֵּן זוֹ הֲרֵי תָּכְנִית שֶׁל הַבּוֹרֵא לְהַגְלוֹתֵנוּ עַל מְנָת לְהַכְשִׁירֵנוּ לַגְּאֻלָּה, וְכִי יִתָּכֵן שֶׁתָּכְנִיתוֹ שֶׁל הַקָּבָ"ה לֹא תֵּצֵא מֻצְלַחַת וְלֹא תָּפִיק אֶת מַטָּרָתָהּ?!

כְּמוֹ כֵן בְּעִנְיְנֵי עִכּוּב הַשִּׁדּוּכִים. אָכֵן, לְנֶגֶד עֵינֵינוּ נִרְאֶה שֶׁיּוֹצֵא מִכָּךְ קִלְקוּלִים, אוּלָם לֹא מַה שֶּׁנִּרְאֶה לְעֵינֵינוּ הוּא הַנָּכוֹן. וּקְצָת לְשַׁבֵּר אֶת הָאָזֶן אֶפְשָׁר לְהָבִין גַּם בְּדִלּוּת שִׂכְלֵנוּ אֶת הַתִּקּוּן הַיָּעִיל וְהַזָּרִיז שֶׁנַּעֲשֶׂה דַּוְקָא בְּעִכּוּב הַשִּׁדּוּךְ. וּנְבָאֵר.

יָדוּעַ הוּא, שֶׁכְּכָל שֶׁקָּרִיב הָאָדָם אֶת הַיְקָר לוֹ בְּיוֹתֵר לִפְנֵי ה', זֶהוּ הַקָּרְבָּן הַנִּרְצֶה בְּיוֹתֵר. כְּשֶׁרָוִק אוֹ רַוָּקָה מִתְחַזְּקִים בְּמַצָּבָם זֶה שֶׁל עִכּוּב שִׁדּוּכָם בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה לְהַאֲמִין שֶׁצָּעָרָם וְאַכְזָבָתָם זֶה מֵאֵת ה' וּלְטוֹבָתָם וְכוֹפִים אֶת רְצוֹנָם וְחִשְׁקָם וּמְבַטְּלִים דַּעְתָּם לִרְצוֹן ה' וּלְקַבֵּל בְּאַהֲבָה אֶת גְּזֵרוֹתָיו - הֲלֹא בְּכָךְ לֹא סָפֵק נַעֲשֶׂה לָהֶם תִּקּוּן פְּי כַּמָּה וְכַמָּה מֵאֵלּוּ כַּאֲשֶׁר הָיוּ נְשׂוּאִים וְחַיִּים חַיֵּי נִשּׂוּאִין שֶׁאֵין בָּהֶם הַקָּרְבָּה שֶׁל מַמָּשׁ כְּמוֹ עַתָּה, שֶׁעִם כָּל צַעֲרָם וְיִגוֹנָם, בּוּשָׁתָם וְאַכְזָבָתָם הָעֲמֻקָּה, מְבַטְּלִים רְצוֹנָם לִרְצוֹן ה' וּמְקַבְּלִים בְּאַהֲבָה אֶת גְּזֵרוֹתָיו. הֲיֵשׁ תִּקּוּן יָעִיל וְזָרִיז יוֹתֵר מִכָּךְ?!

וּכְמוֹ כֵן יָדוּעַ שֶׁנִּסְיוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל רַוָּק אוֹ רַוָּקָה קָשִׁים מִנִּשּׂא מֵהַנִּשּׂוּאִים, שֶׁכֵּן אָמְרוּ: דַּיֵּנוּ שֶׁמַּצִּילוֹת אוֹתָנוּ מִן הַחֵטְא. הֲרֵי שֶׁהַנִּשּׂוּי שָׁמוּר מֵהַחֵטְא הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵהָרַוָּק. וְעוֹד אָמְרוּ (פסחים קיג): רַוָּק הַדָּר בְּכַרְךְ, הַקָּבָ"ה מִשְׁתַּבֵּחַ בּוֹ בְּכָל יוֹם. רְאֵה כַּמָּה הִשְׁתַּבְּחוּ חֲז"ל בְּרַוָּק הַדָּר בְּעִיר וְאֵינוֹ חוֹטֵא, שֶׁהַקָּבָ"ה יִתְפָּאֵר בּוֹ וְיִשְׁתַּבַּח בּוֹ בְּכָל יוֹם בְּפִנֵי כָּל הַפָּמַלְיָה שֶׁלּוֹ, וְזֶה עוֹד רַוָּק בְּעִיר שֶׁל זְמַן הַתַּלְמוּד, שֶׁהָיוּ צְנוּעִים וּפְרוּשִׁים, וּמַה נֹּאמַר עַל רַוָּק בְּזְמַנֵּנוּ - דּוֹר הַפָּרוּץ בְּאֹפֶן שֶׁל חֻצְפָּה וּפְרִיצוּת שֶׁלֹּא הָיְתָה כְּמוֹהָ מֵעוֹלָם, וְעוֹד עִם כֵּלִים מַשְׁחִיתִים, כְּאִינְטֶרְנֶט, סְרָטִים, עִתּוֹנִים וְכַיּוֹצֵא, וְהַכֹּל אֶפְשָׁרִי בְּנֶקֶל וּבְהֶשֵּׂג יָד, הֲלֹא אֵלּוּ נִסְיוֹנוֹת שֶׁאֲפִלּוּ הַנִּשּׂוּאִים לֹא עוֹמְדִים בָּהֶם. כַּמָּה אִם כֵּן רַוָּק שֶׁל זְמַנֵּנוּ מַעֲלָתוֹ לְאֵין קֵץ וּלְאֵין שִׁעוּר. מִי יוּכַל לַעֲמֹד בְּמִחְיַצַּת רַוָּק שֶׁכָּזֶה הַשּׁוֹמֵר עַצְמוֹ.

וְגַם אִם תִּשְׁאָלֵנִי, הֲלֹא סוֹף סוֹף בַּלְתִּי נִמְנָע שֶׁבְּגִלְגֹּל עִכּוּב הַשִּׁדּוּכִים יָחֵטָא הָאָדָם וְיִכָּשֵׁל מִפַּעַם לְפַעַם - הַתְּשׁוּבָה לְכָךְ: לֹא לָנוּ מִשְׁקַל הָעֲדִיפֻיּוֹת לְתִקּוּן הָאָדָם. יִתָּכֵן וַעֲמִידָה בְּנִסָּיוֹן אֶחָד, גְּבוּרָה וְנִצָּחוֹן אֶחָד, שָׁקוּל כְּאֶלֶף כִּשָּׁלוֹנוֹת. מִי יוֹדֵעַ חֶשְׁבּוֹנוֹת שָׁמַיִם. וּבְפָרָט כַּאֲשֶׁר גַּם לְאַחַר הַכִּשָּׁלוֹנוֹת הֲרֵי אוֹתוֹ רַוָּק עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, מִתְחָרֵט וּבוֹכֶה עַל מַעֲשָׂיו, בְּוַדַּאי תְּשׁוּבָתוֹ מִתְקַבֶּלֶת, וְהוּא מֵאַחַר וְאֵינוֹ נִכְשָׁל אֶלָּא כְּשֶׁתּוֹקְפוֹ יִצְרוֹ בְּיוֹתֵר, שֶׁאָז וַדַּאי מוֹעִילָה הַתְּשׁוּבָה, וְאֵין זֶה בְּגֶדֶר "אֶחֱטָא וְאָשׁוּב...".

וּכְמוֹ כֵן, בְּנִסָּיוֹן זֶה שֶׁל אֱמוּנָה כְּשֶׁעוֹמֵד בּוֹ הָרַוָּק וּמְקַבֵּל בְּאַהֲבָה אַכְזָבָה אַחַר אַכְזָבָה וּמְבַטֵּל רְצוֹנוֹ לִרְצוֹן ה', כַּמָּה מְתַקֵּן בָּזֶה תִּקּוּנֵי נֶפֶשׁ עֲצוּמִים לְעַצְמוֹ, שֶׁכֵּן עִקַּר תִּקּוּן דּוֹרֵנוּ הוּא הַבְּרִית וְהֶאֱמוּנָה. בָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת - "וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה". וְ"צַדִּיק" הַיְנוּ שְׁמִירַת הַבְּרִית, שֶׁכָּל הַשּׁוֹמְרָהּ נִקְרָא "צַדִּיק" כַּיָּדוּעַ, "בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה" - הֵיא הָאֱמוּנָה. וּכְמוֹ כֵן הָרַוָּקָה, כַּמָּה נִסְיוֹנוֹתֶיהָ קָשִׁים בִּשְׁמִירַת הַצְּנִיעוּת וְהַקְּדֻשָּׁה בְּמַצָּב זֶה שֶׁל שְׁבִירַת הַלֵּב וְהַנֶּפֶשׁ; כַּמָּה פִּתּוּיִים עוֹבְרִים לָהּ בְּרֹאשָׁהּ לְנַסּוֹת לְהִתְפַּשֵּׁר עִם הַצְּנִיעוּת שֶׁאוּלַי בְּדֶרֶךְ זוֹ תִּוָּשַׁע... פְּשָׁרוֹת בִּצְנִיעוּת הַלְּבוּשׁ, בִּצְנִיעוּת הַדִּבּוּר וְהַהֲנָהָגָה וְכַיּוֹצֵא.

כַּמָּה נִסְיוֹנוֹת אֱמוּנָה כְּמוֹ כֵן יֵשׁ לָהּ לְקַבֵּל בְּאַהֲבָה אֶת אַכְזָבוֹתֶיהָ, וְאֵין לָהּ תִּקּוּן גָּדוֹל מִזֶּה, וְכָאָמוּר - עַל אַף הַכִּשָּׁלוֹנוֹת הַבְּלְתִּי נִמְנָעִים, הַסַּנֵּגוֹרְיָא שֶׁעוֹלָה מִכָּל הִתְגַּבְּרוּת שְׁקוּלָה הַרְבֵּה יוֹתֵר מִקַּטֲגוֹרְיָא שֶׁל הַרְבֵּה כִּשָּׁלוֹנוֹת.

וְאִם כֵּן, זֶה הָרַוָּק אוֹ הָרַוָּקָה שֶׁמִּתְנַסִּים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים בִּשְׁתֵּי נְקֻדּוֹת הַלָּלוּ שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה וְהֱאֱמוּנָה, וּבְפָרָט בְּמַצָּבִים קָשִׁים שֶׁל אַכְזָבוֹת וְשִׁבָּרוֹן נֶפֶשׁ, שֶׁכַּיָּדוּעַ מֵהַגְּר"ח שְׁמוּאֵלֶבִיץ זַצ"ל דְּבָרָיו בְּנוֹשֵׂא הָעֶגֶל הַמֻּצָּאר הֵיאַךְ חָטְאוּ יִשְׂרָאֵל בָּעֶגֶל לְאַחַר קַבָּלַת הַתּוֹרָה, וּבֵאַר שֶׁכַּאֲשֶׁר הָאָדָם בְּמַשְׁבֵּר, קַל מְאֹד לְכָפְפוֹ לִמְצֹא פִּתְרוֹן בְּכָל אֲשֶׁר יִמְצָא, וַאֲפִלּוּ בַּעֲבוֹדָה זָרָה, וְזֶה מַה שֶּׁקָּרָה עִם עַם יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ בְּמַשְׁבֵּר כְּשֶׁחִשְׁבוּ שֶׁמֹּשֶׁה רַבָּם מֵת. כַּמָּה אִם כֵּן

מַעֲלַת הָרַוָּק וְהָרַוָּקָה כַּאֲשֶׁר הִנָּם עוֹמְדִים בִּגְבוּרָה אֵיתָנִים בֶּאֱמוּנָה וּקְדֻשָּׁה בְּעִדַּן מַשְׁבֵּר זֶה.

וּכְמוֹ כֵן, אֵלּוּ הָרַוָּקִים וְהָרַוָּקוֹת שֶׁמִּתְעַכֶּבֶת יְשׁוּעָתָם, כַּמָּה חֲשִׁים הֵמָּה בּוּשָׁה וּנְחִיתוּת בִּשְׁמָחוֹת מִשְׁפַּחְתִּיוֹת אוֹ בְּשִׂמְחוֹת חֲבֵרִים, בִּפְרָט בְּשָׁעָה שֶׁמְּאַחֲלִים לָהֶם: בְּקָרוֹב אֶצְלְכֶם... וְיֵשׁ כָּאֵלֶּה הַמַּטְעִימִים אֶת אֹחוּלֵיהֶם בְּתוֹסֶפֶת מִלִּים שֶׁל אֹחוּלִים לְבָבְיִים: וְשֶׁיִּהְיֶה בְּקָרוֹב מַמָּשׁ... וְיֵשְׁנָם כָּאֵלֶּה הַמִּסְתַּיְּגִים וְנִרְתָּעִים מֵחֲשַׁשׁ עֵינָא בִּישָׁא וּמִשְׁתַּמְּטִים מֵאֵלּוּ הָרַוָּקִים, וְיֵשְׁנָם כָּאֵלֶּה שֶׁמַּעֲיִנֵיהֶם נִכֶּרֶת תְּחוּשָׁתָם בִּרְאוֹתָם אֶת אוֹתָם רַוָּקִים כְּמִסְכְּנִים וּמַבִּיטִים עֲלֵיהֶם בְּעֵינַיִם שֶׁל רַחֲמִים וְכַיּוֹצֵא...

כַּמָּה אִם כֵּן יֵשׁ בְּכָךְ תִּקּוּן גָּדוֹל לְאֵלּוּ, וְכַיָּדוּעַ גֹּדֶל מַעֲלַת הַבּוּשָׁה שֶׁמִּתְבַּיֵּשׁ הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, וּבְכָךְ מִתְנַקֶּה וּמְזַדַּכֵּךְ לָעוֹלָם הַבָּא יוֹתֵר מִכָּל מִינֵי יִסּוּרִים אֲחֵרִים.

וּבְיוֹתֵר כַּמָּה גְּדֹלָה פְּעָמִים רַבּוֹת תְּחוּשַׁת נְחִיתוּתָם כַּאֲשֶׁר אֲחֵיהֶם אוֹ אַחְיוֹתֵיהֶם הַצְּעִירִים מֵהֶם עוֹקְפִים אוֹתָם, כַּמָּה קָשֶׁה לָהֶם הַהִתְמוֹדְדוּת עִם מַצָּב שֶׁכָּזֶה, עַד שֶׁיֵּשְׁנָם כָּאֵלֶּה שֶׁאוֹמְרִים שֶׁאֵינָם מוֹחֲלִים לַאֲחֵיהֶם וּבְשׁוּם אֹפֶן אֵינָם מַסְכִּימִים שֶׁיַּעַקְפוּ אוֹתָם וְכַיּוֹצֵא.

וְעוֹד כַּמָּה נְסִיּוֹנוֹת נוֹפְלִים עַל אֵלּוּ, נְסִיּוֹנוֹת קִנְאָה וְצָרוּת עַיִן, שֶׁכֵּן כַּמָּה קָשֶׁה לָהֶם לִהְיוֹת טוֹבֵי עַיִן בְּמַצָּבָם...

וּמֵעִקְרֵי הָאֱמוּנָה, שֶׁכַּאֲשֶׁר הַקָּבָ"ה מְיַסֵּר לְאָדָם בְּדָבָר מְסֻיָּם, וּמֵאוֹתוֹ דָּבָר מְסֻיָּם יֶשְׁנָן הַשְׂלָכוֹת שֶׁל יִסּוּרִים נוֹסָפִים - הַכֹּל הוּא בְּחֶשְׁבּוֹן צוֹדֵק, וְהַקָּבָ"ה לְקַח בְּחֶשְׁבּוֹן אֶת כָּל הַיִּסּוּרִים הַמִּסְתַּעֲפִים מֵאוֹתוֹ דָּבָר מְסֻיָּם.

וּלְעִנְיָנֵנוּ, הַקָּבָ"ה מְיַסֵּר לְאָדָם בְּעִכּוּב שִׁדּוּכוֹ, וּמִצָּרָה זוֹ הֲלֹא מִסְתַּעֲפִים יִסּוּרִים נוֹסָפִים, וּכְמוֹ שֶׁהִזְכַּרְנוּ - הַנְּחִיתוּת, הַבּוּשָׁה, הִתְמוֹדְדוּת עִם מַשְׁבְּרֵי קִנְאָה, צָרוּת עַיִן.

וְעוֹד, בְּוַדַּאי שֶׁלֹּא נָעְלַם מֵהַבּוֹרֵא שֶׁבְּעִקְבּוֹת טִרְדָּה זוֹ שֶׁל עִכּוּב הַשִּׁדּוּךְ נָעֶדֶרֶת מֵהֶם הַשִּׂמְחָה בַּעֲבוֹדַת ה', הַתְּפִלָּה אֵינֶנָּה כְּכַוָּנָה כָּרָאוּי, לִמּוּד הַתּוֹרָה אֵינֶנּוּ בְּרִכּוּז וּבְיִשּׁוּב הַדַּעַת, מִלְבַד הַבִּטּוּל תּוֹרָה הַמְרֻבֶּה בִּשְׁבִיל הַהֶכְנוֹת כָּל פַּעַם לַפְּגִישׁוֹת, אוֹ מֵחֲמַת טִרְדוֹת הַמֻּתָּח מִלִּפְנֵי וְהָאַכְזְבוֹת מֵאֲחֵרִי, שֶׁבְּכָךְ הֲלֹא נִטַּל כָּל הַיִּשּׁוּב הַדַּעַת, הַשִּׂמְחָה וְהָרִכּוּז בַּעֲבוֹדַת ה'.

הַכֹּל, הַכֹּל לָקַח הַקָּבָ"ה בְּחֶשְׁבּוֹן, וְעִם הַכֹּל - וְעַל אַף הַכֹּל - הֶעְדִּיף הַבּוֹרֵא לְךָ, הָרַוָּק אוֹ הָרַוָּקָה, מַצָּב שֶׁכָּזֶה, לְתוֹעַלְתְּךָ! וּמִתּוֹךְ אִכְפַּתִיּוּת, וּמִתּוֹךְ רָצוֹן לְהַצְלָחָתְךָ בְּיִעוּדְךָ הָאֱמִתִּי לִזְכוֹת לְנֶצַח לַטּוֹב הָאֱמִתִּי. וְאַף שֶׁבְּעֵינֵי הַבָּשָׂר שֶׁלָּנוּ אֵין הַדָּבָר נִרְאֶה כֵּן, עָלֵינוּ לִהְיוֹת נֶאֱמָנִים לַה' וְחַיִּים בְּאֱמוּן מָלֵא בַּבּוֹרֵא מִבְּלִי לְהִרָּהֵר אַחֲרָיו.

לֹא לַתַּלְמִיד הַנִּבְחָן לְהַחְלִיט לַבּוֹחֵן אֵי אֵלּוּ שְׁאֵלוֹת יִבְחַר בְּמִבְחָנוֹ לְתַלְמִידוֹ.

מִי כְּהַקָּבָ"ה יוֹדֵעַ בְּמַה לִבְחֹן כָּל אָדָם וְאָדָם וְאֵי אֵלּוּ נִסְיוֹנוֹת וּמִבְחָנִים מַתְאִימִים לְכָל נְשָׁמָה וּנְשָׁמָה עַל מָנַת לַהֲבִיאָהּ לְיִעוּדָהּ וּלְתַכְלִיתָהּ הַטּוֹב וְהַנִּצְחִי.

וְהַכֹּל נַעֲשֶׂה מִתּוֹךְ אִיכְפַּתִיּוּת וְרָצוֹן שֶׁיַּצְלִיחַ הָאָדָם בְּמִשִּׁמָתוֹ, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁכְּמוֹ שֶׁהָאָדָם בְּמַהֲלַךְ נִסְיוֹנוֹתָיו בּוֹכֶה וּמֵצֵר, כְּמוֹ כֵן הַקָּבָ"ה בּוֹכֶה וּמֵצֵר עִמּוֹ, וּכְמַאֲמַר רַבִּי מֵאִיר בַּמִּשְׁנָה (סנהדרין פ"ו מ"ו), כְּשֶׁאָדָם בְּצַעַר מַה שְׁכִינָה אוֹמֶרֶת? קָלַנִי מֵרֹאשִׁי קָלַנִי מִזְּרוֹעִי. וְנֶאֱמַר "בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר". אִם כֵּן, בְּמַחֲשָׁבוֹת אֵלּוּ מְאֹד יֵקַל עַל הָאָדָם לְהִתְעוֹדֵד בְּסִבְלוֹ - הֵן מִצַּד יְדִיעַת הַתַּכְלִית שֶׁהִיא הַטּוֹב הָאֲמִתִּי וְהַנִּצְחִי שֶׁאֵלָיו יַגִּיעַ הָאָדָם רַק בְּאֹם יַעֲמֹד בְּנִסְיוֹנוֹת הָאֱמוּנָה וּבִשְׁתִיקַת הַלֵּב מִבְּלִי לְהַרְהֵר אַחַר הַנְהָגַת ה', שֶׁבְּכָךְ הֲלֹא מַגִּיעַ הָאָדָם לְתַכְלִיתוֹ הָרְבֵּה יוֹתֵר מִמַּה שֶׁחָשַׁב זֶה הָרָוִק שֶׁבְּאֹם יִשָּׂא אִשָּׁה יַגִּיעַ לְתַכְלִיתוֹ.

וְהֵן מִצַּד יְדִיעַת הַהַשְׁגָּחָה שֶׁעַל הָאָדָם, בְּכָךְ שֶׁגַּם כְּשֶׁהִנּוֹ בְּצָרָה, ה' מֵצֵר עִמּוֹ וּמַשְׁגִּיחַ עָלָיו וְאֵין לוֹ מַה לְהִתְיָרֵא פֶּן יִקְרֹס בְּמַצָּבוֹ, אֶלָּא ה' עִמּוֹ לְשָׁמְרוֹ. וְאִם בֶּאֱמֶת יְהֵא זֶה תָּמִים עִם ה' וּמְקַבֵּל בִּתְמִימוּת אֶת הַנְהָגַת ה', לֹא יָבֹא לְמֻחְדָּלִים וּלְכִשְׁלוֹנוֹת בְּעִקְבוֹת יִסּוּרָיו, וּלְפָחוֹת לְהַרְבֵּה פָּחוֹת מֻחְדָּלִים וְכִשְׁלוֹנוֹת מִכַּאֲשֶׁר יִתְרַעֵם וְיִרְגַּז, יִקְצֹף וְיִזְעַף עַל הַנְהָגַת ה' עִמּוֹ, שֶׁזֶּה גּוּפָא יִגְרֹם לוֹ לְהִכָּשֵׁל הַרְבֵּה בְּכָל הַכִּשְׁלוֹנוֹת הַמְּצוּיִים אֵצֶל אֵלּוּ הַמְעֻכָּבִים מִלִּמְצֹא שִׁדּוּכֵיהֶם, וּלְעֻמַּת זֹאת כְּכָל שֶׁיִּתְחַזֵּק בִּתְמִימוּת בַּה', יֵקַל עָלָיו סִבְלוֹ וְאַף יִשְׂמַח בַּעֲבוֹדַת ה', וּבְאֹם יִתְעַצֵּם בְּיוֹתֵר בִּתְמִימוּת בַּה', אַדְרַבָּא, אַף יַגִּיעַ לְמַדְרֵגוֹת וְהַשָּׂגוֹת נִפְלָאוֹת בַּעֲבוֹדַת ה' וּבְלִמּוּד הַתּוֹרָה הַרְבֵּה יוֹתֵר מִמַּה שֶׁהָיָה יָגֵעַ לוֹ רַק זֶה הָיָה בְּיָדוֹ שֶׁהָיָה נָשׂוּי, שֶׁכֵּן כַּמָּה נְשׂוּאִים יֶשְׁנָם, וְכִי בְּכָךְ הִגִּיעוּ לְתַכְלִיתָם? כַּמָּה הֵם, לְצַעֲרָנוּ, לֹא רַק שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לְתַכְלִיתָם אֶלָּא אַף יָרְדוּ, וְאֵין כָּאן הַמָּקוֹם לְהַאֲרִיךְ. מַה שֶּׁמֵּבִיא לַתַּכְלִית הוּא הָאֱמוּנָה וְהַתְּמִימוּת בְּהַנְהָגַת ה'. הִיא בִּלְבַד שֶׁמְּבִיאָה אֶת הָאָדָם לְמַדְרֵגוֹת נִפְלָאוֹת בַּעֲבוֹדַת ה', וּבְפָרָט שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה הִשְׁתַּדְּלוּת לְהִנָּשֵׂא וְלֹא עוֹלֶה בְּיָדוֹ, שֶׁבְּוַדַּאי לֹא בִּשְׁבִיל כָּךְ יַפְסִיד אֶת אֶפְשָׁרוּת הִתְעַלּוּתוֹ וּשְׁלֵמוּתוֹ, וְכָאמוּר, בִּתְנַאי שֶׁיְּהֵא חָזָק בִּתְמִימוּת וּבֶאֱמוּנָה בַּה', וְיִשְׂמַח בְּמַצָּבוֹ, וְיוֹדֶה לַה' עַל הַקָּיָם וְיַקְוֶה לוֹ עַל הֶעָתִיד.

37. הפיתרון - תפילה, תמימות, שמירת הקדושה, שבת

א. תְּפִלָּה

יִתְפַּלֵּל לַה', שֶׁכֵּן מֵה' אִשָּׁה לְאִישׁ, וִיבַקֵּשׁ שֶׁיִּתֵּן לוֹ אִשָּׁה שֶׁתְּהֵא לוֹ לְעֵזֶר לַעֲבוֹדַת ה', וְיִכָּוֵן לְשֵׁם שָׁמַיִם, שֶׁכֵּן רַק בְּכָךְ יֵשׁ עִנְיָן לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה, שֶׁאִם יְכַוֵּן לְצָרְכּוֹ הֲנָאַת עַצְמוֹ, הֵיאַךְ יַרְבֶּה בִּתְפִלָּה לְצָרְכּוֹ הֲנָאַת עַצְמוֹ?! וִיבַקֵּשׁ בִּתְפִלָּתוֹ שֶׁלֹּא יִדְחַק אֶת הַשָּׁעָה וְשֶׁלֹּא יִדְחֶה

הוּא אֶת הַשָּׁעָה, שֶׁכֵּן הָאָדָם פְּעָמִים מֵרֹב לַחֲצוֹ וּפַחֲזוּתוֹ דּוֹחֵק אֵת הַשָּׁעָה, וּפְעָמִים דּוֹחֶה אֶת הַשָּׁעָה מֵחֲמַת מַשְׁבְּרוֹ וַאֲדִישׁוּתוֹ.

ב. תְּמִימוּת

יִתְחַזֵּק בִּתְמִימוּת בַּה', וְיִדְחֶה כָּל מַחְשָׁבוֹת קִנְאָה וְצָרוּת עַיִן מֵחֲבֵרָיו, וְיִתְחַזֵּק בְּמִדּוֹת טוֹבוֹת, וְכֵן יִשְׂמַח בְּחֶלְקוֹ וְיוֹדֶה לַה' עַל הַטּוֹב בּוֹ הוּא נָתוּן, וְיִתְבּוֹנֵן בְּכָל הַנִּזְכָּר לִרְאוֹת אֶת הַתּוֹעֲלִיּוֹת שֶׁבָּעִכּוּב, וְיַאֲמִין שֶׁכָּל הַנְהָגַת ה' הִיא לְטוֹבָתוֹ וּלְהַצְלָחַת יְעוּדוֹ.

ג. שְׁמִירַת הַקְּדֻשָּׁה

שְׁמִירַת הָעֵינַיִם, וְכֵן יֶתֶר עִנְיְנֵי הַקְּדֻשָּׁה, מוֹעִילִים מְאֹד לִמְצִיאַת הַזִּוּוּג, שֶׁכֵּן אַחַת מִסִּבּוֹת הַנִּשּׂוּאִין הִיא "שֶׁמְּשַׁמְּרוֹת אוֹתָנוּ מִן הַחֵטְא", וְאִם יִשְׁתַּדֵּל זֶה בְּכָל כֹּחוֹ לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מִן הַחֵטְא, יְקַיֵּם בּוֹ "הַבָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִין אוֹתוֹ", וְאָז יְסַיְּעוּהוּ מִן הַשָּׁמַיִם בִּמְצִיאַת זִוּוּגוֹ לְסַיְּעוֹ בִּשְׁמִירַת קְדֻשָּׁתוֹ.

וְכֵן הַבַּת תִּתְחַזֵּק בִּצְנִיעוּת, שֶׁכֵּן זוֹ מַטָּרַת נְשׁוּאֶיהָ - לְחַזֵּק אֶת בַּעְלָהּ וּלְשָׁמְרוֹ מִן הַחֵטְא, וְאִם הִיא עַצְמָהּ אֵינָהּ שְׁמוּרָה, כֵּיצַד תִּשְׁמֹר וְתַצִּיל אֶת בַּעְלָהּ?! וְלָכֵן כַּאֲשֶׁר הִיא תִּתְחַזֵּק בִּצְנִיעוּת וּתְהֵא רְאוּיָה לְתַפְקִידָהּ זֶה לִשְׁמֹר אֶת בַּעְלָהּ מִן הַחֵטְא, יַזְמִין לָהּ ה' בַּעַל הֶחָפֵץ לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מִן הַחֵטְא וִיסַיְּעֵהוּ עַל יָדָהּ לְהִטָּהֵר.

ד. שְׁמִירַת שַׁבָּת כְּהִלְכָתָהּ

יָדוּעַ שֶׁהַנְהָגָתוֹ שֶׁל הַקָּבָ"ה הִיא בְּדֶרֶךְ מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, וּבְכֵן, הָבָה וְנִרְאֶה אֵיזֶה פִּתְרוֹן נִפְלָא טָמוּן בִּשְׁמִירַת שַׁבָּת כְּהִלְכָתָהּ - מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה לִמְצֹא אֶת הַזִּוּוּג הֶהָגוּן הֵן לְאִישׁ הֵן לְאִשָּׁה.

קֹדֶם כֹּל יֵשׁ לְהַקְדִּים שֶׁהַקָּבָ"ה עִטְּרָנוּ בְּג' אוֹתוֹת, וְאֵלּוּ הֵן: שַׁבָּת, תְּפִלִּין, מִילָה. שֶׁבְּכֻלָּן נִזְכָּר בַּתּוֹרָה "אוֹת". וְאָמְנָם מִכָּל הַג' אוֹתוֹת הַלָּלוּ הַנָּשִׁים קְשׁוּרוֹת לְאוֹת אַחַת בִּלְבַד - הַשַּׁבָּת. אֵין לְנָשִׁים אוֹת אֲחֶרֶת מִלְּבַד הַשַּׁבָּת, בְּאוֹת זוֹ בִּלְבַד שָׁוִים הַגְּבָרִים וְהַנָּשִׁים כְּאֶחָד. וְהִנֵּה לְפָנֵינוּ מִדְרָשׁ נִפְלָא הַמַּגְדִּיר אֶת הַשַּׁבָּת לְיִשְׂרָאֵל כְּבַת זוּגָם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי, אָמְרָה שַׁבָּת לִפְנֵי הַקָּבָ"ה: לְכֻלָּם נָתַתָּ בֶּן זוּג וְלִי אֵין בֶּן זוּג. אָמַר לָהּ הַקָּבָ"ה: כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל [עַם יִשְׂרָאֵל קְרוּיִים "כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל"] הִיא בֶּן זוּגֵךְ. וְכֵיוָן שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי, אָמַר לָהֶם הַקָּבָ"ה לְיִשְׂרָאֵל: זִכְרוּ הַדָּבָר שֶׁאָמַרְתִּי וְהִבְטַחְתִּי לַשַּׁבָּת: כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הִיא בֶּן זוּגֵךְ! וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר לְיִשְׂרָאֵל "זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ" (בראשית רבה יא, ח).

הֲרֵי לָנוּ מִלְּשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ מִדְּבָרָיו שֶׁל רַשְׁבַּ"י זיע"א שֶׁהַשַּׁבָּת הִיא בַּת זוּגָתָם שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, וְאִם כֵּן, מֵאַחַר וְהַנְהָגָתוֹ שֶׁל הַבּוֹרֵא הִיא בְּדֶרֶךְ "מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה", זֶה הַשּׁוֹמֵר שַׁבָּת

כְּהִלְכָתוֹ חֲרֵי שֶׁמְּכַבֵּד הוּא אֶת בַּת זוּגָתוֹ - הַשַּׁבָּת, וּבְכֵן יִזְכֶּה כְּמוֹ כֵן גַּם הוּא לְבַת זוּג הָרְאוּיָה לוֹ.

וְכָאָמוּר, הַדָּבָר אָמוּר גַּם לַנָּשִׁים, שֶׁכֵּן בְּאוֹת הַשַּׁבָּת בִּלְבַד שָׁוִים הַגְּבָרִים וְהַנָּשִׁים גַּם יַחַד, וְאִם כֵּן, אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשּׁוֹמְרִים שַׁבָּת כְּהִלְכָתָהּ וּשְׂמֵחִים בַּשַּׁבָּת, מְסִירִים מֵעַצְמָם עֻצָּב, כַּעַס, מַחֲלֹקֶת, וְרוֹאִים אֶת כָּל דַּאֲגוֹתֵיהֶם וְעִסְקֵיהֶם כְּאִלּוּ הֵמָּה עֲשׂוּיִים וּמְסֻדָּרִים, מֵעַצְמָן אֶת הַשַּׁבָּת בִּכְבוֹדָהּ הָרָאוּי בְּמַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה, דִּבְרֵי תוֹרָה עַל הַשֻּׁלְחָן, שִׁירָה וְזִמְרָה לִכְבוֹד ה' בְּיִרְאַת וְאַהֲבַת ה' - "וְגִילוּ בִרְעָדָה", אָזַי לְלֹא סָפֵק דְּרוֹר יִקָּרֵא לְבֵן עִם הַבַּת לְמִצֹא זִוּוּגָם הָרָאוּי, וְיִקַּיֵּם בָּהֶם הַפִּזְמוֹן: "הַשּׁוֹמֵר שַׁבָּת הַבֵּן עִם הַבַּת, לְאֵל יֵרָצוּן כְּמִנְחָה עַל מַחֲבַת".

38. כדאי להתעכב עוד כמה בזמן בעולם הזה בכל מצב

בְּסֵפֶר "מִנְחַת אֱלִיָּהוּ" לְבַעַל הַ"שֵּׁבֶט מוּסָר" (פרק חמישי) מוּבָא סִפּוּר בְּבַעַל תְּשׁוּבָה אֶחָד, שֶׁרוּחוֹ בָּאָה לְאַחַר מוֹתוֹ לְהָרַב "שֵׁבֶט מוּסָר" וְסִפְּרָה לוֹ שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה גְּדוֹלָה, בְּכָל כֹּחוֹ וּבְכָל נַפְשׁוֹ וּמְאוֹדוֹ, בְּתַעֲנִיּוֹת וְסִגּוּפִים נוֹרְאִים, וּלְבַסּוֹף מֵחֲמַת הַנִּסְיוֹנוֹת הַקָּשִׁים בְּפַרְנָסָה וְעוֹד, קֹדֶם חֻפָּתוֹ אִבֵּד עַצְמוֹ לָדַעַת, וְקֹדֶם שֶׁאִבֵּד עַצְמוֹ לָדַעַת צָם ג' יָמִים וְג' לֵילוֹת, וְחִלֵּק מָמוֹנוֹ לִצְדָקָה לְכַפֵּר עֲוֹונוֹ זֶה שֶׁרוֹצֶה לְאַבֵּד עַצְמוֹ, וְכֵן הִתְוַדָּה וּבִקֵּשׁ מְחִילָה מֵה' שֶׁיְּמְחַל וְיִסְלַח לוֹ עַל עָוֹן זֶה שֶׁעוֹמֵד הוּא לַעֲשׂוֹת מֵרֹב צַעֲרוֹ וּבוּשָׁתוֹ, וְכָל זֶה לֹא הוֹעִיל לוֹ כְּלוּם וְאַדְרַבָּה כְּשֶׁעָלְתָה נִשְׁמָתוֹ הֶרְאוּ לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם אֶת כָּל מַה שֶּׁפָּעַל בִּתְשׁוּבָתוֹ בְּמַהֲלַךְ הַסִּגּוּפִים שֶׁעָשָׂה, וְהֵיאַךְ כְּבָר הֵכִינוּ לוֹ "חֲלוּקָא דְּרַבָּנָן" שֶׁהוּא מַלְבּוּשׁ לִנְשְׁמַת הָאָדָם בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הָרָאוּי לְצַדִּיקִים וַחֲסִידִים, וְאִבֵּד הַכֹּל בְּגַלַּל מַעֲשֶׂה זֶה שֶׁל חֹסֶר הַמְתָּנָה וְעִכּוּב לְיִסּוּרָיו, וְעוֹד הֶרְאוּ לוֹ שֶׁאִם הָיָה מִתְאַפֵּק עוֹד קְצָת גַּם הַיִּסּוּרִים שֶׁנִּגְזְרוּ עָלָיו הָיוּ חוֹלְפִים וְהָיָה מַרְוִיחַ ב' עוֹלָמוֹת.

וּבְדוֹמֶה לָזֶה יָדוּעַ הַסִּפּוּר שֶׁסִּפֵּר הגה"צ רַבִּי יַעֲקֹב גְּלִינְסְקִי שְׁלִיט"א מַעֲשֶׂה בְּרוֹפֵא שֶׁחָזַר בִּתְשׁוּבָה מֵחֲלוֹם נוֹרָא שֶׁחָלַם שֶׁבָּא אֵלָיו חוֹלֶה שֶׁהָיָה בְּמַצָּב סוֹפָנִי מְחֻבָּר לְמַכְשִׁירִים, אוֹתוֹ רוֹפֵא סָבַר בְּדַעְתּוֹ שֶׁרַחֲמָנוּת עַל הַחוֹלֶה וְעַל מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁטּוֹרְחִים כָּל כָּךְ בִּשְׁבִילוֹ, וְהֶחְלִיט "בְּרַחֲמָנוּתוֹ" לְנַתֵּק אֶת הַחוֹלֶה הַזֶּה מֵהַמַּכְשִׁירִים וְאָכֵן מֵת תּוֹךְ שָׁעוֹת סְפוּרוֹת, וּבָא חוֹלֶה זֶה לָרוֹפֵא בַּחֲלוֹם וְאָמַר לוֹ שֶׁעָשָׂה לוֹ עָוֶל גָּדוֹל, שֶׁכֵּן אִם הָיָה מַמְשִׁיךְ וּמִתְעַכֵּב בְּיִסּוּרָיו, הָיָה חַי עוֹד כַּמָּה יָמִים וְהָיָה בְּכָךְ נִשְׁלָם תִּקּוּנוֹ, וְאִלּוּ בְּמַעֲשֶׂה זֶה שֶׁעָשָׂה הָרוֹפֵא טֶרֶם נִשְׁלַם תִּקּוּנוֹ.

וּבְזֶה בְּעֶצֶם כָּל פִּתּוּי הַיֵּצֶר לָאָדָם וְהַצְלָחָתוֹ, בְּהַצָּעָתוֹ לָאָדָם מְזֻמָּנִים מְזֻיָּפִים, שֶׁכֵּן יוֹדֵעַ הוּא אֶת חֻלְשָׁתוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁמְּחַסֵּר הוּא בְּסַבְלָנוּת, וְאֵין בְּיָדוֹ לִסְבֹּל אֶת הָעִכּוּב, וְלָכֵן קוֹפֵץ

הוּא לְהַצִּיעַ לוֹ פִּתְרוֹנוֹת מִיְּדִיִּים בָּאֳפָנִים לֹא כְּשֵׁרִים, אוֹ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם הֶתֵּר מְפֻקְפָּק, וּבָזֶה כּוֹבֵשׁ אֶת הָאָדָם וּמְנַצְּחוֹ, וְרַק זֶה הַנִּזְהָר מִמְּזָמָנָיו הַמְּזֻיָּפִים, וּמַעֲדִיף לְהַמְתִּין לַטּוֹב הָאֱמִתִּי יוֹצֵא מְנַצֵּחַ, וְהַמָּשָׁל בָּזֶה: עָדִיף לִטֹּל צֶ'קִים דְּחוּיִים אוּלָם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם "כִּסּוּי", מֵאֲשֶׁר לִטֹּל מְזֻמָּנִים, אוּלָם מְזֻיָּפִים, שֶׁכֵּן כָּל הַצָּעַת הַיֵּצֶר אֵינָהּ אֶלָּא אִשָּׁה דִּמְיוֹנִי, מְזֻיָּף, שֶׁאַחֲרִיתוֹ צַעַר, עֹנֶג שֶׁנֶּהֱפַךְ לְנֶגַע, וְהַחָכְמָה לְהִזָּהֵר מִזִּיּוּפָיו, וּלְהַמְתִּין וּלְהִתְעַכֵּב בְּסַבְלָנוּת לְאֹשֶׁר הָאֱמִתִּי.

39. המתנה בעיכוב מגוון פרטים בחיי היום יום

הַטֶּכְנוֹלוֹגְיָה כְּהַיּוֹם הִתְפַּתְּחָה וּמִתְפַּתַּחַת מִיּוֹם לְיוֹם לְיוֹם, אוּלָם כְּכָל שֶׁמִּתְפַּתַּחַת הַטֶּכְנוֹלוֹגְיָה כֵּן הַצָּרֵךְ בְּסַבְלָנוּת יֶתֶר, שֶׁכֵּן בְּנֵי אָדָם מְשֻׁעְבָּדִים לַטֶּכְנוֹלוֹגְיָה, וּמְצַפִּים לִרְאוֹת תּוֹצָאוֹת מְהִירוֹת "בִּלְחִיצַת כַּפְתּוֹר", מְתַכְנְנִים לוּחַ זְמַנִּים לְפִי הַשְׁעָרָתָם הַמְשֻׁעְבֶּדֶת לַטֶּכְנוֹלוֹגְיָה, וְכַמּוּבָן שֶׁלּוּחַ זְמַנִּים מְשֻׁעָר זֶה הִנּוֹ מֻקְדָּם בְּיוֹתֵר, שֶׁכֵּן הִתְפַּתְּחוּת הַמַּכְשִׁירִים לְכְאוֹרָה מְחַיְּבִים שֶׁהַכֹּל יֵעָשֶׂה בַּמֻּקְדָּם בְּיוֹתֵר, וּכְגֹדֶל הַצְּפִיּוֹת כֵּן גֹּדֶל הָאַכְזָבוֹת, כָּל תַּקָּלָה בַּמַּחְשֵׁב, מְקוֹמֶמֶת, מְעַצְבֶּנֶת, כָּל הִתְקַשְּׁרוּת בַּטֶּלֶפוֹן כַּאֲשֶׁר אֵינָהּ מַגִּיעָה לְיַעֲדָהּ בְּטָעוּת, אוֹ שֶׁהַתְּשׁוּבָה "תָּא קוֹלִי", אוֹ "אֵין תְּשׁוּבָה", מְאַכְזֶבֶת וְלִפְעָמִים אַף מַלְחִיצָה וּמַכְנִיסָה לִדְאָגָה - מַדּוּעַ הוּא לֹא עוֹנֶה... מִי יוֹדֵעַ מַה קָּרָה...

לְכָל פְּרָט הַיּוֹם נִצְרָךְ "מִסְמָךְ", וּבִשְׁבִיל דַּף אֶחָד שֶׁל מִסְמָךְ יָכוֹל הָאָדָם לַעֲמֹד בַּתּוֹר הָאָרֹךְ, וּבְמִקְרֶה שֶׁל שִׁכְחַת מִסְמָךְ נִצְרָךְ הָאָדָם לִפְעָמִים לַחֲזֹר פַּעֲמַיִם וְשָׁלֹשׁ לְאוֹתוֹ מָקוֹם, וְהַכֹּל נַעֲשֶׂה מִתּוֹךְ עַצְבָּנוּת וְחֹסֶר סַבְלָנוּת, הָאוֹטוֹ לֹא מַתְנִיעַ... וּבִפְרָט בְּמַצָּב לְחוּץ בְּזְמַן, נֶאֱבְדוּ הַמַּפְתְּחוֹת שֶׁל הָאוֹטוֹ... נִשְׁכַּח מֵהָאָדָם הֵיכָן הֲנִחוּ הַמַּפְתְּחוֹת... הִתְחִיל בַּנְּסִיעָה, שָׁכַח מַשֶּׁהוּ וְהֻצְרַךְ לַחֲזֹר... פְּקָק בַּכְּבִישִׁים... הָאוֹטוֹ שֶׁלְּפָנַי נוֹסֵעַ אִטִּי מִדַּי... הָאוֹטוֹ שֶׁלְּפָנַי עוֹצֵר בְּכָתֹם... לֹא נוֹתֵן זְכוּת קְדִימָה...

וְכֵן בְּמַהֲלַךְ חַיֵּינוּ יֶשְׁנָם כְּמוֹ כֵן פְּרָטִים רַבִּים שֶׁהָאָדָם נִצְרָךְ לְהִתְמוֹדֵד עִם נִסָּיוֹן הָעִכּוּב וְהַהַמְתָּנָה, וּלְבַטֵּל רְצוֹנוֹ לִרְצוֹן ה', וּלְהַסְכִּים לַלּוּחַ זְמַנִּים שֶׁל הַבּוֹרֵא, עֲלֵינוּ לָדַעַת כְּלָל גָּדוֹל, הָאָדָם בְּחַיָּיו אֵינוֹ נִצְרָךְ וְלֹא נִדְרָשׁ מִמֶּנּוּ לְסַיֵּם דְּבָרִים, לִגְמֹר דְּבָרִים, הָאָדָם צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת אֶת מַה שֶּׁנִּצְרָךְ לַעֲשׂוֹת, אוּלָם לְסַיֵּם דְּבָרִים, אוֹ לְסַיְּמָם בִּזְמַן מְסֻיָּם דַּוְקָא כְּפִי שֶׁמִּתְכַּנֵּן הָאָדָם, אֵין זֶה מִתַּפְקִיד הָאָדָם, וְהֵם בְּעֶצֶם דִּבְרֵי הַמִּשְׁנָה בְּאָבוֹת (ב, טז): "לֹא עָלֶיךָ הַמְּלָאכָה לִגְמֹר, וְאִי אַתָּה בֶּן חוֹרִין לְהִבָּטֵל מִמֶּנָּה".

כָּאן לִמְּדוּנוּ חַזַ"ל יְסוֹד גָּדוֹל בַּיַּהֲדוּת, אֵין מֵחוֹבָתֵנוּ לִגְמֹר, אֵין מֵחוֹבָתֵנוּ לַעֲרֹךְ לוּחַ זְמַנִּים וּלְהַחֲלִיט מָתַי אֲנִי מְסַיֵּם, כַּמּוּבָן שֶׁצְּרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לְאָדָם סֵדֶר בְּלִמּוּדוֹ, וּבְכָל עֲסָקָיו, אוּלָם

הַמֶּטֶל עַל הָאָדָם הוּא לְהִשְׁתַּדֵּל וְלַעֲשׂוֹת אֶת מַה שֶּׁצָּרִיךְ, אוּלָם חָלִילָה לוֹ מִלְּכְעֹס וְלִזְעֹף כַּאֲשֶׁר לֹא נִתְבַּצְּעָה תָּכְנִיתוֹ כְּפִי רְצוֹנוֹ, אֶלָּא עָלָיו לְהִתְבַּטֵּל לִרְצוֹן ה'.

הִנֵּה דָּוִד הַמֶּלֶךְ הֵכִין הַכֹּל לִצְרֹךְ בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְאַף נִשְׁבַּע לַה' וְכַנֶּאֱמָר: אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַה' נָדַר לַאֲבִיר יַעֲקֹב (תהילים קלב, ב - ג - ה) אִם אָבֹא בְּאֹהֶל בֵּיתִי אִם אֶעֱלֶה עַל עֶרֶשׂ יְצוּעָי עַד אֶמְצָא מָקוֹם לַה' מִשְׁכָּנוֹת לַאֲבִיר יַעֲקֹב, וּלְצֹרֶךְ בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הֵכִין אֶת כָּל הַנִּצָּרֵךְ וְכַנֶּאֱמָר (דברי הימים א' פרק כ"ב פסוקים ג, ד): "וּבַרְזֶל לָרֹב לַמִּסְמְרִים לְדַלְתוֹת הַשְּׁעָרִים וְלַמְחֻבָּרוֹת הֵכִין דָּוִיד וּנְחֹשֶׁת לָרֹב אֵין מִשְׁקָל, וַעֲצֵי אֲרָזִים לְאֵין מִסְפָּר כִּי הֵבִיאוּ הַצִּידֹנִים וְהַצֹּרִים עֲצֵי אֲרָזִים לָרֹב לְדָוִיד... וְאַחַר כָּךְ שָׁם עוֹד (פסוקים יד - טז): "וְהִנֵּה בְעָנְיִי הֲכִינוֹתִי לְבֵית ה'... כִּכָּרִים מֵאָה אֶלֶף וְכֶסֶף אֶלֶף אַלְפִּים כִּכָּרִים וְלַנְּחֹשֶׁת וְלַבַּרְזֶל אֵין מִשְׁקָל כִּי לָרֹב הָיָה וְעֵצִים וַאֲבָנִים הֲכִינוֹתִי... וְעִמְּךָ לָרֹב עֹשֵׂי מְלָאכָה חֹצְבִים וְחָרָשֵׁי אֶבֶן וָעֵץ וְכָל חָכָם בְּכָל מְלָאכָה, לַזָּהָב לַכֶּסֶף וְלַנְּחֹשֶׁת וְלַבַּרְזֶל אֵין מִסְפָּר"...

וְעִם כָּל זֶה, בָּא אֵלָיו דְּבַר ה' שֶׁלֹּא הוּא זֶה שֶׁיִּבְנֶה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנֶּאֱמַר: (דברי הימים א' פרק כב פסוק ח): "וַיְהִי עָלַי דְּבַר ה', לֵאמֹר דָּם לָרֹב שָׁפַכְתָּ וּמִלְחָמוֹת גְּדֹלוֹת עָשִׂיתָ לֹא תִבְנֶה בַּיִת לִשְׁמִי כִּי דָמִים רַבִּים שָׁפַכְתָּ אַרְצָה לְפָנָי, הִנֵּה בֵן נוֹלַד לָךְ הוּא יִהְיֶה אִישׁ מְנוּחָה וַהֲנִחוֹתִי לוֹ מִכָּל אוֹיְבָיו מִסָּבִיב כִּי שְׁלֹמֹה יִהְיֶה שְׁמוֹ וְשָׁלוֹם וְשֶׁקֶט אֶתֵּן עַל יִשְׂרָאֵל בְּיָמָיו, הוּא יִבְנֶה בַּיִת לִשְׁמִי וְהוּא יִהְיֶה לִי לְבֵן וַאֲנִי לוֹ לְאָב וַהֲכִינוֹתִי כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ עַל יִשְׂרָאֵל עַד עוֹלָם". וְהוּא שֶׁאוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ בִּתְהִלִּים (קלח, ח): "ה' יִגְמֹר בַּעֲדִי"... הַגְּמָר תָּלוּי רַק בַּה', הוּא הַגּוֹמֵר, מֻשָּׂג "גּוֹמֵר" שַׁיָּךְ רַק אֵצֶל בּוֹרֵא עוֹלָם לֹא אֵצֶל בָּשָׂר וָדָם.

וּמוּבָא בְּדִבְרֵי הָאֲרִיזַ"ל שֶׁגְּמַר הַתִּקּוּן יִהְיֶה בִּבְיאַת מָשִׁיחַ, שֶׁהוּא יִגְמֹר הַתִּקּוּן, כְּלוֹמַר, אָנוּ עַם יִשְׂרָאֵל לֹא נַצְלִיחַ לִגְמֹר הַתִּקּוּן בְּעַצְמֵנוּ וְרַק בְּבוֹא מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ יִהְיֶה גְּמַר הַתִּקּוּן, וְהוּא יַשְׁלִימוֹ. שֶׁכֵּן כָּל זְמַן שֶׁרוּחַ הַטֻּמְאָה בָּעוֹלָם וְהָעוֹלָם בְּשָׁלֵב שֶׁל תִּקּוּן אֵין גְּמַר, וְאֵין שְׁלֵמוּת, הַכֹּל לוֹקֶה בְּחֹסֶר שְׁלֵמוּת, וְהַמֶּטֶל עָלֵינוּ הוּא אַךְ וְרַק לְתַקֵּן בְּזֶה גּוּפָא שֶׁנִּבְטַל רְצוֹנֵנוּ לָעִכּוּב וּלְחֹסֶר הַשְׁלֵמוּת.

40. החלטה לעיכוב במשרה שהביא לשידוך מוצלח ולפרנסה בשפע - סיפור

מַעֲשֶׂה שֶׁסִּפְּרָה אוֹתוֹ בַּעֲלַת הַמַּעֲשֶׂה עַצְמָהּ. בַּת סְמִינָר לְאַחַר שֶׁסִּיְּמָה אֶת לִמּוּדֶיהָ, וּמִקְצוֹעַ הוֹרָאָה בְּיָדָהּ, חִפְּשָׂה עֲבוֹדָה, וּבֵינְתַיִם הָיְתָה יוֹשֶׁבֶת בְּבֵיתָהּ וּמַמְתִּינָה לְזִוּוּגָהּ. יוֹם אֶחָד קִבְּלָה הַזְמָנָה לְיוֹם הַמֻּחָרֶת לְרֵאָיוֹן עֲבוּדָה בְּבֵית סֵפֶר מְסֻיָּם, בְּאוֹתוֹ לַיְלָה שֶׁקֹּדֶם הָרֵאָיוֹן, עָלְתָה בְּמַחְשַׁבְתָּהּ, הֲלֹא יֵשׁ לִי חֲבֵרָה, נְשׂוּאָה לְאַבְרֵךְ עִם שְׁלֹשָׁה יְלָדִים, גָּרָה

בְּשִׂכִירוּת וּבְעֹנִי, הֲלֹא כְּדַאי שֶׁאַצִּיעַ אוֹתָהּ לְהוֹרָאָה זוֹ הַמַּצַּעַת לִי אַחַר שֶׁגַּם הִיא מְחַפֶּשֶׂת עֲבוֹדָה, הֶחְלִיטָה לְאַחַר כַּמָּה הִרְהוּרֵי נָסִיוֹן בֵּינָהּ לְבֵין עַצְמָהּ, שֶׁלְּאַחַר שֶׁתִּתְרָאֵיִן לְעַצְמָהּ, תַּצִּיעַ גַּם אֶת חֲבֶרְתָּהּ וְתַמְלִיץ עָלֶיהָ.

לַמָּחֳרָת נִגְּשָׁה לְרֵאָיוֹן, הַמְנַהֶלֶת נָתְנָה לָהּ תְּחוּשָׁה שֶׁהִיא מַתְאִימָה לָעֲבוֹדָה - מַה שֶׁהִגְדִּיל לָהּ יוֹתֵר אֶת הַנִּסָּיוֹן, וּלְבַסּוֹף טֶרֶם הִפְרְדָה מֵהַמְנַהֶלֶת, הִצִּיעָה לַמְנַהֶלֶת אֶת חֲבֶרְתָּהּ, וְאָמְרָה אִם אַתֶּם מְחַפְּשִׂים עוֹד הַצָּעוֹת לְהוֹרָאָה, יֵשׁ לִי חֲבֵרָה פְּלוֹנִית שֶׁאֲנִי מַמְלִיצָה עָלֶיהָ מְאֹד... הַמְנַהֶלֶת תְּמָהָה לִמְאֹד עַל הַצָּעָתָהּ אֶת הָעֲבוֹדָה לַחֲבֶרְתָּהּ בּוֹ בַּזְּמַן הִיא עַצְמָהּ נִצֶּרֶכֶת לָהּ, שָׁתְקָה, לָקְחָה אֶת הַפְּרָטִים עַל חֲבֶרְתָּהּ, וְאָכֵן... לְבַסּוֹף מֵאֲלוּ שְׁקוּלִים הֶחְלִיטָה לִסְגֹּר אֶת הַתַּפְקִיד עִם חֲבֶרְתָּהּ הַנִּשּׂוּאָה וְלֹא עִם זֹאת הַמַּצִּיעָה הַפְּנוּיָה. בְּאוֹתוֹ יוֹם מִתְקַשֶּׁרֶת הַנִּשּׂוּאָה לַפְּנוּיָה, וְאוֹמֶרֶת לָהּ מַגִּיעַ לִי מַזָּל טוֹב, הִתְקַבַּלְתִּי לְהוֹרָאָה בְּבֵית סֵפֶר פְּלוֹנִי... וְזֹאת חֲבֶרְתָּהּ הַפְּנוּיָה אִחֲלָה לָהּ הַצְלָחָה וּבְרָכָה, מִבְּלִי לְהַגִּיד לָהּ שֶׁבְּעֶצֶם הִיא זוֹ שֶׁבִּזְכוּתָהּ הִתְקַבְּלָה לָעֲבוֹדָה.

לְיָמִים, הֻצַּע לְאוֹתָהּ פְּנוּיָה שִׁדּוּךְ נִפְלָא, בָּחוּר לַמֶּדֶן וְחָשׁוּב, בַּעַל מִדּוֹת טוֹבוֹת, וּמִי הָיָה אוֹתוֹ בָּחוּר, לֹא אַחֵר מֵאֲשֶׁר בְּנָהּ שֶׁל אוֹתָהּ מְנַהֶלֶת, שֶׁכֵּן הֶחְלִיטָה אִמּוֹ, אֵיזוֹ כַּלָּה יוֹתֵר מַתְאִימָה אֶבְחַר לִבְנִי מֵאֲשֶׁר אֶת אוֹתָהּ בַּת אֲצִילַת הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהֻזְמְנָה לְרֵאָיוֹן עֲבוֹדָה, וְעַל אַף הַתְּחוּשָׁה שֶׁשִּׁדַּרְתִּי לָהּ שֶׁאֲנִי חֻפַּצָה בָּהּ, הָלְכָה וְהִצִּיעָה אֶת מְקוֹמָהּ לַחֲבֶרְתָּהּ הַנִּשּׂוּאָה...

וְכָךְ נִגְמְרוּ הַתְּנָאִים, אֵרוּסִין, חֻפָּה, וּלְאַחַר חֻפָּתָהּ מִנְּתָה אוֹתָהּ חֲמוֹתָהּ לִסְגָנִית מְנַהֶלֶת.

וּבְכֵן מַה הִפְסִידָה זֹאת בְּוַותּוּרָהּ, חֲבֶרְתָּהּ הַנִּשּׂוּאָה נִשְׁאֲרָה מוֹרָה, וְאִלּוּ הִיא נִתְמַנְּתָה לִסְגָנִית מְנַהֶלֶת... זֶהוּ שְׂכָרוֹ שֶׁל הַמַּסְכִּים לְעִכּוּב וּלְהַמְתָּנָה מִתּוֹךְ אֱמוּנָה וְטוּב לֵב, זֶהוּ שְׂכָרוֹ בָּעוֹלָם - הַזֶּה מִלְּבַד שְׂכָרוֹ בָּעוֹלָם - הַבָּא.

41. המתנה בעיכוב כתיבת סת"ם וכיוצא

וְאִם הַמְדַבֵּר בְּדָבָר כָּל כָּךְ נִצָּרֵךְ וְקָדוֹשׁ כְּמוֹ בְּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בִּשְׁאָר דְּבָרִים, כַּמָּה צָרִיךְ הָאָדָם לְבַטֵּל דַּעְתּוֹ לְדַעַת קוֹנוֹ, אָדָם רוֹצֶה לִגְמֹר כְּתִיבַת סֵפֶר תּוֹרָה, תְּפִלִּין, מְזוּזוֹת בִּזְמַן מְסֻיָּם, נִפְסָל לוֹ הַכְּתִיבָה וְנִצָּרֵךְ לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ, עוֹרֵךְ צִיּוּר מְסֻיָּם, עוֹרֵךְ כְּתִיבַת חִבּוּר מְסֻיָּם, וּלְבַסּוֹף מִתְקַלְקֵל הַצִּיּוּר, נִפְרָק הַחִבּוּר, וְנִצָּרֵךְ לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ, וְכֵיוֹצֵא כָּל עִכּוּבִים הַלָּלוּ, אֵינָם אֶלָּא לְמִבְחַן הָאֱמוּנָה וְהַסַּבְלָנוּת שֶׁל הָאָדָם.

[וְהִנֵּה לְךָ סִפּוּר יָפֶה שֶׁסִּפֵּר לִי יְהוּדִי סוֹפֵר סְתָ"ם:]

סִפֵּר לִי פַּעַם סוֹפֵר סְתָ"ם אֶחָד: הָיְתָה לִי תְּקוּפָה שֶׁנִּפְסְלוּ לִי הַרְבֵּה תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת [כַּיָּדוּעַ, שֶׁתְּפִלִּין אוֹ מְזוּזוֹת צְרִיכוֹת לְהִכָּתֵב כְּסִדְרָן אוֹת אַחַר אוֹת, וּכְשֶׁאַרְעָה תַּקָּלָה וְטָעוּת

שֶׁמִּתְגַּלִּית לְאַחַר הֶמְשֵׁךְ הַכְּתִיבָה - חַיָּבִים לִגְנֹז אֶת הַתְּפִלִּין, וְכָל יְגִיעַת הַכְּתִיבָה לָרִיק], וּבְתְחִלָּה הָיִיתִי מַמָּשׁ מִצְטַעֵר וְרוֹגֵז, וּלְבַסּוֹף הִתְבּוֹנַנְתִּי רֶגַע - עַל מִי, בְּעֶצֶם, אֲנִי מִתְרַגֵּז?! נָכוֹן, אֲנִי לֹא אוֹמֵר יְשִׁירוֹת לְהַקָּדוֹשׁ - בָּרוּךְ - הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, לָמָּה אַתָּה עוֹשֶׂה לִי כָּכָה, אוֹ: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, לֹא מַגִּיעַ לִי! אֶלָּא הַהִתְרַגְּזוּת הָיְתָה לְלֹא כְּתֹבֶת מְסֻיֶּמֶת. אוּלָם הִתְבּוֹנַנְתִּי, שֶׁבְּהִתְרַגְּזוּת וְעַצְבָּנוּת זוֹ הֲרֵינִי בְּעֶצֶם מְבַטֵּא אֶת חִסָּר הַסְכָּמָתִי לְמִי שֶׁעָשָׂה לִי מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה לִי, שֶׁהֲרֵי מַאֲמִין אֲנִי בַּבּוֹרֵא שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ וְלֹא נַעֲשָׂה דָּבָר מִבִּלְעָדָיו. וְאִם כֵּן, מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה לִי, שֶׁהֲרֵי מַאֲמִין אֲנִי בַּבּוֹרֵא שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ וְלֹא נַעֲשָׂה דָּבָר מִבִּלְעָדָיו. וְאִם כֵּן, מַה שֶּׁאֵרַע לִי הֲרֵי שֶׁזֶּה מִמֶּנּוּ יְשִׁירוֹת, וְכָל קֶצֶף שֶׁהוּא שֶׁעוֹלֶה בְּלִבִּי הֲרֵי אֵינוֹ נִתָּן לַהֲסָבָה עַל שׁוּם כְּתֹבֶת אַחֶרֶת, אֶלָּא רַק עַל הָרִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם שֶׁבּוֹ אֲנִי מַאֲמִין. וּבְכֵן, חְשַׁבְתִּי, הֲרֵי שֶׁאֲנִי סוֹתֵר אֶת עַצְמִי: אִם אֹמַר שֶׁכַּעֲסִי הוּא לֹא עַל ה' - אָז עַל מִי? עַל כֹּחַ אַחֵר, חַס וְחָלִילָה? אִם כֵּן, הֲרֵינִי כּוֹפֵר לַחֲשֹׁב שֶׁיֵּשׁ כֹּחַ אַחֵר, וְגַם אִם כֹּחַ זֶה אֵינוֹ אֶלָּא אֲנִי בְּעַצְמִי - וְכִי מֻתָּר לִי לְהַאֲמִין שֶׁיֵּשׁ בְּיָדַי לַעֲשׂוֹת מַשֶּׁהוּ? וְאִם מַאֲמִין אֲנִי בּוֹ שֶׁהוּא לְבַדּוֹ עָשָׂה וְעוֹשֶׂה לְכָל הַמַּעֲשִׂים, אִם כֵּן, הֲרֵי שֶׁבַּעֲקִיפִין כַּעַסְתִּי עָלָיו בִּלְבָד, וְכִי כָּךְ יָשָׁר וְנָכוֹן לִנְהֹג כְּלַפֵּי הַבּוֹרֵא הָרַחוּם וְהַחַנּוּן שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו לְטוֹבָה עִם הָאָדָם?! וּבְכָלָל, מִי אֲנִי שֶׁאָבוֹא אַחַר הַמֶּלֶךְ לְהַרְהֵר וּלְעַרְעֵר אַחֲרָיו?!

וְסִיַּם, שֶׁלְּאַחַר הִתְבּוֹנְנוּת מַעֲמִיקָה קִבֵּל עָלָיו, גַּם אִם אֵין בִּיכָלְתִּי לְקַבֵּל בֶּאֱמוּנָה אֶת כָּל פְּרָטֵי אֵרוּעֵי הַחַיִּים, לְפָחוֹת אֲקַבֵּל עָלַי שֶׁבִּכְגוֹן זֶה - תַּקָּלָה בִּכְתִיבַת הַתְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת מְקַבֵּל אֲנִי עָלַי דִּין שָׁמַיִם בְּאַהֲבָה, וּמִנִּי אָז נָקַל הָיָה לוֹ מְאֹד לְהִתְמוֹדֵד בְּנִסְיוֹנוֹת הַתַּקָּלוֹת שֶׁבַּכְּתִיבָה, שֶׁכֵּן קַל יוֹתֵר לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ אֱמוּנָה עַל דָּבָר אֶחָד מְסֻיָּם, וְעָזַר לוֹ מְאֹד קַבָּלָה זוֹ אַף עַל יֶתֶר נִסְיוֹנוֹת הָאֱמוּנָה הַדּוֹרְשׁוֹת הִתְבַּטְּלוּת וְהַסְכָּמָה לַמְּצִיאוּת, שֶׁהִיא בְּעֶצֶם רְצוֹן ה', וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁבְּהַנְהָגָה זוֹ חָשׁ בְּהִתְעַלּוּת עֲצוּמָה לְקִרְבַת ה'.

הֲרֵי עֲצָה טוֹבָה לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה, לְהַתְחִיל לְקַבֵּל עָלָיו לַעֲמֹד בְּנִסְיוֹנוֹת הָאֱמוּנָה בִּפְרָט מְסֻיָּם וּבִפְרָט כַּאֲשֶׁר מָצוּי בּוֹ הַנִּסְיוֹנוֹת, וּמִכָּךְ יָבוֹא לַעֲמֹד גַּם בְּיֶתֶר הַנִּסְיוֹנוֹת, מַה שֶּׁאֵין כֵּן זֶה הַמְקַבֵּל עָלָיו עַל כָּל הַפְּרָטִים אוֹ עַל כַּמָּה פְּרָטִים, יְהֵא קָשֶׁה לוֹ לַעֲמֹד בְּכֻלָּם.

מִגְוָן עִכּוּבִים הַמְּצוּיִים בְּחַיֵּי הַיּוֹם יוֹם

אָדָם בּוֹנֶה אוֹ מְשַׁפֵּץ, וְכָאן יֶשְׁנָהּ "הַבְטָחַת" חֲזַ"ל (יבמות סג, ע"א): הָעוֹסֵק בְּבִנְיָן מִתְמַסְכֵּן... מִתְמַסְכֵּן בְּהוֹצָאוֹתָיו הַבִּלְתִּי צְפוּיוֹת, מִתְמַסְכֵּן בְּלוּחַ הַזְּמַנִּים שֶׁקָּבַע לְעַצְמוֹ, אוֹ שֶׁקָּבַע לוֹ הַקַּבְלָן וְכַיָּדוּעַ וּמְפֻרְסָם כַּמָּה הָאַכְזָבָה גְּדוֹלָה מִצִּפִּיָּה לְלוּחַ הַזְּמַנִּים שֶׁל הַקַּבְלָנִים בְּבִנְיָן וְכֵן מִיֶּתֶר בַּעֲלֵי הַמְּלָאכוֹת לְמִינֵיהֶם.

וַאֲפִלּוּ עַד הַדְּבָרִים הַקְּטַנִּים, אָדָם שֶׁכַּח הֵיכָן הִנִּיחַ בֶּגֶד מְסֻיָּם, הֵיכָן הִנִּיחַ אֶת הַמִּשְׁקָפַיִם, שִׁכְחַת מִטְרִיָּה בַּחֹרֶף, צָעִיף, מַפְתְּחוֹת, לְחַפֵּשׂ כְּתֹבֶת הָלוֹךְ וָשׁוֹב, עַכָּבָה בְּתוֹר אֹרֶךְ

וּבִפְרָט כַּאֲשֶׁר נִתְקַל בַּאֲנָשִׁים הָ"עוֹקְפֵי תּוֹר", וְכַיּוֹצֵא מַה שֶּׁמַּצְרִיךְ לְהִתְעַכֵּב בְּסַבְלָנוּת וּלְבַטֵּל רְצוֹנוֹ לִרְצוֹן ה', וּבִפְרָט בִּזְמַנִּים לְחוּצִים, שֶׁאָז הָאָדָם כִּמְעַט וּמְאַבֵּד שְׁלִיטָה בְּכַעַס וְזַעַם וְכַיּוֹצֵא, וּבְזֶה בְּעֶצֶם מְאַבֵּד הָאָדָם הַרְבֵּה מִתַּכְלִיתוֹ, שֶׁכֵּן תַּכְלִית הָאָדָם כָּאָמוּר לְבַטֵּל רְצוֹנוֹ לִרְצוֹן ה', וְהָאָדָם נִמְדָּד בִּדְבָרִים קְטַנִּים. הִנֵּה בַּחֲזַ"ל רָאִינוּ אֲנָשִׁים גְּדוֹלִים שֶׁהִפְסִידוּ דְּבָרִים גְּדוֹלִים בִּשְׁבִיל דְּבָרִים לְכְאוֹרָה קְטַנִּים, וּכְמוֹ:

חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה חָשַׁב הַקָּבָ"ה לַעֲשׂוֹתוֹ מָשִׁיחַ, וּבִשְׁבִיל שֶׁלֹּא אָמַר שִׁירָה אֲבֵד זְכוּת זוֹ. בָּנוֹ שֶׁל יִשַׁי - אֱלִיאָב, בִּשְׁבִיל כַּעֲסוֹ עִם דָּוִד אָחִיו, מְאָסוֹ הַקָּבָ"ה מִלִּהְיוֹת מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל. מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לֹא נִכְנְסוּ לָאָרֶץ עַל הַכּוֹתָם אֶת הַסֶּלַע, וְאַף שֶׁקִּדְּשׁוּ שֵׁם שָׁמַיִם, בִּשְׁבִיל שֶׁיָּכְלוּ לְקַדְּשׁוֹ בְּיֶתֶר שְׂאֵת, נֶעֶנְשׁוּ.

וּמִדָּה טוֹבָה מְרֻבָּה, אִם בִּשְׁבִיל חֵטְא בִּדְבָרִים קְטַנִּים מַפְסִידִים דְּבָרִים גְּדוֹלִים, מִדָּה טוֹבָה מְרֻבָּה שֶׁבִּשְׁבִיל עֲמִידָה בַּנִּסָּיוֹן בִּדְבָרִים קְטַנִּים קַל וְחוֹמֶר שֶׁזּוֹכִים לִדְבָרִים גְּדוֹלִים.

אָכֵן, הֵבֵאנוּ דֻּגְמָאוֹת מֵאֲנָשִׁים גְּדוֹלִים שֶׁהַקָּבָ"ה מְדַקְדֵּק עִמָּהֶם כְּחוּט הַשַּׂעָרָה, אוּלָם נִלְמַד מִכָּאן כַּמָּה יֶשְׁנָהּ מַשְׁמָעוּת לְכָל דִּבֵּר קָטָן, וְלָכֵן כַּאֲשֶׁר הָאָדָם סַבְלָן בִּדְבָרִים קְטַנִּים וּכְמוֹ שֶׁהִזְכַּרְנוּ לְעֵיל, וְאֵינוֹ קוֹצֵף וְכוֹעֵס, וּמַאֲמִין שֶׁכָּל עַכָּבָה לְטוֹבָה, שֶׁכֵּן בְּכָל עַכָּבָה מֻנָּח רְצוֹן ה' הַגּוֹזֵר עַל אוֹתָהּ עַכָּבָה, וּמְבַטֵּל רְצוֹנוֹ לִרְצוֹן ה', הֲרֵי שֶׁבְּזֶה עוֹשֶׂה תִּקּוּן גָּדוֹל לְנַפְשׁוֹ וּבָעוֹלָמוֹת, וְכָאָמוּר לְעֵיל שֶׁבְּזֶה תָּלוּי כָּל תִּקּוּן הָעוֹלָמוֹת לְהִתְבַּטֵּל לַלּוּחַ זְמַנִּים שֶׁל הַבּוֹרֵא דַּוְקָא.

אָדָם שֶׁחַי בְּאֹפֶן שֶׁכָּזֶה, לֹא מַאֲשִׁים אַף אֶחָד, וְגַם לֹא אֶת עַצְמוֹ, לָמָּה שָׂכַחְתִּי... אֵיךְ לֹא אָמַרְתִּי כָּךְ אוֹ כָךְ... אֵיזֶה שֵׂכֶל יֵשׁ לִי... לָמָּה לֹא חָשַׁבְתִּי מַסְפִּיק...

42. המתנה בעיכוב הצלחת לימוד התורה

זָכִיתִי לַעֲסֹק הַרְבֵּה עִם בַּחוּרִים צְעִירִים, אִם זֶה בַּחוּרֵי יְשִׁיבָה וּכְמוֹ כֵן בַּחוּרִים בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה, לְצַעֲרִנוּ יֶשְׁנָהּ אֶצְלָם תּוֹפָעָה מְצוּיָה הַקְּרוּיָה "תְּקוּפַת מַשְׁבֵּר", בָּחַנְתִּי הַרְבֵּה, וְהִגַּעְתִּי לְמַסְקָנָא שֶׁסִּבַּת הַמַּשְׁבֵּר הַפּוֹקֶדֶת אֶת הַבַּחוּרִים הַצְּעִירִים הִנָּהּ בְּדֶרֶךְ כְּלָל מִסִּבַּת הָעַקְשָׁנוּת לְרְצוֹת אֶת מַה שֶּׁאֲנִי רוֹצֶה וּבְזְמַן שֶׁאֲנִי רוֹצֶה, לוּ הָיָה הַבָּחוּר מֵבִין שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְבַטֵּל דַּעְתּוֹ לִרְצוֹן ה', וּלְהַסְכִּים בַּאֲשֶׁר יַסְכִּים ה' לֹא הָיָה מַגִּיעַ לְמַצָּב שֶׁל "מַשְׁבֵּר", וַאֲבָאֵר דְּבָרַי.

בָּחוּר הַשׁוֹאֵף לְהַצְלִיחַ בְּתוֹרָה, לַהֲבִינָהּ, לְדַעְתָּהּ וּלְזָכְרָהּ, טוֹעֶה הוּא לַחֲשֹׁב שֶׁמֵּאַחַר וּשְׁאִיפָתוֹ הִנָּהּ רוּחָנִית, רַשַּׁאי הוּא לִזְעֹף וְלִזְעֹם עַל ה' לֵאמֹר: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מַדּוּעַ נִמְנָע מִמֶּנִּי הַסַּיָּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא מִלְּהַצְלִיחַ בַּתּוֹרָה, מִי מַרְוִיחַ מִזֶּה שֶׁאֲנִי לֹא מַצְלִיחַ בַּתּוֹרָה, מִי מַרְוִיחַ מִזֶּה שֶׁסָּר מִמֶּנִּי הַחֵשֶׁק לַלִּמּוּד, הֲלֹא בְּכָךְ אֲנִי נוֹפֵל לְעַצְבוּת לְיֵאוּשׁ וְכַיּוֹצֵא.

עָלֵינוּ לְהָבִין שֶׁמַּחְשְׁבוֹתָיו יִתְבָּרַךְ אֵינָם מַחְשְׁבוֹתֵינוּ. הַקָּבָ"ה חָפֵץ מֵהָאָדָם שֶׁיְּבַטֵּל רְצוֹנוֹ לִרְצוֹן ה', וּבְבִטּוּל גָּמוּר יֹאמַר, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אִם טוֹב לְךָ שֶׁאֲנִי עַתָּה אֵינִי מְסֻגָּל לִלְמֹד גְּמָרָא, מִשְׁנָה, הֲלָכָה, אֲנִי אֶלְמַד מַה שֶּׁאֲנִי יָכוֹל. אִם לֹא הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁאֲזָכֶה לְהַצְלִיחַ בַּתּוֹרָה כִּשְׁאִיפָתִי, אֲזַי מוּכָן אֲנִי לְהִתְעַכֵּב כִּרְצוֹנְךָ. אֶשְׂמַח בְּחֶלְקִי, אֶתְבּוֹנֵן בַּמּוּעָט וּבַמּוּעָט שֶׁבַּמּוּעָט שֶׁאֲנִי כְּבָר כֵּן זוֹכֶה, וְשֶׁיִּהְיֶה זֶה עֻצָּם מְצִיאוּתִי בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא בָּרְחוֹב, וְאַף שֶׁבְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הִנְנִי יוֹשֵׁב מְשֻׁעְמָם, אִשְׁרַי וְאַשְׁרֵי חֶלְקִי שֶׁשַּׁמְתָּ חֶלְקִי מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא בֵּין יוֹשְׁבֵי קַרְנוֹת, וּבִבְחִינַת "אַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ..." גַּם עַל זֶה תּוֹדָה לְךָ רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁכֵּן וְכִי יֵשׁ לָנוּ הַשָּׂגָה בַּזְּכוּת שֶׁזּוֹכֶה הָאָדָם לִהְיוֹת בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וְאַף יוֹשֵׁב שָׁם בִּלְבַד, וְלֹא בֵּין יוֹשְׁבֵי קַרְנוֹת.

בַּמַּחְשָׁבוֹת הַלָּלוּ, הָאָדָם עוֹשֶׂה נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרוֹ הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאִלּוּ הָיָה מַצְלִיחַ בַּלִּמּוּד, שֶׁכֵּן תַּכְלִית כָּל הַמִּצְוֹוֹת הוּא הָאֱמוּנָה כַּמְבֹאָר בָּרַמְבַּ"ן סוֹף פָּרָשַׁת "בֹּא" בְּמַאֲמָרוֹ הַמְפֻרְסָם שֶׁנִּבְיאֵהוּ לְקַמָּן. וְצָרִיךְ לְהָבִין, שֶׁכַּאֲשֶׁר הָאָדָם סָר וְזָעֲף מִמַּצָּבוֹ הָרוּחָנִי, הִנּוֹ מִתְמָרֵד בְּכָךְ נֶגֶד ה', וְדוֹמֶה הוּא לְמְפַקֵּד הַמְצַוֶּה תַּפְקִידִים לְחַיָּלָיו זֶה בְּכֹה וְזֶה בְּכֹה, וְקָם אֶחָד מֵהַחַיָּלִים וּמִתְמָרֵד נֶגֶד מְפַקְּדוֹ בִּרְצוֹתוֹ תַּפְקִיד אַחֵר...

נַשְׁאִיר לְהַקָּבָ"ה אֶת חֶלְקַת הַתַּפְקִידִים, נַאֲמִין בּוֹ וּבְטוּבוֹ הַגָּדוֹל שֶׁמְּחַלֵּק אֶת הַתַּפְקִידִים בַּסֵּדֶר וּבְאֹפֶן הָרָאוּי וְהֶהָגוּן בְּיוֹתֵר לְתוֹעֶלֶת הָאָדָם וּלְתִקּוּנוֹ בְּאֹפֶן הַיָּעִיל בְּיוֹתֵר וְהַמְזֹרָז בְּיוֹתֵר. וּמִי יוֹדֵעַ, יִתָּכֵן וְתִקּוּן הָאָדָם בְּאֹפֶן הַיָּעִיל וְהַמְזֹרָז בְּיוֹתֵר הוּא דַּוְקָא בְּאֹפֶן זֶה שֶׁיִּשְׂמַח בְּחֶלְקוֹ, וְיַאֲמִין בַּה' בְּתָמִימוּת שֶׁעוֹשֶׂה הוּא אֶת הַטּוֹב בְּיוֹתֵר בִּשְׁבִילוֹ, וְאַף שֶׁעַתָּה עוֹשֶׂה מְעַט בַּעֲבוֹדַת ה', וְאֵינוֹ אֶלָּא כְּאוֹר שֶׁל גֵּפְרוּר קָטָן, אוּלָם אוֹרוֹ שֶׁל זֶה שֶׁהוּא כְּגֵפְרוּר קָטָן הִנּוֹ בְּחֶדֶר חָשׁוּךְ שֶׁאָז מַשְׁמָעוּתוֹ גְּדוֹלָה, וְתִקּוּנוֹ בְּכָךְ הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵהֵר וְיָעִיל מֵאִלּוּ הָיָה כַּאֲבוּקָה אוּלָם בְּחֶדֶר מוּאָר, עִקַּר הָאֱמוּנָה בָּאָה לִידֵי בִּטּוּי כְּשֶׁהִיא "בַּלֵּילוֹת" - "וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת". וּבִפְרָט שֶׁרוֹאִים אָנוּ שֶׁזֶּה עִקַּר הַהַנְהָגָה הַיּוֹם בְּיָמֵינוּ, לְהַחְשִׁיךְ וּלְהַסְתִּיר אֶת הַהַצְלָחוֹת, לְהַקְשׁוֹת וּלְסַבֵּךְ אֶת הָאֱמוּנָה, לְהַקְשׁוֹת וּלְסַבֵּךְ מִלַּיְשֵׁם אֶת הַשְּׁאִיפוֹת הָרוּחָנִיּוֹת, אִם כֵּן בְּהֶכְרֵחַ שֶׁזֶּה רְצוֹן ה' עַתָּה מֵאִתָּנוּ שֶׁנַּעֲבֵדֵהוּ בְּתָמִימוּת וּבְשִׂמְחָה בַּמּוּעָט שֶׁמְּזֻכָּנוּ, וְנוֹדֶה לוֹ עַל הַמּוּעָט בְּהַכְנָעָה וּבְבִטּוּל וּמִתּוֹךְ תְּחוּשָׁה שֶׁגַּם הַמַּעַט הַזֶּה לֹא מַגִּיעַ לָנוּ, וְאַף הַמַּעַט הַזֶּה הִנּוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים גְּדוֹלִים, וַעֲבוֹדָה זוֹ יִתָּכֵן וְשָׁוָה לָנוּ הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאִלּוּ נִצְלִיחַ כִּרְצוֹנֵנוּ וְכִשְׁאִיפוֹתֵינוּ וּתְחוּשָׁתֵנוּ תְּהֵא תְּחוּשָׁה שֶׁהַנָּה עוֹשִׂים אָנוּ אֶת כָּל הַצָּרִיךְ וְאַף מַגִּיעַ לָנוּ שָׂכָר...

הַמַּאֲמִין שֶׁעֻצָּם הַהַעְכָּבָה הִיא תִּקּוּן גָּדוֹל כְּשֶׁלְּעַצְמוֹ, שָׂמֵחַ בְּעַכָּבָתוֹ, וְיוֹדֵעַ שֶׁבְּעִכּוּב זֶה עַצְמוֹ פּוֹעֵל הוּא גְּדוֹלוֹת וְנִצְרוֹת בְּנַפְשׁוֹ וּבָעוֹלָמוֹת, וְכִי הִיא עֲבוֹדַת ה' בְּפִנֵּי עַצְמָה, וְלֹא

פָּחוֹת מֵעֶצֶם יְשִׁיבָתוֹ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ לִלְמֹד תּוֹרָה, וְאַדְרַבָּא, תַּכְלִית לִמּוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם מִצְוֹותֶיהָ זֶה לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, וְכִלְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ן סוֹף פָּרָשַׁת "בֹּא":
וְתַכְלִית כָּל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות הוּא שֶׁנַּאֲמִין בָּאֱלֹקֵינוּ וְנוֹדֶה אֵלָיו שֶׁהוּא בָּרָאנוּ, וְאֵין לָאָדָם חֵלֶק בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עַד שֶׁנַּאֲמִין שֶׁכָּל דְּבָרֵינוּ וּמִקְרֵינוּ כֻּלָּם נִסִּים, וְאֵין בָּהֶם מִנְהָגוֹ שֶׁל עוֹלָם כְּלָל בֵּין בְּרַבִּים בֵּין בְּיָחִיד...
הֲרֵי שֶׁאַדְרַבָּא, עֶצֶם הַסְכָּמַת הָאָדָם לְעַכָּבוֹת הַחַיִּים לְמִינֵיהֶם, וּלְקַבְּלָם בְּסַבְלָנוּת, וּבְשִׂמְחָה זוֹ תַּכְלִית כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וְאִם כֵּן הֲרֵי שֶׁזּוֹ טִפְּשׁוּת, שֶׁיִּכְעַס הָאָדָם וְיִזְעַף עַל עִכּוּבוֹ, וְאַף כְּשֶׁהוּא מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ לִלְמֹד אוֹ לְקַיֵּם מִצְוָה, אַחַר שֶׁעִקַּר רְצוֹן ה' זֶהוּ דַּוְקָא הַסַּבְלָנוּת וְהַהַמְתָּנָה.
כָּל עֲבוֹדַת ה' תְּלוּיָה בְּסַבְלָנוּת וְלִהְיוֹת לָמוּד לְעַכָּבָה וּלְהַמְתָּנָה, אָדָם הֶחָפֵץ לַדַּעַת לִלְמֹד, לִהְיוֹת תַּלְמִיד חָכָם וְכִיּוֹצֵא, כַּמָּה סַבְלָנוּת נִצְרָךְ לָזֶה, לֹא תָּמִיד הָרִכּוּז וְהַהִתְמָדָה בְּיַד הָאָדָם, שֶׁכֵּן יֶשְׁנָם טְרָדוֹת בַּחַיִּים הַמַּכְרִיעִים אֶת רֻצָּף הַהִתְמָדָה וְהָרִכּוּז.
וְכַמָּה יֵשׁ לָנוּ לִלְמֹד מִיַּעֲקֹב אֶת מִדַּת הַהַעְכָּבָה וְהַהַמְתָּנָה, הִנֵּה יַעֲקֹב אָבִינוּ אִישׁ תָּם יוֹשֵׁב אֹהָלִים, יוֹשֵׁב בֵּית הוֹרָיו יִצְחָק אָבִינוּ וְרִבְקָה אִמֵּנוּ מִתּוֹךְ נַחַת וְרַחֲבוּת, וְלוֹמֵד תּוֹרָה בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת מִבְּלִי שֶׁיֶּחְסַר לוֹ מְאוּמָה, שֶׁכֵּן יִצְחָק אָבִינוּ הָיָה עָשִׁיר גָּדוֹל כַּמְבֹאָר בַּתּוֹרָה וּבַחַז"ל, וְהִבְרָכָה הָיְתָה מְצוּיָה אֶצְלוֹ מְאֹד, עַד שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: "זֶבֶל פִּרְדּוֹתָיו שֶׁל יִצְחָק וְלֹא כַּסְפּוֹ וּזְהֻבוֹ שֶׁל אֲבִימֶלֶךְ"... וּמוּבָא בַּחַז"ל שֶׁיִּצְחָק כָּתַב לְרִבְקָה בְּכְתֻבָּתָהּ שֶׁיְּכוֹלָה הִיא לִטֹּל שְׁנֵי גְדָיֵי עִזִּים בְּכָל יוֹם...
אִם כֵּן כַּמָּה יְשׁוּב הַדַּעַת הָיָה לְיַעֲקֹב אָבִינוּ בְּלִמּוּד תּוֹרָתוֹ בְּבֵית אָבִיו, וּבִפְרָט שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כה, כח): "וְרִבְקָה אֹהֶבֶת אֶת יַעֲקֹב", אִם כֵּן בְּוַדַּאי דְּאָגָה לִבְנָהּ יַעֲקֹב עַל כָּל מַחְסוֹרוֹ וְרַק שֶׁיִּלְמַד תּוֹרָה מִתּוֹךְ נַחַת וְיִשּׁוּב הַדַּעַת, וְכָךְ יוֹשֵׁב יַעֲקֹב אָבִינוּ וְלוֹמֵד תּוֹרָה עַד גִּיל שִׁשִּׁים וְשֶׁלֹּשׁ שָׁנִים, אוּלָם הַבּוֹרֵא חָשַׁב אַחֶרֶת! יַעֲקֹב נִרְדָּף מֵעֵשָׂו אָחִיו, עֵשָׂו מִתְכַּנֵּן לְהָרְגוֹ, יַעֲקֹב נִצְרָךְ לִבְרֹחַ בְּעֵרוֹם וּבְחֹסֶר כֹּל וּלְהִתְעַכֵּב בִּישִׁיבַת שֵׁם וְעֵבֶר, וּכְעֵדוּתוֹ עַל עַצְמוֹ: "כִּי בְמַקְלִי עָבַרְתִּי אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה...", וּבְבֵית שֵׁם וְעֵבֶר הִמְשִׁיךְ שָׁם יַעֲקֹב אָבִינוּ בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה בְּיֶתֶר שְׂאֵת וְי"ד שָׁנִים לֹא יָשָׁן. אוּלָם לְאַחַר מִכֵּן, מַגִּיעַ הוּא לְבֵית לָבָן וְהִנּוֹ כְּבָר בֶּן שִׁבְעִים וְשֶׁבַע שָׁנִים, וְאָז נִכְנָס לְעוֹלָם שֶׁל טְרָדוֹת וְעִכּוּבִים, י"ד שָׁנִים עוֹבֵד קָשֶׁה בְּבֵ' בְּנוֹת לָבָן, וְעוֹד שֵׁשׁ שָׁנִים לְפַרְנָסָתוֹ עִם לָבָן הָאֲרַמִּי, אֵיפֹה לִמּוּד הַתּוֹרָה בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת, אֵיפֹה נֶעֱלְמוּ לוֹ דֶּגְמַת אוֹתָן שָׁנִים שֶׁלָּמַד תּוֹרָה מִתּוֹךְ נַחַת וְשַׁלְוָה...
אוּלָם הֲבִין יַעֲקֹב אִם כָּךְ רְצוֹן ה', הֲרֵי שֶׁזּוֹ עֲבוֹדַת ה' הָרְצוּיָה בְּיוֹתֵר, וּמַה לִּי לְהִתְעַקֵּשׁ עַל רְצוֹנִי דַּוְקָא כַּאֲשֶׁר רְצוֹן ה' הוּא אַחֶרֶת.

רַק הַסַּבְלָן מַצְלִיחַ בַּסּוֹף לְכִתְרָהּ שֶׁל תּוֹרָה, לְלָמְדָהּ דַּף אַחַר דַּף, פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק, מַסֶּכֶת אַחַר מַסֶּכֶת, וְכֵיוֹצֵא.

וְכַמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ: חָכָם וְטִפֵּשׁ נִכְנָסִים לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, הַטִּפֵּשׁ רוֹאֶה סְפָרִים הַרְבֵּה, אוֹמֵר: יֵשׁ בְּיָדִי לִגְמֹר תּוֹרָה זוֹ...? פּוֹנֶה לְאָחוֹר וְעוֹזֵב אֶת בֵּית הַמִּדְרָשׁ, אוּלָם הֶחָכָם מַה הוּא אוֹמֵר: אֶלְמַד הַיּוֹם דַּף, וּלְמָחָר דַּף... וְנִמְצָא לוֹמֵד אֲנִי כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ...

הֲרֵי שֶׁסּוֹד הַצְלָחַת הֶחָכָם לַתּוֹרָה תְּלוּיָה בְּסַבְלָנוּתוֹ.

יוֹסֵף הַצַּדִּיק, עַד שֶׁזָּכָה לְתֹאַר זֶה, כַּמָּה סָבַל, נֶעֱקַר מִבֵּיתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ, קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים שֶׁהָיָה בְּאוֹתָהּ תְּקוּפָה, שֶׁכֵּן מַה יּוֹתֵר קָדוֹשׁ הָיָה מִלֵּישֵׁב עִם יַעֲקֹב אָבִינוּ וְלִלְמֹד עִמּוֹ תּוֹרָה, וְנֶעֱקַר מִשָּׁם לַמָּקוֹם הַטָּמֵא בְּיוֹתֵר - מִצְרַיִם, "עֶרְוַת", הָאָרֶץ הַטְּמֵאָה בְּיוֹתֵר בְּזִמָּה, בְּכִשּׁוּף, בַּעֲבוֹדָה זָרָה, וְשָׁמָּה לְהִתְנַסּוֹת עִם אֵשֶׁת אֲדוֹנוֹ שְׁנָה שְׁלֵמָה, וּמִשָּׁם לֵישֵׁב עִם פּוֹשְׁעִים בְּבֵית הַכֶּלֶא י"ב שָׁנָה, וּמִשָּׁם רַק זָכָה לְתֹאַר צַדִּיק בְּכָךְ שֶׁעָמַד בְּנִסְיוֹנוֹת בֶּאֱמוּנָה וּבְתָמִימוּת בַּהּ'.

דָּוִד הַמֶּלֶךְ. כ"ח שָׁנָה הָיָה מְנֻדֶּה מֵאֲבִיו יִשַׁי וּמֵאֶחָיו שֶׁחָשְׁבוּהוּ בֶּן אִשָּׁה זָרָה, וְכַנֶּאֱמָר: "מוּזָר הָיִיתִי לְאֶחָי וְנָכְרִי לִבְנֵי אִמִּי" וְעִם כָּל זֶה בֶּאֱמוּנָה וּבְסַבְלָנוּת הִמְתִּין לִישׁוּעַת ה' עַד שֶׁזָּכָה לִהְיוֹת מְשִׁיחָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

43. המתעכב לא מפסיד - סיפור

מְסַפְּרִים שֶׁהָיָה בִּירוּשָׁלַיִם יְהוּדִי צַדִּיק שֶׁהָיָה פּוֹתֵחַ חֲנוּתוֹ בְּכָל יוֹם בְּשָׁעָה 10 בַּבֹּקֶר לְאַחַר הַתְּפִלָּה וְלִמּוּד הַתּוֹרָה, שִׁכְּנוֹ שֶׁהָיָה כְּמוֹ כֵן בַּעַל חֲנוּת הָיָה מַקְנִיטוֹ בְּכָל פַּעַם עַל הֶיּוֹתוֹ מַפְסִיד קוֹנִים בְּאִחוּרוֹ לִפְתִיחַת חֲנוּתוֹ. יוֹם אֶחָד בָּא שִׁכְּנוֹ וְאָמַר לוֹ, תִּרְאֶה כַּמָּה אַתָּה מַפְסִיד, לְפָנַי יוֹמַיִם בָּא אֵלַי אָדָם וּמָכַר לִי "עֵלִי" (הַמּוֹט שֶׁמַּכָּה בַּמַּכְתֶּשֶׁת לִכְתִישַׁת תַּבְלִינִים) הַנִּרְאֶה נְחשֶׁת, וּלְבַסּוֹף הִתְבָּרֵר לִי שֶׁהָיָה זֶה מִזֶּהָב וְרַק צִפּוּהוּ נְחשֶׁת וְהִרְוַחְתִּי הוֹן רַב, וְאִם הָיְתָה חֲנוּתְךָ פְּתוּחָה שָׁמָּא הָיָה בָּא אֵלֶיךָ... מִיָּד הֵשִׁיב לוֹ זֶה הַצַּדִּיק, אֲמֹר לִי הֵיאַךְ הָיָה נִרְאֶה זֶה שֶׁמָּכַר לְךָ הַ"עֵלִי", הֵשִׁיב לוֹ: הָיָה נִרְאֶה כָּךְ וְכָךְ... מִיָּד אָמַר לוֹ הַצַּדִּיק, אֶתְמוֹל בָּא אֵלַי וּמָכַר לִי זֶה הָאָדָם אֶת "הַמַּכְתֶּשֶׁת" עַצְמָהּ - שֶׁמִּשְׁקָלָהּ פִּי כַּמָּה מֵהַ"עֵלִי", וּבְכֵן טוֹב שֶׁאָמַרְתָּ לִי שֶׁהִיא מִזָּהָב, שֶׁכֵּן לוּלֵי שֶׁגִּלִּיתָ לִי לֹא הָיִיתִי יוֹדֵעַ...

44. המתנה בעיכוב הצלחת תיקון המידות

וּכְמוֹ כֵן עֲבוֹדַת הַמִּדּוֹת, שֶׁהַמָּה עִקַּר תִּקּוּן הָאָדָם בְּעוֹלָמוֹ, וַעֲמַל תִּקּוּנָם קָשֶׁה יוֹתֵר הַרְבֵּה מִלִּמּוּד הַתּוֹרָה שֶׁהִזְכַּרְנוּ, כָּל יָמָיו יֵשׁ לָאָדָם לַעֲמֹל עַל תִּקּוּן מִדּוֹתָיו, הַכַּעַס, הַגַּאֲוָה,

הַקַּמְצָנוּת, הַצָּרוּת עַיִן, כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת, הָעַצְלוּת וְכֵיוֹצֵא לְכַמָּה סַבְלָנוּת נִדְרָשׁ הָאָדָם כְּדֵי לְתַקֵּן מִדָּה אַחַת, בְּכַמָּה עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת מִתְפָּרֵךְ הָאָדָם בַּעֲבוֹדַת פֶּרֶךְ זוֹ לִהְיוֹת בּוֹנֶה וְסוֹתֵר בּוֹנֶה וְסוֹתֵר לְאֵין מִסְפָּר פְּעָמִים, וְאִם לֹא יְהֵא סַבְלָן לָקוּם כָּל פַּעַם מֵחָדָשׁ, וְלֶעָמֹל עַל תִּקּוּן מִדָּה מְסֻיֶּמֶת, וְיָקוּץ בְּעִכּוּב תִּקּוּנָהּ, הֲלֹא לְעוֹלָם לֹא יַצְלִיחַ בְּתִקּוּן מִדּוֹתָיו.

שֶׁכֵּן מִי הוּא זֶה שֶׁעִם כָּל רְצוֹנוֹ לַעֲבֹד עַל מִדַּת הַגַּאֲוָה, הַכַּעַס, הָעַצְלוּת, הַקַּנְאָה, הַחֶמְדָּה, וְעִם כָּל הַצְּלָחוֹתָיו - לֹא נוֹפֵל שׁוּב וְשׁוּב, וְנִכְשָׁל מִפַּעַם לְפַעַם בְּמִדּוֹת רָעוֹת הַלָּלוּ, וְאִם יָקוּץ בְּמִלְחֲמָתוֹ עִם יִצְרוֹ, וְלֹא יְהֵא סַבְלָן וְאָרֵךְ רוּחַ לְהַתְחִיל כָּל פַּעַם מֵחָדָשׁ הֲלֹא יִנְטֹשׁ הַמִּלְחָמָה, וְיִשָּׁאֵר מְנֻצָּח, וּמֻפְסָד לָנֶצַח.

45. המתנה בעיכוב הצלחת כבישת התאוות

וְכֵן בִּכְבִישַׁת הַתַּאֲוֹת, וּבִפְרָט תַּאֲוַת מָמוֹן, וְעֶרְיוֹת שֶׁנַּפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם מְחַמַּדְתָּן, שְׁבִירַת יֵצֶר הַבַּטָּלָה, לְשׁוֹן הָרָע, לֵיצָנוּת, רִבּוּי שֵׁנָה, רִבּוּי אֲכִילָה, רִבּוּי שִׂיחָה בְּטֵלָה, קְדֻשַּׁת הָאָדָם בַּמֶּתֶר לוֹ, הִסְתַּפְּקוּת בְּמוּעָט וְכֵיוֹצֵא, לְכַמָּה סַבְלָנוּת נִצְרָךְ כְּדֵי שֶׁיַּגִּיעַ הָאָדָם לְתַכְלִיתוֹ בִּכְבִישַׁת תַּאֲוֹת אֵלּוּ, אִם לֹא יִהְיֶה סַבְלָן מִצַּד אֶחָד וְעַקְשָׁן מִצַּד שֵׁנִי, הֲלֹא יַפְסִיד אֶת נִצְחוֹנוֹ וּבְכָךְ יַפְסִיד אֶת הַצְלָחָתוֹ, וְעִם כָּל הָעֲלִיּוֹת וְהַיְרִידוֹת עַל הָאָדָם לִהְיוֹת סַבְלָן, מִתְחַנֵּן לַה' עַל נַפְשׁוֹ הוֹלֵךְ וְחוֹזֵר לְאֵין מִסְפָּר שֶׁל פְּעָמִים, לְבַקֵּשׁ עֵזוֹת, לִשְׁאֹל מֵחָכְמִים עֵצָה וְעוֹד עֵצָה, וְרַק בְּסַבְלָנוּת רַבָּה יַצְלִיחַ לְבַסּוֹף לְסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא הַגְּדוֹלָה וּכְהַבְטָחַת ה' לְעַמּוֹ: הַבָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִין בְּיָדוֹ.

וּכְבָר הִזְכַּרְנוּ לְעֵיל, ב' כְּלָלִים יְסוֹדִיִּים וְעֻקָּרוֹנִיִּים הַמָּה בְּהַצְלָחַת הָאָדָם בַּכֹּל, לִהְיוֹת סַבְלָן מִצַּד אֶחָד, וְעַקְשָׁן מִצַּד שֵׁנִי הַסַּבְלָנוּת וְהָעַקְשָׁנוּת בָּהֶן תְּלוּיָה כָּל הַצְלָחַת הָאָדָם, וּב' כְּלָלִים הַלָּלוּ הֵם הַמָּה ב' הַמִּשְׁפָּטִים הַמּוּבָאִים בַּמִּשְׁנָה בְּאָבוֹת: (פרק ב' מט"ז): לֹא עָלֶיךָ הַמְּלָאכָה לִגְמֹר, וְאֵין אַתָּה בֶּן חוֹרִין לְהִבָּטֵל מִמֶּנָּה.

דְּהַיְנוּ, מִצַּד אֶחָד עַל הָאָדָם לָדַעַת, "לֹא עָלֶיךָ הַמְּלָאכָה לִגְמֹר", וְלָכֵן חָזֹר וּשְׁנֵה בְּהִתְחַדְּשׁוּת בְּכָל פַּעַם בַּעֲבוֹדָתְךָ. כֵּיוָן שֶׁלֹּא מֻטָּל עָלֶיךָ לִגְמֹר, אֶלָּא לְהִשְׁתַּדֵּל וּלְהִתְאַמֵּץ כָּל פַּעַם מֵחָדָשׁ, וְלָכֵן עָלֶיךָ לִהְיוֹת סַבְלָן בְּמַלַּאכְתְּךָ שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא לְהִשְׁתַּדֵּל וּלְחַפֵּשׂ עֵצוֹת כָּל יוֹם מֵחָדָשׁ בְּסַבְלָנוּת.

וּמֵאִידָךְ עָלֶיךָ לִהְיוֹת עַקְשָׁן בִּמְשִׁימָתְךָ וְלֹא לְהַרְפּוֹת, שֶׁכֵּן וְאִי אַתָּה בֶּן חוֹרִין לְהִבָּטֵל מִמֶּנָּה, אֶלָּא לִהְיוֹת דָּבוּק בַּמְּשִׁימָה בְּעַקְשָׁנוּת, עִם רָצוֹן חָזָק וּשְׁאִיפָה חֲזָקָה לְהַגִּיעַ לַמַּטָּרָה.

46. **זכיתי להתפלל מנחה ששוה 10,000 לירות... - סיפור**

סִפֵּר פַּעַם הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק רַבִּי יְהוּדָה צַדְקָה זצוק"ל שֶׁנִּגַּשׁ אֵלָיו הָרַב יוֹם טוֹב פּוֹלִיטִי זַצַ"ל, שֶׁהָיָה סוֹחֵר בַּדִּים בְּתָקוּפַת שִׁלְטוֹן הַתֻּרְכִּים, וְאָמַר לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה זַצַ"ל, הַיּוֹם זָכִיתִי לְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה שִׁשָּׁוָה 10,000 לִירוֹת... שְׁאָלוֹ הָרַב לְכַוָּנָתוֹ, וְהִסְבִּיר לוֹ הָרַב פּוֹלִיטִי כָּךְ. הַיּוֹם בָּא אֵלַי סוֹחֵר גָּדוֹל לְקָנוֹת בַּד, וְהָיְתָה הַשָּׁעָה 5:00 אַחַר הַצָּהֳרַיִם, אָמַרְתִּי לוֹ לְאוֹתוֹ סוֹחֵר קֹדֶם שֶׁתִּטֹּל הַבַּדִּים, אֲנִי חַיָּב לוֹמַר לְךָ, אִם נִגְמֹר הָעִסְקָא בְּשָׁעָה 5:15 מַה טּוֹב, וְאִם לֹא, נַמְשִׁיךְ מָחָר, שֶׁכֵּן חַיָּב אֲנִי לִסְגֹּר הַחֲנוּת בְּשָׁעָה 5:15 לְתוֹרָה וְלִתְפִלָּה...

אוֹתוֹ סוֹחֵר חָשַׁב, אִם יֵדַע הָרַב יוֹם טוֹב אֵיזֶה כַּמּוּת בְּרָצוֹנִי לִקְנוֹת בְּוַדַּאי לֹא יַפְסִיק אֶת הָעִסְקָא, נָטַל אוֹתוֹ סוֹחֵר בַּדִּים בְּסָכוּם עָתָק 10,000 לִירוֹת, וּפָנָה לָרַב יוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן... הִבִּיט הָרַב יוֹם טוֹב בְּשָׁעוֹנוֹ וְרָאָה שֶׁהַשָּׁעָה 5:15, פָּנָה לַסּוֹחֵר וְאָמַר לוֹ בְּבַקָּשָׁה נַצָּא יַחַד מֵהַחֲנוּת, וְרַק מָחָר אֶעֱשֶׂה לְךָ חֶשְׁבּוֹן... קָצַף אוֹתוֹ סוֹחֵר וְאָמַר לוֹ אִם לֹא תַּעֲשֶׂה לִי עַכְשָׁו חֶשְׁבּוֹן אֵינִי שָׁב אֵלֶיךָ אֶלָּא אֵלֵךְ לִקְנוֹת מִמָּקוֹם אַחֵר, וְהָרַב יוֹם טוֹב הֵשִׁיב אֶת שֶׁלּוֹ: הֲלֹא אָמַרְתִּי לְךָ מֵרֹאשׁ שֶׁבְּשָׁעָה 5:15 סוֹגֵר אֲנִי אֶת חֲנוּתִי וְיִהְיֶה מָה...

וּמֶה הָיָה בְּסוֹפוֹ שֶׁל סִפּוּר זֶה, הַסּוֹחֵר אָכֵן הָלַךְ וְקָנָה סְחוֹרָה בְּמָקוֹם אַחֵר, אֶלָּא שֶׁשָּׁם רִמּוּהוּ, נָתְנוּ לוֹ סְחוֹרָה סוּג ג', וּבְעַל כָּרְחוֹ חָזַר לָרַב יוֹם טוֹב, וְקָנָה מִמֶּנּוּ בְּמְחִיר מָלֵא שֶׁכֵּן הָיְתָה סְחוֹרָתוֹ שֶׁל ר' יוֹם טוֹב סוּג א'.

47. זכתה לבן עבור החלטה להתעכב - סיפור

סִפּוּר אֲמִתִּי שֶׁאֵרַע לְעוֹבֶדֶת מֻשָּׁק בַּיִת (בְּבֵיתוֹ שֶׁל הגאב"ד אַשְׁדּוֹד רַבִּי פִּנְחָס שְׁרֵייבֶּר זַצַ"ל) שֶׁהָיְתָה חֲשׁוּכַת בָּנִים כַּמָּה שָׁנִים, וּבִזְמַנּוֹ לֹא הָיָה מָצוּי הַטִּפּוּל בְּנוֹשֵׂא זֶה בְּהַצְלָחָה כְּמוֹ הַיּוֹם, רוֹפֵא אֶחָד הָיָה מְפֻרְסָם בְּהַצְלָחָתוֹ בְּנוֹשֵׂא זֶה וּלְשֵׁם כָּךְ הָיָה צָרִךְ לְהַמְתִּין אֶצְלוֹ בַּתּוֹר 3 חֳדָשִׁים. חֲשׁוּכַת בָּנִים זוֹ הִזְמִינָה תּוֹר לְ - 3 חֳדָשִׁים, אֵצֶל אוֹתוֹ רוֹפֵא. יוֹם אֶחָד קָמָה הִיא בַּבֹּקֶר לַעֲבוֹדָתָהּ, מַבִּיטָה בְּלוּחַ הַשָּׁנָה שֶׁלְּפָנֶיהָ, וּמַפְתַּעַת הִיא לְרְאוֹת שֶׁהַנֵּה הַיּוֹם... הַיּוֹם הִגִּיעַ הַתּוֹר שֶׁלָּהּ אֵצֶל אוֹתוֹ רוֹפֵא, הַמּוֹעֵד שֶׁכָּל כָּךְ צִפְּתָה לוֹ לְהוֹשִׁיעַ כְּבָר מִצָּרָתָהּ, בְּעוֹד כַּחֲצִי שָׁעָה מַגִּיעַ תּוֹרָהּ לְהִכָּנֵס לְאוֹתוֹ רוֹפֵא הַיָּדוּעַ בְּהַצְלָחָתוֹ. אוּלָם לְאַחַר הִתְבּוֹנְנוּת נוֹסֶפֶת שָׂקְלָה בְּדַעְתָּהּ שִׁקּוּל נוֹסָף, אֵיךְ אֵלֵךְ הַיּוֹם לָרוֹפֵא, הֲלֹא בַּעַל הַבַּיִת הִנּוֹ אַבְרֵךְ כּוֹלֵל (שֶׁכֵּן הַגָּאוֹן רַבִּי פִּנְחָס הָיָה אָז אַבְרֵךְ כּוֹלֵל) וּבַעֲלַת הַבַּיִת הִנָּהּ מוֹרָה בְּבֵית סֵפֶר, וּבְכֵן אִם אוֹדִיעַ לָהֶם עַתָּה בְּפֶתַע שֶׁאֵעָדֵר הַיּוֹם (אַף שֶׁבְּשִׂמְחָה וּבְלֵב שָׁלֵם הָיוּ נוֹתְנִים לָהּ הָרַב וְהָרַבָּנִית לֵילֵךְ לָרוֹפֵא בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁכֵּן חָפְצוּ הֵם מְאֹד לִרְאוֹת בִּישׁוּעָתָהּ אֶלָּא שֶׁהִיא מִצַּד עַצְמָהּ עָשְׂתָה חֶשְׁבּוֹן זֶה) הֲרֵי הָרַבָּנִית בְּוַדַּאי תֵּלֵךְ לְבֵית סֵפֶר לְלַמֵּד לַתַּלְמִידוֹת שֶׁכֵּן לֹא תַּסְפִּיק לְמְצֹא מְמַלֵּאת מָקוֹם, וְאִלּוּ בַּעֲלָהּ יִצְטָרֵךְ לְהִשָּׁאֵר בַּבַּיִת לִשְׁמֹר עַל הַיְלָדִים וְעַל יְדֵי כָּךְ יִתְבַּטֵּל

מִתּוֹרָתוֹ... וּמֵאִידָךְ חָשְׁבָה, הֵיאַךְ אֶבַטֵּל הַתּוֹר הַיּוֹם, וַהֲלֹא בְּכָךְ אֶתְעַכֵּב עוֹד ג' חֲדָשִׁים לְפָחוֹת עַד הַתּוֹר הַבָּא, וְכָךְ עָלוּ בִּלְבָּהּ מַחְשָׁבוֹת לְכָאן וּלְכָאן, אוּלָם תּוֹךְ דַּקּוֹת סְפוּרוֹת שֶׁל שִׁקּוּל הַדַּעַת הֶחְלִיטָה, לֹא אֲבַטֵּל אֶת הָרַב מִתּוֹרָה וּמִיָּד הוֹדִיעָה עַל בִּטּוּל הַתּוֹר וְהָלְכָה לַעֲבוֹדָתָהּ - מֶשֶׁק בַּיִת כָּרְגִיל.

וּמַה קָּרָה מִסִּפּוּר זֶה?

אוֹתָהּ עוֹבֶדֶת יְרֵאַת ה' זוֹ זָכְתָה וְנִפְקְדָה בְּאוֹתוֹ חֹדֶשׁ... לְלֹא שׁוּם טִפּוּלִים כַּמּוּבָן, נוֹלַד לָהּ בֵּן, שֶׁהַיּוֹם הִנּוֹ תַּלְמִיד חָכָם חָשׁוּב בָּעִיר בְּנֵי בְּרַק, וּמִלְּבַד בֵּן זֶה לֹא נוֹלְדוּ לָהּ עוֹד יְלָדִים, וְאַף שֶׁעָשְׂתָה לְאַחַר מִכֵּן כַּמָּה וְכַמָּה טִפּוּלִים לֹא זָכְתָה לְעוֹד בֵּן מִלְּבַד אוֹתוֹ בֵּן שֶׁנּוֹלַד לְלֹא שׁוּם טִפּוּלִים.

זֶהוּ שָׂכָר שֶׁל עֲבָדָה עֲבוּר ה' לְשֵׁם וְלִכְבוֹד הַתּוֹרָה.

48. המתנה בעיכוב שלום הבית

לְצַעֲרֵנוּ, מִיּוֹם לְיוֹם מִתְפָּרְקִים בָּתִּים, וּמִזְּבֵחַ מוֹרִיד דְּמָעוֹת מִיּוֹם לְיוֹם מִזּוּגוֹת הַמִּתְנַגְּרְשִׁים, הוֹרְסִים בְּזֶה אֶת חַיֵּיהֶם לְעַצְמָם, הוֹרְסִים בְּזֶה אֶת יַלְדֵיהֶם, מְצַעֲרִים אֶת הוֹרֵיהֶם וְאֶת כָּל הַסּוֹבְבִים אוֹתָם, וְכִמְעַט וְהַסִּבָּה הָעִקָּרִית לְכָךְ הוּא חֹסֶר סַבְלָנוּת, רוֹאִים שֶׁהַמַּצָּב לֹא טוֹב, לֹא מִשְׁתַּוִּים, נִסּוּ פַּעַם פַּעֲמַיִם לַעֲשׂוֹת "שְׁלוֹם בַּיִת" לֹא הָלַךְ... מַחְלִיטִים עַל גֵּרוּשִׁין.

עַל "שְׁלוֹם הַבַּיִת" צָרִיךְ לִמְסֹר נֶפֶשׁ בְּסַבְלָנוּת אֵין קֵץ, וְעַל כָּל אֶחָד מִבְּנֵי הַזּוּג לִלְמֹד לְוַתֵּר, לְהִתְאַפֵּק, לִשְׁתֹּק, וּלְהַאֲמִין כָּאָמוּר, שֶׁהַהִתְקוֹן הַנִּפְלָא לְנֶפֶשׁ הָאָדָם הִיא הַשְׁתִּיקָה וְהַהַמְתָּנָה לִישׁוּעַת ה'. וְהַמַּאֲמִין בָּזֶה, בִּמְקוֹם לִפְתֹּר אֶת בְּעָיוֹת שְׁלוֹם הַבַּיִת בְּגֵרוּשִׁין, הָיָה מִתְחַזֵּק בִּתְפִלָּה בֶּאֱמוּנָה וּמִכָּךְ הָיָה בָּא לְסַבְלָנוּת וְאֹרֶךְ רוּחַ וּפוֹעֵל בָּזֶה תִּקּוּן לְנַפְשׁוֹ, וּבְנוֹסָף לְכָךְ מֻבְטָח הוּא בַּמֶּה שֶׁאָמְרוּ חֲזַ"ל: "בִּרְצוֹת ה' דַּרְכֵי אִישׁ גַּם אוֹיְבָיו יַשְׁלִים עִמּוֹ" וְאוֹיְבֵי אִישׁ אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ זוֹ אִשְׁתּוֹ, אוֹ הַבַּעַל, שֶׁבְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר יָבוֹא הַשָּׁלוֹם.

וּרְאֵה בָּזֶה סִפּוּר נִפְלָא עַד כַּמָּה חָמוּר עִנְיַן הַגֵּרוּשִׁין וְכֵיצַד יֵשׁ לִמְסֹר נֶפֶשׁ לַשָּׁלוֹם וְהָעִקָּר שֶׁלֹּא לָבוֹא לִידֵי גֵּרוּשִׁין.

49. השפיל עצמו וכבוד תורתו למען שלום בית - סיפור

הַמַּעֲשֶׂה מוּבָא בְּסֵפֶר "שְׁלוֹם אוֹהֶלֶיךָ" שֶׁאֵרַע בְּמָרוֹקוֹ עַד כַּמָּה יֵשׁ לְהָרֵב הַמַּשְׁכִּין שָׁלוֹם לְמִסֹּר נַפְשׁוֹ לְמַעַן שְׁלוֹם הַזּוּג לְבַל יִפָּרְדוּ.

שְׁנֵי סוֹחֲרִים יְהוּדִים בְּעִיר סָוִירָה שֶׁבְּמָרוֹקוֹ הָיוּ יְדִידִים, וְכֵן הָיוּ גַּם יְדִידֵי הַפָּאשָׁה. לְעָשִׁיר אֶחָד בְּשֵׁם חַיִּים בֶּן בְּכָאץ הָיְתָה בַּת יָפָה מְאֹד, וּכְשֶׁרָאָה הַסּוֹחֵר יְדִיד אָבִיהָ אוֹתָהּ, חָשְׁקָה נַפְשׁוֹ בָּהּ וְיִבַקֵּשׁ אֶת אָבִיהָ לְתִתָּהּ לוֹ לְאִשָּׁה. חַיִּים בֶּן בְּכָאץ הִסְכִּים, הֵכִין כָּל מַה שֶּׁנָּחוּץ

לְבֵתוֹ וְלַחֲתָנָתָהּ, וַיְסַדְּרוּ אֶת הַחֻפָּה בְּרֹב עַם וּבְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה. הַבַּת עָבְרָה לָגוּר בְּבֵית בַּעֲלָהּ הֶעָשִׁיר, וְהוּא אָהַב אוֹתָהּ מְאֹד מְאֹד. כַּעֲבֹר תְּקוּפָה קְצָרָה הָיוּ וִכּוּחִים בֵּינֵיהֶם וְהַסוֹחֵר רָב עִם אִשְׁתּוֹ הַצְּעִירָה. הָאִשָּׁה נֶעֱלְבָה מְאֹד, וַתֵּלֶךְ לְבֵית אָבִיהָ. הַסּוֹחֵר הֶעָשִׁיר, בַּעֲלָהּ, בִּקֵּשׁ אֶת יְדִידוֹ לִשְׁלֹחַ חֶזְרָה אֶת בִּתּוֹ אֵלָיו, אַךְ חַיִּים בֶּן בָּכָאץ סֵרֵב לִשְׁלֹחַ מִבֵּיתוֹ אֶת בִּתּוֹ. וַיֹּאמֶר: לֹא חִתַּנְתִּי אֶת בִּתִּי בִּכְדֵי שֶׁתִּחְיֶה חַיֵּי מְרִיבוֹת. בַּעֲלָהּ יָכוֹל לְתֵת לָהּ גֵּט, וְאִם אֵינוֹ רוֹצֶה - הִיא תִּשָּׁאֵר בְּבֵיתִי כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ. הַבַּעַל שָׁלַח שְׁלִיחִים וּבִקֵּשׁ לְהַחְזִיר אֶת אִשְׁתּוֹ, אַךְ אָבִיהָ חַיִּים סֵרֵב לְהַחְזִיר אֶת בִּתּוֹ לְבַעֲלָהּ. הַבַּעַל פָּנָה לַפָּאשָׁה שֶׁיִּתְעָרֵב גַּם הוּא בַּדָּבָר. הַפָּאשָׁה שָׁלַח מִכְתָּב לְחַיִּים בֶּן בָּכָאץ וַיְבַקְּשֵׁהוּ לְהַחְזִיר אֶת בִּתּוֹ לְבַעֲלָהּ, אַךְ כָּתַב תְּשׁוּבָה מְנֻמֶּסֶת לַפָּאשָׁה, וַיֹּאמֶר לוֹ: הַפַּעַם לֹא אוּכַל לְמַלֵּא בַּקָּשָׁתְךָ. מוּטָב תּוֹרִיד רֹאשִׁי מֵעָלַי מֵאֲשֶׁר לְהַחְזִיר אֶת בִּתִּי לְאִישׁ שֶׁמְּעַנֶּה אוֹתָהּ.

הַבַּעַל, שֶׁאָהַב אֶת אִשְׁתּוֹ, לֹא יָכֹל לְהִשָּׁלֵם עִם הֶעֱבְדָּה שֶׁאִשְׁתּוֹ אֵינָהּ חוֹזֶרֶת אֵלָיו, פָּנָה לְרַבִּי מֵאִיר בֶּן עָטָר וַיִּתְחַנֵּן לְפָנָיו לְהַשְׁפִּיעַ עַל חַיִּים בֶּן בָּכָאץ לְשַׁלֵּחַ אֶת בִּתּוֹ מִבֵּיתוֹ. אָמַר רַבִּי מֵאִיר לַבַּעַל: בִּשְׁבִיל שְׁלוֹם בַּיִת אֲנִי מוּכָן לַעֲזֹר. בְּאַחַד הָעֲרָבִים הָלַךְ הָרַב לְבֵיתוֹ שֶׁל חַיִּים בֶּן בָּכָאץ, וּבְחֶדֶר הָאוֹרְחִים יָשְׁבוּ סוֹחֲרִים וְאוֹרְחִים רַבִּים. [רַגִילִים בְּמָרוֹקוֹ, שֶׁכָּל הַנִּכְנָס לְחֶדֶר הָאוֹרְחִים, חוֹלֵץ נְעָלָיו לְיַד הַפֶּתַח וְנִכְנָס לְחֶדֶר הָאוֹרְחִים.] רַבִּי מֵאִיר בֶּן עָטָר רָאָה כָּל זוּגוֹת הַנַּעֲלַיִם לִפְנֵי הַפֶּתַח, וַיַּכִּיר אֶת נַעֲלֵי בַּעַל הַבַּיִת חַיִּים בֶּן בָּכָאץ. מִיָּד הִתְכּוֹפֵף, וַיַּחֲזִיק בַּנַּעַל שֶׁל חַיִּים בֶּן בָּכָאץ וַיְנַשֵּׁק אוֹתָהּ. חַיִּים בֶּן בָּכָאץ רָאָה אֶת הָרַב מֵאִיר בֶּן עָטָר מְנַשֵּׁק נַעֲלוֹ, מִיָּד צָעַק לְקָרְאתוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ: רַבִּי! מָה אַתָּה עוֹשֶׂה? מַדּוּעַ אַתָּה מַעֲלִיבֵנִי? אֲנִי מוּכָן לְכָל בַּקָּשׁוֹתֶיךָ, רַק אַל תַּעֲשֶׂה אֶת הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה לְנַשֵּׁק נַעֲלַי. וַיֹּאמֶר לוֹ רַבִּי מֵאִיר: אִם כֵּן, שְׁלַח מִיָּד אֶת בִּתְּךָ לְבֵית בַּעֲלָהּ, וְאָז אַפְסִיק. הָאָב הֻכְרַח לְמַלֵּא בַּקָּשַׁת הָרַב. חַיִּים בֶּן בָּכָאץ אָמַר לְבִתּוֹ: הָעֶרֶב אַתְּ חוֹזֶרֶת לְבֵית בַּעֲלֵךְ. הָרַב אָמַר: אֲנִי אוֹלִיךְ אוֹתָהּ לְבֵית בַּעֲלָהּ. וַיַּשְׁלִימוּ אִישׁ עִם רֵעֵהוּ. רַבִּי מֵאִיר שָׂמַח וַיּוֹדֶה לַה' עַל אֲשֶׁר הֵשִׁיב שְׁלוֹם בַּיִת וְהֶחֱזִיר אִשָּׁה לְבֵית בַּעֲלָהּ, וּמֵאָז קִבֵּל עָלָיו הַבַּעַל לְחִיּוֹת בְּשָׁלוֹם וְשַׁלְוָה עִם אִשְׁתּוֹ. חַיֵּי הַזּוּג הָיוּ מֻצְלָחִים, וַיִּבְנוּ בַּיִת נֶאֱמָן, וַיּוֹלִידוּ בָּנִים וַיִּחְיוּ חַיֵּי נַחַת וְעֹשֶׁר. עַד כָּאן.

50. המתנה בעיכוב לשמיעת חרפתו

בְּשִׁמְיעַת חֶרְפָּתוֹ מִבְּלִי לְהָשִׁיב תְּקוּנוֹ שֶׁל הָאָדָם בְּזֶה הַפְלָא וְפֶלֶא וְכַמּוּבָא בַּחֲזַ"ל (שבת פח, ע"ב): הַנֶּעֱלָבִין וְאֵינָן עוֹלְבִין, שׁוֹמְעִין חֶרְפָּתָן וְאֵינָם מְשִׁיבִין... עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְאוֹהֲבָיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבוּרָתוֹ. וְאֵין לְךָ תִּקּוּן וְכַפָּרָה לַעֲוֹונוֹת הָאָדָם כְּמוֹ זֶה הַשּׁוֹמֵעַ חֶרְפָּתוֹ

וְאֵינוֹ מֵשִׁיב, וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי תַּלְמִיד הָאֲרִיזַ"ל - רַבִּי חַיִּים וִיטָל זצוק"ל - שֶׁאָמַר בְּשֵׁם רַבּוֹ הָאֲרִיזַ"ל, שֶׁזֶּה הַשׁוֹמֵעַ חֶרְפָּתוֹ וְאֵינוֹ מֵשִׁיב, תִּקּוּנוֹ בָּזֶה עַל עֲוֹונוֹתָיו גָּדוֹל יוֹתֵר מִכָּל הַתִּקּוּנִים הָאֲחֵרִים שֶׁיַּעֲשֶׂה הָאָדָם יוֹתֵר מִצּוֹמוֹת, סִגּוּפִים וְכַיּוֹצֵא.
צֵא וּרְאֵה מַה הֵרְויחַ דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עַל שְׁתִיקָתוֹ מִקִּלְלָתוֹ וְחֶרּוּפוֹ וְגִדּוּפוֹ שֶׁל שִׁמְעִי בֶּן גֵּרָא. לִהְיוֹת רֶגֶל רְבִיעִי שֶׁבַּמֶּרְכָּבָה (מתוק מדבש).

51. עיכוב בטיסה שהחזיר בתשובה - סיפור

סִפּוּר אֱמִתִּי וּמְפֻרְסָם שֶׁסִּפְּרוֹ מְזַכֶּה הָרַבִּים רַבִּי אֱלִיעֶזֶר טָאוּבֶּר שְׁלִיט"א: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר טָאוּבֶּר הֶזְמַן לְאַרְצוֹת - הַבְּרִית לְהַרְצָאָה מְיֻחֶדֶת בְּכִנּוּס גָּדוֹל שֶׁטָּרְחוּ עָלָיו רַבּוֹת זְמַן קֹדֶם, שֶׁבּוֹ כַּנִּרְאֶה הָיוּ אֲמוּרִים לְהַרְצוֹת כַּמָּה מַרְצִים בְּכִירִים, וּבְכֻלָּם זֶה הָיוּ אֲמוּרִים לִהְיוֹת כַּמָּה אַלְפֵי אִישׁ וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָיָה אָמוּר לִהְיוֹת כְּמַרְצֶה מֻרְכָּזִי בְּכֻלָּם זֶה.
בְּנִסְיָעָתוֹ מֵהָאָרֶץ לְאָמֶרִיקָה קָרְתָה תַּקָּלָה וְהוֹדִיעוּ עַל עִכּוּב שֶׁל 4 שָׁעוֹת, וּמֵעִכּוּב זֶה בְּהֶכְרֵחַ שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר יִהְיֶה נֶעֱדָר בְּאוֹתוֹ כֻּלָּם. הַנּוֹסְעִים לְמִינֵיהֶם רָטְנוּ וְכָעֲסוּ, זֶה כּוֹעֵס עַל בֻּטּוּל תְּכְנִית שֶׁכָּזוֹ, וְזֶה כּוֹעֵס עַל בֻּטּוּל תְּכְנִית אַחֶרֶת, וּבְפִיהֶם זַעַם וְתָכְנִית תְּבִיעוֹת וְכוּ'. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר יוֹשֵׁב לוֹ בְּרֹגַע וּבְשַׁלְוָה וּבְיָדוֹ גְּמָרָא וְלוֹמֵד כְּאִלּוּ לֹא אֵרַע דָּבָר, שַׁלְוָתוֹ זוֹ מָשְׁכָה אֶת עֵינָיו שֶׁל פְּרוֹפֶסוֹר אֶחָד שֶׁלֹּא הֵזִיז עֵינָיו מֵהָרַב הֲמוּם הֵיאַךְ כֻּלָּם כּוֹעֲסִים וְזוֹעֲפִים וְהָרַב הִנֵּנּוּ שָׁלֵו וְרָגוּעַ, נִכְנַס לְשִׂיחָה עִם הָרַב וְתַדְהֵמָתוֹ הָיְתָה בְּכִפְלַיִם כְּשֶׁנּוֹכַח לָדַעַת שֶׁמִּתְבַּטֵּל לָרֶב תְּכְנִית הָרְצָאָה מְיֻחֶדֶת בְּמִינָהּ לְכַמָּה אַלְפֵי אִישׁ, שׁוֹאֵל הוּא אֶת הָרַב מִנַּיִן לְךָ זֶה הַכֹּחַ שֶׁל הַשַּׁלְוָה וְהָרֹגַע? הֵשִׁיב לוֹ הָרַב מִגְּמָרָא זוֹ... הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ לְהַאֲמִין שֶׁכָּל מַה שֶּׁהַקָּבָ"ה עוֹשֶׂה זֶה לְטוֹבָה בֵּין אִם נָבִין אִם לֹא נָבִין.
לְאַחַר 15 שָׁנָה נִפְגַּשׁ אוֹתוֹ פְּרוֹפֶסוֹר עִם הָרַב בְּאֵיזֶה כֶּנֶס, נִגַּשׁ הַפְּרוֹפֶסוֹר לָרַב וְאָמַר לוֹ: הַאִם כְּבוֹדוֹ מַכִּירֵנִי? הֵשִׁיב לוֹ הָרַב: לֹא. וְאָז פָּתַח הַפְּרוֹפֶסוֹר כְּשֶׁחֲזוּתוֹ חֲזוּת שֶׁל שׁוֹמֵר מִצְוֹות וַחֲרֵדִי לְכָל דָּבָר, וְאָמַר לָרַב: אֲנִי אוֹתוֹ פְּרוֹפֶסוֹר שֶׁשּׁוֹחַחְתִּי אִתְּךָ בַּמָּטוֹס לִפְנֵי כ - 15 שָׁנָה, וְהִתְפַּעֲלְתִּי מִמְּךָ מִשַּׁלְוָתְךָ וְנַחַת רוּחֲךָ כְּשֶׁקָּרָה עִכּוּב בַּמָּטוֹס, וְהִבְהַרְתָּ לִי שֶׁהַכֹּל מִכֹּחַ הָאֱמוּנָה, לָקַחְתִּי אֶת הַדְּבָרִים לִתְשׁוּמֶת לִבִּי וְחָזַרְתִּי בִּתְשׁוּבָה.
הֻשְׁיבוּ הָרַב: רַבּוֹת הִתְבּוֹנַנְתִּי לְהָבִין דַּרְכֵי ה' בְּאוֹתוֹ עִכּוּב, שֶׁכֵּן כָּל עַכָּבָה לְטוֹבָה, וּבְכֵן חָקַרְתִּי לִרְאוֹת מָה הַטּוֹב שֶׁהָיָה בְּזֶה שֶׁהִתְעַכְּבְתִּי מִלְּזַכּוֹת אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בֶּאֱמוּנָה, כְּלוֹמַר, לֹא שֶׁהִרְהַרְתִּי אַחַר הַקָּבָ"ה חָלִילָה, אֶלָּא חָפַצְתִּי לָדַעַת דְּרָכָיו, וְהִנֵּה עַתָּה קִבַּלְתִּי תְּשׁוּבָה מַה טּוֹב יָצָא מֵעִכּוּב זֶה, הֲלֹא הַכֹּל בִּשְׁבִיל חָזָרָתְךָ בִּתְשׁוּבָה.

52. המתנה בעיכוב לכבוד אב ואם

מֵהַמִּצְוֹות הַקָּשׁוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה הִיא מִצְוַת "כַּבֵּד אָב וְאֵם", וּבִפְרָט בִּהְיוֹתָם זְקֵנִים. וּבִפְרָט בִּהְיוֹתָם טוֹרְדָנִיִּים הַמַּקְשִׁים בִּדְרִישׁוֹתֵיהֶם עַל בְּנֵיהֶם.

צֵא וּרְאֵה מֵהַמּוּבָא בַּגְּמָרָא (קידושין לא ע"א) מַה זְּכָה דָּמָא בֶּן נְתִינָה, לְשָׂכָר מֻפְלָא בָּעוֹלָם הַזֶּה, עַל שֶׁהִתְעַכֵּב בְּנִסָּיוֹן גָּדוֹל מִלְּהַעִיר אֶת אָבִיו מִשְּׁנָתוֹ לְטֹל הַמַּפְתְּחוֹת שֶׁל אוֹצְרוֹ לְצָרֵךְ אַבְנֵי הַחֹשֶׁן, וְזָכָה שֶׁנּוֹלְדָה לוֹ פָּרָה אֲדֻמָּה בְּעֶדְרוֹ. וֶהוּ שְׂכָרוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁכֵּן לְאֵלּוּ מְשֻׁלָּם הַקָּבָ"ה שְׂכָרָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, כַּמָּה יֵשׁ לָנוּ לִלְמֹד מִכָּאן אֶת שְׂכָרוֹ לָעוֹלָם הַבָּא שֶׁל יְהוּדִי הַמְכַבֵּד אָבִיו וְאִמּוֹ שֶׁשְּׂכָרוֹ לְאֵין קֵץ.

וְעַל כָּל עִכּוּב וְעִכּוּב שֶׁמִּתְעַכֵּב הָאָדָם מִצָּרְכֵי וְעִנְיְנֵי בִּשְׁבִיל כְּבוֹד אָבִיו וְאִמּוֹ יִשְׁתַּלֵּם לוֹ בִּשְׂכָרוֹ, מִכָּל סַבְלָנוּת וְסַבְלָנוּת שֶׁסּוֹבֵל וּמִתְאַפֵּק מִבִּזָּיוֹן שֶׁמְּבַזִּים אוֹתוֹ הוֹרָיו, אוֹ מֵעֲצַבִּיהֶם וּכְמוֹ שֶׁמְּצוּי אֵצֶל הַזְּקֵנִים עַצְבָּנוּת וְחֹסֶר סַבְלָנוּת, כַּמָּה תִּקּוּן נִפְלָא נִתְקַן הַבֵּן הַזֶּה בְּנַפְשׁוֹ. וּלְצַעֲרֵנוּ הַרְבֵּה נוֹקְטִים צַעַד נוֹרָא "לְהִתְפַּטֵּר" מֵהוֹרֵיהֶם, בְּהַשְׁלִיכָם אוֹתָם לִמְקוֹמוֹת חֶסְרֵי אַחֲרָיוּת, שֶׁהַיַּחַס שָׁם לַזְּקֵנִים הוּא גָּרוּעַ, וְהַטִּפּוּל שֶׁמְּטַפְּלִים שָׁם הוּא מֻזְנָח, וּמִלְּבַד שֶׁמַּפְסִידִים בְּכָךְ תִּקּוּן גָּדוֹל וְנִפְלָא שֶׁל כִּבּוּד אָב וְאֵם, עוֹד חוֹטְאִים בְּנַפְשָׁם לִפְגֹּעַ בְּהוֹרֵיהֶם וּלְיַסְּרָם, וְכַמּוּבָן דְּבָרֵינוּ בְּזֶה בְּדֶרֶךְ כְּלָל, וְכָל מַצָּב יֵשׁ לִשְׁקֹל אוֹתוֹ לְפִי עִנְיָנוֹ בְּהִתְיַעֲצוּת עִם חָכָם.

וְרַק לְצָרֵךְ הָעִנְיָן נַעְתִּיק כָּאן הַמּוּבָא בְּשֻׁלְחָן - עָרוּךְ יוֹרֶה - דֵּעָה סִימָן ר"מ סָעִיף ג, ד, ח, מִדִּינֵי כִּבּוּד אָב וְאֵם:

ג. עַד הֵיכָן מוֹרָאָם הָיָה הַבֵּן לָבוּשׁ חֲמוּדוֹת וְיָשַׁב בְּרֹאשׁ הַקָּהָל וּבָאוּ אָבִיו וְאִמּוֹ וְקָרְעוּ בְּגָדָיו וְהִכּוּהוּ עַל רֹאשׁוֹ וְיָרְקוּ בְּפָנָיו לֹא יַכְלִים אוֹתָם אֶלָּא יִשְׁתֹּק וְיִירָא מִן מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים שֶׁצִּוָּהוּ בְּכָךְ.

ד. אֵיזֶהוּ כָּבוֹד מַאֲכִילוֹ וּמַשְׁקֵהוּ מַלְבִּישׁ וּמְכַסֶּה מַכְנִיס וּמוֹצִיא וְיִתְּנֶנּוּ לוֹ בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת שֶׁאֲפִלּוּ מַאֲכִילוֹ בְּכָל יוֹם פְּטוּמוֹת וְהֶרְאָה לוֹ פָּנִים זוֹעֲפוֹת נֶעֱנָשׁ עָלָיו.

ח. עַד הֵיכָן כִּבּוּד אָב וְאֵם אֲפִלּוּ נָטְלוּ כִּיס שֶׁל זְהוּבִים שֶׁלּוֹ וְהִשְׁלִיכוּ בְּפָנָיו לַיָּם לֹא יַכְלִימֵם וְלֹא יְצַעֵר בִּפְנֵיהֶם וְלֹא יִכְעֹס כְּנֶגְדָּם אֶלָּא יְקַבֵּל גְּזֵרַת הַכָּתוּב וְיִשְׁתֹּק.

53. גודל שכרנו בעיכוב ובהמתנה לגאולה

לְדַעַת הַסְּמַ"ק זוֹהִי מִצְוַת עֲשֵׂה מִתַּרְיַ"ג מִצְווֹת לְקַוּוֹת וּלְצַפּוֹת לַגְּאֻלָּה, וּלְכָל הַפּוֹסְקִים זוֹהִי מִצְוָה מִדִּבְרֵי קַבָּלָה וּמִדְּרַבָּנָן לְחַכּוֹת וּלְצַפּוֹת לַגְּאֻלָּה, וּכְמוֹ כֵן זוֹ הַשְּׁאֵלָה מֵהַשְּׁאֵלוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁשּׁוֹאֲלִים לָאָדָם לְיוֹם הַדִּין? צָפִיתָ לִישׁוּעָה? כַּמּוּבָא בַּגְּמָרָא. (שבת לא' ע"א)

וּבְכֵן הַמְצַפֶּה, הַמְקַוֶּה, הֲרֵי שֶׁהוּא מַמְתִּין וּמִתְעַכֵּב, שֶׁכֵּן זֶה שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד וּמְצַפֶּה וּמְקַוֶּה לְמִלּוּי בַּקָּשָׁתוֹ לֹא יַעֲמֹד בַּתּוֹר בַּבַּנְק, בְּקֶקֹפַת חוֹלִים, בְּבַקָּשַׁת הֲנָחָה בָּאַרְנוֹנָה וְכַיּוֹצֵא, רַק זֶה הַמְקַוֶּה וּמְצַפֶּה שֶׁיַּגִּיעַ תּוֹרוֹ, מוּכָן לְהַמְתִּין וּלְהִתְעַכֵּב.

וּכְמוֹ כֵן לְאִידָךְ גִּיסָא זֶה הַמַּמְתִּין וּמִתְעַכֵּב, סִימָן הוּא שֶׁמְצַפֶּה וּמְקַוֶּה הוּא לְתוֹרוֹ, שֶׁכֵּן אִם לֹא הָיָה מְקַוֶּה וּמְצַפֶּה לֹא הָיָה מַמְתִּין וּמִתְעַכֵּב.

כַּמָּה צְרִיכִים אָנוּ לְהִתְחַנֵּךְ בְּעִכּוּב וּבְהַמְתָּנָה לִגְאֻלָּתֵנוּ, בְּסַבְלָנוּת וּבְאֹרֶךְ רוּחַ, וּלְקַבֵּל אֶת אֲרִיכוּת הַגָּלוּת בְּבִטּוּל רְצוֹנֵנוּ לִרְצוֹן ה'.

וּלְהַלָּן נִצְטַט מֵהַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ הָרַב "שׁוֹמֵר אֱמוּנִים" מִמַּעֲלַת הַמְצַפִּים לִישׁוּעַת ה' וּמְחַכִּים לַגְּאֻלָּה שֶׁאָז יִתְקַדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם בָּעוֹלָם. וְאֵלּוּ דְּבָרָיו (מאמר הגאולה פרק ג'):

וּבֹא וּרְאֵה גֹּדֶל מַעֲלָתָם שֶׁל הַמְחַכִּים, שֶׁאָמְרוּ (בפסיקתא רבתי פרשה ל"ה אות ב' ומובא גם כן בילקוט צפניה רמז תקס"ז) וז"ל דָּבָר אַחֵר (זכריה ט) "גִּילִי מְאֹד בַּת צִיּוֹן הָרִיעִי בַּת יְרוּשָׁלִָם הִנֵּה מַלְכֵּךְ יָבוֹא לָךְ", זֶה שֶׁנִּקְרָא מָלֵךְ שֶׁעָתִיד הוּא לִמְלֹךְ עַל דּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים (בְּעֵת תְּחִיַּת הַמֵּתִים) וְעַל דּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכְרִיז לָהֶם לְכָל צַדִּיקֵי דּוֹר וְדוֹר, אָמַר לָהֶם צַדִּיקֵי עוֹלָם אַף עַל פִּי שֶׁדִּבְרֵי תוֹרָה חֲבִיבִים הֵם עָלַי שֶׁחִכִּיתֶם לְתוֹרָתִי וְלֹא חִכִּיתֶם לְמַלְכוּתִי (וּפֵרֵשׁ בְּזֹאת לֹא יָפֶה עָשִׂיתֶם שֶׁחִכִּיתֶם לְתוֹרָתִי וְלֹא חִכִּיתֶם לְמַלְכוּתִי), שְׁבוּעָה הִיא לְפָנַי שֶׁכֹּל שֶׁחִכָּה לְמַלְכוּתִי אֲנִי בְּעַצְמִי מֵעִיד בּוֹ לְטוֹבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (צפניה ג) "לָכֵן חַכּוּ לִי נְאֻם ה' לְיוֹם קוּמִי לָעַד", אֲבָלִים שֶׁנִּצְטַעֲרוּ עִמִּי עַל בֵּיתִי הֶחָרֵב וְעַל הֵיכָלִי הַשָּׁמֵם, עַכְשָׁו אֲנִי מֵעִיד בָּהֶם שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נו) "אֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ", אַל תְּהִי קוֹרֵא אֶת דַּכָּא אֶלָּא אִתִּי דַּכָּא, אֵלּוּ אֲבֵלֵי צִיּוֹן שֶׁהִשְׁפִּילוּ אֶת רוּחָם וְשָׁמְעוּ אֶת חֶרְפָּתָם וְשָׁתְקוּ וְלֹא הֶחֱזִיקוּ טוֹבָה לְעַצְמָם. דָּבָר אַחֵר לְיוֹם קוּמִי לָעַד, בְּיוֹם קוּמִי לְהֵעִיד בַּמְּשִׁיחַ שֶׁשְּׁקוּלָה זְכוּתוֹ כְּנֶגֶד פַּמַלְיָא שֶׁלִּי, וְכִי כָּל הַמִּדּוֹת הַלָּלוּ לְפָנַי וְלֹא תְּחַכּוּ לִי וְכוּ', בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר לָהֶם הַקָּבָ"ה, אַל תִּבְכּוּ קְדוֹשַׁי וְאַדִּירַי, כְּבָר שָׁמַעְתִּי אֶת תְּפִלַּתְכֶם, שֶׁמָּא קִפַּחְתִּי שְׂכַר תּוֹרַתְכֶם, לֹא כָל שֶׁכֵּן שֶׁשְּׂכָרְכֶם כָּפוּל (כְּלוֹמַר מֵאַחַר שֶׁאַתֶּם בּוֹכִים וּמִתְחָרְטִים עַל שֶׁלֹּא חִכִּיתֶם לְמַלְכוּתִי, אֲנִי מְקַבֵּל תְּשׁוּבָתְכֶם וְנַעֲשֶׂה כִּזְכֵיוֹת וּשְׂכָרְכֶם כָּפוּל), (ישעיה ל) "כִּי עַם בְּצִיּוֹן יֵשֵׁב בִּירוּשָׁלִַם בָּכוֹ לֹא תִבְכֶּה חָנוֹן יָחְנְךָ לְקוֹל זַעֲקֶךָ כְּשָׁמְעָתוֹ עָנָךְ", חָנוֹן שֶׁנָּתַן לָהֶם שְׂכַר תּוֹרָה, יָחְנְךָ שֶׁאוֹכְלִים יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ, כְּשָׁמְעָתוֹ עָנָךְ לָעוֹלָם הַבָּא, וְכָל אוֹתָן הַטּוֹבוֹת שֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה לָכֶם, בִּזְכוּת מָשִׁיחַ שֶׁנִּתְעַכֵּב כָּל אוֹתָם הַשָּׁנִים עכ"ל.

וְתִרְאֶה וְתִסְפֹּר דִּבְרֵי זֶה הַמִּדְרָשׁ, שֶׁהַקָּבָ"ה נִשְׁבַּע שֶׁיֵּעִיד לְטוֹבָה עַל זֶה בַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּחַכֶּה לְמַלְכוּתוֹ, לְמַלְכוּתוֹ דַּיְיקָא, וְיבֹאַר לְקַמָּן פֶּרֶק ד' בְּעֶזְרַת ה'.

כִּי יֵשׁ בַּשָּׁמַיִם שְׁלֹשָׁה בָּתֵּי דִינִים (ספר עמק המלך שער תקוני התשובה פרק ב' דף ט"ו ע"ב, ועיין זהר חדש בראשית ד"ה ת"ר כשחלה רשב"י, ובתוספות דזהר חלק ג' דף ש"ט ע"א), אֶחָד בֵּית דִּין שֶׁל מַלְאָכִים שֶׁזֶּה קָשֶׁה וְחָמוּר מְאֹד שֶׁהַמָּה אֵין לָהֶם הַשָּׂגָה בְּגֵרוּי הַיֵּצֶר, וּבֵית דִּין שֶׁל צַדִּיקִים, וְיֵשׁ בֵּית דִּין שֶׁל הַקָּבָ"ה בְּעַצְמוֹ שֶׁזֶּה רַחֲמִים פְּשׁוּטִים, וּלְזֶה אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תהילים יז) "מִלְּפָנֶיךָ מִשְׁפָּטִי יֵצֵא עֵינֶיךָ תֶּחֱזֶינָה מֵישָׁרִים", מִלְּפָנֶיךָ דַּיְיקָא, אִי יְהֵא הַכֹּל מֵישָׁרִים. לָכֵן מִי שֶׁמְּצַפֶּה לַגְּאֻלָּה יִזְכֶּה שֶׁיְּהֵא נִדּוֹן בְּבֵית דִּין שֶׁל הַקָּבָ"ה, שֶׁכְּךָ הִבְטִיחָנוּ הַבּוֹרֵא שֶׁכֵּיוָן שֶׁצִּפָּה לְמַלְכוּתוֹ הַקָּבָ"ה בְּעַצְמוֹ יָעִיד עָלָיו לְטוֹבָה, וּמִי יַכְחִישׁ אֶת הַקָּבָ"ה אִם הוּא בְּעַצְמוֹ יָעִיד עָלָיו בְּיוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל וְנוֹרָא הַבּוֹעֵר כַּתַּנּוּר, שֶׁעַל זֶה הַזְּמַן נֶאֱמַר (בתפילת ראש השנה) מִי יִזְכֶּה לְפָנֶיךָ בַּדִּין, וְעַל הַמְצַפִּים לִישׁוּעָתוֹ הַקָּבָ"ה בְּעַצְמוֹ יָעִיד עָלָיו לְטוֹבָה. וְעוֹד אָבִיא לְךָ (ילקוט תהילים רמז תשל"ו ומובא גם כן במדרש תהילים מזמור מ) וז"ל (תהילים מ) "לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מִזְמוֹר, קַוֹּה קִוִּיתִי ה' וַיֵּט אֵלַי", זֶהוּ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (ישעיה כה) "וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הִנֵּה אֱלֹקֵינוּ זֶה קִוִּינוּ לוֹ וְיוֹשִׁיעֵנוּ", אֵין בְּיַד יִשְׂרָאֵל אֶלָּא הַקִּוּוּי כְּדַאי הֵן לַגְּאֻלָּה בְּשָׂכַר הַקִּוּוּי, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (איכה ג) "טוֹב ה' לְקַוָּו", וְאוֹמֵר (זכריה ט) "שׁוּבוּ לְבֶצֶר לָכֶם אֲסִירֵי הַתִּקְוָה", שֶׁמָּא תֹּאמַר (ירמיה ח) "עָבַר קָצִיר כָּלָה קַיִץ וַאֲנַחְנוּ לוֹא נוֹשָׁעְנוּ", תַּלְמוּד לוֹמַר (תהילים כז) "קַוֵּה אֶל ה' חֲזַק וְיַאֲמֶץ לִבֶּךָ וְקַוֵּה אֶל ה'", קִוִּיתֶם וְלֹא נוֹשַׁעְתֶּם קַוּוּ וְשׁוּבוּ וְקַוּוּ, אִם תֹּאמַר עַד מָתַי נְקַוֶּה, כְּתִיב (תהילים קלא) "יַחֵל יִשְׂרָאֵל אֶל ה' מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם", וְאוֹמֵר (שם לא) "חִזְקוּ וְיַאֲמֶץ לְבַבְכֶם כָּל הַמְיַחֲלִים לַה'", וּמַה כְּתִיב אַחֲרָיו (שם לב) "לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע", דָּוִד שֶׁקִּוָּה לִי עֲנִיתִיו, אָמַר דָּוִד מִתּוֹךְ הַקִּוּוּי וַיֵּט אֵלַי וַיִּשְׁמַע שַׁוְעָתִי עכ"ל.

וְאִם כֵּן רוֹאִים מִכָּל זֶה שְׁלֹשָׁה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת בְּתִקְוַת הַגְּאֻלָּה, אֶחָד שֶׁבִּזְכוּת תִּקְוַת הַגְּאֻלָּה יָבֹא מְשִׁיחֵנוּ צִדְקֵנוּ, וְעוֹד כִּי בִּזְכוּת תִּקְוַת הַגְּאֻלָּה יִהְיֶה הַקָּבָ"ה בְּעַצְמוֹ הָעֵד לְטוֹבָה עַל הָאָדָם, וְעוֹד כָּתַב שָׁם בַּמִּדְרָשׁ אָמַר דָּוִד מִתּוֹךְ הַקִּוּוּי וַיֵּט אֵלַי וַיִּשְׁמַע שַׁוְעָתִי, דְּהַיְנוּ אֵלּוּ שֶׁמְּקַוִּים לַה', חֲשׁוּבִים אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁבְּכָל עֵת עוֹנֶה לָהֶם בְּעֵת שַׁוְעָם אֵלָיו, וְגַם טוֹב ה' לְקַוָּיו, שֶׁהוּא מֵטִיב לָהֶם בְּכָל מִינֵי טוֹבוֹת.

וּבְכָל רֶגַע שֶׁל צִפּוּי נְקַיֵּם בָּזֶה מִצְוָה גְּדוֹלָה וְנוֹרָאָה שֶׁל תִּקְוַת הַגְּאֻלָּה כַּאֲשֶׁר בֵּאַרְנוּ לְעֵיל, מִלְּבַד מִצְוַת אֱמוּנָה, דְּהַיְנוּ כִּי בְּצִפִּיַּת הַגְּאֻלָּה מְקַיְּמִים בָּזֶה מִצְוָה שֶׁל אֱמוּנָה, כִּי הוּא אֶחָד מִיסוֹדֵי אֱמוּנָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה מִשֹּׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה עִקָּרִים, לְהַאֲמִין וּלְצַפּוֹת לְבִיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, אֲבָל לְבַד הַמִּצְוָה שֶׁל הָאֱמוּנָה, עוֹד מַמְשִׁיךְ בָּזֶה עַל נַפְשׁוֹ אוֹר גָּדוֹל וּמֻפְלָא, אוֹר גָּדוֹל וְנוֹרָא בְּבְחִינַת גְּאֻלַּת הַנֶּפֶשׁ בִּכְלָל וּגְאֻלַּת הַנֶּפֶשׁ בְּפָרָט, וְיִהְיֶה לוֹ קִיּוּם זוֹ הַמִּצְוָה לְמָגֵן וּמַחֲסֶה לָעַד מְזֻרָם וּמְמֻטָּר (תהילים יא) כִּי יַמְטִר עַל רְשָׁעִים פַּחִים, וְהֵן בְּעוֹלָם הֶעָתִיד, וְהֵן

בְּעוֹלַם הַתְּחִיָּה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ יָעִיד עַל הַמְקֻוִּים לִישׁוּעָתוֹ לְהֵטִיב לָהֶם בְּכָל מִינֵי טוֹבוֹת.

וַאֲנַחְנוּ בְּנֵי קֶל חַי זַרְעָא דְּאַבְרָהָם אָבִינוּ אֲשֶׁר מָסַר מֵעוֹדוֹ נַפְשׁוֹ לַה' וְלֹא הִתְרַעֵם אַחַר מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָכָה כָּל הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים נָהֲגוּ כֵּן, וְכֵן כָּל הַשְּׁבָטִים וְכָל הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם שֶׁקִּדְּשׁוּ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל הַגְּזֵרוֹת וּשְׁמָדוֹת, וּבָאנוּ בָּאֵשׁ וּבַמַּיִם עַל קִדּוּשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה הַתִּקְוָה וְהָאֱמוּנָה וְהַהִתְחַזְּקוּת יֶחְשַׁב כָּל כָּךְ כִּי בְּזֶה יִגְדַּל וְיִתְרוֹמֵם קַרְנֵנוּ לָעָתִיד עַל כָּל הַדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים, בְּזֶה שֶׁאֲנַחְנוּ סוֹבְלִים עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ בְּהַסְתָּרַת פָּנִים אֲשֶׁר לֹא הָיָה כָּמוֹהוּ מִימוֹת בְּרִיאַת עוֹלָם, וְצַעַר וְצָרוֹת וּשְׁמָדוֹת, וְאֵין אֲנַחְנוּ מַשְׁלִיכִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וַאֲנַחְנוּ מְקַבְּלִים עָלֵינוּ עֹל מַלְכוּתוֹ בְּכָל מִינֵי קְשׁוּי זְמַנִּים מֵעֹנִי, וְעִנּוּי בְּשֵׂכֶל טִפֵּשׁ וְדַל בְּקַטְנוּת הַדַּעַת בְּתַכְלִית, וְעִם כָּל זֶה אֲנַחְנוּ מִתְחַזְּקִים בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה לִסְבֹּל עָלָיו יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְנִסְיוֹנוֹת שֶׁמְּנַסִּין אוֹתָנוּ, וּבְזֶה יֵגְדַּל מַעֲלָתֵנוּ, וְנַרְאֶה בְּזֶה אַהֲבָתֵנוּ לַה' בְּלִי יְשׁוּעָה.

וְתַמְצִית הַדְּבָרִים מִמַּה שֶׁרְצוֹנֵנוּ לְבָאֵר בְּעֶזְרַת ה', שֶׁבְּעָנְיַן תִּקְוַת הַגְּאֻלָּה יֵשׁ קִיּוּם שֶׁל שְׁנֵי מְצִוֹת, אֶחָד עֶצֶם מִצְוַת הָאֱמוּנָה בְּהַבְטָחַת ה', כַּמּוּבָא (במדרש תהילים מזמור ל"א, ומובא גם כן בילקוט תהילים רמז תשי"ז, ומובא גם כן בטור או"ח סי' קכ"ד) וז"ל אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר כַּהֲנָא אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל אַתֶּם צְפַנְתֶּם לִי אֶת הַתּוֹרָה וְאֶת הַמִּצְוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה, וַאֲנִי צוֹפֵן לָכֶם מֵאוֹתוֹ הַטּוּב שֶׁמְּתֻקָּן לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבוֹא, שֶׁנֶּאֱמַר (תהילים לא) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ, אָמַר רַבִּי אַבָּא בְּרַבִּי יוּדָן אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַתֶּם לְפִי כֹּחֲכֶם וַאֲנִי לְפִי כֹּחִי וְכוּ', אֲהֵבוּ אֶת ה' כָּל חֲסִידָיו אֱמוּנִים נֹצֵר ה' (שם) אֵלּוּ שֶׁעוֹנִין אָמֵן בֶּאֱמוּנָה, אוֹמֵר בָּרוּךְ מְחַיֵּה הַמֵּתִים וַעֲדַיִן לֹא בָּא וּמַאֲמִינִים בִּי שֶׁאֲנִי מְחַיֵּה הַמֵּתִים, אוֹמֵר בָּרוּךְ גָּאַל יִשְׂרָאֵל וַעֲדַיִן לֹא נִגְאָלוּ אֶלָּא לְשָׁעָה וְחָזְרוּ וְנִשְׁתַּעְבְּדוּ וְהֵם מַאֲמִינִים שֶׁאֲנִי עָתִיד לִגְאֹל, הֲוֵי אֱמוּנִים נֹצֵר ה' עכ"ל, הֲרֵי זוֹ הָאֱמוּנָה שֶׁאֲנַחְנוּ מַאֲמִינִים בְּהַתְּחִיָּה וְהַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, זֶה נוֹצֵר ה' לְשַׁלֵּם לָנוּ בַּעֲדָהּ, וְזֶה חָשׁוּב וְחָבִיב בְּעֵינָיו בְּלִי יְשׁוּעָה.

וְהַמִּצְוָה הַשְּׁנִיָּה שֶׁמְּקַיְּמִים הִיא מִצְוַת תִּקְוַת הַגְּאֻלָּה, שֶׁהִיא מִצְוַת עֲשֵׂה מִתּוֹרַ"ג מִצְוֹת לְדַעַת הַסְּמַ"ק, וְאַלִּיבָּא דְּכֻלְּהוּ הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה מִדִּבְרֵי קַבָּלָה וּמִפִּי רַבָּנָן לְחַכּוֹת וּלְצַפּוֹת לְהַגְּאֻלָּה, וְכָל כָּךְ הֶכְרְחִי הַדָּבָר, אֲשֶׁר הוּא מֵרֵאשִׁית הַשְּׁאֵלוֹת בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן צְפִיָּתָ לִישׁוּעָה, כַּמּוּבָא. (במסכת שבת דף ל"א ע"א).

54. לסיכום

הַגְּמָרָא (פסחים נ) דּוֹרֶשֶׁת עַל הַפָּסוּק "וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד", וּמַקְשֶׁה הַגְּמָרָא, מַהוּ "בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד"? וְכִי עַתָּה

אֵין ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד?! וּמְשִׁיבָה, בַּזְּמַן הַזֶּה אָנוּ מְבָרְכִים עַל הַטּוֹב שֶׁעוֹשֶׂה לָנוּ ה' בִּרְכַּת "הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב", וְכַאֲשֶׁר נַעֲשֶׂה עִמָּנוּ גְּזֵרוֹת וּפֻרְעָנֻיּוֹת, מְבָרְכִים בְּרָכָה אַחֶרֶת - בִּרְכַּת "דַּיָּן הָאֱמֶת", וְאִלּוּ לֶעָתִיד לָבוֹא, בִּזְמַן הַגְּאֻלָּה, יְבָרְכוּ רַק "הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב". וְיֵשׁ לְהָבִין, מָה הַתְּשׁוּבָה בְּזֶה לִשְׁאֵלַת הַגְּמָרָא שֶׁדָּנָה בְּאַחְדּוּתוֹ שֶׁל הַבּוֹרֵא.

אוּלָם הַבֵּאוּר הוּא, עַתָּה בִּזְמַן הַגְּלוּת קָשֶׁה לָנוּ לִרְאוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ - בָּרוּךְ - הוּא "אֶחָד" בְּהַנְהָגָתוֹ, קָשֶׁה לָנוּ לִרְאוֹת שֶׁהַנְהָגָתוֹ הִנָּהּ אַחַת בִּלְבַד - רַחֲמִים, וְשֶׁגַּם הָרַע הוּא בְּעֶצֶם טוֹב, וְלָכֵן מְחַלְּקִים אָנוּ בְּרָכוֹת שׁוֹנוֹת לִשְׁנֵי הַמַּצָּבִים, אוּלָם לֶעָתִיד, כַּאֲשֶׁר תִּתְגַּלֶּה בַּאֲמִתּוּת הַנְהָגַת ה' וְתִרְבֶּה הַדַּעַת, וְכַנֶּאֱמַר (ישעיה יא ט): "כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה'", יְבָרְכוּ בְּרָכָה אַחַת - "הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב" בִּלְבַד, שֶׁכֵּן תִּוָּדַע אַחְדּוּתוֹ - "בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד". "בַּיּוֹם הַהוּא" - לְעֵת הַגְּאֻלָּה יִוָּדַע שֶׁאֵין שְׁתֵּי הַנְהָגוֹת, אֶלָּא הַנְהָגָה אַחַת שֶׁהִיא רַחֲמִים בִּלְבַד וְגַם הַדִּין הוּא בְּעֶצֶם טוֹב. עַתָּה בַּגָּלוּת חָסֵר לָנוּ בִּידִיעַת אַחְדּוּתוֹ, שֶׁכֵּן נִרְאֶה לָנוּ שֶׁקַּיָּמוֹת אֶצְלוֹ שְׁתֵּי הַנְהָגוֹת, וּבְעֶצֶם הָאֱמֶת - שֶׁכְּשֵׁם שֶׁהוּא אֶחָד כֵּן הַנְהָגָתוֹ אַחַת - רַחֲמִים בִּלְבַד, וְזֶה מַה שֶּׁיִּתְגַּלֶּה לֶעָתִיד.

אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ עֲדַיִן לְהָבִין, וְכִי לֶעָתִיד יִהְיֶה רַע, וַהֲלֹא יִהְיֶה רַק טוֹב, וּכְמוֹ שֶׁתִּאַרְנוּ בְּתִחִלַּת סִפְּרֵנוּ אֶת הַטּוֹב הָעֲתִידִי שֶׁיִּהְיֶה הָעוֹלָם מְתֻקָּן. וְאִם כֵּן מַה כַּוָּנַת הַגְּמָרָא שֶׁלֶּעָתִיד יְבָרְכוּ גַּם עַל הָרַע הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב וַהֲלֹא לֹא יְהֵא רַע כְּלָל! וְיִתְבָּאֵר זֹאת עַפ"י דִּבְרֵי חֲזַ"ל (ויק"ר, ט, ז): "כָּל הַקְּרְבָּנוֹת עֲתִידִין לְהִבָּטֵל לֶעָתִיד חוּץ מִקְּרְבַּן תּוֹדָה", וְגַם פֹּה יֵשׁ לְהָבִין וַהֲלֹא קָרְבַּן תּוֹדָה בָּא עַל חוֹלֶה שֶׁנִּתְרַפֵּא, חָבוּשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִים שֶׁיָּצָא, הוֹלְכֵי מִדְבָּרוֹת וְכַיּוֹצֵא, וַהֲלֹא לֶעָתִיד שֶׁיִּהְיֶה רַק טוֹב לֹא תִּהְיֶה מְצִיאוּת פְּרָטִים הַלָּלוּ, וְעַל מָה נָבִיא קָרְבַּן תּוֹדָה? אוּלָם, תֵּרוּץ אֶחָד לִשְׁתֵּי הַקֻּשְׁיוֹת.

לֶעָתִיד יְבָרְכוּ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב לְמַפְרֵעַ, דְּהַיְנוּ עַל כָּל הָרָעוֹת שֶׁהָיוּ לָנוּ בַּגָּלוּת שֶׁלֹּא הִשְׂכַּלְנוּ לְהָבִין תּוֹעַלְתָּם, וּפְרִי פְּעֻלָּתָם הַנִּשְׂגָּבָה, וְעַל כֵּן בֵּרַכְנוּ עֲלֵיהֶם בַּגָּלוּת בִּרְכַּת: "דַּיָּן הָאֱמֶת", לֶעָתִיד כְּשֶׁתִּמָּלֵא הָאָרֶץ דֵּעָה אֲמִתִּית וְכַנֶּאֱמַר (ישעיה יא, ט): "כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה'" - אָז נַשְׂכִּיל וְנָבִין תּוֹעַלְתָּם וּמַה פָּעֲלוּ בְּיִסּוּרֵינוּ, בְּעִכּוּבֵנוּ וּבְהַמְתָּנָתֵנוּ לִישׁוּעָתֵנוּ, נְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם בְּרָכָה מֻחְדֶּשׁ: "הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב", וְהַקָּרְבָּן תּוֹדָה יְהֵא עַל הַיִּסּוּרִים שֶׁעָבַרְנוּ, וְלֹא הִשְׂכַּלְנוּ לְהָבִין בְּטוּבָתָם, נָבִיא עֲלֵיהֶם קָרְבַּן תּוֹדָה, וְכַנֶּאֱמַר: (ישעיה יב, א) "אוֹדְךָ ה' כִּי אָנַפְתָּ בִּי יָשֹׁב אַפְּךָ וּתְנַחֲמֵנִי". פֵּרוּשׁ זֶה רָאִיתִי מֵהַגָּאוֹן רַבִּי אֶפְרַיִם זַייצִ'יק זַצַ"ל, וְאַחַר - כָּךְ רָאִיתִי פֵּרוּשׁ זֶה בְּאַחַד הַקְּדָמוֹנִים שֶׁלֹּא זָכוּר לִי עַתָּה סִפְרוֹ.

55. גם כשנגנב כל ההון לא לאבד עשתונות - סיפור

אֶחָד מִתַּלְמִידָיו הָרִאשׁוֹנִים שֶׁל ר' אָשֵׁר, (אֲשֶׁר לְבַקֵּשַׁת בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ אֵינֶנִּי נוֹקֵב בִּשְׁמוֹ) סִפֵּר לִי אֶת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהִתְרַחֵשׁ אִתּוֹ עַצְמוֹ. לֹא נֶעֱלַם מִמֶּנִּי כִּי בְּמִרוֹצַת הַשָּׁנִים צָמְחוּ לְסִפּוּר זֶה גְּרְסָאוֹת רַבּוֹת, אוּלָם אֲנִי מוֹסֵר כָּאן בְּמְדֻיָּק מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּי בַּעַל הַמַּעֲשֶׂה, אֶחָד מֵחֲשׁוּבֵי תַּלְמִידָיו שֶׁל ר' אָשֵׁר.

וְכָךְ הָיָה מַעֲשֶׂה.

ר' אָשֵׁר בִּקֵּשׁ לְנַסֵּעַ לְמִירוֹן. הָיָה זֶה בְּאוֹתָן שָׁנִים רְחוֹקוֹת כַּאֲשֶׁר נְסִיעָה לְמִירוֹן הָיְתָה מַסָּע מְמֻשָּׁךְ וּמַתִּישׁ. כַּיָּדוּעַ דַּרְכּוֹ שֶׁל ר' אָשֵׁר הָיְתָה לְנַצֵּל כָּל דָּבָר עַד תֻּמּוֹ. וּמִכְּיוָן שֶׁהוּא כְּבָר נִמְצָא בִּצְפוֹן הָאָרֶץ בִּקֵּשׁ לְשַׁלֵּב גַּם אֶלְמֶנְט מִסְחָרִי בַּנְּסִיעָה שֶׁלּוֹ. הָיְתָה לוֹ אָז חֲנוּת הַתַּכְשִׁיטִים שֶׁלּוֹ וְהוּא רָצָה לִקְנוֹת כַּמּוּת רְצִינִית שֶׁל תַּכְשִׁיטִים. כֵּיוָן שֶׁר' אָשֵׁר שָׁלַט בַּשָּׂפָה הָעַרְבִית שְׁלִיטָה מֻחְלֶטֶת, בִּקֵּשׁ לְהִכָּנֵס בַּדֶּרֶךְ לַחֲנֻיּוֹת שֶׁל סוֹחֲרִים עַרְבִיִּים בָּנָצְרַת (אוֹ לְחִלּוּפִין לְסוֹחֲרִים יְהוּדִים בִּטְבֶרְיָה אוֹ בְּצְפַת) עִמָּם הָיוּ לוֹ קְשָׁרֵי מִסְחָר, וְלַעֲשׂוֹת עִסְקָה מִסְחָרִית גְּדוֹלָה בִּנְסִיעָה זוֹ. לְצֹרֶךְ הָעִסְקָה הַמְבֻקֶּשֶׁת שִׁעְבֵּד סְכוּם כֶּסֶף גָּדוֹל מְאֹד מִשֶּׁלּוֹ וְאַף הוֹסִיף וְלָוָה סְכוּם כֶּסֶף מַשְׁמָעוּתִי.

הוּא בִּקֵּשׁ מִתַּלְמִידוֹ הַמְסַפֵּר, לְהִתְלַוּוֹת אֵלָיו לַנְּסִיעָה לְמִירוֹן לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל צִיּוּנוֹ שֶׁל הַתַּנָּא רַשְׁבִּ"י. הַתַּלְמִיד שֶׁהָיָה "מְבַקֵּשׁ" גָּדוֹל בִּזְכוּת עַצְמוֹ וְאֶחָד מִטּוֹבֵי תַּלְמִידָיו שֶׁל ר' אָשֵׁר, קָפַץ עַל הַמְּצִיאָה בְּהִתְלַהֲבוּת. עוֹד הִזְדַּמְּנוּת טוֹבָה לְהִתְעַלּוּת נַפְשִׁית. הֵם יָצְאוּ לַדֶּרֶךְ וְאָכֵן ר' אָשֵׁר נִצֵּל אֶת הַנְּסִיעָה וְקָנָה בְּמְחִירִים טוֹבִים כַּמּוּת עֲצוּמָה שֶׁל תַּכְשִׁיטֵי זָהָב וְכֶסֶף שֶׁיָּכוֹל הָיָה לִמְכֹּר בְּרָוְחִים הֲגוּנִים בַּחֲנוּתוֹ בִּירוּשָׁלַיִם. הַתַּכְשִׁיטִים הָיוּ אֲרוּזִים בְּמְזְוָדָה עֲלֶיהָ שָׁמְרוּ בְּשֶׁבַע עֵינַיִם.

דַּרְכּוֹ שֶׁל ר' אָשֵׁר הָיְתָה כַּאֲשֶׁר הָיָה מַגִּיעַ לְמִירוֹן, לֹא הָיָה נִכְנָס סְתָם כָּךְ לְלֹא הֲכָנָה מֻקְדֶּמֶת לְמְעֶרֶת צִיּוּנוֹ שֶׁל הָרַשְׁבִּ"י. אֶלָּא תְּחִלָּה הָיָה עוֹלֶה לֶהָרִים מִקֹּדֶם לָכֵן וְעוֹרֵךְ הִתְבּוֹדְדוּת "פֶּעלְד" וּמֵכִין אֶת עַצְמוֹ לִקְרַאת הַכְּנִיסָה לַמְּעָרָה. הַהִתְבּוֹדְדוּת - פֶּעלְד לִפְנֵי שֶׁנִּכְנַס לְצִיּוּן הָרַשְׁבִּ"י הָיְתָה אֶצְלוֹ עֲבוֹדָה מְאֹד גְּדוֹלָה.

כְּשֶׁהָלַךְ לְהִתְבּוֹדְדוּת רָצָה לִהְיוֹת מְשֻׁחְרָר מֵעֹל שְׁמִירַת הַמִּזְוָדָה. לְפִיכָךְ פָּנָה אֶל תַּלְמִידוֹ וּבֶן לְוָיָתוֹ וְאָמַר לוֹ "אֲנִי רוֹצֶה לָלֶכֶת עַכְשָׁו לְהִתְבּוֹדֵד, הַאִם תּוּכַל לִשְׁמֹר לִי עַל הַמִּזְוָדָה עִם הַתַּכְשִׁיטִים עַד שֶׁאָשׁוּב?"

"בְּשִׂמְחָה" הֵשִׁיב הַתַּלְמִיד.

"אֲבָל אַתָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת זָהִיר מְאֹד" הִתְרָה בּוֹ ר' אָשֵׁר. "לֶהֱוֵי יָדוּעַ לְךָ כִּי בַּמִּזְוָדָה הַזֹּאת נִמְצָא כָּל כַּסְפִּי וְעוֹד יוֹתֵר מִכָּךְ, גַּם הַלְוָאוֹת שֶׁלָּוִיתִי. פִּקַּח עַיִן כִּי מִסְתּוֹבְבִים כָּאן אִינְשֵׁי דְּלָא מַעֲלֵי".

ר' אָשֵׁר עָלָה לְמָקוֹם הִתְבּוֹדְדוּתוֹ הַקָּבוּעַ וְהַתַּלְמִיד נִשְׁאַר בֶּחָצֵר וְשָׁמַר עַל הַמִּזְוָדָה כְּעַל בָּבַת עֵינוֹ.

בְּרֶם, עֵינוֹ שֶׁל גַּנָּב זָרִיז הָיְתָה צוֹפִיָּה עָלָיו. הוּא "הֵרִיחַ" כִּי בַּמִּזְוָדָה יֶשְׁנוֹ הוֹן רַב וְנִצַּל רֶגַע אַחַד שֶׁל הֶסֵּחַ הַדַּעַת כְּדֵי לִסְחֹב בִּזְרִיזוּת אֶת הַמִּזְוָדָה וְלַחֲמֹק מִן הַמָּקוֹם בִּמְהִירוּת הַבָּזָק. הַשּׁוֹמֵר חָשׁ לְפֶתַע שֶׁמַּשֶּׁהוּ אֵינוֹ כַּשּׁוּרָה. לִבּוֹ כִּמְעַט עָצַר מִלֶּכֶת כַּאֲשֶׁר רָאָה שֶׁהַמִּזְוָדָה אֵינֶנָּהּ. הוּא הֵחֵל לְחַפְּשָׂהּ בְּכָל רַחֲבֵי הֶחָצֵר בּוֹאֲכָה מְעָרַת רַבִּי שִׁמְעוֹן.

אֲבָל הַמִּזְוָדָה נִגְנְבָה.

הוּא לֹא יָדַע אֶת נַפְשׁוֹ מֵרֹב צַעַר. הֵחֵל מִתְרוֹצֵץ כְּסַהֲרוּרִי בְּכָל רַחֲבֵי הָאָתָר הַקָּדוֹשׁ וְתָר וְחִפֵּשׂ אֶת הַמִּזְוָדָה בְּכָל מָקוֹם, אַךְ לֹא רָאָה זֶכֶר לֹא לַמִּזְוָדָה וְלֹא לַגַּנָּב. הוּא קָפַץ וְנִתֵּר בָּאֲוִיר מֵרֹב צַעַר. חָשַׁב שֶׁדַּעְתּוֹ תִּטָּרֵף עָלָיו. פָּנָיו הִשְׁחִירוּ כְּשׁוּלֵי הַקְּדָרָה וְלִבּוֹ הָלַם כְּתֹף.

מָה אֹמַר לְר' אָשֵׁר? אֲפִלּוּ לִזְמַן קָצָר אִי אֶפְשָׁר לְהַפְקִיד בְּיָדְךָ חֵפֶץ. וְעוֹד אֵיזֶה חֵפֶץ? מִזְוָדָה כֹּה יְקָרָה. ר' אָשֵׁר אָמַר לוֹ שֶׁהִיא מְכִילָה לֹא רַק אֶת רְכוּשׁוֹ, אֶלָּא גַּם אֶת כַּסְפָּם שֶׁל יְהוּדִים רַבִּים שֶׁפָּמְכוּ עָלָיו וְהִלְוּוּ לוֹ אֶת מָמוֹנָם בְּלֵב שָׁקֵט. כֵּיצַד יִשָּׂא פָּנִים לְהַבִּיט בְּעֵינָיו שֶׁל ר' אָשֵׁר?!

וּבֵינְתַיִם סִיֵּם ר' אָשֵׁר אֶת הִתְבּוֹדְדוּתוֹ וְיָרַד אֶל הֶחָצֵר. הוּא הִתְקָרֵב אֶל תַּלְמִידוֹ שֶׁהִסְתּוֹבֵב בֶּחָצֵר הָלוֹם צַעַר וְתַדְהֵמָה.

מַבָּט חָטוּף אֶחָד הִסְפִּיק לוֹ כְּדֵי לְהָבִין מַה בְּדִיּוּק קָרָה.

הוּא נִגַּשׁ בִּזְרִיזוּת אֶל הָאִישׁ כַּאֲשֶׁר זֶה מְחַשֵּׁב לְהִתְעַלֵּף וְהִנִּיחַ יָד מַרְגִּיעָה עַל שִׁכְמוֹ. "הֵרָגַע".

"הַמִּזְוָדָה" נָהַם הָאִישׁ בְּשִׁבְרוֹן לֵב, "הַמִּזְוָדָה נִגְנְבָה, אוֹי לִי וְאוֹי לְנַפְשִׁי".

"כְּבָר אָכְלְתָּ צָהֳרַיִם?" שָׁאַל אוֹתוֹ ר' אָשֵׁר. מְבַקֵּשׁ לְהָסִיחַ אֶת דַּעְתּוֹ מֵהַמִּקְרֶה הַמְצַעֵר.

"לֹא, עֲדַיִן לֹא אָכַלְתִּי" עָנָה הַתַּלְמִיד וְלֹא הֵבִין מָה עִנְיַן שְׁמִטָּה לְהַר סִינַי.

"אָז בּוֹא לֶאֱכֹל" אָמַר לוֹ ר' אָשֵׁר בְּחִיּוּךְ שֶׁל טוּב לֵב. "הֵבֵאתִי אִתִּי מִירוּשָׁלַיִם לֶחֶם וִירָקוֹת, בּוֹא נֵשֵׁב וְנֹאכַל אֲרוּחַת צָהֳרַיִם טוֹבָה".

הֵם יָשְׁבוּ וְאָכְלוּ כַּאֲשֶׁר ר' אָשֵׁר אֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ לְדַבֵּר מִלָּה אוֹדוֹת הַגְּנֵבָה וְעוֹשֶׂה כָּל טַצְדִּקֵי לְהָסִיחַ אֶת דַּעְתּוֹ מִמֶּנָּה. כַּאֲשֶׁר סִיְּמוּ לֶאֱכֹל נִכְנַס אֶל הַמְּעָרָה וְהִתְפַּלֵּל כְּאִלּוּ כְּלוּם לֹא קָרָה. כְּאִלּוּ לֹא הִפְסִיד בְּרֶגַע זֶה אֶת כָּל כַּסְפּוֹ.

"וּמֵאָז וְעַד עוֹלָם" אָמַר לִי אוֹתוֹ תַּלְמִיד, "לֹא דִּבֵּר אִתִּי אֲפִלּוּ מִלָּה אַחַת עַל כָּל הַנּוֹשֵׂא הַזֶּה. כְּאִלּוּ לֹא הָיָה".

סִפּוּר זֶה כְּשֶׁהִתְפָּרְסֵם הִכָּה גַּלִּים בַּצִּבּוּר לְשֵׁמַע תְּגוּבָתוֹ הָעַל טִבְעִית שֶׁל ר' אָשֵׁר. דְּבָרִים מֵעֵין אֵלּוּ מְסֻפָּרִים רַק עַל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר. מֵאֵיפֹה זֶה נוֹבֵעַ. לַעֲבֹר בְּרֶגַע אַחַד מִקְּצֶה לְקָצֶה, מֵהַמַּחְשָׁבָה שֶׁאֲנִי הוֹלֵךְ לַעֲשׂוֹת מִסְחָר טוֹב שֶׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ פַּרְנָסָה בְּרִוְחָה וּבְכָבוֹד, לְהַחֲזִיר אֶת כָּל הַחוֹבוֹת וּלְבַסֵּס אֶת הָעֵסֶק לִזְמַן מְמֻשָּׁךְ, עַד הַקְּצֶה הַשֵּׁנִי שֶׁהַכֹּל אָבַד לִי וְאֵין לִי כְּלוּם. אֲבָל לֹא רַק שֶׁאֵינוֹ צוֹעֵק עַל הַתַּלְמִיד "אֵיזֶה מִין שׁוֹמֵר אַתָּה, אֵיךְ אִבַּדְתָּ לִי אֶת כָּל כַּסְפִּי?" אֶלָּא עוֹד דּוֹאֵג לְהַרְגִּיעַ אֶת רוּחוֹ שֶׁל הַתַּלְמִיד הַמְבֹהָל וְהַשָּׁבוּר, וּלְהָשִׁיב אֶת נַפְשׁוֹ בְּאֶמְצָעוּת אֲרוּחַת צָהֳרַיִם טוֹבָה! בְּרֶם ר' אָשֵׁר לֹא הָיָה תָּלוּי בְּשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא רַק בהשי"ת לְבַדּוֹ, וַהֲרֵי גַּם אִם כָּל כַּסְפִּי נִגְנַב, הַקָּבָ"ה קַיָּם הָלְאָה, אָז מַה צָּרִיךְ לְהִצְטַעֵר בִּגְלַל אָבְדַן כֶּסֶף? וְכִי בִּגְלַל כֶּסֶף יוֹצְאִים מֵהַכֵּלִים?!

וְכָאן הוּכַח כִּי דִּבּוּרָיו הַתְּמִידִיִּים עַל כָּךְ שֶׁהַכֹּל נַעֲשֶׂה בִּידֵי הַקָּבָ"ה, וְעַל הָאֱמוּנָה שֶׁאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה עַד שֶׁמַּכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה. לֹא הָיוּ תֵּאוֹרְיָה בִּלְבַד אֶלָּא עָמְדוּ בְּמִבְחַן הַמְּצִיאוּת.

תְּגוּבָתוֹ הָאֵיתָנָה לֹא נָבְעָה מִכֹּחַ שֶׁהַכֶּסֶף לֹא עִנְיֵן אוֹתוֹ כִּקְלִפַּת הַשּׁוּם, הַהֵפֶךְ הוּא הַנָּכוֹן. הוּא יָדַע הֵיטֵב אֶת עֹמֶק הַ'בְּרוּךְ' שֶׁנִּקְלַע אֵלָיו, וְהֵבִין בֵּן שְׁנִיָּה כַּאֲשֶׁר רָאָה אֶת פָּנָיו הַנִּפּוּלִים וְיָדָיו הָרֵיקוֹת שֶׁל תַּלְמִידוֹ, כִּי עַתָּה יִצְטָרֵךְ "לִשְׁבֹּר אֶת הָרֹאשׁ" עַד שֶׁיַּשִּׂיג אֶת הַכֶּסֶף לְהָשִׁיב אֶת הַהַלְוָאוֹת. וּמָה עַל מַחְזוֹר עֶסְקָיו שֶׁנָּפַל כָּעֵת בְּבֵירָא עֲמִיקְתָּא? אֲבָל אֶת כָּל זֹאת הָדַף מִמֶּנּוּ וְהָלְאָה, וְנִתְפַּס בִּשְׁתֵּי יָדָיו רַק בהשי"ת לְבַדּוֹ.

גְּדוֹלִים וְטוֹבִים אָמְרוּ כִּי הָעֲמִידָה בַּנִּסָּיוֹן הַקָּשֶׁה הַזֶּה הֵרִימָה אוֹתוֹ לְמַדְרֵגוֹת מְרוֹמָמוֹת.

(מפי תלמידו הגה"ח ר' בן ציון גרוסמן שליט"א)

56. סוד גדול

וְעַתָּה נִגָּלָה סוֹד גָּדוֹל, וְהַיּוֹדְעוֹ יַצְלִיחַ לְהַעֲבִיר מֵעָלָיו גְּזֵרוֹת, וְקִטְרוּגֵי דִּינִים הַשּׁוֹרִים עָלָיו, וְהַט אָזְנַיִם וְהָבֵן סוֹד גָּדוֹל זֶה שֶׁנִּבְאֲרוּ עַתָּה.

בֵּאַרְנוּ בַּקֻּטָּע הַקּוֹדֵם שֶׁלְּעֻתִּיד יְבָרְכוּ עַל הָרַע שֶׁסִּבַּלְנוּ בַּגָּלוּת בִּרְכַּת הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, שֶׁכֵּן אָז נָבִין שֶׁאֵין רַע בָּעוֹלָם, וְהַטַּעַם, שֶׁלְּעֻתִּיד יִתְגַּלֶּה הַדַּעַת בְּקֶרֶב כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְהָבִין שֶׁבְּעֶצֶם אֵין רַע בָּעוֹלָם וְהַכֹּל טוֹב, וְעַתָּה בַּגָּלוּת קָשֶׁה לָנוּ מְאֹד הֲבָנָה זוֹ.

וּבְכֵן, אָדָם שֶׁמַּשְׂכִּיל לְהַעֲמִיק גַּם בְּגָלוּתֵנוּ עַתָּה, וּמִתְבּוֹנֵן בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת, מִתְבּוֹדֵד עִם אֱלֹהָיו, וּמַעֲמִיק בַּיְדִיעָה בְּרֹב טוּבוֹ וְחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנוֹתֵן אֶל לִבּוֹ שֶׁבְּעֶצֶם הַבּוֹרֵא הוּא אַךְ

טוֹב בִּלְבָד, וְאֵין רַע יוֹצֵא מִפִּיו כְּלָל, וְכָל מַה שֶּׁאָנוּ מְבָרְכִים אָנוּ הַיּוֹם עַל הָרָע בִּרְכַּת דַּיִן הָאֱמֶת, זֶהוּ מִפְּנֵי שֶׁדַּעְתֵּנוּ בַּגָּלוּת, וּכְשֶׁהַדַּעַת בַּגָּלוּת אֵין לָהּ הֶבְנָה בַּטּוֹבָה וּבְתְרוּפָה הַמְּנַחַת בָּרָעָה וּבַמַּכָּה. אוּלָם מִי שֶׁיּוֹשֵׁב בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת וּמַעֲמִיק עַתָּה בִּידִיעָה זוֹ בַּטּוֹבָה, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לֶאֱמֶת זוֹ, וּמִתּוֹךְ אֱמֶת זוֹ מְסֻגָּל הוּא לְהוֹדוֹת לַה' עַל הָרָע וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ, מִתּוֹךְ יְדִיעָה בֶּאֱמֶת, שֶׁהַקָּבָ"ה חָפֵץ אַךְ וְרַק בְּטוֹבָתוֹ, וְכִי יִסּוּרִים אֵלּוּ שֶׁסּוֹבֵל הִנָּם בְּעָצֶם טוֹב, לְטוֹבָתוֹ הַנִּצְחִית, וְרַק בְּכָךְ יַגִּיעַ לְיִעוּדוֹ וּלְתַכְלִית טוֹבָתוֹ, וּמְשַׁבֵּחַ לַה' עַל שֶׁהוּא אוֹהֲבוֹ, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ"ל: כָּל מִי שֶׁהַקָּבָ"ה חָפֵץ בּוֹ וְאוֹהֲבוֹ מְדַכְּאוֹ בְּיִסּוּרִים, וְכָךְ מַעֲמִיק עוֹד בְּמַחְשַׁבְתּוֹ עַד שֶׁמּוֹדֶה לַה' עַל יִסּוּרָיו, בְּזֶה בְּעָצֶם נִכְנָס הוּא זְמַנִּית - לְעוֹלָם אַחֵר - לְעוֹלָם הַתִּקּוּן, וְכֵיוָן שֶׁמִּתְחַבֵּר הוּא עַתָּה לְעוֹלָם הַתִּקּוּן מִמֵּילָא אֵין שׁוּם פֶּגַע רַע וְאֵין שׁוּם קִטְרוּג יָכוֹל לִשְׁלֹט עָלָיו וְיִזְכֶּה לְהֶחָלֵץ מִצָּרָתוֹ.

וַהֲלֹא מִקְרָא מָלֵא: "אוֹדְךָ ה' כִּי אָנַפְתָּ בִּי - יָשָׁב אַפְּךָ וּתְנַחֲמֵנִי (ישעיה יב, א) דְּהַיְנוּ כַּאֲשֶׁר מַגִּיעַ הָאָדָם לְדַרְגָּה שֶׁל אוֹדְךָ ה' כִּי אָנַפְתָּ בִּי, מוֹדֶה אֲנִי לְךָ ה' עַל הַנְּהָגָתְךָ עִמִּי בַּחֲרוֹן אַף מִתּוֹךְ יְדִיעָה שֶׁכָּל הַנְּהָגָתְךָ לְטוֹבָה, אֲזַי - זוֹכֶה: "יָשֹׁב אַפְּךָ וּתְנַחֲמֵנִי", שֶׁשָּׁב חֲרוֹן אַף ה' מֵעָלָיו וְזוֹכֶה לִישׁוּעוֹת.

וְהוּא בָּדוּק וּמְנֻסֶּה לְמֵאוֹ מְאוֹ, וְהוּא סְגֻלָּה גְּדוֹלָה וְנִפְלָאָה לְהֶחָלֵץ מֵהַצָּרוֹת, וְעִנְיָנָהּ מַנַּח בְּתוֹךְ סְגֻלַּת הגר"ח מִוואלָאזִ'ין זַצַ"ל, וְלֹא מֵעַט סִפּוּרִים יֵשׁ בְּיָדֵינוּ מִכְּאֵלֶּה שֶׁעָשׂוּ עֲבוֹדָה זוֹ, לְהוֹדוֹת לַה' עַל טוּבוֹ וְחַסְדּוֹ עִמָּהֶם בְּכָךְ שֶׁמִּיַּסְּרָם, וְרָאוּ בְּעֹמֶק מַחְשַׁבְתָּם רַק אֶת טוּב ה' בְּזֶה, וְאֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ לְתַקְּנָם וּלְיַשְּׁרָם, וְנוֹשְׁעוּ בְּדֶרֶךְ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת.

וְהוּא סוֹד גָּדוֹל, תִּבְחֲנֵהוּ וּתְנַסֶּהוּ - וְתִרְאֶה פְּלָאוֹת.

57. עוד סוד גדול

בְּפֶרֶק זֶה נִגְלֶה עוֹד סוֹד גָּדוֹל שֶׁיִּהְיֶה בּוֹ כְּדֵי לְמְנֹעַ אֶת הַתִּקּוּן בְּדֶרֶךְ קָשֶׁה זוֹ שֶׁל הָעִכּוּבִים. יָדוּעַ הוּא שְׁמִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּבָ"ה הֵמָּה בְּדֶרֶךְ "מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה". וּבְכֵן יִתָּכֵן מְאֹד וְאַחַת מֵהַסִּבּוֹת שֶׁהָאָדָם נֶעֱנָשׁ בְּגִלְגּוּל בְּתִקּוּן קָשֶׁה זֶה שֶׁל עִגְמַת נֶפֶשׁ הַנּוֹצֶרֶת מֵהָעִכּוּבִים הוּא מִפְּנֵי שֶׁכְּמוֹ כֵן הָאָדָם מְעַכֵּב לְהַקָּבָ"ה אֶת הַנַּחַת רוּחַ בְּכָךְ שֶׁדּוֹחֶה הוּא אֶת הַמִּצְווֹת מִזְּמַן לְזְמַן, וּכְגוֹן, קֹם מְאֻחָר לַתְּפִלָּה, מַגִּיעַ מְאֻחָר לַשִּׁעוּר, דּוֹחֶה מִצְווֹת שֶׁמִּזְדַּמְּנוֹת לְיָדוֹ, וּכְגוֹן חֶסֶד, כִּבּוּד אָב וְאֵם, הִשְׁתַּתְּפוּת בִּצְדָקָה, זִכּוּי הָרַבִּים וְכַיּוֹצֵא.

אֲזַי כְּשֵׁם שֶׁהוּא מְעַכֵּב לְהַקָּבָ"ה אֶת הַנַּחַת רוּחַ, כְּמוֹ כֵן מְעַכֵּב לוֹ הַקָּבָ"ה אֶת רְצוֹנוֹתָיו וּשְׁאִיפוֹתָיו וּמִצְטַעֵר הָאָדָם בְּצַעַר הָעִכּוּבִים.

ומובָא בְּסֵפֶר "שׁוֹמֵר אֱמוּנִים", שֶׁאָדָם הַמְאַחֵר לַתְּפִלָּה כְּמוֹ כֵן מִתְאַחֵר תִּקּוּן נִשְׁמָתוֹ לֶעָתִיד. וּנְתָאֵר לְעַצְמֵנוּ אֶת גֹּדֶל עָגְמַת נֶפֶשׁ זוֹ בְּדֶרֶךְ מָשָׁל.

מַעֲסִיק הַמַּעֲסִיק מֵאָה פּוֹעֲלִים. מַגִּיעַ יוֹם הַמַּשְׂכּוֹרוֹת מְמַנֶּה הוּא אֶת פְּקִידוֹ לְשַׁלֵּם לָעוֹבְדִים אֶת מַשְׂכֻּרְתָּם, וְנוֹתֵן בְּיַד פְּקִידוֹ 99 "מַעֲטָפוֹת". הַפָּקִיד מְחַלֵּק אֶת הַמַּשְׂכּוֹרוֹת לְפִי הַשֵּׁמוֹת הַכְּתוּבִים עַל הַמַּעֲטָפוֹת, נִשְׁאָר הָעוֹבֵד הַמֵּאָה לְלֹא מַעֲטָפָה, שׁוֹאֵל הוּא מָה עִם הַמַּעֲטָפָה שֶׁלִּי, מֵשִׁיב לוֹ הַפָּקִיד: קִבַּלְתִּי הוֹרָאָה מֵהַמְנַהֵל לָתֵת לְכֻלָּם חוּץ מִמְּךָ. שׁוֹאֵל הוּא וּמַדּוּעַ? מֵשִׁיב לוֹ הַפָּקִיד לְפִי שֶׁכְּמוֹ כֵן הִנְךָ מְאַחֵר כָּל יוֹם לַעֲבוֹדָה לָכֵן הֶחְלִיט הַמְנַהֵל כְּמוֹ כֵן לְאַחֵר לְךָ אֶת מַשְׂכֻּרְתְּךָ... נְתָאֵר לְעַצְמֵנוּ אֵיזוֹ עָגְמַת נֶפֶשׁ, וּבִפְרָט נְתָאֵר לְעַצְמֵנוּ שֶׁפּוֹעֵל זֶה "בָּנָה" עַל מַשְׂכֻּרֶת זוֹ לְשַׁלֵּם אֶת כָּל חוֹבוֹתָיו בַּבַּנְק וְכֵיוֹצֵא, וְעַכְשָׁו יִסְתַּבֵּר הוּא בְּצֻ'קִים וְתַשְׁלוּמִים שֶׁיַּחְזְרוּ, וְכָל זֶה עֲדַיִן לֹא אֶפֶס קָצֶה מֵהַצַּעַר שֶׁל הַנִּשְׁמָה לֶעָתִיד שֶׁיִּתְאַחֵר תִּקּוּנָהּ לֶעָתִיד.

וּבָכֵן מִי יוֹדֵעַ כַּמָּה עִכּוּבִים מִתְעַכְּבִים לָנוּ בִּשְׁבִיל זֶה שֶׁמְּעַכְּבִים אָנוּ לְהַקְבָּ"ה אֶת הַנַּחַת רוּחַ, וְאִם כֵּן כְּשֶׁנִּזְדַּרֵז בְּקִיּוּם הַמִּצְווֹת לְלֹא עִכּוּבִים יִתָּכֵן בְּהֶחְלֵט שֶׁיִּמָּנַע מֵאִתָּנוּ הַרְבֵּה עָגְמַת נֶפֶשׁ שֶׁל עִכּוּבִים הַמְגֻוָּנִים שֶׁבַּחַיִּים.

58. **עדיין לא הגיע הזמן לעבור לדירה החדשה... - סיפור**

רַבִּי אֵלְיָהוּ לָאפְיַאן עַמּוּד הַיִּרְאָה וְהַמּוּסָר בְּדוֹרֵנוּ, הָיָה דָּר בַּעֲיָרַת קֶלֶם. כְּשֶׁמִּשְׁפַּחְתּוֹ גָּדְלָה הָיָה צָרִךְ לַעֲבֹר לְדִירָה רְחָבָה יוֹתֵר, הִתְחִיל לְחַפֵּשׂ דִּירָה בְּשִׂכִירוּת הַמַּתְאִימָה עֲבוּרָם. בְּאוֹתוֹ זְמַן הָיָה קָשֶׁה מְאֹד לְהַשִּׂיג דִּירוֹת, וְרַק לְאַחַר יְגִיעָה רַבָּה עָלָה בְּיָדוֹ סוֹף כָּל סוֹף לִמְצֹא דִּירָה וְסִכֵּם עִם בַּעַל הַבַּיִת. הוּא שָׂכַר עֶגְלוֹן וְהִטְעִין אֶת כָּל רְהִיטָיו וּמִטַּלְטְלָיו עַל הָעֶגְלָה לַהֲבִיאָם לְדִירָתוֹ הַחֲדָשָׁה.

בְּהַגִּיעָם לְיַד הַדִּירָה הַחֲדָשָׁה פָּגְשׁוּ אָדָם אֶחָד, וְאָמַר לוֹ: דַּע לְךָ רַבֵּנוּ; אֶת בִּתִּי אֲנִי עוֹמֵד לְהַכְנִיס לַחֻפָּה. חִפַּשְׂתִּי בְּכָל הָעִיר דִּירָה וְלֹא מָצָאתִי דִּירָה אַחֶרֶת אֶלָּא זוֹ בִּלְבַד, וְהִנֵּה בָּאתָ אַתָּה וְהִקְדַּמְתָּ אוֹתִי. דַּע לְךָ אִם אַתָּה נִכְנָס לַדִּירָה אֶצְטָרֵךְ לְעַכֵּב אֶת הַחֻתָּנָה.

בְּנֵי הַבַּיִת כְּשֶׁשָּׁמְעוּ אֶת הַדְּבָרִים, הִתְחִילוּ לִצְעֹק כְּנֶגְדּוֹ עַל עַזּוּתוֹ, מִשְׁפָּחָה מְרֻבַּת יְלָדִים מָצְאָה לָהּ דִּירָה, גָּמְרוּ וְסִכְּמוּ עִם הַמַּשְׂכִּיר וּמַה לּוֹ כִּי יָלִין עָלֵינוּ?

אוּלָם ר' אֵלְיָהוּ שָׁמַע הַדִּין וְהַדְּבָרִים בֵּין הַמִּתְחָרֶה וּמִשְׁפַּחְתּוֹ וְלֹא דִּבֵּר מְאוּמָה, לְאַחַר דַּקּוֹת סְפוּרוֹת הֵפֵר שְׁתִיקָתוֹ פָּנָה לָעֶגְלוֹן וְצִוָּה לוֹ: בְּבַקָּשָׁה לֹא לְפָרֵק אֶת הַמִּטְעָנִים, עָלֶיךָ לְהַסִּיעֵנוּ חֲזָרָה לְדִירָתֵנוּ הַיְשָׁנָה... (לב אליהו ב' 16)

59. קטעים נפלאים בנושא ההמתנה שלא לדחוק את השעה מהספר "חיי מוהר"ן"

א. שֶׁלֹּא לִדְחֹק בְּאָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה אֶת רְצוֹנְךָ דַּוְקָא

אֵין דַּרְכּוֹ לְיַעֵץ אֶת הָאָדָם וְלִגְזֹר עָלָיו בְּדַוְקָא שֶׁיַּעֲשֶׂה דַּוְקָא כְּמוֹ שֶׁהוּא מְצַוֶּה, רַק הוּא מְיַעֲצוֹ בְּדֶרֶךְ עֵצָה טוֹבָה; אִם יַעֲשֶׂה - יַעֲשֶׂה, וְאִם לְאוֹ - לְאוֹ. אַף עַל פִּי שֶׁרְצוֹנוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה כְּךָ, אַף עַל פִּי כֵן אֵין דַּרְכּוֹ לִדְחֹק עַל שׁוּם דָּבָר שֶׁיִּהְיֶה דַּוְקָא כָּךְ, אֶלָּא אִם יִהְיֶה - יִהְיֶה, וְאִם לְאוֹ - לְאוֹ. וְיֵשׁ לִי כַּמָּה טְעָמִים עַל זֶה. גַּם אֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁכָּל טוֹבוֹת עוֹלָם הַזֶּה אֵין טוֹבָתוֹ שְׁלֵמָה, וְכָל טוֹבָה מִטּוֹבוֹת עוֹלָם הַזֶּה מֻכְרָח שֶׁיִּתְגַּלְגֵּל מִמֶּנָּה אֵיזֶה דָּבָר שֶׁאֵינוֹ טוֹב, כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיוּ טוֹבוֹת עוֹלָם הַזֶּה שְׁלֵמוֹת לְגַמְרֵי, עַל כֵּן אֵינוֹ רוֹצֶה לִגְזֹר וְלִדְחֹק אֶת הָאָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה דַּוְקָא כִּרְצוֹנוֹ, פֶּן בַּסּוֹף, כְּשֶׁיִּתְגַּלְגֵּל אֵיזֶה דָּבָר לֹא טוֹב מִזֶּה, יִתְרַעֵם עָלָיו שֶׁעַל יָדֵי עֲצָתוֹ בָּא לוֹ זֹאת. וְכֵן בְּכָל דָּבָר אֵינוֹ דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה שֶׁיִּהְיֶה דַּוְקָא כָּךְ, וַאֲפִלּוּ עַל הַמְשֻׁרֶת אֵינוֹ יָכוֹל לְדָחֳקוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה דַּוְקָא תֵּכֶף אֶת מַה שֶּׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת. וְאָמַר אָז בְּתִחִלַּת שִׂיחָה זֹאת: אֲנִי חָזָק בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁלִּי, כִּי בְּכָל דָּבָר וְדָבָר מֵהַדְּבָרִים שֶׁלִּי יֵשׁ כַּמָּה טְעָמִים, וְגַם בְּזֶה אֲנִי חָזָק מְאֹד, מַה שֶּׁאֵינִי גּוֹזֵר עַל הָאָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה דַּוְקָא וְכוּ'.

ב. שֶׁלֹּא לִדְחֹק אֶת עַצְמוֹ לִישֵׁן

מִי שֶׁרוֹצֶה לִישֵׁן וְאֵינוֹ יָכוֹל לִישֵׁן, הָעֵצָה לְזֶה - לְבַל לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ כָּל כָּךְ לִישֵׁן, כִּי כָּל מַה שֶּׁמַּכְרִיחַ עַצְמוֹ יוֹתֵר לִישֵׁן, מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּיוֹתֵר מְנִיעוֹת הַשֵּׁנָה. וְעִנְיָן זֶה גַּם בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם, לְבַלִּי לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ יוֹתֵר, כִּי כָּל מַה שֶּׁמַּכְרִיחִין עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר לְאֵיזֶה דָּבָר, מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּיוֹתֵר הַהֶפֶךְ דַּיְקָא. וַאֲפִלּוּ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם צְרִיכִין לְפָעָמִים זֹאת, לְבַלִּי לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ יוֹתֵר מִדַּי, אַף עַל פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת צְרִיכִין לִהְיוֹת זְרִיז גָּדוֹל מְאֹד לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ כָּרָאוּי לוֹ לִזְכוֹת לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בִּשְׁלֵמוּת בְּמְהִירוּת גָּדוֹל, וְאָסוּר לְהַנִּיחַ מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ כְּלָל, כִּי אֵין הָעוֹלָם עוֹמֵד כְּלָל אֲפִלּוּ כְּהֶרֶף עַיִן, וְעַל כֵּן כָּל מַה שֶּׁיְּכוֹלִין לְהִתְגַּבֵּר לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה דָּבָר בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, צְרִיכִין לַעֲשׂוֹתוֹ מִיָּד דַּיְקָא בְּלִי אִחוּר וְעִכּוּב כְּלָל, אֲפִלּוּ רֶגַע אֶחָד, כִּי מִי יוֹדֵעַ כַּמָּה מְנִיעוֹת וְעִכּוּבִים וְהִרְהוּרִים יִהְיֶה לוֹ בַּשָּׁעָה הָאַחֶרֶת, כִּי אֵין לְהָאָדָם בְּעוֹלָמוֹ כִּי אִם אוֹתָהּ הַשָּׁעָה וְאוֹתוֹ הָרֶגַע בִּלְבַד, אַף עַל פִּי כֵן לִפְעָמִים כְּשֶׁרוֹאִין שֶׁמִּתְגַּבְּרִין וּמַכְרִיחִין עַצְמוֹ לְאֵיזֶה דָּבָר וְאֵינוֹ עוֹלֶה בְּיָדוֹ, צְרִיכִים לִפְעָמִים לְהַמְתִּין וְלִבְלִי לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִזֶּה וְלִבְלִי לְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ כְּלָל בַּמֶּה שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לְאוֹתוֹ הַדָּבָר, וְיַמְתִּין קְצָת עַד שֶׁתָּבוֹא עִתּוֹ. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר דָּבָר זֶה בִּכְתָב כְּלָל. וְרַבֵּנוּ זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה בְּדָבָר זֶה חָדוּשׁ נִפְלָא מְאֹד, כִּי הָיָה זְרִיז בְּתַכְלִית הַזְּרִיזוּת, שֶׁלֹּא הָיָה דֻּגְמָתוֹ בָּעוֹלָם, וְכָל דָּבָר שֶׁהָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת, אֲפִלּוּ

בְּעִנְיְנֵי עֲבוֹדוֹת גַּשְׁמִיּוֹת שֶׁהֵם צָרְכֵי הָאָדָם, הָיָה עוֹשֶׂה בְּזְרִיזוּת נִפְלָא מִיָּד דַּיְקָא, מִכָּל שֶׁכֵּן בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וְאַף עַל פִּי כֵן הָיָה מָתוּן גָּדוֹל; כְּשֶׁרָאָה שֶׁאֵינוֹ עוֹלֶה בְּיָדוֹ, הָיָה מָתוּן מָתוּן. רַק שֶׁצְּרִיכִין לְהִתְנַעְגֵּעַ וְלִכְסֹף לַהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, גַּם בְּעֵת שֶׁאֵין עוֹלֶה בְּיָדוֹ עֲבוֹדַת הַשֵּׁם כָּרָאוּי, וְלִבְלִי לְיַאֵשׁ עַצְמוֹ כְּלָל מִשּׁוּם דָּבָר, וְתֵכֶף כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר וְהוּא יָכוֹל לַחֲטֹף אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, יַעֲשֶׂהוּ מִיָּד בִּזְרִיזוּת גָּדוֹל. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר דָּבָר זֶה בִּכְתָב, וְהַמַּשְׂכִּיל הֶחָפֵץ בָּאֱמֶת, יָבִין מִזֶּה קְצָת עֲצוּת לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם:

ג. שֶׁלֹּא לִדְחֹק בַּתַּלְמִידִים אֶת לִמּוּדָם

אָמַר, שֶׁמַּה שֶּׁהַמְלַמְּדִים דּוֹחֲקִים אֶת הַתִּינוֹק בְּיוֹתֵר, עַל יְדֵי זֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ הַתִּינוֹק כְּלָל, רַק צְרִיכִין לִהְיוֹת אָמָן גָּדוֹל בְּזֶה לְלַמֵּד אֶת הַתִּינוֹק בְּהַדְרָגָה, בְּלִי אִיּוּם הַרְבֵּה וּבְלִי דְּחַק יוֹתֵר, וְעַל יְדֵי זֶה יִתְפֹּס יוֹתֵר בְּנָקֵל. כִּי אָמַר, שֶׁהַמְלַמֵּד חוֹזֵר עִם הַתִּינוֹק וְאוֹמֵר לוֹ: זְכֹר, זְכֹר! בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: גִּידֶענְק זָ"ע, גִּידֶענְק זָ"ע; וְאִם הָיָה חוֹזֵר עִמּוֹ מְעַט בְּנָקֵל, בְּוַדַּאי הָיָה תּוֹפֵס הַדָּבָר הֵיטֵב וְהָיָה זוֹכְרוֹ, אַךְ אַחַר כָּךְ חוֹזֵר עִמּוֹ כָּל כָּךְ וְאוֹמֵר לוֹ כַּמָּה פְּעָמִים: זְכֹר, זְכֹר, עַד שֶׁאַחַר כָּךְ כְּשֶׁשּׁוֹאֲלִין הַתִּינוֹק הַפְּרוּשׁ שֶׁל אוֹתוֹ הַמִּקְרָא, יוּכַל לִהְיוֹת שֶׁיְּשִׁיב הַתִּינוֹק, שֶׁפֵּרוּשׁוֹ גִּידֶענְק זָ"ע... כִּי הַתִּינוֹק סוֹבֵר שֶׁאָלוּ הַתֵּבוֹת הֵם הַלַּעַז שֶׁל הַמִּקְרָא, כִּי בְּזֶה שֶׁדּוֹחֲקִין אֶת הַתִּינוֹק הַרְבֵּה, בְּזֶה מְבַלְבְּלִין אוֹתוֹ לְגַמְרֵי. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר הַדָּבָר הַזֶּה, וְהוּא בָּרוּר לַמַּשְׂכִּיל, וְנִצְרָךְ מְאֹד לַמְלַמְּדִים, וְכֵן לְכַמָּה עִנְיָנִים. כִּי זֶה הוּא כְּלָל גָּדוֹל, שֶׁלֹּא לִדְחֹק עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר עַל שׁוּם דָּבָר, רַק בְּהַדְרָגָה וּבְמִתּוּן. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר כָּל זֶה כְּלָל. וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה, כָּךְ הָיָה. שֶׁתִּינוֹק אֶחָד, הוֹלִיכוּ אֲבִיו לְרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְלִמֵּד אוֹתוֹ בְּכָל הַדֶּרֶךְ שֶׁכַּאֲשֶׁר יִתְּנוּ לוֹ מַשְׂקֶה לִשְׁתּוֹת, שֶׁיֹּאמַר: סַבְרִי מָרָנָן וְרַבָּנָן וְכוּ', וְחָזַר עִמּוֹ הַרְבֵּה מְאֹד לְמַעַן יִזְכֹּר הֵיטֵב וְלֹא יִתְבַּלְבֵּל. אַחַר כָּךְ, כְּשֶׁבָּא הַתִּינוֹק לְרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְהִתְחִיל לוֹמַר סַבְרִי, לֹא הָיָה יָכוֹל לוֹמַר כְּלָל וְנִתְבַּלְבֵּל מְאֹד. עָנָה רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר לְאָבִיו: אַתֶּם בְּוַדַּאי לְמַדְתֶּם עִמּוֹ הַרְבֵּה וְהִכְבַּדְתֶּם עָלָיו מְאֹד, שֶׁיִּזְכֹּר לוֹמַר: סַבְרִי וְכוּ' כַּסֵּדֶר, וּבִשְׁבִיל זֶה אֵינוֹ יָכוֹל עַכְשָׁו לוֹמַר כְּלוּם. אִם לֹא הֱיִיתֶם חוֹזְרִים עִמּוֹ כָּל כָּךְ, בְּוַדַּאי הָיָה יָכוֹל לוֹמַר כָּרָאוּי. וְאָז אָמַר רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עִנְיַן הַשִּׂיחָה הַנַּ"ל:

ד. כְּשֶׁלֹּא דּוֹחֲקִים - מַצְלִיחִים

מֵעִנְיַן הַהוּסְט (שעוּל), שֶׁהָיָה רוֹצֶה לְהַעֲלוֹת לֶחָה בְּשָׁעַת הַהוּסְט וְלֹא הָיָה יָכוֹל, וְלֹא הִכְרִיחַ עַצְמוֹ לְזֶה הַרְבֵּה; אַחַר כָּךְ לְאֵיזֶה שָׁעָה קָלָה הֶעֱלָה הַלֶּחָה מֵאֵלָיו בְּנָקֵל, וְאָנֹכִי עָמַדְתִּי לְפָנָיו, עָנָה וְאָמַר אֵלַי: אֲפִלּוּ מִזֹּאת יְכוֹלִין לִרְאוֹת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ הַרְבֵּה עַל שׁוּם דָּבָר, כִּי הֲלֹא בְּתְחִלָּה לֹא יָכֹלְתִּי לְהַעֲלוֹת הַלֶּחָה, אֲבָל הָיִיתִי שׁוֹקֵט וְנָח, וְלֹא הִכְרַחְתִּי עַצְמִי לְהַעֲלוֹת דַּיְקָא, וְאַחַר כָּךְ עָלְתָה מֵאֵלֶיהָ. וְרָמַז לִי בִּתְנוּעוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, שֶׁכְּמוֹ כֵן

הוּא בְּכָל דָּבָר, שֶׁאֵין צְרִיכִין לַעֲמֹד עַל שׁוּם דָּבָר שֶׁיִּהְיֶה דַּיְקָא כֵּן כְּמוֹ שֶׁרוֹצֶה, אַף עַל פִּי שֶׁרוֹצֶה דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה בֶּאֱמֶת, רַק אִם יָכוֹל לַעֲשׂוֹת תֵּכֶף וּמִיָּד - מַה טּוֹב לַעֲשׂוֹת דַּיְקָא תֵּכֶף, כִּי דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה אָסוּר לִדְחוֹת אֲפִלּוּ רֶגַע אֶחָד, רַק לְזָרֵז עַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת בְּזֵרִיזוּת גָּדוֹל תֵּכֶף וּמִיָּד דַּיְקָא, אַךְ אִם אַף עַל פִּי כֵן לֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת תֵּכֶף, אַל יְבַהֲלוּהוּ רַעְיוֹנָיו, וְיִשְׁקֹט וְיָנוּחַ וְיִצַּפֶּה לִישׁוּעוֹת ה', וְיִתְלֶה עֵינָיו לַמָּרוֹם אוּלַי יִזְכֶּה לָזֶה. וְעַל פִּי רֹב יַעְזְרֵהוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַחַר כָּךְ לִגְמֹר בְּנָקֵל מַה שֶּׁרוֹצֶה. וְיֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה שִׂיחוֹת קְדוֹשׁוֹת הַרְבֵּה, אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֹאת בִּכְתָב הֵיטֵב:

ה. מְסַפֵּר "מַכְנִיעַ זֵדִים":

[פְּרִי הַמְּהִירוּת - הַחֲרָטָה]

וְהִנֵּה זֶה כְּלָל גָּדוֹל בְּכַמָּה דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ כַּמָּה עִנְיָנִים שֶׁהָאָדָם נָבוֹךְ בְּזֶה וְקָשֶׁה לוֹ קֻשְׁיוֹת בְּזֶה הַדָּבָר אוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִסּוּרִים מֵאֵיזֶה דָּבָר, וּמַחֲמַת זֶה רוֹצֶה לְשַׁנּוֹת הַדְּבָרִים לְגַמְרֵי, וְזֶה גָּרוּעַ יוֹתֵר, כִּי מִתְּחִלָּה הָיוּ לוֹ יִסּוּרִים קָצָת אוֹ חִסָּרוֹן אֶחָד אוֹ קֻשְׁיָה אַחַת בְּאוֹתוֹ הָעִנְיָן וְאַחַר - כָּךְ, אִם יִרְצֶה לְשַׁנּוֹת הָעִנְיָן, יִהְיֶה מָלֵא חִסָּרוֹנוֹת וְקֻשְׁיוֹת וְיִסּוּרִים, כְּמוֹ, לְמָשָׁל, שֶׁנִּמְצָא עַל פִּי רֹב בְּנֵי הַנְּעוּרִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם יִסּוּרִים מִנְּשׁוֹתֵיהֶם, וּמַחֲמַת זֶה הֵם רוֹצִים לְגָרְשָׁן; אֲבָל צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ הֵיטֵב - אוּלַי הַשְּׁנִיָּה תִּהְיֶה גָּרוּעַ יוֹתֵר, כַּאֲשֶׁר נִמְצָא עַל פִּי רֹב, וְעַל כֵּן בֶּאֱמֶת הִזְהִירוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה מְאֹד, שֶׁלֹּא לְגָרֵשׁ אִשְׁתּוֹ רִאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: אֲפִלּוּ מִזְבֵּחַ מוֹרִיד עָלָיו דְּמָעוֹת. וְכֵן בְּכַמָּה דְּבָרִים, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם חִסָּרוֹנוֹת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְתַקְּנָם בְּקַל, כִּי הַתִּקּוּן שֶׁלּוֹ גָּרוּעַ יוֹתֵר. וְיֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה הַרְבֵּה לְדַבֵּר, כִּי הוּא נוֹגֵעַ בְּכַמָּה דְּבָרִים, כִּי עַל פִּי רֹב הָאָדָם נוֹפֵל, חַס וְשָׁלוֹם, לְצָרוֹת וְיִסּוּרִים גְּדוֹלִים, מֵחֲמַת שֶׁהוּא דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה וְרוֹצֶה לְהַעֲבִיר וּלְבַטֵּל דָּחֳקוֹ, וּמֵחֲמַת זֶה הוּא דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים זָרִים, וְעַל יְדֵי זֶה הַשָּׁעָה דּוֹחַקְתּוֹ וְעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, רַחְמָנָא לִיצְלַן. כְּמוֹ, לְמָשָׁל, שֶׁיֵּשׁ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ דִּחַק פַּרְנָסָה, וְיֵשׁ לוֹ יִסּוּרִים וְדַחֲקוּת בֶּאֱמֶת, וּמֵחֲמַת גֹּדֶל דַּחֲקוּתוֹ הוּא מַרְחִיק נְדֹד מִבֵּיתוֹ וּמַפְלִיג עַצְמוֹ לִהְיוֹת נָע וָנָד חוּץ מִבֵּיתוֹ יָמִים וְשָׁנִים, וְעַל יְדֵי זֶה נוֹפֵל לְכַמָּה צָרוֹת וְיִסּוּרִין וְדַחֲקוּת הַרְבֵּה יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְאוֹבֵד הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא עַל יְדֵי זֶה, כַּאֲשֶׁר רְאִינוּ בְּחוּשׁ כַּמָּה וְכַמָּה כָּאֵלֶּה, וְהוּא בְּעַצְמוֹ מִתְחָרֵט אַחַר כָּךְ וְצוֹעֵק עַל נַפְשׁוֹ: אוֹי! מָה עָשִׂיתִי? וְכִי לֹא טוֹב הָיָה לִי לִסְבֹּל בְּבֵיתִי עוֹד יוֹתֵר דַּחֲקוּת בְּכַפְלֵי כִּפְלַיִם מִלְּהְיוֹת נָע וָנָד בְּטִלְטוּל קָשֶׁה כָּזֶה? וְכֵן בְּכַמָּה דְּבָרִים. הַכְּלָל - שֶׁיֵּשׁ כַּמָּה דְּבָרִים, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם קֻשְׁיוֹת אוֹ חִסָּרוֹנוֹת אוֹ יִסּוּרִים בֶּאֱמֶת, אֲבָל הַתִּקּוּן שֶׁנִּדְמֶה לְדַעַת הָאָדָם - גָּרוּעַ הַרְבֵּה יוֹתֵר בְּכַפְלֵי כִּפְלַיִם.

60. תכלית כל התורה והמצוות – הבטחון בה'

לֶהֱיוֹת וְסִפְּרֵנוּ זֶה עוֹסֵק בְּנוֹשֵׂא הַהַסְכָּמָה וּבִטּוּל הָרָצוֹן הָעַצְמִי לִרְצוֹן ה', נְבָאֵר שֶׁזֶּהוּ בְּעֶצֶם מִצְוַת הַבִּטָּחוֹן שֶׁנִּצְטַוִּינוּ לִבְטֹחַ בַּה'.

כָּתַב רַבֵּנוּ יוֹנָה (משלי כב, יט): כַּוַּנְתִּי בְּכָל הַמּוּסָרִים אֲשֶׁר עָרַכְתִּי לְךָ, לְהַגִּיעַ מֵהֶם אֶל מִדַּת הַבִּטָּחוֹן, כִּי כָּל הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת צְרִיכוֹת לְהַגִּיעַ אֶת הָאָדָם אֶל הַיִּרְאָה, כַּאֲשֶׁר אָמְרוּ חָז"ל: טָהֳרָה וּקְדֻשָּׁה מְבִיאִים לִידֵי יִרְאַת חֵטְא", וְהַבִּטָּחוֹן הוּא מִן הַמַּדְרֵגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת אֲשֶׁר בְּיִרְאַת חֵטְא.

וְהַגְּרַ"א בְּפֵרוּשׁוֹ עַל מִשְׁלֵי (יג, כה, ועוד: ל, ה) כָּתַב, הַמִּצְוֹוֹת הֵמָּה תַּרְיַ"ג, וְהֵם נִכְלָלִים בְּאַחַת כמ"ש: וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה בָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת, וְהוּא הַבִּטָּחוֹן.

וְעוֹד כָּתַב הַגְּרַ"א (משלי כב, יט): עִקַּר נִתְּנַת הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּמּוּ בִּטְחוֹנָם בַּה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים, עח, ז): "וְיָשִׂימוּ בֵאלֹהִים כִּסְלָם", וְהוּא לְפִי שֶׁעִקַּר הַכֹּל הוּא הַבִּטָּחוֹן הַשָּׁלֵם, וְהוּא כְּלַל כָּל הַמִּצְוֹוֹת.

אֵין נִקְרָא צַדִּיק אֶלָּא הַבּוֹטֵחַ בַּה'

מוּבָא בְּמִדְרָשׁ רַבָּה (וארא, פרשה ז', ד): עֲתִידָה גַּן עֵדֶן לִהְיוֹת צוֹעֶקֶת וְאוֹמֶרֶת: תֵּן לִי צַדִּיקִים, אֵין לִי עֵסֶק בָּרְשָׁעִים, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לא, ז): שָׂנֵאתִי הַשּׁוֹמְרִים הַבְלֵי שָׁוְא, וְלָכֵן מְבַקֶּשֶׁת אֲנִי לְאוֹתָן שֶׁהָיוּ בְּטוּחִים עַל שִׁמְךָ.

וְרָאִיתִי בְּסֵפֶר "אִגֶּרֶת עַל הַבִּטָּחוֹן" שֶׁהִקְשָׁה מַה שַּׁיָּךְ לִשְׁאֹל: "וּלְמִי אֲנִי מְבַקֶּשֶׁת לְאוֹתָן שֶׁהָיוּ בְּטוּחִים עַל שִׁמְךָ", אַחַר שֶׁכְּבָר אָמְרָה גַּן עֵדֶן: "תֵּן לִי צַדִּיקִים", אֶלָּא לוֹמַר לְךָ, דִּבְמַבָּט הַנֶּצַח וּבְמַבָּט הָאֱמֶת, כָּל מִשְׁקַל הַצֶּדֶק תְּלוּי בְּמִדַּת הַבִּטָּחוֹן, וּלְפִי כַּמָּה שֶׁהָאָדָם הוּא בַּעַל בִּטָּחוֹן כָּכָה רָאוּי הוּא לִקָּרֵא צַדִּיק.

וְכֵן כָּתַב רַבֵּנוּ בַּחַיֵּי בְּפֵרוּשׁוֹ עַל הַתּוֹרָה (פרשת פנחס): וְיָדוּעַ שֶׁאֵין אָדָם נִקְרָא צַדִּיק אֶלָּא הַבּוֹטֵחַ בּוֹ, כְּעִנְיָן שֶׁכָּתוּב (משלי כח, א) וְצַדִּיקִים כִּכְפִיר יִבְטָח.

וְעוֹד מִקְרָא מְלֵא: וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה, דְּהַיְנוּ מִי זֶה שֶׁיִּקָּרֵא צַדִּיק, זֶה שֶׁבֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה. וּמָכְרָח שֶׁזֶּה פֵּרוּשׁ הַפָּסוּק, שאל"כ יִקְשֶׁה בֵּאוּר הַגְּמָרָא (מכות כד ע"א) בָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת [דְּהַיְנוּ אֶת כָּל מִצְוֹוֹת הַתּוֹרָה תְּלָאָן בְּאַחַת] שֶׁהוּא הָאֱמוּנָה שֶׁנֶּאֱמַר "וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה", וְקָשֶׁה אִם הַכֹּל תָּלוּי בְּאַחַת שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה בִּלְבַד, א"כ הָיָה לוֹ לוֹמַר וְאָדָם בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה, דְּהַיְנוּ כָּל אָדָם תָּלוּי כָּל שְׁמִירַת מִצְוֹוֹתָיו בֶּאֱמוּנָה וְלָמָּה נָקַט "צַדִּיק" וְעוֹד אִם הַמְדֻבָּר בְּצַדִּיק, א"כ לֹא הָוֵי "אַחַת", שֶׁכֵּן רַק בִּשְׁבִיל לִהְיוֹת צַדִּיק כְּבָר נִצְרָךְ פְּרָטִים רַבִּים, וּמָה הָרְאָיָה א"כ שֶׁכָּל הַתּוֹרָה עוֹמֶדֶת עַל אַחַת בִּלְבַד. אוּלָם הַכַּוָּנָה, בְּדִבְרֵי

חֲבַקּוּק, מִי יִקָּרֵא צַדִּיק הַמַּשְׁלָם בַּכֹּל, וָה שֶׁבֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה, וָה שֶׁיִּקָּרֵא צַדִּיק. וְלֹא הַכַּוָּנָה מִי שֶׁהוּא מִכְּבָר צַדִּיק, וָהוּ שֶׁבֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה, דא"כ יִקְשֶׁה כַּנַ"ל.
מוּכָח מִכָּאן שֶׁיִּקָּרֵא הָאָדָם צַדִּיק, נִצְרָךְ שֶׁיִּחְיֶה בֶּאֱמוּנָתוֹ, שֶׁאֱמוּנָתוֹ תְּהֵא בְּגָדֶר חַיֵּי נַפְשׁוֹ מַמָּשׁ, שֶׁלֹּא יָזוּז בְּשׁוּם עִנְיָן מֵעִנְיְנֵי חַיָּיו מִבְּלִי לְהָשִׂים בִּטְחוֹנוֹ בֶּאֱלֹקָיו.